THE LIBRARY - THE UNIVERSITY OF JORDAN

הצופה

...ה, יום ששי, ל' ניסן תשל"ה (11.4.1975)
...נה ל"ד — גליון 11951 — המחיר 2.20 ל"י
עתון התנועה העולמית של המזרחי והפוהמ"ז
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

פורד: ארה"ב תוסיף לפעול למען השגת שלום במזה"ת

...גטון, 10 (יופי"ע), ע"ע — הנשיא פורד אמר ה... צי כרסב משותף של ...י הקונגרס, כי ארה"ב ...וסיף למלא תפקיד פעיל ...וב במזרח התיכון, „בדי ...השפיה למלחמה. ארצות ...מחוייבת לעשות כמאמץ גדול למען שלום במזה"ת, ותוסיף לפעול למען הסדר במזרח התי...

ברגע האחרון

כמו כאשר תחודש ועידת ז'נבה, או בכל דרך אחרת הנראית מעוררת.

הנשיא גם ביקש מהקונגרס להסיר את האמברגו על משלוחי נשק אמריקאים לתורכיה. הוא אמר כי דבר זה חייב להעשות כדי שלוושינגטון תהיה השפעה ביישוב הסכסוך בין יוון ותורכיה על קפריסין.

בהזכירו את דבקותה של ארצות הברית במדיניות הדטנט עם ברית המועצות, הדגיש הנשיא פורד כי מדיניות זו איננה יכולה להיות „חד־סיטרית". הוא הבהיר כי ארצות הברית מתכוונת לקיים את ...ה ולכבד את בריתותיה ומחויבותיה, ולא לאפשר לברית המועצות לנצל את הדטנט „כדי לדוג במים עכורים".

כן אמר כי הוא ישתתף „בקרוב מאד" בועידת פיסגה בערבית, במטרה לאשר מחדש את „הייעוד הגדול המשותף של ארצות הברית האטלנטית".

וילסון פיטר את השר שהימרה את פיו

לונדון, 10 (ע"צ) — ראש ממשלת בריטניה הארולד וילסון פיטר מתפקידו את אריק הפר, שר המדינה לענייני תעשיה, אשר יצא נגד עמדת הממשלה בענין השוק האירופי המשותף בדיונים שנערכו על נושא זה בפרלמנט. השר פוטר שעה אחת בלבד לאחר שנשא את נאומו בפרלמנט, בו יצא נגד המשך חברותה של בריטניה בשוק האירופי.

ידיעות סותרות על נפילת ...וד בירת מחוז ליד סייגון

...ה שהדרומיים מודיעים הדיפת התקפת הקומוניסטים — מספרים פליטים כי קסואן לוק נפלה

...ן (ע"ל ויופי"ע), כוחות ...יטנאם הדרום תיום נס... קומוניסטיים חדשים את בירת המחוז קסו... המרוחקת 60 ק"מ מז... סייגון, לאחר שהנשיא ...יה למפקדיו להחזיק ...ל מחיר.

פליטים שהגיעו מן האזור ...גג בום, 40 ק"מ מזרחית ...מרו כי קסואן לוק נפלה, ...י הכוחות הקומוניסטים כבשו רק חלק מקסואן לוק. על כל פנים כבר החלו בהתקפות על עמדות ממשלתיות אחרות, המקורבות 40 ק"מ בלבד מסייגון.

לאחר שהארטילריה הצפון־וייטנאמית המטירה היום 4000 פגזים על קסואן לוק, נמלטו ממנה רבבות פליטים הם עושים עתה את דרכם על דרך המלך לעבר סייגון.

פליטים שהגיעו לבראנג בום סיפרו כי הכנסיה הקאתולית בקסואן לוק נפגעה, בשעה שהיו בה מאות נשים וילדים. היו אבידות בנפש, אך הם לא ידעו למסור פרטים.

מקורות צבאיים אמרו, כי המיתקפה המתנהלת על ידי שתי דיוויזיות צפון־וייטנאמיות — כאשר שתיים נוספות נמצאות בעתודה — עלולה להוות ראשיתה של מיתקפה קומוניסטית גדולה על עיר הבירה סייגון.

נמסר, כי מפציצים ומטוסי־תקיפה דרום־וייטנאמים ערכו התקפות נגד בסביבות טראנג־בום. זו הפעם הראשונה שנמסר על הפעלה שרידי חיל האויר הדרום וייטנאמי, מאז החלה המיתקפה הקומוניסטית ב־10 במארס.

בשעות הערב נמסר, כי דרך המלך מס' 1 נותקה על ידי הכוחות הקומוניסטים.

בשיקאגו מסר היום ה„שיקאגו טריביון" כי כמה אלפי פוליטיקאים, משכילים וקציני צבא דרום וייטנאמים — לרבות ראש הממשלה לשעבר קי קי — הקימו את המנגנון הדרוש לממשלה חדשה, לקראת אפשרות של התפטרותו או הדחתו של הנשיא טיו.

...שבי לבנון חוששים ...בי פעולה ישראלית

...ו (ע"ר) — תושבי לב... ...לבים, כי שקט מזוי ...בשטיה של דרום לב... ...בין התקריות האחרו... ...צדך חיל האויר הישר... ...ף פשיטה אחת על ...פליטים הפלשתינאים — כתב סופר „רויטר" בלבנון.

מקורות סיור ישראליים אמנם הודרים במשט מדי יום לתחום האוויר של לבנון, אולם מאז הפשיטות על מחנות הפליטים בקרבת בירות באמצע דצמבר, אף אחד מן המטוסים הישראלים לא תקף את 15 מחנות

(סוף בעמוד 2)

הרב ד"ר מ. רוזן יבקר בפקין

מלבורן, 10 (עטמ"א) — הרב משה רוזן, רבה הראשי של רומניה, יבקר בפקין לאחר שיסיים ביקור הנוכחי בקהילות היהודיות באוסטרליה.

הרב רוזן אמר, כי אין קהילות יהודיות בסין, אולם ישנן בעיות של אינטרסים יהודיים לכלבים שיתכן ויעלו בשיחותיו בסין.

לפני כן יבקר הרב רוזן אצל יהודי הונג קונג וכן אצל הקהילה היהודית ביפאן לפני שובו לבוקרשט דרך פקין.

הרב רוזן, המלווה על־ידי רעייתו, הופיע כמרצה אורח לפני מספר קהילות באוסטרליה.

לווייתו של סגן מיכה גלעד בהר הרצל

זוהו עוד חללים מבין 39 הגופות שהוחזרו ממצרים

לוויותיהם יתקיימו היום וביום ראשון

מאת סופרנו הצבאי

עוד חללים מבין גופות החיילים שהוחזרו במצרים זוהו בימים האחרונים ושניים בהם יובאו למנוחת עולמים ביום ראשון.

סגל ראשון פסח חנוך רייבר, שנפל ביום הכיפורים במעוז „ליטוף", שעל גדות התעלה, נולד במודביה נוצט בפרדס הנה ולמד בטכניון בחיפה. גויס לשדות מילואים ממוך ליום הכיפורים. לווייתו תצא ביום א' בבית הכנסת של הפועל המזרחי, ברחוב אבן גבירול 186, שם התפלל וקבע עתים לתורה עם אביו, ר' יעקב רייבר, ממתפללי הוותיקים של בית הכנסת. יובא למנוחות בבית העלמין בקרית שאול.

בבית העלמין של קבוץ עין השופט, שליד חיפה יובא ביום ראשון למנוחות רב סרן זבולון אכיצר, שנפל עם מטוסו במלחמת יום הכיפורים. רב סרן אמיצר היה הסיים של בסוס ה„פנטום", שבו טייס כ... נווס זאב ... (פינגר) שהלוויתו מתקיימת היום בשדה יעקב. המטוס נפל ... .

הלווייתו של חייל נוסף שזוהה תיערך אחרי שובו של הוריו מחוץ לארץ.

הקשיים בזיהוי גופות החללים שהוחזרו הם גדולים ביותר ועבודת הזהוי מתקדמת לכן באיטיות. הראשונים שזוהו נקבעו — זוהו לפי שרידי הבגדים, סרבלי הטייסים, סימני דרגות צבאיות וכד'.

סגן מיכה גלעד הובא למנוחות בהר הרצל

לווייתו של סגן מיכה גלעד, כראשון חללי מלחמת יום־הכיפורים שזוהה מקרב 39 הגופות אשר הוחזרו כימים אלה ממצרים, התקיימה אתמול אחה"צ בבית העלמין הצבאי על הר־הרצל בירושלים, בטכס צבאי מלא.

הארון הוסמך בחלקה של חללי מלחמת יום הכיפורים לאחר שנישא על כתפי חיילי הרבנות הצבאית, עטוף בדגל הלאום. אחרי הארון הלכו בני משפחתו השכולה ורבים מבין חברי ציד־הנצי"ב, שם נולד מיכה גלעד ז"ל ושם מתגוררת משפחתו. כמו־כן נראו בהלוויה חבריו של המנוח במדים ובלא מדים.

דברי הספד נשא המפקד של הקצין הכנה וקן ת/א הרב בר בגון, סגן הרב הצבאי הראשי. חזן צבאי אמר תפילת אזכרה.

נפטרה אסתר לנדוי

הגב' אסתר לנדוי — אלמנתו של רבי שמואל־חיים לנדוי זי"ל, מיסדה ומנהיגה של תנועת תורה ועבודה וחבר המרכז העולמי של המזרחי — נפטרה אתמול בבית־החולים „ש"ש הרצפלד" בגדרה, בגיל 75.

הלוויתה תצא היום בשעה 9.30 מבית הלוויה רחי דפנה בת"א ותעבור בדרכה לירושלים. בשעה 11 תצא מבית מאיר, המרכז העולמי של המזרחי הפוהמ"ז להר הזיתים.

ד.

בת למשפחה חסידית תורנית מבין חסידי קוצק בפולין. היתה רעיה נאמנה לבעלה הגדול בל ימי חייהם המשותפים. אך לאחר פטירתו בשבת הרפ"ח והיא או בת כ"ח שנים נשארה באלמנותה, נשאה כנאמן את זכר בעלה הנערץ והקדישה כל חייה לגידול וחינוך דור הצבקך לבית לנדוי.

הצאירה אחריה בנות, נכדים ונינים. בת 75 היתה במותה.

ת.נ.צ.ב.ה.

תחזית מזג האוויר

בהיר. תשקיף לשבת: בהיר עם עליה בטמפרטורות. ירושלים 17—25, תל אביב 15—24, חיפה 15—16, רמת הגולן 24—37, נהריה 17—23, צפת 15—25, טבריה 14—31, בני־ברק 26—27, עפולה 22—29, השומרון 17—25, לוד 14—27, יריחו 14—35, עזה 15—24, באר שבע 14—30, אילת 21—34, מצפה רמון 22—32.

קריאה בישיבת הנהלת המפד"ל:

יש לכונן מיד ממשלת אחדות לאומית

השר מ. חזני: למפד"ל חלק ניכר בעמדה האמיצה של הממשלה כלפי תביעות סאדאת ✶ ח"כ ד"ר ורהפטיג: אין פתרון בהסדרים חלקיים ✶ ח"כ ד"ר בן־מאיר: נסיעתו של אלון עתה לארה"ב — מישגה ✶ ח"כ מלמד: שיחות קיסינג'ר לא הובילו להסדר ✶ ההנהלה תתכנס בעוד חודש לסיכום הדיון.

מאת שאול מיזליש — סופרנו לענייני מפלגות

קריאה לכונן מיד „ממשלת אחדות לאומית" הושמעה בישיבת הנהלת המפד"ל, ע"י רוב הדוברים בדיון המדיני, שפתחה בו אתמול ההנהלה וישיבתה בישיבה הקרובה.

מזכ"ל המפד"ל, צבי ברנשטיין, שפתח וניהל את הישיבה העלה את זכרם של לוחמי מלחמת יום הכיפורים שהוחזרו ממצרים.

העלה את זכרה של הגב' אסתר לנדאו, אשת מייסד הפוהמ"ז ר' שמואל־חיים לנדאו שנפטרה אתמול. כמו־כן העלה זכרם של הח' גרשון יערי הרב אברהם ברומברג שהלכו לעולמם.

שר הסעד, מיכאל חזני, ח"כ ד"ר ורהפטיג, ח"כ ד"ר י. בן־מאיר וח"כ אברהם מלמד שפתחו את הדיון הצביעו על תמורת המצב בזירה המדינית השלכותיה הבטחוניות אחרי כשלון שיחות קיסינגר, ואמרו כי בנסיבות אלה יש לכונן ממשלת אחדות לאומית, כדי שהמצב כולו ישא באחריות במידה שוה להכרעות אשר לפנינו.

שר הסעד מיכאל חזני תקף בהרחבה את שלבי המו"מ את העמדה בה נקטו שרי המפד"ל בממשלה, וציין כי למפד"ל היה חלק מכריע בהשפיע לקו האמיץ בו נקטה הממשלה בתשובה לאולטימאטום של סאדאת.

אנו מעוניינים — אמר — גם בעתיד לשמור על יחסים תקינים עם ארה"ב, אך על הממשל בוושינגטון לדעת, כי לא נכנע ללחצים כאשר מדובר בהבטחת האינטרסים החיוניים של בטחון ישראל. מ. חזני הביע ספקות אם המצרים התכוונו בכלל להסדר כולל אשר יבטיח רגיעה באזור למשך שנים. לשם כך ציטט מדבריו של סאדאת ושר החוץ שלו שמהן כי מצרים טומנה מלכודת לישראל.

בהתייחסו לחידוש הדו־שיח עם ארה"ב אמר השר, כי הממשלה בישיבתה ביום א' תצטרך להחליט בנושא זה ולהנחות ברורות את שר החוץ ערב צאתו לוושינגטון. „דבר אחד ברור", הדגיש, „שלא נסכים לסטייה מהעמדה הברורה שנתקבלה עם תום בקור קיסינגר".

ד"ר ורהפטיג שולל הסדרים חלקיים

ח"כ ד"ר זרח ורהפטיג הביע ספקות לגבי המהלכים המדיניים של הממשלה ואמר כי מעולם לא היה חסיד ההסדרים החלקיים. הוא צידד בהסכם ההפרדה הראשון עם המצרים, אבל שם היו תנאים מיוחדים: „אריק שרון היה כעצם בגרונו של סאדאת, זה לא היה טוב לגרון וגם לא טוב לעצם..."

ד"ר ורהפטיג ציין, כי קיבל בהרמוס רב את הסכם ההפרדה השני. לדעתו התנהל המו"מ האחרון בצורה „לא־מוצלחת", הן כלפי פנים והן כלפי חוץ. הצד הישראלי סבל מגרדף הצהרות ומדיבור הצעות, במקום לעה לצד המצרי את זכות ההצעה וההצהרה... לדעתו „התנופה המסובבת ביותר היא ההנחה לצעבנו". הבאאם קבל על העבודות דרישות לא־ריאליות ותבע עמדה מעשית יותר. „ממשלה אינה יכולה להיות רק פופולארית" אמר, ומתח ביקורת על דברי השר חיים בר־לב, שאמר כי יתכן והיריה הראשונה תבוא מצידנו.

ד"ר ורהפטיג תבע הכנה העם לסף רה של מלחמה שיכולה לבוא עלינו אם נרצה ואם לא נרצה. „כיצד יכול העם לצרוך שביתות, כיצד יכולים להעשות מעשי שחיתות כאלו? האם העם אינו יודע על איזה הר־געש הוא נמצא?" — שאל ד"ר ורהפטיג ואמר, כי במקרה של המשך צינון היחס של ארה"ב כלפינו יש לגייס את עדה העם היהודי בתפוצות תחת הסיסמה „עתידה של מדינת ישראל קשור בעתיד העם היהודי". בנימה — מחייב ד"ר ורהפטיג הקמת ממשלה חירום, כדי לצעוד כפי ההכרעות הצפויות.

(סוף בעמוד 2)

הדלקת הנר

	קי"ש	מוצ"ש
ירושלים	5.27	6.43
תל־אביב	5.45	6.45
חיפה	5.38	6.45
אילת	5.43	6.43
באר־שבע	5.43	6.42

7 סנטורים דורשים הארכת מינוי כוח האו"ם ל־6 חדשים

וושינגטון, 10 (עטמ"א) — 7 סנטורים, ביניהם יו"ר ועדת החוץ של הסנט, ג'ון ספקרמן, קראו היום להארכה מבדם כוח החירום של האו"ם במזה"ת כ־6 חודשים.

בהצעת ההחלטה הגישו הסנטורים, משתי המפלגות לפליאת הסנט, הם דרשו כי הסנט יקרא לאומות המאוחדות להמשיך את סבדם כוח החרום בין ישראל ומצרים ובין ישראל וסוריה ב־6 חודשים.

לכתב סט"א נמסר, כי ששת הסנטורים הסכימו להצעת ההחלטה לאחר שסוריה ביקשה להאריך את תוקף כח המשקיפים בחודשים בלבד כך שיפקע ביחד עם המינוי של כח החרום בגבול ישראל מצרים.

בהצעת ההחלטה נאמר כי כח החרום אינו ערובה לשלום אולם צפויה הגברת המתיחות, אם לא מלחמה, אם כוחות האו"ם יפנו. צויין כי מלחמת ששת הימים החלה לאחר שהמצרים דרשו את סינוי כח האו"ם.

הסוכנות תדון בפרשת רכישת דירה של שליח העלייה שפאק

מאת סופר „הצופה" בירושלים

הנהלת הסוכנות תדון היום בישיבתה בפרשת השליח נתן שפאק שרכש דירה בלוס אנג'לס.

השליח הודיע במברק למנכ"ל מחלקת העליה עוזי נרקיס, כי על־אף שאין בתקנון השליחים שום איסור על רכישת דירה של שליח, בכל זאת מוכן הוא למכור את דירתו לכבן להסיר לעז.

יש להניח, שהנהלת הסוכנות תעבור לסדר היום על הפרשה. אך יתכן ויוצע להכניס בתקנון השליחים סעיף האוסר על השליח לרכוש דירה בחו"ל. השליח בלוס אנג'לס טוען שהוא קיבל אישור על כך לאחר הודעה מאת ראש השליחים בארה"ב מר י. ידלין (גיסו של עוזי נרקיס).

עוד נמסר, כי מאז 1967 נודע רק על שליח עליה אחד באוסטרליה, שירד מן הארץ לאחר גמר שליחותו. כן היו 2־3 מקרים של שליחי נוער שירדו לאחר גמר שליחותם, ברובם בניסוק של לימודים.

סיימון במוסקבה:

ארה"ב מעוניינת בפתוח המסחר עם בריה"מ

מוסקבה, 10 (יופי"ע) — שר האוצר האמריקאי ויליאם סיימון אמר הבוקר במסיבת עתונאים עם הגיעו למוסקבה בדרכו מקאהיר, כי ארה"ב שואפת להגביר את ... על אף ביטול הסכם הסחר משנת 1972 על ידי ממשלת בריה"מ.

סיימון אמר, כי הוא בא למוסקבה כדי לדון עם נציגים סובייטיים בצורה גלויה על שורה של בעיות הקשורות בפיתוח קשרי הסחר בין שתי המדינות. הוא ציין, כי הממשל האמריקאי שומר על התחייבויותיו הנובעות מהסכם הסחר בין שתי המדינות ואמר כי יגשה להסיר את כל המכשולים הניצבים בדרכו של הסחר האמריקאי־סובייטי.

(סוף בעמוד 2)

עראפאת סיים ביקור במצרים

קהיר, 10 (ע"ר) — מנהיג המחבלים יאסר עראפאת המריא היום מקהיר לג'דה שבסעודיה, בתום ביקור של ארבעה ימים שבמהלכו הוא שוחח עם סאדאת ובמנהיגים מצרים אחרים, על היאום המדיניות בסכסוך עם ישראל.

השר ד"ר רפאל במרכז „ליכוד ותמורה":

כל מהלכי סאדאת בימי שיחות קיסינג'ר - תמרון הסוואה והטעיה

יש תימוכין לדעה, כי כל המהלכים המדיניים של נשיא מצרים בימי שיחות קיסינג'ר ולאחריהם, כולל נאומו בעל הנימות הפייסניות כביכול, אמנם אינם אלא מאבאת מחשבת של הסוואה והטעיה — אמר שר הדתות ד"ר יצחק רפאל במושב המרכז של „ליכוד ותמורה" שנערך אמש בתל אביב.

יתכן שבכל נאומיו המרגיעים ובהודעתו על פתיחת התעלה מסתתרת כוונה להרדים את הערנות הישראלית לקראת התקפת פתע חדשה, מתואמת עם האויב מצפון ואולי אפילו עם שכנתנו ממזרח. סברה זו נשענת על ניתוח הפעילות הבינערבית בתקופה האחרונה האפשר למצוא לה חיזוק בהפשר הכנה להלהבתה במצרים ובסוריה. בכל מקום יש מספיק סימנים שיחייבו את שלטונות ישראל לעקוב בעין פקוחה אחר כל האירועים ואת כוחות צה"ל לכוננות דרוכה. ישראל אינה יכולה עוד להיות מופתעת ו„מחדל" יום הכיפורים לא יחזור עוד.

ויתורים מרחיקי לכת תמורת הפסקת מלחמה

אני מחייב כל מאמץ לסצור האפשרויות להידברות עם מצרים — אמר

(סוף בעמוד 2)

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה של

מרת אסתר לנדוי ע"ה

רעיתו של הרבנו מנהיגנו הדגול

ר' שמואל חיים לנדוי ז"ל

חבר המרכז העולמי של המזרחי, ומבחירי תנועה הפועל־המזרחי — „תורה ועבודה" הראשון, והוגה רעיון „תורה ועבודה"

הלוויה תעבור היום עש"ק א' דר"ח אייר תשל"ה בשעה 11.00 לפנה"צ דרך „בית מאיר" רחי המלך ג'ורג' 54 ירושלים — בדרכה להר הזיתים.

המרכז העולמי של המזרחי והפועל־המזרחי

אנו מודיעים בצער עמוק על פטירת, אחרי מחלה ממושכת, של

אסתר לנדוי ע"ה

(אלמנתו של ר' שמואל חיים לנדוי ז"ל)

הלוויה תצא הבוקר בשעה 9.30 מבית הלוויות הדתי בת"א (רחי דפנה) להר הזיתים בירושלים. (הכניסה לבית הקברות מול תחנת המשטרה). ותתעכב בדרכה ליד „בית מאיר" בירושלים (רחי המלך ג'ורג' 54).

חברים וידידים מתבקשים לחלוק לנפטרה את הכבוד האחרון. הכרים המעוניינים לבוא לירושלים מתבקשים להתקשר בטלפון 34360, ת"א, עד 8.00 בבוקר, אחרי שעה זו להתקשר בטלפון 444150, תל־אביב.

המפלגה הדתית־לאומית — ההנהלה
הסתדרות הפועל־המזרחי — הועד הפועל

ביום ראשון ב' אייר תשל"ה (13.4.75), בשעה 3.00 אחה"צ, תתקיים בבית העלמין „סנהדריה" בירושלים

גילוי המצבה

על קברו של חברנו הדגול

ר' גרשון יערי ז"ל

חבר הועד הפועל של הפועל המזרחי ומראשוני הפעילים של התיישבות התנועה

חברי התנועה מוקירי זכרו של המנוח מתבקשים להשתתף

נפגשים ליד שער בית העלמין בשעה 2.45

הסתדרות הפועל המזרחי
הועד הפועל

במלאות שלושים לפטירתה של יקירתנו

מרת מוסיה אלטשולר ז"ל

תתקיים אזכרה וגלוי מצבה בבית הקברות הצבאי בכפר־סבא, ביום ראשון ב' באייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 4.30 אחה"צ.

המשפחה

במלאת שלוש שנים לפטירת ראש משפחתנו

מאיר חרש ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו

ביום ראשון ב' אייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 4.00 אחה"צ בבית העלמין בקרית שאול.

המשפחה

יקירנו, סגל ראשון

פסח חנוך רייבר הי"ד

שנפל בגבורה במעוז ליטוף על התעלה ביום הכיפורים

יובא למנוחת עולמים ביום ראשון ב' אייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 3.30 אחה"צ — בבית העלמין הצבאי בקרית שאול.

אוטובוס מיוחד יוצא מבית הורי המנוח רחי אבן גבירול 186 תל־אביב בשעה 2.40 אחה"צ.

משפחת רייבר

במלאות שלושים לפטירת יקירנו הבלתי נשכח בעלי, אבי, וזקננו, ...

ר' יצחק אייזיק טאובר ז"ל

נתייחד עם זכרו

בבית הקברות בנחלת־יצחק ביום ראשון ב' אייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 5.00 אחר הצהריים.

לאחר מכן תתקיים אזכרה בביהכנ"ס ע"ש הרב דורף זצ"ל בנחלת־יצחק — גבעתיים.

נפגשים בבית הקברות ע"י השער.

במלאת שנה לפטירת יקירנו

נפתלי מלומד ז"ל

תיערך אזכרה ביום א' ב' באייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 16.30

נפגשים ליד השער החדש בבית העלמין בחולון.

ההסעה תצא בשעה 16.00 מרחוב ברנדס 29 ת"א.

המשפחה

מרכזי חינוך בישראל של הסתדרות הרבנים דאמריקה

ישיבת הדרום רחובות | בימ"ד ממ"ד „מדרשת יעקב" רחובות | ישיבת אחוות יעקב כן־יבנה

בהשתתפות:

המפלגה הדתית לאומית בישראל | הרבנות הראשית / המועצה הדתית רחובות

בית הכנסת ע"ש הרב יעקב ברמן

במלאת שנה לפטירתו של מורנו ורבנו

הרב יעקב ברמן זצ"ל

... החינוך הדתי בארץ, ... בימ"ד „מדרשת יעקב" ...

...

יערך ערב זכרון והתייחדות ביום ראשון ב' באייר תשל"ה (13.4.75), בשעה 7.15 בערב בישיבת הדרום, רחי הגר"א, רחובות.

העליה לקבר ביום ראשון בשעה 5.00 אחה"צ, בבית הקברות הדתי ברחובות.

יוצאים בשעה 4.40 מביתה של הרבנית לאה ברמן (רחי הרב שטיימן פינת רחי הראי"ה), רחובות

תלמידיו ומוקירי זכרו מתבקשים להשתתף באזכרה ובעליה לקבר.

ב"ה
בית הכנסת הגדול
אלנבי 110 תל-אביב
עריכת חופות מפוארות
לפנות למשרד

רהיטי אלון
רחי שינקין 24
תל־אביב
טל. 285620
ריהוט כפרי
פנות אוכל
ריהוט סלוני
חפצי חן ומתנות
הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

תושבי תל־אביב יפו והסביבה

היכונו בליל שבת להפגנת ענק למען קדושת השבת

המחוללת בתוך עירנו המעטירה ע"י הצגות והסרטת סרטי תועבה בבתי תקולנוע והתיאטרונים.

ישיבת הועד הפועל של הפועל המזרחי

תתקיים אי"ה ביום ראשון ב' אייר תשל"ה (13.4.75) בשעה 5.00 אחה"צ בבית התנועה בתל-אביב.

בסדר היום: מפקד מחלקת המיסים — לקחים ארגוניים.

חברי הועד הפועל והסגנים מוזמנים בזה ומתבקשים לדייק

ב"ה
...ק... מאיר — שלמה שורצמן
תל־אביב
מאורשים
...אייר תשל"ה

להרב **דוד נשר**

...נס קבלת תפקיד הממונה על הכשרות מטעם הרבנות הראשית

מיטב הברכות להצלחה

חברי קבוצת טירת צבי

ברכות מאליפות

הרב **דוד נשר** שליט"א

להתמנותו כמנהל מחלקת הכשרות ברבנות הראשית לישראל

הלית

חברה לפיתוח עסק בית שאן

למנהלנו היקר

אריה שולביץ שליט"א ורעיתו

ברכת מזל טוב נאמנה
לנשואי הנכד
אברהם שולביץ נ"י עב"ל

מנהלי ועובדי
בימ"ס לטקסטיל אריה שולביץ ובנו
בית רומנו תל־אביב

...**יחזקאל לביא** ולרעיתו

ברכת מזל טוב
להולדת הבן

„הצופה", ירושלים

...למר **אברהם ישורון** וביתו

ברכת מזל טוב
לאירוסי בתו עפרה עב"ג

„הצופה"

مكبر من الاصل

هكذا من الأصل

אלון: לא אביא לארה"ב הצעות חדשות מישראל

בדרכו לארה"ב יבקר בלונדון ויוועד עם וילסון

„גם אני הייתי בין המופתעים אילו נשאלתי לפני שבוע על סיכויי התמיכה שלי לארה"ב הייתי עונה בשלילה — אמר שר החוץ מר יגאל אלון, במסיבת עתונאים אתמול בכפר הבי"ה, בביתו של ראש המערכת, מר מיכה שולמן.

על השאלה אם הוא מביא עמו הצעות ישראליות חדשות לארה"ב אמר שר החוץ, כי אין לממשלה עמדות חדשות. „עמדותינו וכוונותינו ידועות היטב לממשל האמריקאי. לפי הערכתי נוצרה תקופת השונה מסויימת לכל הצדדים. יש לנוח ולתת לזמן לעשות את שלו. שתי האפשרויות הפתוחות לפנינו הן: חיפוש דרכים חדשות להסדר כולל או התקדמות בשלבים".

מר אלון חזר ואמר כי הוזמן ע"י מנהיגות המגבית היהודית המאוחדת כדי לעודד את היהודים שם ולדווח להם על המתרחש בארץ.

מר אלון הוסיף, כי ראש הממשלה ויו"ר הנהלת הסוכנות היהודית רשמי שנסיעתו לפגישה עם יהדות אמריקה היא חשובה. אשר להיבט המדיני של הנסיעה, אמר מר אלון, „שאין שום סיבה לאופטימיות מבחינת תוצאות הפגישות הצפויות שם".

סופרנו המדיני בירושלים מוסיף:

בפגישת דיניץ—קיסינג'ר — לא נדונו אלטרנטיבים חדשים

מדברי שגריר ברית המועצות בוושינגטון אנטולי דוברינין, למדים כי גם בריה"מ מוסיפה לנהוח את ועידת ג'נבה ומעדיפה הדברות מוקדמת.

בפגישה דיניץ—קיסינג'ר שהתקיימה השבוע לא נידונו אלטרנטיבים חדשים. דיניץ הזכיר את הפרסומים בדבר האשמות נגד ישראל בשל השעיית השיחות. קיסינג'ר טען שלא אמר כדבר הזה בשום הצהרה מדינית.

אין מניחים שאלון יוזמן לפגישה על ידי הנשיא פורד, כפי שארע בכמה מביקוריו הקודמים. אלון יבקש להביע דעותיו בתקופת ההערכה מחדש של המדיניות האמריקאנית במזרח־התיכון.

נציגי ישראל בוואשינגטון פועלים עתה לחידוש השיחות שעמדו להתקיים בדבר תכנית אספקת ציוד צבאי לישראל לטווח קרוב ורחוק.

שיחות אלה הופסקו לאחר השעיית מסע התיווך של קיסינג'ר.

דיון לפי החלטה 338

אלון מתכונן להודיע בוואשינגטון שאם ישראל תלך לג'נבה היא תדרוש דיון לפי החלטה 338 של מועצת הבטחון, לאחר מלחמת יום הכיפורים, שבה נאמר, שמיד לאחר סיום הדיונים על הפסקת האש יכנסו הצדדים למשא ומתן על שלום. הערבים חוששים מן השימוש בסעיף הזה ומנסים להשכיחו. סעיף זה היה הישגו האישי של קיסינג'ר לאחר שקיבל את הדרישה הרוסית להפסקת־אש במלחמת יום הכיפורים.

באשר להצעת סאדאת לצרף לוועידת ג'נבה את הודו ויוגוסלביה, תתנגד ישראל ותציע על ידי ישראל לצרף שורה של מדינות נוספות, ממערב אירופה ומדרום־אמריקה.

חשש שסאדאת לא יקיים ההסכם עם ישראל

בשיחותיו בוושינגטון יעלה אלון את החשש שמצרים תפר את הסכם ההפרדה ותעביר כוח צבאי גדול לצד השני של התעלה לאחר פתיחתה ביולי. בטענה שהיא צריכה להגן על התעלה, עלול הדבר לעורר תגובה ישראלית ולהפר את הסדר הכוחות בסיני. אלון יבקש להזהיר את מצרים מפני צעד כזה ויטען כי כל עוד אין הסכם חדש, מחייב ההסכם הקודם את שני הצדדים.

דבר דומה קרה בשנת 1956 כאשר מצרים הרימה כוחות צבאיים נגדיים לעזה, לאחר נסיגת צה"ל, בניגוד להסכם שהושג בתיווך ארה"ב, שלפיו אסור היה למצרים להחזיר כוח צבאי בעזה.

יוועד עם וילסון בדרכו לארה"ב

לונדון, 10 (צ"ח, רע"צ) — שר החוץ הישראלי יגאל אלון שוהה יקיים באן שיחות עם שרים בריטיים בראשית השבוע הבא על ההתפתחות במזה"ת בדרכו לארצות הברית — אמרו מקורות בריטיים מוסמכים.

מצפים, כי מר אלון יוועד עם ראש הממשלה הרולד וילסון ועם שר החוץ ג'יימס קאלאהאן.

הם ידונו במצב שנוצר בעקבות הפסקת מדיניות השלבים של ד"ר קיסינג'ר.

אלון כבר ביקר השנה פעמיים בלונדון, באורח פרטי — בינואר ובסוף פברואר — וניהל שיחות בלתי־רשמיות עם ראשי בריטניה.

קאלאהאן, אמר באן אתמול בפרלמנט, כי הוא מבין שהמדיניות האמריקאנית אינה כוללת מכלל אפשרות את המשך מדיניות השלבים או סיבה לועידת ג'נבה.

השאח: תיתכן העלאה נוספת במחירי הנפט

„קיסינג'ר נכשל משום שלישראל ממשלה חלשה"

טהראן, 10 (יפ"ע) — שליחותו של ד"ר קיסינג'ר נכשלה בשל קשיחותה המופרזת של ישראל והיא קשוחה אולי מכוח שלישראל ממשלה חלשה — אמר השאה האיראני מוחמד רזא פהלווי בראיון בלעדי לסופר סוכנות יפ"ע.

הוא אמר, כי הישראלים לא שיתפו פעולה עם ד"ר קיסינג'ר במידה מספקת ולא העלו תביעות סבירות. הוא הגדיר את מדיניותה של מצרים כמעשית וסבירה. השאה קרא לישראל לציית להחלטות האו"ם ולפנות את השטחים הערביים הכבושים. „עליהם לצאת, וזוהי אדמה ערבית. אין היא שייכת להם", אמר.

עם זאת הוסיף השאה, כי איראן אינה מתכוונת להפעיל לחץ על ישראל על ידי הפסקת אספקת הנפט לה. „איננו מערבבים נפט בפוליטיקה", אמר השאה. „אנו מוכרים את הנפט לחברות הנפט והן מוכרות אותו למי שרוצות". תשובה זהה השיב כאשר נשאל, אם איראן תבטיח אספקת נפט לישראל תמורת ויתורים ישראליים למען השלום.

את עיקר דבריו בראיון הקדיש השאה לענין מחיר הנפט ואמר, כי הארצות המפיקות נפט עלולות להעלות את המחיר אם המדינות התעשייתיות תכשלנה במלחמה באינפלציה ומחירי מוצרי היצוא שלהם יוסיפו לעלות.

כמו־כן אמר, כי יתכן שאיראן תסכים על כך, שתמורת הנפט שלה ישלמו לה במטבע אחר ולא בדולר אמריקאני, אם שער הדולר יוסיף לרדת. אולם משקיפים בטהראן אמרו כי אין להניח שאיראן אכן תעמוד על תביעה זו.

האוסטרים משפצים המחנה בזמרינג

וינה, 10 (עסס"א) — שלטונות וינה השקיעו 250 אלף דולר בשיפוץ מחנה המעבר בזמרינג לעולים יהודיים מבריה"מ.

המחנה נמצא בפרברי וינה.

לאחר שנסגר מחנה המעבר בשנאו העבירו האוסטרים את שירותי המעבר לזמרינג, תחת פיקוח הצלב האדום.

התאמת המבנה לשעבר למחנה מעבר עורר מספר מחאות בסביבה ו־800 אנשים אף חתמו על עצומה מחשש מפני התקפה ערבית על המחנה המצוי בין בתי מגורים.

בעקבות המחאות התברה השכיה ועירית וינה אף הציעה דירות במקומות אחרים בעיר לאיתם השבים שעדיין מפתחים.

מחריף הסכסוך בין סוריה ועירק

ביירות, 10 (צ"ר) — לטענה כ־200 אזרחים וחיילים נעצרו בסוריה באשמת שיתוף פעולה עם עיראק — על כך סיפרו נוסעים שהגיעו אתמול מדמשק לביירות.

העצורים הראשון, שתב נבנים על הסיעה היריבה של מפלגת הבעת השלטת בעיראק ושיתפו פעולה עם מימונות עיראק.

בין העצורים מרזאן המאוחי, מנהל סוכנות הידיעות הסורית הרשמית, ואקד חאמד, מנהל בית הספר הבעלית ובן כמה קצינים בכירים. יתכן, שהעצורים יועמדו לדין לפני בית משפט מיוחד ויואשמו בהקמת רשת ריגול לטובת עיראק.

בסוריה לא פורסמה הודעה רשמית בעשהי על המעצרים.

פורד הזמין את סאדאת לביקור בארה"ב

ביירות, 10 (צ"ר) — העתון הלבנוני היומי „אל תאראר" מדווח, כי הנשיא פורד הזמין את המלך חוסיין והנשיא סאדאת ושר החוץ הסורי עבד אל חלים חאדאם לבקר בארה"ב.

העתון מסר, כי ההזמנה לסאדאת היתה למעשה חידוש של הזמנה שכבר נמסרה לו על ידי הנשיא לשעבר ניקסון.

ההזמנה המחודשת נמסרה לסאדאת על ידי קיסינג'ר, כאשר פתח בראשית מארס במאמצי השלום האחרונים שלו שלא הוכתרו בהצלחה.

בריה"מ ביטלה ביקור מיטראן

פאריס, 10 (צ"ר) — שלטונות בריה"מ ביקשו ממנהיג המפלגה הסוציאליסטית הצרפתית פרנסואה מיטראן לבטל את ביקורו המתוכנן במוסקבה ארבעה ימים בלבד לפני צאתו המתוכנן ביום ב' הקרוב — מסרו בפאריס מקורות מקורבים למפלגה הסוציאליסטית.

ביקורו של מיטראן נועד לחודש שעבר ונדחה כבר פעם אחת. בחודש שעבר, בעת ביקורו במוסקבה השמיע ראש ממשלת צרפת ז'ק שיראק הערה ביקורתית בנגד המפלגה הקומוניסטית הצרפתית ומסתבר, כי השלטונות הסובייטים לא רצו להחליש את מעמדו של המנהיג הקומוניסטי ז'ורז' מארשה על ידי הזמנת מיטראן, שמחלוקת נפרצה עתה בינו לבין הקומוניסטים.

אזכרה לנשיא יצחק בן־צבי ז"ל

אזכרה ממלכתית לנשיא יצחק בן־צבי ז"ל, נערכה אתמול בבית הקברות בהר־המנוחות בירושלים.

באזכרה השתתפו הגב' רחל ינאית בן־צבי, נשיא המדינה פרופ' אפרים קציר, יו"ר הכנסת ישראל ישעיהו וכן שרים, חכ"ים. את תפילת האזכרה ערך הרב הראשי לצה"ל אלוף מרדכי פירון שנשא תפילה לעילוי נשמתו של הנשיא. עם תום האזכרה הונחו זרים שנשלחו ע"י המוסדות השונים.

אשה נפצעה קל במטען שהתפוצץ בשכונת סנהדריה

מטען חבלה התפוצץ אתמול בשעה 06.35 בבוקר בשכונת סנהדריה המזרחית בירושלים, וכתוצאה מכך נפצעה קל עוברת אורח.

המטען התפוצץ מתחת למכונית „פג'ו" בעלת מספר שויירצי, השייכת לרופא. מן ההתפוצצות נגרם למכונית נזק כבד וכן נפגעו גלגליה של מכונית אחרת מן הסביבה.

עם השמע ההתפוצצות חשו למקום אנשי המשמר האזרחי משכונת רמות אשכול ועצרו שני בני מיעוטים שהסתתרו בבית.

כוח משטרה בראשות מפקד משטרת ירושלים, תת ניצב הינק ברימנפלד, הגיע למקום והחל בסריקות. חבלן המשטרה ערך בדיקה בכדי לודא שאין באיזור מטענים נוספים.

במהלך הסריקה נעצרו כמה חשודים.

האוניברסיטה העברית בירושלים

שנת היובל תרפ"ה—תשל"ה

המחלקה למינהל תלמידים — המשרד לקבלת תלמידים

רישום מועמדים לשנת הלימודים תשל"ו ללימודי „מוסמך" ותעודה

רישום המועמדים לשנת הלימודים תשל"ו ללימודים לקראת התואר „מוסמך" וללימודי תעודה יתקיים ביום ד', ב"ב באלול תשל"ה (29.8.75) — פרט לתחומים שלידם צויין תאריך שונה.

מתקבלות בקשות לפקולטות, בתי־הספר:

הפקולטה למדעי הרוח — לימודי תעודה בתרגום; כתבי מדע ותעודת הוראה לבתי"ס התיכוניים — הרישום הסתיים

ביה"ס לחינוך — סיום הרישום 30.6.75

הפקולטה למדעי החברה — החוג לפסיכולוגיה — הרישום הסתיים; החוג לקומוניקציה — סיום הרישום 30.6.75

ביה"ס למינהל עסקים

הפקולטה למתמטיקה ולמדעי הטבע

ביה"ס למדע שמושי וטכנולוגיה

הפקולטה לחקלאות

הפקולטה למשפטים

המכון לקרימינולוגיה

ביה"ס לספרנות ולארכיונאות — סיום הרישום 30.6.75

ביה"ס לעבודה סוציאלית: לימודי מוסמך ברווחה ובעבודה סוציאלית; המרכז להכשרת מנהלים למרכזים קהילתיים — סיום הרישום 31.10.75

הפקולטה לרפואה: מדעי הרפואה הבסיסיים; נאדוביולוגיה; בריאות הציבור; העודה באופתלמולוגיה.

ביה"ס לרוקחות

המועמדים יירשמו במשרד לקבלת תלמידים. טפסי הרשמה ו„המדריך לתלמיד החדש" ניתן לרכוש במחיר 8 ל"י (ע"י פניה אישית או בכתב) ב„אקדמון", גבעת רם ירושלים 91999, ת. ד. ... ירושלים. ללא צרוף המחאה על הסך הנ"ל לא יישלחו הטפסים והמדריך; חיילים בשירות חובה יקבלו את הטפסים והמדריך חינם, אישית או לכתובתם הצבאית.

המועמדים יתבקשו להמציא גליונות ציונים לבחירת הפקולטה אליה הם מבקשים להתקבל (מועמדים לפקולטה למדעי החברה מתבקשים להמציא את גליונות הציונים ב־3 עותקים).

מועמדים לפקולטה: מדעי הטבע, מדעי הרפואה, רוקחות, ספרנות וארכיונאות ועבודה סוציאלית — חייבים לפנות לפקולטה לשם ייעוץ מוקדם וקבלת טפסי הרשמה.

בוגרי מוסדות להשכלה גבוהה בחו"ל יירשמו במשרד לתלמידי חו"ל, הר הצופים, ירושלים.

בוגרי האוניברסיטה העברית בירושלים המבקשים להמשיך לימודיהם באותה הפקולטה, יירשמו במזכירות הפקולטה.

המועמדים ללימודי מוסמך במינהל עסקים חייבים לעמוד בבחינה ATGSB („מבחן פרינסטון") הנערכת במרכז לתרבות ארה"ב בתאריך 12 ליולי 1975. בדבר פרטים והרשמה יש לפנות למרכז לתרבות ארה"ב (רח' הירקון 71 תל־אביב) לא יאוחר מיום 30 לאפריל 1975.

של המצפה

בלפי פנים

נאומו של נשיא ארה"ב בפני מושב שני בתי הקונגרס על „המצב בעולם", שבו התווה מדיניות הממשל האמריקני בכל קווי המערכה, עם פירסומו היום נעמד על מגמתו ונעימתו לגבי המזרח התיכון. לפי ידיעות מוקדמות, יש בו נטיה לשוב לעמדה הידידותית שלפני האשמת ישראל ב„חוסר גמישות" והבטחה לקיים איזון־חימוש באיזור. אם ישנו שינוי בנעימה הרי זה יקל על היהודי המגע תוך בדיקת הצעות שונות.

שר־החוץ הישראלי י. אלון, שבשבוע הבא ייפגש עם קיסינג'ר, הבהיר, כי „אין עמו הצעות ישראליות חדשות, אלא חיפוש דרכים חדשות להסדר כולל או התקדמות בשלבים". הוא ינסה, כנראה, להוכיח את גבולות גמישותה של ישראל. מאחר שהממשלה ייפתה את כוחו לערוך את הדו־שיח עם מזכיר־המדינה האמריקני, הרי ודאי תקבע סייגים ל„רעיונות החדשים" שיוגשו בפני קיסינג'ר.

ביחסים הקיימים בין ישראל לארצות־הברית מובנת הרתיעה הישראלית ל„חיפוש רעיונות חדשות", גם כשלבאורה מוצו כל האפשרויות בפרק־זמן היחסות. כמובן, על הבסיס העקרוני של הדדיות בין הצדדים, שעיקרה הבטחה ממשית לאי־שימוש בכוח. הסיוע האמריקני חיוני לישראל ואין להרפות מן המאמץ לצמצם בכל האפשר את הפער המדיני בין ארצות־הברית לישראל.

מאחר שהמאבק כרוך בהתגברות על מכשולים וגם סיכונים מרובים, המצור קיים יומיום גם כשלעת־עתה רגועים יחסית הגבולות, ותחושה כזו מחייבת היערכות שונה בהבליה מבלימים הקיימים. מכוח הרגל להיות שנים רבות במצב־חירום כבר הורגלנו להבחין בין ימים פחות קשים לימים קשים. העדר אבחנה מספקת גורם למחדל שחיסן את מעמדנו והוא מאיים עלינו גם להבא. מוכרחים להיות ערנים ביותר למה שמתהוה מעבר לגבולות.

שאלה נוקבת נשאלה אחר כל חורבן: „על מה אבדה הארץ". כדי להוציא לקח מעשי מן המאורעות, והתשובה הופנתה תמיד כלפי מראות־נגעים מבפנים. גילויים שליליים בעניני מינהל והברה, רוח ומוסר, אין כמותם לעירעור היציבות של המוני תושבים יושבי־דרך, התהוים על סיאוב בצמרת כלכלית, על סירוב להקים הנהגה לאומית, ועל מהירעות ועיוותיה בקרב חוגים לא־בעסים.

מדינה קטנה המוקפת אויבים בעלי משאבים עצומים, מבודדת במידה רבה, ורוב בני עמה מחוצה לה והיא זקוקה לעליה, חוסנה החברתי, יושרה וצידקת, אמונתה ואורחותיה, תביא את הקמים עליה. במלחמותיה ניצחו לוחמים מקדשי השם וישראל. הם הצילו את המדינה בשואה בפרוץ המלחמה האחרונה. בהם תקוות העתיד. גם בימצא הסדר שיהוה פתיחה אש לזמן מסוים, אין סיכוי מבכי שהאויב יחליט על עצם קיומנו באיזור. לשם כך יש צורך בעלית יהודים מן החוץ ובהתעלות החברה הישראלית לדמה הבקנה לה כימפות לעם היהודי כולו.

התנכרותם של חלקים ניכרים באוכלוסיה מן המורשה היהודית ומצוותיה, חילול־שבת בפרהסיה עד כדי אבדן יום־המנוחה את צורתו באיזורים מסויימים, שחיתות בצמרת הכלכלית, עבירות פראיות ללא כל התחשבות במשק הארץ ושירותיה, מעשים אלה וביוצא בהם, חותרים מבפנים תחת יסודי קיומנו.

לא ביום אחד נצבר הסיאוב הרב ולא ביום אחד ניתן לנקות את הבית. אך חובת הנקיון כחובת הבטחון לקיום. הסיאוב חלקו בהשפעות צולים כרוסיה לארץ, חלקו בירידה וחלקו ברתיעתם של לא־בעסים מן המערב לעלות לארץ. אין שמץ־של־צידוק בעבדתם. יעלו ויתקנו, במאבק ובדוגמה. אך יש לומר, שיהודים מבקשים כאן חיים יהודים, הגשמה של „צדק, צדק תרדוף למען תחיה וירשת את הארץ", ולא היפוכם.

ישנן כאן הטיבות של אמונה ויושר, נאמנות ואצילות, גדולות של ארץ־ישראל. מכוחן ובוחן השפעה גם בעבר להתהוכתן. אך ישנם גם צללים מרובים, קשים לעצמם וסכנתם למדינה בעלת נשיכות עצומות.

כאשר לילה גוברת וקרבים אל מדרון, ניעור יצר־הקיום ומתחילים לשוב אל המקור. באין מוכיחים ראויים לכמו הוכחים להוכיח את זולתם, יש לצפות שמקרב המוני־עם יבקע רוח־טוהר שירחק את כל הסיגים שדבקו בהווינו, רוח של אחריות לארץ ולתרבות.

נתגלו קשיים בוועידה המכינה לענייני אנרגיה

פאריס 10 (עו"ר יפ"ע) — מחלוקות ותכסיסים הכבידו על המשך עבודת הוועידה השבוע כדי להשלים את השיחות המכינות הראשונות שלהן, לאחר שלא הצליחו להגיע לכלל הסכם לגבי סדר היום של ועידה כללית האמורה להתקיים ביולי — אמרו מקורות של הוועידה.

קבוצת עבודה בהשתתפות נציגים מן השוק האירופי, איראן ואחרות, שהוקמה על ידי הוועידה המכינה בת 10 המדינות, ניהלה דיונים במשך תשע שעות אך לא הצליחה למצוא פשרה בין שתי הצעות שונות לסדר היום, אשר הוגשו על ידי ארה"ב ואלג'יריה.

אבן הנגף העיקרית היתה השאלה אם להרחיב את היקף הוועידה העולמית, כדי שתדון גם בחומרי גלם ובתוצרי מזון, מלבד נפט.

ארצות השוק האירופי המשותף, ארה"ב ויפאן דרשו כי הוועידה הבאה תדון בעיקר בנפט ובבעיות אנרגיה.

ואילו מפיקות הנפט, בתמיכת הארצות המתפתחות, דורשות כי חומרי גלם ומוצרי מזון יהוו חלק אינטגראלי בדיונים שייערכו ביולי.

המקורות אמרו כי קבוצת העבודה עמדה להמשיך הלילה במאמציה לגשר בין שתי הגישות, ואם יהיה צורך בכך תמשיך גם מחר.

גם אם ימצא פתרון לשאלת סדר היום, עדיין יהיה על הוועידה המכינה להחליט במה מדינות יוזמנו לוועידה העולמית.

גרמנים בבריה"מ מבקשים חופש הגירה

מוסקווה 10 (יפ"ע) — כ־5 אלפים אזרחים סובייטים בעלי לאומיות גרמנית פנו אל הנציגים למועצה לבטחון אירופה בז'נווה וביקשו מהם להשיג עבורם ערבויות, שתבטחנה זכות להגירה חופשית לארץ — מסרו היום מקורות במוסקווה הקרובים לגרמנים.

בפניה שנחתמה על ידי 987 משפחות, הכוללת יותר מ־5000 נפש הם מציינים, כי השלטונות סירבו להתיר להם אשרות יציאה למערב גרמניה, על אף פניותיהם הרבות, במשך שנים אל השלטונות בענין זה.

דיפאעי מפקפק בכינוס קרוב של ועידת ג'נווה

רבת עמון, 10 (עי"צ) — ועידת ז'נבה לשלום במזרח התיכון היא המקום המתאים לבחון את שאלת ביצוען של החלטות 242 ו־338 של מועצת הבטחון, אולם יש להטיל ספק, אם הוועידה אכן תתכנס בעתיד הקרוב — הבהיר אמש עבד אל מונעים אלריפאעי, שהיה ראש ממשלת ירדן, בשיחה עם משלחת עתונאים קאתוליים מארה"ב, המסיירת עתה במזרח התיכון.

הפגישה נערכה בבנק האקיפה הלאומית הירדנית ונכחו בה מאמרים רבים.

הפגנות בפאקיסטן נגד ההתייקרות

לאהור, 10 (צ"ר) — אלפי מפגינים הפגינו היום בלאהור שבפקיסטאן נגד העליה החדה במחירי המזון שבפיקוח הממשלה.

כ־3 אלפים מפגינים פוזרו על ידי המשטרה, בעזרת גז מדמיע ואלות — אמרו מקורות מהימנים.

כ־50 אלף מפגינים התכנסו במפעל תעשייתי גדול בלאהור ודרשו מהממשלה לבטל את העלאת המחירים. מחיר החיטה הועלה לאחרונה ב־50 אחוז, מחיר השבן ב־30 אחוז ומחיר הסוכר ב־15 אחוז.

מנהיג הכורדים מצא מקלט באיראן

טהראן, 10 (יפ"ע) — מנהיג הכורדים העיראקים מולה מוסטפה ברזאני מצא מקלט יחד עם בני משפחתו אי שם בקרבת טהראן — אמר היום השאה האיראני מוחמד רזא פהלווי.

בראיון שהתפרסם היום אמר השאה כי מנהיג הכורדים רשאי ללכת לכל מקום שהוא רוצה באיראן, ככל אחד הבא לאיראן נהנה מהגנת החוקים שלה.

זכו בהגרלת הפיס

ב־500,000 ל"י זכה המספר 246294.

ב־100,000 ל"י זכה המספר 675037.

ב־50,000 ל"י זכה המספר 580962.

ב־10,000 ל"י זכו המספרים: 790748 220720.

ב־5,000 ל"י זכו המספרים הבאים: 597886 328609 247908 195822 121933 776747 738990 733548 651099 451311

ב־1,000 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 02136 00833 91975 59295 36281 25966 06720 79851 95411

ב־500 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 06904 06256 47537 38096 34947 27132 23321 83922 67016 64051

ב־200 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 7005 2126

ב־100 ל"י זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־ 0376 0044 0008 1619 1075 1071 1012 0817 0601 3483 3352 2950 2534 1966 1937 4537 4534 4529 3886 3745 3585 7176 6787 5730 5675 4822 4793 7902 7812 7766 7678 7563 7274 9283 8985 8530 8332 8303 8281 9570

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים הרגילים שמספריהם מסתיימים בספרה: 6.

נשיא צרפת מבקר באלג'יר

אלג'יר, 10 (יפ"ע, ע"ר ר"צ). הבנת הפתיחות באופן המנהדר של הים התיכון ובעיות הנוגעות במבהק במזרח התיכון, כפי הנראה ישמשו נושאים ראשיים לשיחות שיתנהלו במשך שלושה ימים בין נשיא צרפת ואלרי ז'יסקאר ד'אסטן ונשיא אלג'יריה הוארי בומדיין.

נשיא צרפת הגיע היום לאלג'יר בתור נשיא צרפתי ראשון המבקר את רגליו על אדמת אלג'יריה מאז זכתה בעצמאותה — וצם בואו הכריז: „צרפת ההיסטורית מברכת את אלג'יריה העצמאית".

הביקור נערך בתקופה של שלוה ביחסים הסוערים הבפיה שבין שתי הארצות מאז עצמאות אלג'יריה — יחסים שעוכבו בשל סכסוכים על הלאמת רכוש צרפתי באלג'יריה, פיצויים על רכוש פרטי שהשאירו מאחוריהם כמליון מתיישבים צרפתיים בצאתם מאלג'יריה, והעסקתם של כמליון העובדים אלג'יריים בצרפת.

כ־300,000 איש, בעיקר ילדים, ציבבו לאורך המסלול מנמל התעופה אל עיר הבירה, כדי לקדם את פניהם של הנשיא ד'אסטן ורעייתו.

לאחר סעודה פרטית, החלו שני ראשי המדינות בשיחות אשר יוקדשו, לדברי ד'אסטן, ל„מציאת דרכים להגנה התאחיות ביחס בין העמים וארגון הצדק בעולם מודרני".

צופי הטלוויזיה הצרפתית ראו בשידור חי את קבלת הפנים של נשיאם באלג'יר.

נשיא צרפת הגיע לאלג'יר עם פמליה של כ־30 איש, ביניהם שר החוץ ז'ובאן־סאוואג'רגו ושר האוצר פורקאד. אמצעי הבטחון שננקטו היו קפדניים ביותר.

שעות מספר לפני צאתו של ז'יסקאר מפאריס הופצצה פצצה בחזית הקונסוליה האלג'ירית בפאריס, ונפצע עובר אורח. ארגון מחתרת צרפתי נטל על עצמו את האחריות להתפוצצות, בהודעה לסוכניות הידיעות בפר, כי הטמין את הפצצה במכונית כמחאה על ביקורו של ז'יסקאר באלג'יריה.

הארגון, „בודון צ'ארלס מרטל", הודיע כי יוסיף להלחם נגד „הפלישה האלג'ירית הרת השואה לצרפת", הכוונה לכמליון הפועלים האלג'ירים המתפרנסים בצרפת.

3 אלפים דולר — שכר הרצאה של אבן בארה"ב

משרד אמרגנות פרטי בניו יורק תבע 3 אלפים דולר תמורת הרצאה של אבא אבן — נמסר אמש בתכנית „היום הזה" בשידורי ישראל".

בשידור נמסר, כי אחת לשנה נוהגים פעילי ארגון הסטודנטים היהודים בקווינס קולג' בניו יורק לקיים ערב ישראל בקמפוס ולהקדישו לתרבות ישראל וערכה. השנה ביקשו הסטודנטים להזמין כאורח כבוד את ח"כ אבא אבן.

הסטודנטים נענו בסופו של דבר ע"י משרד אמרגנות בניו יורק, שממנו הגיע מכתב, כי המשרד יוכל לארגן את הופעתו של מר אבן תמורת „שכר סטנדרט" של 3 אלפים דולר והוצאות מכונית צמודה. במכתב נאמר, כי מר אבן יעניק חוויה שלא ישכחוה לעולם".

בסופו של דבר הרתיע המחיר הנקוב את הסטודנטים, והערב נערך בלי מר אבן.

שר הבטחון דן עם גנרל סילסוו על חיפוש הנעדרים

שר הבטחון, מר שמעון פרס, קיבל אמש בלשכתו את מפקד כוח החרום של האו"ם גנרל אנסיו סילסוו, ושוחח עימו על המשך הסיוע מצד כוח החרום של האו"ם בחיפושים אחרי גוויות 28 הנעדרים האחרונים של צה"ל בחזית הדרום.

בפגישה השתתפו גם הרמטכ"ל, רב אלוף מרדכי גור, ראש אג"ם, אלוף הרצל שפיר, קצין הקשור לאו"ם מטעם המטכ"ל אל"ם שמעון לוינזון ויועצו המדיני של גנרל סילסוו מר ג'ון מילס.

תואר ד"ר כבוד הוענק לוולדהיים בפראג

פראג, 10 (יפ"ע) — המזכיר הכללי של האו"ם ד"ר קורט וולדהיים זכה היום לתואר ד"ר כבוד למשפטים באוניברסיטה העתיקה על שם קארל בפראג על תרומתו להתפתחות היחסים בין מדינות בעלות משטרים שונים.

לאחר טכס הענקת התואר נועד ד"ר וולדהיים עם מנהיג המפלגה הקומוניסטית הצ'כוסלובקית גוסטאב הוסאק.

כוחות המורדים בקמבודיה פרצו טבעת ההגנה של פנום פ

פנום פן, 10 (עי"צ ע"ר) — טבעת ההגנה של פנום פן בירת קמבודיה נפרצה בצפון מערב והמפנה לגמר התקופה של העיר היום אותת"צ על ידי כוחות „כמיר רוז'" — נודע מסוכנות הידיעות הצרפתיות במקור אמריקאני.

כוחות המורדים התקדמו עד למרחק 3.5 קילומטרים מבסיס הצבאי. לולי ההמראה שבבסיס הצבאי בפנום פן רעתה הם מסכנים במישרין את מסלולי ההמראה בנמל התעופה, המשמש קשר יחיד בין עיר הבירה הנצורה והעולם החיצון.

עם החמרת המצב הצבאי כינס נשיא קמבודיה בפועל באוכם תאי ישיבת חירום של הממשלה.

ההפגזה המוגברת של המורדים על נמל התעופה אילצה את שלטונות ארה"ב בתאילנד להפסיק למחר בעתיים את רכבת האוויר לקמבודיה. אספקת התחמושת והדלק חודשה לאחר מכן, אולם אספקת האורז הופסקה. שגרירות ארה"ב בפנום פן הודיעה לכל האזרחים הזרים, כי לא תוכל לשאת באחריות לפינויים ויעצה להם לצאת מפנום פן במטוס הראשון שישיגו.

בינתיים הגיעה לבסיס חיל האוויר האמריקאני קלרק בפיליפינים הקבוצה הראשונה של 53 יתומים קמבודיים, שישלחו לארצות הברית ויאומצו על ידי אזרחים אמריקאים. הילדים בגיל כשלושה חודשים ו־12 שנים יישארו בבסיס לפחות שלושה ימים ויעברו בדיקות רפואיות לפני שיישלחו לארה"ב.

מעצרים נוספים בפורטוג

ליסבון, 10 (יפ"ע, ע"ר, ע"צ) — 31 חיילים ואזרחים החשודים במעורבות בנסיון ההפיכה הכושל בחודש שעבר נעצרו ביום ד' בליסבון — נאמר בהודעה ממשלתית.

אותה שעה הודיע איגוד עורכי הדין הלאומי של פורטוגל, כי למעלה מ־100 סטודנטים שמאליים המתנגדים למפלגה הקומוניסטית נכלאו בימים האחרונים. דובר האיגוד מחה נגד מה שכינה הפרת זכויות האדם הבסיסיות על ידי הממשלה.

מנהל מחלקת החדשות של הטלוויזיה הפורטוגלית הודיע על התפטרותו ונימק אותה בהשתלטות קומוניסטית על הטלוויזיה. המנהל, אלבארו גרה אמר, כי הקומוניסטים נטלו לידיהם עמדות כוחות בטלוויזיה ויצרו בה אקלים של פחד בין עובדיה. „לרוע המזל, מצב דומה נוצר בתחומים שונים של החיים" — אמר.

המנהיג הסוציאליסטי הפורטוגלי מריו סוארז אמר בראיון שפורסם היום בעתון „טיימס" הלונדוני, כי מפלגתו רוצה בדמוקרטיה סוציאלית שתכבד את זכויות האדם והחירויות הבסיסיות וכי היא רוצה להקים משטר סוציאליסטי בצלם האדם בפורטוגל.

בינתיים הכריז בליסבון שר ההסברה גורגה קוריאה זוזאינו, כי השליטים הצבאיים של פורטוגל מבררים עתה שמעו כאשר החירו את הארגונים של מפלגות סוליטיות אחרות. הוא הצדיק את שיתוף הפעולה בין תנועת הכוחות המזויינים ובין המפלגה הקומוניסטית באומרו, כי המפלגה הקומוניסטית ממושמעת, חבריה חרוצים, מסמכבים ר... מודרכים בעוד ששאר המפלגות בלתי יעילות.

בליסבון הותקפו 500 אנשים ... בחזית של המפלגה הדמוקרטית, יידו אבנים במשרדה ולאחר מכן הלכו שוברים את ... סים באולם בו נערכה הפגנה. המתפרעים היו צעירים מתנועות מאל הקיצונית. למעלה משישה אנשים נפצעו בקטטה.

תושבי לבנון

(סוף מעמוד ראשון)

הפליטים ברחובי המדינה.

הלבנונים ציפו למעשה נגמל ישראלי בעקבות פעולת המחבלים במלון „סבוי" בתל־אביב, במוחד לאחר כשלון שיחותיו של ד"ר קיסינגר, אולם למעלה משבועיים לאחר שקיסינגר יצא מן האיזור עדיין השקט, אף כי הלבנונים משוכנעים כי נציגים ישראליים רמזו, שבוא יבוא. רבים בלבנון סבורים שאם תחליט ישראל לגמול על ... במלון „סבוי", היא לא תעשה בן באמצעות פשיטות אוויריות על מחנות הפליטים.

בלבנון מציינים כי גם בעת חילופי האש העזים בסביבות ... בה באיזור עקוב בינואר הזה לא התערבו מטוסים ישראלים. משקיפים בלבנון סבורים, כי שהישראלים הפסיקו את ... האוויר שלהם משום שהמחבלים הפלשתינים צוידו בטילי קרקע־אוויר סובייטיים מדגם „סאם" שהם כבר השתמשו בהם ... האחרונה על המתנות ... רוה, צור וצידה. סיבה אחרת להפסקת הפשיטות ... שהופעל על ישראל שלא ... את הפעולות הצבאיות ... הפעולות לסכן את סיכויי ... להשגת הסדר שלום.

ארה"ב מעוניינ

(סוף מעמוד ראשון)

24 שעות בלבד לפני בואו של סימון למוסקבה פורסמו בה נתונים המצביעים, כי היקף הסחר בין שתי המדינות ירד בשנה ב־36 אחוזים במאזן המסחר ... ענין קנה של בריה"מ.

השר הסובייטי לסחר חוץ ... לאו פאטוליצב, שקידם את ... בנמל התעופה אמר, כי ... שארה"ב תנקוט אמצעי ... הים כדי לשפר את המצב בסחר בין שתי המדינות.

על השאלה, אם יבטיח ל... הסובייטיים, שיפעל למען ... של הקונגרס להענקת מעמד אומה מועדפת ביותר לבריה"מ ... שלה עם ארה"ב, אמר סימון ... מוקדם להיתו ... אולם אני יכול להבטיח, ... ארה"ב שואפת להרחבת ה...

קלמנטס דוגל בשיתוף סעודיה במציאת פתרון

וושינגטון, 10 (צ"ר) — סגן שר ההגנה האמריקאני ויליאם קלמנטס אמר היום, כי לשם השגת פתרון כולל במשבר המזרח־תיכוני יהיה צורך בעזרתן של סעודיה וארצות אחרות במפרץ.

הוא אמר כי עוצמתה השלשיה הגוחושה של ארה"ב אולי יספיקו כדי להביא להסדר בין ישראל והערבים.

„אולם פתרון בר־קיימא ללא ספק יחייב את עזרתן של ידידנו בסעודיה ובאיזור המפרץ הפרסי", הוא אמר בוועצה לעניני העולם המקיימת כעת את מושבה בדאלאס שבטכסס.

קלמנטס לא הסביר איזה סוג של סיוע יידרש מן הארצות שבאיזור המפרץ.

קריאה בישיבת הנהלת המפד"ל

(סוף מעמוד ראשון)

ח"כ י. בן־מאיר: דרושה הכבה הנשיה

ח"כ ד"ר יהודה בן־מאיר אמר, כי עם ישראל זקוק היום לכבל הוהסוב של הכבה הידיה והבונה כדי לראות את פני הדברים נכוחה. הוא כינה פציאה את נסיעתו של שר החוץ יגאל אלון לארה"ב. „אמר כי לדעתו חלק מהבעיה בה אנו נתונים עתה, נעוצה בביקורו הקודם של אלון לארה"ב. ד"ר בן־מאיר גילה שבשיחה שניהל עם מקור רב־דרג בממשלה האמריקנית הובהר לו, שד"ר קיסינג'ר הבהיר בזמנו לשר החוץ יגאל אלון, כי נשיא מצרים סאדאת לא יסכים להצהרת אי־לוחמה, ויבנית על מינימום של פרטי המכשבים והצרה. לדבריו סקיד הסעדיות, אמר לו אלון „כבל זאת תבאי". לדברי אותו מקור אמר ד"ר קיסינג'ר, כי הבין זה צבכת הפתיחה של ישראל האחריכן עוד הביא הפתיה. „כבאן הגענה" הדגיש ד"ר בן־מאיר, „כישראל תספה זה יהיה. כדרש איפוא כהור על אר הה סניאה ז" — כאל ד"ר בן־מאיר, הוסיף כי „הבכביה בארה"ב יכולה להתחדד גם בלי אלון..."

ח"כ בן־מאיר בינה את ההליכה לועידה ביהיה בהליכה ל„ועידה־ביבקה" שניה.

א. מלמד: לא היה סיכוי להסדר בשיחות קיסינג'ר

ח"כ א. מלמד קרא אף הוא להקמת ממשלת ליכוד. היא אמר כי לא היה סיכוי שיהוה הסדר־בינים ספרטי עם המצרים היות והקו שנקט רה"מ י. רבין היה מוטעה מלכתחילה ונועד רק להרוויח זמן לטובת הממשלה הקיימת. „דרך שלישית — אין" — אמר מלמד וקרא לבחור בין שתי הדרכים הקיימות — לשם כך קרא לרבין ללכת אל העם ולבקש מנדט.

הוא קרא לשלוח מסבירים לארה"ב גם בקרב אנשי היהדות הדתית־לאומית.

בסיום קבל על שהממשלה מתעלמת מהמכזת־העם בוורדיסון, ואמר כי מדיניות ה„ריאל־פוליטיק" הזו, נוהגת לגימוכייה לעולם שלא פוצץ את מחנה השמדה אושוויץ.

בשם אישון קבל על כך שהמפד"ל איננה שותפה בהכרעות המדיניות ובעיקר עבד על כך שטרם הוקמה ועדת שרים לעניני בטחון ובציבור מתקבל הרושם שועדה זו לא קמה עד כה בגללנו, בעוד שהאמת היא כנראה אחרת. הוא תבע שמעתה ואילך לא נהיה שותפים בממשלה, אם נציגנו לא ישותף בצוותי השרים לבירור המדיני.

בסיום הדיון הגיש ח"כ ד"ר בן־מאיר בשם המערך: „הסיעה המרכזית וחוגי הצעירים" הצעת החלטה האומרת, כי על נציגי המפד"ל בממשלה ובכנסת לפעול ללא שהות לבינה ממשלת אחדות לאומית ולדווח על כך למרכז תוך חודש ימים. אחרי דיון פרוצדוראלי הוסכם כי בישיבה הקרובה של ההנהלה בעוד שבועיים תערך הצבעה על הצעת החלטה שתתנה השתתפותה של המפד"ל בממשלה בהקמת ממשלת אחדות לאומית.

ישיבת מרכז „ליכוד ותמורה"

(סוף מעמוד ראשון)

ד"ר רפאל. יתכבי היהודים ברדוקי לכה מצדבי בסיני — אם אכנם יבואו להפסקת המלחמה והתייגה ערבויה בכבבויה שלא התהדים צות. אבל לא ביטול על צבבנו סיכוביס ... ללא הבורה בריביה סכשיה. שגה הדירה היהיד בהמרעותינו העצבאיות — היא שבה ישראל. נראה בתוקף איומי אויבים ולא נבע להחבי ידידים. ישראל היא די הזקה יכולה לנהל בערכותיה המדיניות ... היהודים והחסים ביותר ... לבין הכבבה הדיבוקרטיה הצולבית ... אבה שלא האבי ... אינבכים באהורם.

לקריאת מערך דתי

בדברו על בעיות פנים אמר שר הדתות, כי בשלה הבעה להדרוש הבאיביס לאהד את היהדות הדתית במערך פוליטי אחד. בבמבגרת שיבת ההוהידות הכוצעת תוכל היהדות הדתית הבליכדת אף להוק את כוחה.

שליחות המפד"ל — הדיבן ההנהלות

באשר לשאלה ההבנהלויות בשהי ארץ ישראל אמר ד"ר רפאל, כי המפד"ל עשתה רבה בתחום ההתנחלות ולחלוהי המפד"ל במפעל זה הלק רב בעשיה זו. השר רפאל מבר על ההלומה ועל הבידים לצייר התחייבות בדבר הכבה בכפרי ישיבים הדתיים ועל הבניה קרובות להקבה ישיבים באיזורי ארץ סינים. שליחותנו בבשלה — אמר רפאל — לדרבן ולקדם את ההתנחלות צירונית וכפרית כבישית — ואנחנו דבקים בשליחות זו.

התחזקות הסיעה „ליכוד ותמורה"

פתח את ישיבת המרכז ד"ר ז. ורהפטיג, שהצביע על ריבוי המכהנים בה המכהנים בוכהונם את הידיעות בדבר „כירכוסים" בסיעה ופריקות בכתה, בביכול.

ד"ר ורהפטיג אמר, כי הגלגלת ו־נבאריבה בבבגרה הסיעה הסיבה צייר תבבל יכזיה בבצאת קבוצה של האינטלקבביה הדתית, הפותח קרא להברים, שהסתבבו בסניפיהם עם הרוב, לכוב לסיעה ולהשתלב בפעילותה למען גיבורו של הכוח המרכזי בהנעה.

בדיון השתתפו: הרב מ. בר־מחא (נשר), עברם הרוש (י"ם), ח"כ א. אבוחצירא (רמלה), נסים מנצור (הבצלה), ה"ב ם. שייבמן, י. ביסול (ת"א), צבי שלום (אשק.), הרב ושר הדר (ב"ב), הרב ש. גמליאל (ירושלים), יוסף י. תורגמן (עכו), ד"ר י. צ. הבבי (ת"א), שיבר (ת"א), ע. עבשלום (אשדוד), ס. שרוני (רחובות), ע. שדמון (ת"א), ג. פרוש (י"ם), ח. וינברגר (ב"ב) א. כימק (ובגל העמק), א. רובין (ת"א), א. לוויבי, הרב מ. ראובברגר (חיפה), ע אברגיל (אשקלון), ד"ר ש. כנדלבוים (י"ם), הרב ד. קדוש (חיפה), ג. שרייבר (י"ם), הרב מ. מיכון (ק. אתא) י. פישלר (ת"א), הרב מלכה (בית גמליאל), ס. גבאי (ב"ש), ח. זהר (ים), א. וינגוט (ת"א), צ. פרידמן (קריאון), מרהבי (עקרון), הרב ספיר (ראש העין), א. גנז (ת"א), א. פיש (ירושלים) שפרר (אשקלון). ח. מויאל (קדרה), י. גומליב (ב"ב), ר. סלוק, ם. רויבבן (י"ם), הרב ב. אידלשטיין (ק. שמואל).

הדוברים ביטאו את הלך הרוח בקרב ציבור החברים הרחב לגבי עמדת התנועה בממשלה ועל הצורך ללכד את השורות וליתום מערך דתי כולל. החברים התריעו על המצב של חוסר פעילות הנהגתית השורר עתה בתנועה וקראו לסיעה ליטול יוזמה להצלה בפעלות תנועתית ענפה.

הח' מ. גמליאל וחברים אחרים מקרב בני העדה התימנית, הביעו תרעומת על פירסומים מסויימים בדבר פרישת חברים מיוצאי תימן מהחברות בסיעה. ציבור החברים הגדול ביוצאי תימן נשאר נאמן לסיעה ולהנהגתה ואיש לא הוסמך לדבר בשם כלל החברים. „אנו רואים ב„ליכוד ותמורה" הכוח היהודי המסוגל להבריא את התנועה ולתת לה הנהגה מחודשת".

בסיום הכינוס נתקבלו שורה של החלטות בנושאים תנועתיים ופוליטיים.

ישראל מחתה בפני „אמנסטי" על הדו"ח „המאוזן"

מאת סופרנו המדיני בירושלים

ישראל מחתה לפני ארגון „אמנסטי" על הדו"ח „המאוזן" על עינויי שבויים ישראלים וסוריים שלפיו היו עינויים בשני הצדדים.

ישראל טענה שבעוד שהאשמות הישראליות הן מבוססות ומלוות בבחינות על רצת שבויים, הרי האשמות הסוריות הן דמיוניות. ל„אמנסטי" נשלחו דוחות של הצלב האדום על ביקור במחנה השבויים הסוריים בישראל ודיווחו על הנאיב בניהם את הדעה.

שגריר בריה"מ בבריטניה מחה על ההפגנות נגד שלפין

לונדון, 10 (עסס"א) — שגריר בריה"מ בבריטניה ניקולאי ליקובי, הגיש מחאה רשמית לממשלה הבריטית בשם ממשלת בריה"מ בעקבות ההפגנות האחרונות של יהודים ושל אוהדיהם וליבאים ליד השגרירות הסובייטית.

במחאה לא צויין ביקורו של ראש הק.ג.ב. לשעבר אלכסנדר שלפין, אך ברור כי המחאה הסובייטית נוגעת לאירועים שהיו בעת ביקורו של שלפין בעת האחרונה.

מחלקת **התרבות וההסבר**

המפלגה הדתית לאומית • הסתדרות הפועל המזרחי בישראל

יום ראשון, ב' אייר תשל"ה (13.4.75)

תל־אביב — בחוג הרמב"ם, ברח' יהושע בן נון 48, יתקיים השיעור בהלכה דעות להרמב"ם ע"י מר צבי ורום, בשעה 7.00 בערב.

רמת־גן — במועדון בר־אילן, בשעה 6.30 בערב יתקיים חוג לת... בהדרכתו של מר א. ויצמן.

יום שלישי, ד' אייר תשל"ה (15.4.75)

במועדון ותיקי התנועה ברמת־גן, תתקיים מסיבת חג העצמאות על יד שולחנות ערוכים, בשעה 8.30 בערב בהשתתפות סגן יו"ר הכנסת פ. שייבמן. בתכנית האמנותית החזן שלום רוזנברג בליווי הפסנתרן פלור. הפותח: י. גליצקי.

במועדון ותיקי התנועה ברמת־גן יתקיים חוג להלמוד. ב... 11.00 בבוקר בהדרכת הרה"ג מ. י. אורשפיראי — רב העיר.

רחובות — בבית הכנסת של הפוהמ"ז, בשעה 18.00, יתקיים הסרת לוט מלוח הזכרון של בוגרי בני־עקיבא שנפלו במלחמת יום הכיפורים. בשעה 7.00 תתקיים תפילה ערבית חגיגית בהשתתפות החזן פלע.

יום רביעי, ה' אייר תשל"ה (16.4.75)

רחובות — בבית־הכנסת של הפוהמ"ז תתקיים מסיבת חג בהשתתפות הרב הגאון ש. קוק שליט"א — רב העיר.

ירושלים — במועדון הוי לאומי, רח' אגריפס 8, בשעה 4.00—8.00 אחה"צ תתקיים קבלת פנים חגיגית לכבוד יום העצמאות בהשתתפות ד"ר יצחק רפאל — יו"ר ההנהלה.

בני־ברק — בליל חג העצמאות, יום ג' ד' אייר תשל"ה (15.4.75)

תתקיימנה עצרות בבתי־הכנסת:

ביכנ"ס מרכזי שיכון א' — הח' אליעזר גואלמן
תפארת צבי — הח' ז. וורלאוף
בית רחמים — הח' ס. עידן
גלעד — הח' ב. נחשון
מרכזי שיכון ה' — הח' ש. הולברון
מרכזי שיכון ו' — הח' א. הרצקוביץ
בר־יוחאי — הח' חביב סבי
מגן דוד — הח' א. רנינו
משכן דוד קרית הרצוג — הח' י. לוסטיג
אחוה ורעוה — הח' א. יחזקאל

מעיון שאול — הרב יוסף סרמן והרב ד"ר צבי שטינס... המנחה: הח' מ. מנהיים.

ביכנ"ס מרכזי של הפועל המזרחי — הח' ב. לבנון.

ביום העצמאות בבוקר

יום רביעי, ה' אייר תשל"ה (16.4.75)

בני־ברק

ביכנ"ס מרכזי שיכון ד' — הח' א. קוטלוביץ — סגן ראש ה...
ביכנ"ס גלעד — הח' י. שסיבליק
ביכנ"ס בית יהודה — הח' נחום בן משה

— — — — — —

ביום העצמאות, יום רביעי, ה' אייר תשל"ה (16.4.75) יתקיים בהמר טיול לאיזור הבקעה הירדנית, האוטובוס יצא מהמקום בשעה 6.00 בבוקר.

סניף ראשל"צ — מסיבת חג העצמאות תתקיים אי"ה ביום שלישי ד' אייר (15.4.75), בשעה 7.00 בערב בבית הפועל המזרחי רח' הרצל 73, בהשתתפות הח' יצחק שלינקה. החזן יצחק אבל.

הגר"ע יוסף חילק מלגות לבני ישיבות בבית שמש

ריאה לחיזוק העגברת כח התורה : הציבור, ובחיפוש הדרך להחי ־ער תורה, בדמות הבן המומיש, דהי במרוצת הזמן על הארב־ בנים, שכנגדם דברה תורה, יצא אליו הגר"ע יוסף בדבריו במ־ , שנערכה ע"י הרבנות והמר הדתית והמועצה המקומית בבית , בססיבה השתתפו מאות תלמי־ ישיבה ובני נוער וקהל רב שמי־ עת האולם המקומי הגדול. זה תלמידים תושבי בית שמש ־ים ביום בישיבות שונות בכל הארץ אחרי שעברו הכשרה ר ; בישיבות הערב „עץ יוסף" ר בנים שבבית שמש, לקחו חלק כתתני המסיבה, וקבלו מילגות —100 ל"י כ"א בהתאם להח־ המועצה הדתית. ק את המילגות, שניתנו עם ראשל"צ ברכה מיוחד הרבנות והמועצה הדתית בית

בת החג נפתחה כדברי ברכתו יב יוסף בוסכילה, רב העיר ר המועצה הדתית שציין את שי־ של חלוקת המילגות במסיבת

חג הוצאת לתלמידי ישיבה, ולכבוד של הראשל"צ, שמעלם התורה קרוב מאד לליבו.

ראש המועצה המקומית מר עמרם לוק הודה להגר"ע יוסף שבבקורו השני תוך זמן קצר גרם עידוד וסי־ פוק רב לכל תושבי בית שמש.

כן נשא דברי ברכה הרב מ. כץ חבר לשכת הרבנות.

תזמורת חסידית ירושלמית וכן פייטנים וחזנים משלים הנעימו את מסיבת החג, שנמשכה ליד שולחנות ערוכים, מתפילת מנחה ועד לשעת לילה מאוחרת.

הינחה את הערב, ר' חיים לוק סגן ראש המועצה המקומית וחבר המועצה הדתית.

חילופי אזרחים בגבול סיני

במסגרת חילופי אזרחים, איחוד משפחות וביקורים, עברו שלשום מאזור הרצועה וצפון סיני למצרים 386 אזרחים, ומשם הגיעו לרצועה ואל־עריש 124 אנשים.

אזרחים מהם באו במסגרת איחוד משפחות, והרוב במסגרת ביקורי משפחות וקרובים. בין היוצאים ל־מצרים היו גם צעירים שהשלימו ביקורים ברצועה עזה. ההעברות נע־ שו בנקודה המעבר של האו"ם בסיני.

התערערו היסודות של גשר אדם

יסודותיו של גשר אדם (דמיה) התערערו באחרונה והתנועה על פניו מתנהלת ב־אטיות רבה.

כפי שנודע, פנו אתמול שלטונות ישראל לשלטונות הירדנים לתקן את הגשר. דרך גשר דמיה מתנהלת כל התנועה בין השומרון לבין ירדן ועל פניו עוברות יום יום תנועה גדולה של משאיות, אוטובוסים וכלי רכב שונים.

● 40 נשים ראשונות הצטרפו אתמול למשמר האזרחי בעפולה.

● אריגים בשווי 160 אלף ל"י נגנבו בשבועיים האחרונים ממחסן של מפעל הטקסטיל בנצרת עלית, ורק אתמול בבוקר נתגלה הדבר.

נשקלת הצעה לחייב מוסדות לרכוש ציוד מתוצרת הארץ

הצעה לחייב מוסדות, שהממ־ שלה משתתפת בתקציבם בשי־ עור ניכר, לרכוש מוצרים וציוד מתוצרת הארץ הועלתה בעת סיור שה שקיים מנכ"ל משרד המס־ חר והתעשיה, ד"ר משה מנדל־ ביום, עם יצרנים של ציוד רפואי ומדעי.

המנכ"ל הודיע, כי משרדו יבחן את ההצעה ברוח חיובית מתוך כו־ נה להרחיב את ההוראות שהוצעו בעניין זה ע"י ועדת המנכ"לים ל־ האום קניות חוץ.

ד"ר מנדלבוים הסביר, כי ההור־ אות הללו קובעות שבקשות של גורמים ממשלתיים לרשיונות יבוא של ציוד בהיקף של 100 אלף דול־ ר ומעלה אינן זוכות לאישור אם מת־ ברר כי בארץ ישנו ייצור מקומי העומד בתחרות מבחינת טיב. אי־ כות ומחיר עם המוצר המיובא. ב־ מקרה כזה מחייבים את המשרדים הממשלתיים לבצע את הרכישה ב־ ארץ.

המפגש בין המנכ"ל ובין היצר־ נים נערך לסכום התערוכה של ציוד מדעי רפואי מתוצרת הארץ, שנער־ כה אתמול בבנייני האומה בירוש־ לים בתצוגה השתתפו 50 יצרנים.

בדבריו ציין ד"ר מנדלבוים גם את הגידול שחל ביצוא הענף. "יצוא ה־ ציוד הרפואי מדעי מישראל גדל פי 10 בחמש השנים האחרונות — מ־ מיליון דולר בשנת 1970 עד ליותר מ־11 מיליון דולר בשנה החולפת.

מוצגים משוכללים

בין המוצגים שהוצגו בתערוכה, ציוד חדיש ומשוכלל דוגמת מכשיר לייזר המשמש לניתוחים מיוחדים. המכשיר פותח בארץ ומשמשים בו לניתוחי רקמות נגועות, גידולים פלסטיים ונוירולוגיים.

עוד נמסר על מתקנים רפואיים שי־ פותחו לאחר מלחמת יום הכיפורים, בכלל זה רטיות מיוחדות לטיפול בכוויות והמכשיר ציוד לביצוע ביקו־ רת לב. מכשיר זה ניתן להובלה ולהפעלה באמבולנסים ובמטוסים.

עם נעילת התערוכה נמסר, כי נכבה הדים חיוביים שעוררה, עד־ כל משרד המסחר והתעשיה קיים תצוגה שנתית בענף.

אבקת דבורים — פריט נוסף לייצוא הישראלי

מאת סופרנו הכלכלי

לרשימת פריטי הייצוא היש־ ראלי נוסף באחרונה פריט מקו־ רי — אבקת דבורים. תמורת חו־ מר זה, המדובר כנושים בשולי הכוורת לאחר שהדבורים הנקיות משילות את האבקה, שדבקה ל־ גופן בתום יום העבודה שלהן, מקבלים בני סקנדינביה לשלם עד אלף ל"י לקילוגרם. הסקנ־ דינבים גילו תכונות רפואיות ב־ דירות באבקה זו ולדעתם היא טובה למחלות שונות.

הבעיה עתה היא לספק את הביקוש למוצר ייצוא חדש זה שכבוונו היא זעירה. במכבינן ובמכון ויצמן, בשיתוף עם מו־ עצת הדבש וה„אגריקספו", בודקים עתה את האפשרות לייצר את האבקה בכוורת באמצעים מלא־ כותיים.

נפתחת עונת הרחצה תשל"ה

עונת הרחצה תשל"ה — 1975 תי־ פתח ביום א' הקרוב ב־61 נקודות חוף וב־120 בריכות שחיה מוכרזות ברחבי הארץ. — הודיע ל. גרי, סגן המנהל הכללי במשרד הפנים, בטקס פתיחה עונת הרחצה לחלוקת פרסים למצילים המצטיינים. מר גרי ציין, כי לקראת עונת הרחצה נבקנו צעדים משמעותיים בנושאי הביטחון השוטף הבטיחות בחופי הרחצה, קריטון פיזור במשותף עם משטרת ישראל ונקבעו הצרכים לגבי כל חוף חוף בנפרד.

הדובר ציין, כי עונת הרחצה תשל"ד—1974 אופיינה בירידה במס־ פר הטביעות בחופי הרחצה ובברי־ כות השחיה — 28 מול 30 בעונת הרחצה תשל"ג—1973.

משרד הפנים העמיד לרשות ה־ רשויות המקומיות בעונת הרחצה תשל"ד 1,800,000 ל"י כעזרה בביצוע פרוייקטים הקשורים בביטחון ובפי־ תוח החופים. עם זאת, יצוין כי סה"כ הפיתוח שהושקע בחופי רחצה תשל"ד מתקרב ל־10 מיליון ל"י. כאשר חלק גדול מסכומים אלו ניתן באמצעות חברות הפיתוח שליד ה־ רשויות המקומיות אשר מצאו דרכים לממן את ביצוע הפרוייקטים הללו תוך קבלת ייעוץ הדרכה ממשרד־ הפנים.

בסיום דבריו אמר מר גרי שגם השנה לא ייפתחו לקהל חוף פלמחים — עקב אי נקיטת אמצעי בטיחות מתאימים, חוף תל־ברוך וחוף קאונ־ טרי קלאב — עקב זיהום.

נגעלה מועצת חברת העובדים

מועצת חברת העובדים נגעלה את־ מול בקיבוץ שפיים לאחר ויכוחים ערים ולעתים סוערים. בין היתר החליטה המועצה כי חברת העובדים תפעל לקידום ענפי היצוא, במיוחד ענפים המייצרים ליצוא ולהחלפת יבוא, כדי לתרום תרומה משמעותית לשיפור מצב מאזן התשלומים.

ניתן צו למניעת משחקי הכדורגל בשבת הקרובה

„ברור שאין להתיר למצב הנוכחי במגרשי הכדורגל להימשך ובוודאי שאין להתיר לו לרדת מטה מטה. היום מסתפקים באיומים, המגמות — פגיעה ברכוש, האם עלינו לחכות עד שתהיה פגיעה בגוף ואולי ב־ חיים ? תשובתי לכך היא לאו ברור". זאת אמר אתמול בצהריים השופט המחוזי שלמה לוונברג בתל־אביב, כאשר הוציא צו מניעה האוסר ל־ קיים את כל משחקי הליגות בכדור־ גל בשבת הקרובה, כולל ליגת ה־ נוער.

השופט נענה בכך לבקשתו של חיים ברעם מחולון, חבר ועדת ה־ חינוך וההסברה של ההתאחדות ל־ כדורגל והבר מרכז „מכבי" ישראל. מר ברעם ביקש לאסור את קיום הת־ רויות הכדורגל כל עוד לא יינקטו אמצעים למניעת האיומים, התפר־ עויות והפגנות.

השופט הודיע, כי הצו מתייחס לשבת זו בלבד ובעוד שבוע, ביום ה', ידון מחדש בשאלה אם להתיר את המשך המשחקים בשבת הבאה. ההתאחדות לכדורגל הודיעה כי היא ערער על החלטה השופט בפני בית המשפט העליון.

הבהרה

במדור „שביבים" בעתוננו, דווח על מהלך טקס חלוקת פרס התנועה לסופר שמשון מלצר וסיפור שסופר מפיו, אודות מצבת הבעש"ט, שאו־ תיותיה נצבעו מחדש על ידי נערי העיירה טלוסט, מקום מגוריו של הסופר. מצבה זו היא של אם הבעש"ט, בעוד שאוהלו של הבעש"ט במאמא, כידוע, במז'יבוז'.

מחסור בהדרים גרם להאטה בגידול ייצוא המזון מישראל

מאת סופרנו הכלכלי

מחסור בפרי הדר גרם השנה להאטה בגידול ייצוא מזון מישר־ אל — טען אתמול מר ד. הרצב־ רייל, יו"ר המכון שליד המועצה הכלכלית בבמסיבה עתונאים בתל־ אביב, לקראת קיומו של „שבוע המזון" השלישי, שייערך בבוא האביב הקרוב.

מר הרצבו אמר כי לרשות התע־ שיה תעמוד כמות של חצי מיליון טונות הדרים בלבד, דבר שיגרום לגידול רב הוצאות. הקטנה נובעת מכמות טובה של פרי הדר כדי. ייצוא המזון המעובד יגיע השנה לפי התחזית ל־150 מיליון דולר, גידול של 20 מיליון דולר בלבד לעומת 174. בדבריו עבד גם על ההדרות בהדרי ישראל של ברזיל, הנהגת בסובסידיה ממשלתית ובן של ארצות המגרב. ולבגנן.

מנהל חטיבת המזון במשרד ה־ מסחר והתעשיה, מר א. ברמסה, הביע דעתו כי עם הכניסה ל„שוק המשותף" הקבל ישראל הבתות מש־

תצוגות במכס ובפני ישראל חפתח דרך להצמקה ולהגדלה של הייצוא לארצות „השוק". הוא מסר כי ב־ שנה החולפת אושרו השקעות חד־ שות בענף המזון בסכום של חצי מיליארד ל"י. כן יותר יוקמו כמשר מפעלים גדולים למהדרי בשר עוף ובתוך שחלק ניכר מתוצרתם מיועד לייצוא. במדי"ה יורחב ייצוא מוצרי מזון מוקפאים.

ויעודדו נטיעת זנים קליפים כנגד האגף להבנין כולל בבקשה החקלאות, מר - לנדאו, אמר כי יעודדו נטיעת וגם קליפים של הדרים בעוד לעידוד גסרית תפוחי זהב וא׳שכליות יסמך. ייצוא תוצ־ רת החקלאית טריה ובעובדה יסתכם בכמות 1973/4 ב־283 מיליון דולר וב־1974/5 — 358 מיליון דולר.

פרטים על ה„שבוע" שייערך ב־ יונואר מסר מר ר. בית־אור, מנהל מרכז, הכבכן במכון הייצוא, אמר כי הועדה המארגנת של ה„שבוע" שמה לה למטרה עיקרית חדירה ל־ שווקים חדשים בייצוא הוצרת בזון — כאירן, המזרח הרחוק ואוסט־ ליה.

אירועי יום העצמאות בפ"ת

מאת כתבנו בפ"ת

נציג המפדל בעירייה פתח תק־ ווה, אברהם ברבורשטיין, בבחר ל־ יו"ר ועדה התגינות של יום העצמ־ אות לשנה תשל"ה.

טקסים ייערכו בבתי הספר ברח־ בי העיר. ילדי גני הילדים יביאו ברכותיהם לבתי אבות שבעיר ובס־ ביבה הקרובה יחד עם תכניות אמ־ נותיות. קנס נוער ייערך בבית „לבנים" לוקדש לכצעות זכרון במקרא ובספרות. במקום תיפתח תערוכה מ־ עובדים של הבנים. ביום החג תית־ דר קבלת פנים לעולים חדשים ב־ השתתפות ראש העיר ומבלא מקומו. תפילות חגיגיות יתקיימו בבתי הכנ־ סת בעיר. בבוקר יום העצמאות תי־ ערך „צעדת פיתוי". השנה הנהיגה הוועדה תידוש הקציבה שני פרסים, בסך אלף ל"י כל אחד, לבית ול־ חלון הראוה המקושטים ביותר.

ועדה בודקת האשמות נגד עובד בעת"א

מאת סופרנו בתל־אביב

הוועדה שבוגחתה בסטם מועצה עיריית תל־אביב לבדוק את עניינו של עובד העירייה ב. פיטלוביץ, ה־ כיתבד לפיטורים כאשר דעל פי האו־ שמה עסק בעבודה נוספת בשעת העבודה בעירייה, תתייצב ביום ה־ קרובים את שביעת העדויות והסי־ כומים בנידון.

יו"ר הועדה מר ר. יהון, אמר אתמול כי לעירייה יש אבנם סמכות הפעיל ביליוש כדי לחקור התנה־ גות העובדים בעת העבודה ולהביא לפיטורים במקרה הם הנהגים שלא בשורה, ולכן גם בית הדין הגבוה לצדק דהה נסיונו של העובד להי־ ביא להוצאת צו מהעפטי להפסקת דיוני הוועדה בשל עבודת הבלשים.

תנועת האשה הדתית לאומית

המדור לקליטה חברתית של עולים

מסיבות עונג שבת ושיעורים ביהדות — בליל שבת

תל אביב — מעון עולים „קסם" — רח' בן יהודה 14 ת"א. מסיבת עונג שבת עם החזן יוסף זיו.
מעון עולים „הירקון" — רח' הירקון 66 ת"א. מסיבת עונג שבת עם החזן יצחק שפירא. קידוש ושירה בהשתתפות העולים.

רמת גן — מעון עולים עדן מסיבת עונג שבת עם החזן וולפמן.
מעון עולים עדן מסיבת ר"ח לקראת חג העצמאות — הקרנת סרטים על הגינות ומרצה.

ביום ראשון

מעון עולים „קסם" — בשעה 7.30 בערב שיעור ביהדות ע"י הרב בן ציון נשר.

קרית מוצקין — אולפן ביהדות לעולים הדשים מהלים ברח' אבצול 6 קרית־מוצקין בשעה 7.30—6.00 בערב ע"י המורה לאה ידיד.

יום שני

פתח תקוה — שעריה — שעור ביהדות בהדרכת הרב ן. גרוס בבית הכנסת משכנות יעקב רח' הטופסים 18.

חדרה — בשיכון גזית — שיעורים ביהדות בהמשך לאולפנים בימים ב' וד'.

יום רביעי

מעון עולים הירקון — יתקיים שעור ביהדות — ע"י ד"ר סרבר.

ביום חמישי

במעון עולים בית ברודצקי שיעור ביהדות — הח' בריאר.

יום ג' — לליל חג העצמאות

תל אביב — עולים ממרכזי קליטה : „הירקון" ו„קסם" יבואו להפילת כערב הגינית בבית כנסת קהלה איחוד שיבה ציון. אחר התפילה ארוח כבוד וקבלה פנים ע"י הרב אנסבכר — הכארגנת גבי חניה רוזנבלום.

במפלגה ובתנועה

המסגי"ל הפוהמ"ין בת"א

במועדון סניף נוה שרת ב־11 שעור במדרש ע"י הח' י.ש. שפירא.

בביהכ"נ צולי אפנבסמן נוה צהלה ב־4 שעור תורה ע"י הרב י. יודי.

בביהכ"נ „היכל מנחם" פלורנטין 37 ב־3 שעור תורה ע"י הרב פנחס הכהן דבין.

בביהכ"נ עולי אפגניסטן, ב. שלם א' ב־4 שעור תורה ע"י הח' יצחק רבי.

בביהכ"נ „תפארת ישראל" רח' המעפילים ב־4 שעור תורה ע"י ר' עזריה כהן.

בביהכ"נ „זכרון קדושים" ביפו שעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הנר.

בביהכ"נ „שושנה", רח' יאיר שטרן 11 שכ' פלורנטין ב־6 שעור תורה ע"י הרב פנחס הכהן רבין.

במועדון רמת ישראל רח' המכבים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30. שעור בגמרא ב־3.30 ע"י הרב א. ארנברג.

תנועת האשה הדתית לאומית ירושלים

עונג שבת במכון הר' פישל ב־ שעה 3.30 אחה"צ. פרשת השבוע הרב ראובן סיני ציונים בתפלה הגב' שושנה פולצברג.

בבית הכרם בפנסיון כרגוע פרשת השבוע הרב דוד שפירא.

תנועת האשה הדתית לאומית

סניף תל־אביב

פר שבט קרית שלום : בבית המברה טיבגור רח' מסלנט 30, כ־ השתתפות מר ישעיהו לגדאו.

בסניף המפד"ל חיפה

שיעורי תורה : בביכנ"ס הפוהמ"י בבית התנועה, רח' החלוץ 59, ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י הח' מנחם המר. ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י הח' מאיר אודיין. בכל יום דביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב ג. ראמת.

בביהכנ"ס בשכון הפוהמ"י בקרית אליהו בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י הח' יצחק לבנון, אחה"צ שיעור בגמרא ע"י הח' ישראל פולקביץ, בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור בגמרא במסגרת לימוד דף היומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקרית־אליעזר ב־3.30 ברמב"ם בהדרכת הח' דוד אוירבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור ברמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת הח' דוד אורבך.

ירושלים

הרצאת הפתיחה של הרב קירשבלום על פרקי אבות, מחר, בהיכל שלמה

מחר, ש"ק, ב־5 תתקיים בהיכל שלמה הרצאת הפתיחה של הרב מרדכי קירשבלום, יו"ר עסית של מחלקת העליה של הסוכנות היהוד־ דית, על הנושא : „כוסד היהדות השלימות", סדרה זו של הרצאות, שהרב קירשבלום ירצה בכל שבת, תתקיים לתורה המצור התורנית בפי שהיא באה לידי ביטוי בפרקי־אבות. הרב שמואל שפרבר יגאם באספת

ארגון עולי ארצות המערב

מחר, במוצש"ק,בשעה שמונה, תת־ קיים בהיכל שלמה האספה התח־ שית הכללית של „ארגון עולי אר־ צות המערב", שתהיה מוקדשת לנו־ שא : „משואה למלכות", הנואם — האורח יהיה הסופר וההוגה הנודע, הרב שמואל שפרבר.

הרב אריה יוליוס על פרשת השבוע

השיעור ב„פרשת השבוע לאוד יכנר", מטעם ארגון ותיקי התנועה, יתקיים בהיכל שלמה, בש"ק, בשעה ארבע אחה"צ. את השיעור ילמד הרב אריה יוליוס.

השיעור של הרב חיים צימרמן, ביום ראשון

ביום ראשון, בשעה שמונה, יתק־ קיים בהיכל שלמה השיעור ברמב"ם, הלכות סנהדרין, מאת הרב חיים צימרמן.

הילולה של בעל ה„חכם צבי" זצ"ל

מטעם איגוד רבנים חסידיים תת־ קיים השבת בבית הרב מנחם גוטמן, הילולה לזכרו של הגאון רבי צבי אשכנזי זצ"ל בעל ה„חכם צבי".

עתון העתונאים של יום העצמאות

בעתון העתונאים של יום העצ־ מאות שיתקיים בליל שבת ב־8.30 בבית־העם, ישתתפו : ראש העיר, טדי קולק, שידבר על „התפתחותה של ירושלים"; פרופ' בנימין מזר, ירצה על „הגילויים האחרונים ב־ חפירות באזור הר־הבית", ופרופ' גבריאל שטרן, ירצה על „תרומתו של המדע להתעצמותה של ישראל". העורך יהיה דניאל בלוך, יו"ר אגו־ דת העתונאים בירושלים.

הציבור בערך בשיתוף עם מחלקה התרבות של העיריה. הכניסה לכל.

נהג מונית נקנס על הפקעת מחיר

300 ל"י קנס או 30 ימי מאסר תכורתם הטיל שופט בית משפט ה־ שלום בחיפה, ג. ליבנשטראום, על נהג מונית שהסיע נוסעים מחיפה ל־ נהריה בנסיעה שירות ובפעבו בי ה־ נסיעה „ביוהדת" גבה מחיר מופקע.

דובר משרד התחבורה שמסר על בך ציין, כי מחיר נסיעת שירות בקו זה היתה 2.25 ל"י. הנאשם ביקש מכל נוסע 5 ל"י ועל הקבלה שנתן לאחד הנוסעים צויין כי המדובר ב־ נסיעה „ביוהדת".

תל־אביב

בבית הכנסת הגדול בת"א, רח' אלנבי 110

יתפלל השבת הרב הראשי לת"א־ יפו, הרה"ג ר' י.י. פרנקל. יעבור לפני התיבה החזן הראשי מר יהושע לרד בלווית מקהלה בנצוחו של מר מנשה לב־רן. ערבית 5.45, שחרית 8.

„אהל שמ"י בשיתוף עם המועצה הציונית

השבת ב־10 טברסקי — תנ"ך. ב־11 — ד"ר ש.ז. כהנא — תפילות. ב־4.30 מסיבת „עונג שבת" מוקד־ שת ליום העצמאות. מר א. פרנק ירצה על : "27 שנים למדינת ישראל" — הישגים ובעיות". הפותח : ידיד „אהל שמ" — משה גולדשטיין. דב־ רי אגדה — ד"ר ש.ז. כהנא.

ליל יום העצמאות

בבית הנוער הדתי, ת"א

ביום שלישי בערב — ליל יום העצמאות ב־19.00 תתקיים בבית הד בנסת, רח' סמולנסקין 2, תפילת מעריב הלל חגיגית. בתום התפילה תתקיים באולם המסיבות שבבקום כעודה ומסיבת חג בהשתתפות מרן הרב הראשי לתל־אביב־יפו הגרי ידידיה פרנקל, הרב ישראל מאיר לאו והרב מרדכי לופו.

ינעימו בשירה ובזימרה החזנים בנימין אתגר ואליהו גרינפלד יבנו וכן תופיע להקת הזמר החסי־ די „שיבת ציון". ההשתתפות במסיבה ע"י הזמנות בלבד.

תורנות בתי מרקחת

יום שישי

תל־אביב : ככר המדינה, ה' באייר 48 טל. 258046; פרנקל, המלך ג'ורג' 28 טל. 223721; יאגי, יהודה הלוי 67 טל. 612774.

חולון : אסותא, סוקולוב 4.

פתח־תקוה : פינסקר, פינסקר 22.

בת־ים : בת־ים, בלפור 45.

רמת־גן הסביבה : היגיה, ארלו־ זורוב 81 ר"ג טל. 721489.

בני־ברק : הדסה, כבר הישיבה.

נתניה : הדסה, הרצל 24 טל. 22243.

באר־שבע : אביב, שכון ב'.

הרצליה והסביבה : גולדשטיין, הרצליה פתוח, בבר לה שלום.

בשבת

תל־אביב : בוגרשוב, 60 טל. 293889; גורדאן, בן־יהודה 183 טל. 242673.

חולון : בריאור, קראוזה 46.

פתח תקוה : פישבין, חפץ חיים 6.

בת־ים : בני בת־ים, הנביאים 3.

רמת־גן והסביבה : המגן, ביאליק 30 טל. 732674.

בני־ברק : ארו, המכבים 43.

נתניה : המגן, ויצמן 13 טל. 22985.

באר־שבע : בריאות, הרצל 72.

הרצליה והסביבה : פינעולד, כ"ס, רוטשילד 47.

במוצאי שבת

תל־אביב : תרופה, דיזנגוף 217 טל. 223488; גרוסו, שינקין 27 טל. 284791; יאגי, יהודה הלוי 67 טל. 612774.

לוח הצופה

● פולים הקונה דחוים אנטיקות פרידיגידים, סלויזיות ירושות — 8.49 בערב 876852.

● נוהבד 25/165 מבוגין בבחורה אשכנזיה עם שכינה לקיה. ת.ד. 7734 ירושלים.

● בעלי הדיון במבחר עשיר „איסחי בני ברק, ירושלים 8 ע"י רבי עקיבא.

● דירה מכר בנוסה. משכורת גבוהה לכתאים 54104.

● עבוד קרובת משפחה אחות בבלבלתה בת 32 תהיה מעוניינים ב־ כתאים למסדות ניטואין. להתקשר טלפון 24594—055. בשעות אחה"צ ובערב.

● המשכירה צהמגי 3 גדולים + הול וכרפסות, סגורות 70 מ"ר, ק"ג 623931.

● המשכירה דירה בת 2 חדרים + מרפסות ברחוב הר משה רבת־ גן. לפנות טל. 478403 בשעות ה־ ערב.

● למשפחות מסורתיות דירות מרוהטות בגבעת־שבין (ליד ישמח־ משה). 2 חדרים החל מ־133.000. 3 חדרים החל מ־166.500. 4 חדרים החל מ־192.500. אפשרות למשכנתא. בכקום בית ספר וגן דתי. „אפריקה ישראל להשקעות" בע"מ. טלפונים : 751540—03 50381—03 757191—03.

● בר־אילן, 5½ חדרים, כשר־ תר ותית, הזדבנוה, אנגלו־סכסון, ברדגאי, 753385.

לוח ירושלים

● למכירה לדתיים בכבוד ! 3 בקוטלר 7, 531815—02, מ־20.00—16.00.

● בבניבה הגבעת מרדכי 3+ פ"א כקוארת, סיכלולים. 37586.

● ברמא"ם, דירה, 2 חדרים, קר קה בי בגאולה, ירושלים טלפון : 526525.

● בירושלים, דרוש איש אחר־ קה (הגרן) לפניות. להצי בשרה — בבוקר. טל. 35767—02.

● דרושה מטפלת לאשה, בולל דיגה, — הסלבה. טלפון 66574 אחה"צ ובערב.

● דרושה עוזרת בית לעבודה קבועה ברח' עזרת תורה טל' 536694.

קריית ארבע - התפתחות בלי תנופה

(סוף מעמוד 3)

בהריכה בשבתות התקריה למערת המכפלה, כי שאסור לטלטל כל חפץ, והמתפללים הרבים עטו־ פים בטליתותיהם.

בכלל, נראה כי אתה ה„התפתביות" שלא נפ־ געו במלחמת יום הכיפורים היא בעבודה של כעד־ דת הכפלה. כאן נוהגים אנשי הממשל הצבאי ביושה הגבורה לעיתים תכיפה. ליהודים כותרה התפילה במשך שבע שעות ביום. בליל שבת מותר להתפלל במשך שעה, ובדי עם בוידעים לביהמושל הצבאי מה נכונה השבת, כדי שהי"ו לא „תגלוקי" התפילה בסבר לגעה המוקצבה. בעניין בעדת הכפלה יבבה „אריקה" בוסרות כדי לא להנות בביוא ביכה את ה„טאמבוב קוף", בד, לבשל. החלפה הנודות בעליה האור הקליש שבמהום ה־ תפילה בבערה בבגודות פלורסצנטיות אינה מן הדברים הקלים, שבן והי פגיעה בטאמבוס קת. ד"ל... כל פעילה קבנה בבערה מעונה איש־ רים גבוהים ביותר. כניסה הבימשל הבבאי מורגשת הבגבה. לשנה המתמללים, לראות ב־ מערת הבכפלה מקום תפילה למוסלמים, ואת ה־ יהודים רק כנכפחים.

„אני משוכנע", אומר הרב ליבמן, שאילו הי־ תה הממשלה בדנה את הגישה ופובעת, שזכותם של יהודים להתפלל במערה אינה פחותה כמו של

הערבים — הם היו בעבלים זאתי.

איש שיחנו ציין, כי המתנהלים נתונים בל העת במאבק על הזיקה בין קריית־ארבע לחברון. „אנו פועלים לשם שיקום בתי הכנסת העתיקים והחרבים. כך, לכשל, מסבש עדיין, שכונה שגים אחרי החהרום, בית הכנסת של אברהם אבינו בדיר עזים. בל השכונה הדחיים שהיו בחברון נמצאות בחורבנם. לצערנו, עד היום לא תוכנו בהעולה באמצעים בהתום זה. אנו נאבקים על כך שיאושר הקבייה בבית הקלבין היהודי העתיק, בעוד שאישרה לנו הלקה לבית עלבין ליד הקריה".

פרשת בעית הכפלה היא סימפטום לגישה של שבידה על „איות צדיק", הקיימה בשקחים רבים הנוגעים לקריית־ארבע. הרב משה לוינגר רשה עדבנו אבירים. כי כדי המפד"ל היבים להגביר את מאמציהם לפבק בתן תנופה במלכות בעניין הרחבתה ופיתוח של קריית ארבע.

בהגירו דבריו על הראי"ה קוק ב„חזון הגאו־ לה", בי „עלינו לבנות את עיר האבות ובפאדי השם נזכה לראות את הבדק בנויה על תילה בהדרה בביבוי". אכן, חידוש היישות היהודי ב־ עיר האבות הנא עבודה קירבת — אך לאור הקצב הנבוהי. דב עדייו הביחק מקריית־ארבע של היום ל־ישוב גדול ובבירם.

באפשרותכם להזמין בכל עונות השנה, בשבתות ובחגים

מבחר ארוחות כשרות למהדרין מוכנות להגשה

כמו"כ אנו עורכים מסיבות בבית ובבתיהכנ"ס ומספקים כל הכיבוד לטעם ושבח

לשרותכם **מלון המרכז** ירושלים

טל. 223111 — רח' פינס 6 „כבר הדוידקה"

בית מרגוע ניר עציון

(בבניינים החדשים)

● אוויר הרים צח
● חדרים עם שרותים צמודים
● אווירה ביתית
● סולים ושרות יום יום לחוף הים
● כשר למהדרין

נשארו מספר מקומות לחג השבועות

פרטים והרשמה :
ניר עציון בית מרגוע, ד.נ. חוף הכרמל
טלפון 942078—04, 942301—04.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

ה ו ד ע ה

על אסיפה כללית יוצאת מן הכלל של הבנק

ניתנת בזה הודעה, כי אסיפה כללית יוצאת מן הכלל של הבנק תתקיים ביום ששי כ"א אייר תשל"ה (2.5.75) בשעה 11 לפני הצהריים במשרדי הבנק ברח' לילינבלום 48 תל־אביב, כדי לדון, ואם יראה הדבר לנכון, לקבל כהחלטה מיוחדת הוחלטה לפיה האסיפה הכללית מסמיכה את מועצת המנהלים להציע לצבור ולהנפיק בתנאים ובמועד ולתקופה שתמצא לנכון, סדרה של 15 אלף שטרי הון נדחים בסכום כולל של עד 5 מיליון ל"י (סדרה 2) הניתנים להמרה למניות רגילות למוכ"ז בנות —.5 ל"י כ"א לפי שער המרה שיקבע ע"י מועצת המנהלים. סמוך לפרסום התשקיף בקשר לעניין האמורה.

אם תוך חצי שעה מהמועד שנקבע לאסיפה לא ימצא המנין החוקי, תידחה האסיפה בשעה אחת והיא תתקיים באותו מקום ביום זה 12.00. אם בשעה 12.30 לא ימצא המנין החוקי הדרוש לאסיפה נדחית, יהוו שני חברים הנוכחים בעצמם או על ידי באי כחם מנין חוקי.

בפקודת מועצת המנהלים
בניסין ז. באאר
מזכיר כללי

עיריית באר־שבע

דרושים מורים

מכרז מס' 05/36/75

להוראה לשנה"ל השל"ו בבתי־הספר המקיפים כלליים ודתיים במקצועות הבאים :

מורה לאפשנאות ולמיכון לכיתות י"א־י"ב
מורה לתורת האוטומציה והמדידות לכיתות י"א־י"ב
מורה לבגיאפ
מורה לתורת הגן ופדגוגיה במגמת מטפלות־מחנכות
מורים בכירים לאנגלית, לכיתות י"א־י"ב

עומדים בעלי השכלה הנסיון המתאימים יגישו מועמדותם בכתב ידוך קורות חיים למחלקת המנגנון עד יום ששי כ"א אייר תל"ה (2.5.1975).

א. נאוי, ראש העירייה

עממית חברה לבטוח בע"מ

רח' הירקון 194, תל־אביב

הודעה על דרישת תשלום על מניות בהתאם לתקנה 27 לתקנות החברה

ניתנת בזה הודעה לכל החברים שהוקצו להם מניות שטרם נפרעו במלואן לשלם סכום השווה לרבע (¼) מהסכום הנומינלי של המניות שהוקצו להם עד ליום ה־30.4.75 במשרד החברה : רחוב הירקון 194, תל־אביב.

בעלי מניות החברה שלא ימלאו אחר הודעה זו ולא ישלמו את המגיע מהם בצירוף ריבית בשעור של 15% מיום הדרישה הראשונה (דהיינו : 5.10.74) והוצאות בסך —.150 ל"י יחולטו בהתאם לתקנות החברה בדבר הפסדת (חלוט) מניות.

יעקב דננברג, מנהל
עממית חברה לבטוח בע"מ

היום

יום ששי, ל' ניסן תשל"ה 11.4.75

פר' תזו"מ

ט"ו בעומר

הפרק : זכריה ד-ח ; המשנה : נג־ עים ה, ב-ג ; הדף : תמיד לו ; ההל־ כה : אורח חיים תקכו, ג-ה.

שבת — הפרק : זכריה ט-י ; המש־ נה : נגעים ה, ד-ה ; הדף : תמיד לז ; ההלכה : אורח חיים תקכו, ו-ח.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.	
09.55	(א) חדשות באנגלית
10.55	(א) חדשות בצרפתית
17.55	(א) חדשות באנגלית
18.50	(א) חדשות בצרפתית

שידורי התכניות לעולים (ב) עברית — 19.00 ; יידיש — 19.30 ; לאדינו — 20.00 ; מוגרבית — 20.15 ; רומנית 20.30 ; רוסית — 20.45.

רשת א'

08.10 „בצורים מוסיקאליים מן הבאה ה־18" 09.05 כהלכתה התזמורת הסימפו־ נית ירושלים — ריכוז הבידור 11.00 עברית לעם 11.15 בידורים להלכידים בבתיהם 11.30 לקראת שבת — להלה, ושבחות 11.50 שיר ותמונה 12.05 „הקובלבה שלי" 14.10 לאם ולילד 15.05 „קבלת שבת" — פרשת „תזריע ומצורע" — שבת ראש חודש 16.11 הבעורת החליכה

רשת ב'

06.00 „מה טובו אהליך יעקב" ושיר של יום 08.55 "הארץ הזאת" 10.05 „כאן בבית" 11.40 לאן הערב — הודעות על בולט אבנות ובידור 12.05 „בקצב יותר" 13.05 „חגי היום" — סוכרים חדשות 14.10 „עד ארבע" 16.10 רבע של צברית 16.11 „אנשים ובידור" — שירים ופרקי קריאה לבוא שבה.

גלי צה"ל

05.58 ברכת השחר. 06.05 צלילי בוקר. 07.55 מה נשמע — סוכבויות היום בגלי צה"ל 08.05 יומן. הבוקר 09.05 ד"ש עם שיר 09.30 שעת הבבת 09.55 לעולם לא אשכח 10.05 חברים וספרים 10.55 כולם בגלע 11.55 בה חדש 12.05 בוכב בצהריים 12.55 הקוקדה היהודית 13.05 כפם הכן 14.05 בצעד הבריגעיה 15.05 שלום לפני שבת 16.55 הפטרת השבוע.

טלוויזיה לימודית

08.15 חשבון ד' 09.05 השבת ד' 09.25 פרקי ספרות ד"ס' 10.00 ביולוגיה י' 11.05 ביולוגיה ט' 11.25 לקראת יום העצמאות 12.05 חוביה חברה ותרבות — לקראת יום העצמאות 16.00 הקטר סיכול יבול — סרט לילדים 16.10 אפורה היזנגוף 16.20 כבחן כבבר 1 עם איזי ריזיי 16.40 פאים עם אברהם שלונסקי.

במוצש"ק
י"ז בעומר

רשת א'

19.05 יומן השבוע — מהדורה שנית 19.50 פרקי היום בתנ"ך : זכריה, פרקים ו' וז' — קריאה כמו יוסף רחוני ושיחה באת אריה ברכל 20.50 „רחוסל" 21.05 „הבדלה" — „יהודה הלוי" 22.05 „מלים נמנהבות לגעבי" 23.05 „בודקיה קלאסית בבקשה" 08.10 רבע של שיר.

רשת ב'

21.05 „בוצאריבטורי" 21.45 „מחוברי" 22.05 „שבת אנוש" 23.05 „רדיוסק".

גלי צה"ל

19.05 בתאי — הישראלי הכוסיקה 20.05 מעין לבנון 21.05 בהורה בוסרת 21.35 שירים בהזן בוקים והחזות קצוסר 22.05 קבלים 22.05 דויזיקה בוהקהה 23.53 סרבים ביזה תפות 00.05 יומן חצות 00.30 ציפורי לילה.

טלוויזיה בללית

20.00 „בה וזה וזה" 20.30 מבט לחדשות 21.00 מבט ספורט 21.45 „אהרינג" 22.55 מבט של יום וחדשות.

האמנם טופחו אשליות

(סוף, מעמוד 3)

ששים לפתיחת ועידת ג'ינבה, בשל אי רצונם להתנגש עם ארה"ב. עם זאת בל הליכה לג'ינבה בהבנית יש־ ראל לא באה בחשבון בלי תיאום עם ארה"ב, שאם לא כן, יש חשש להכהם כפוי. ישראל מעוניינת למגוע התגבשות הסכם אמריקני־רוסי ל־ פתרון במזרח התיכון. למטרה זו יבוא אלון במגע עם קיסינג'ר ב־ ביקורו בארה"ב בדי לגבש צבורה מ־ שותפת לקראת כה הולכים.

*

עיתוי כשלון המו"מ היה סבוחת ארה"ב הגרוע ביותר שיכול להיות. בכן זה קרה בשבוע של כשלונות אמריקנים חמורים בווייטנאם, בקמ־ בודיה ובפורטוגאל. מכאן נראה גם הרוגז בממשל האמריקני על ישראל שלא הסכימה להרהבך בתקופה קשה זו לארה"ב.

חיפה

בית כנסת לנוער בב"ס מבשי „יבנה — נצח ישראל"

התפילות בכל ליל שבת לפני זמני הדלקת הנרות ובשבת בבוקר בשעה 7.30 לפני התפילה שעור ב־ גמרא בתלמוד ע"י המורה הרב ישעיהו נגר ב־8.15 תפילה והצע־ רים לפני התיבה הם בני־נוער. לפ־ ני קריאה ליסוד משניות ע"י הרב חנ"ל לזכר תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל ושעל שמם נקרא בית הכנסת.

הרב רפאל מוליהאנו

ידרוש בשבת על הנושא : פרשת השבוע ועניני היום בבית הכנסת „נשמת חיים", רח' החלוץ 14 בשעה 5.00 אחה"צ.

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימר הל 400—700—900

הבירה
תיבת האלימות

אורנע
המשטרה משתוללת

מיטשל
שבוע 5
גטסבי הגדול

ארנון
שלל

אוריון
שבוע 4
המגדל הלוהט

תל־אביב

אסתר
שבוע 6
החרדל מגרה לי...את האף

גורדון
שבוע 2
תום ג'ונס

פאר
שבוע 2
שדים של קרח

סינרמה
אשתי על הבוונת

חן
זהו בדור ?

דרייב אין
7.00
מים כחולים מות לבן
9.30
היועץ

חיפה

ארמון
5 שודדות ל־5 ברנשים

חן
שבוע 5
האיש בעל אקדח הזהב

עצמון
חבורת ברסלינו

רון
שבוע 3
צלילי המוסיקה

נוירון
צלילי בזוקי

אורלי
נמל תעופה 75

אורה
שבוע 4
המגדל הלוהט

אמפי
5 עוקצנים במזרח

תיאטרון ישראל

במוצ"ש 12.4.75

הבימה :
המיבה האטיפוד : באר־ לם הגדול
על הלות ישה — באולם הקטן

הקאמרי :
מיטור יצברה בוקסה ב־8.30
מירה של : צוחוא ב־8.00

תיאטרון עירוני חיפה :
גן מרבנים.

האופרה הישראלית

מיסדה ומנהלת : א. דה־פיליפ

תל־אביב :
9.4 ● 16.4 ● 23.4 ● 26.4
סיפורי הופמן
מאת אופנבאך

תל־אביב :
12.4 ● 19.4 ● 22.4 ● 27.4
הרוזנת מריצה
אופרטה מאת קלמן

תל־אביב :
19.4 ●
כרמן ● ביזה

חיפה : 17.4 ● ירושלים : 21.4
לה בוהם ● פוצ'יני

תל־אביב : 13.4 דוניצטי
לוציה די לאמרמור

תל־אביב : 28.4
דון פסקואלה ● דוניצטי

הצפה

עתון יומי

HATZOFE
DAILY

המו"ל : הצופה. ע"מ. העורך : ש. דוקדיאזא. מערכת ומנהלה : תל־אביב, רח' הסטר 66, טל. 35421. ת"ד : 1045. חשבון בנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים : רח' בן־יהודה 2, ת"ד 1142, טל. 234918, 228344, 35605 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 3, טל. 563628 ✱ דפוס השחר בע"מ ת"א, רח' הסטר 66, טל. 22534.

●

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

صكذا من الأصل

هكذا من الاصل

אמצעי התשלום עולים בשיעור של 4% לחודש

מאת סופרנו הכלכלי

בחודשים האחרונים חל גי־דול מדאיג באמצעי התשלום, והם עולים בשיעור הגבוה של ארבעה אחוזים לחודש — אמר אתמול נגיד בנק ישראל, משה זנבר.

בדברו בכנס ת"א בפגישה מט־עם המרכז הישראלי לניהול, אמר, כי המדיניות הכלכלית החדשה, שה־הופעלה מחודש יולי, צעדה בכיוון הנכון. אולם כתברר כי זו לא היתה בעוצמה מספקה. ההזרמה תגדל ב־חודש יולי, שבו יצטרכו לשלם תו־ספת יוקר באחוזים ניכרים, גם אם יעקור חלק כתוספת וגם אם יצאר־כו תווי העבודה. ההכנסות הפנויות של הציבור יגדלו בעשרה אחוזים, ציין מר זנבר, בהביעו יחד עם זאת את התקווה כי תימצא הדרך לבלי־מת הנזילות בכסק.

לדבריו, הדאגה המרכזית ביום צ־ריכה להיות הגדלת כמות המטבע החוץ שבידי המדינה וזו חשובה יו־תר מהאינפלציה. לכן, נוקטים עתה מספר פעולות להגדלת כמות הכמיה. בין היתר, הותרה עתה קבלה אש־ראי ספקים מחו"ל, דבר המהווה שי־נוי קיצוני למדיניות שהיתה מקובלה בעבר. כמו"כ יש עידוד לקבלת אש־ראי בחו"ל ע"י בנקים. להגדיל את כמות המטבע החוץ מקלים על היצוא ע"י הרחבה המיסוי, לפרות שהוא גורם אינפלציוני.

האשראי המכוון לתעשיה ולתיי־רות יורחב, כפי שנעשה לגבי החק־לאות, אולם הריבית על אשראי זה תגדל מ־23 ל־25 אחוז. הרכב הקר־נות לאשראי שונה והערכת הבנק־אות חויבה למסן אחוז גבוה יותר של האשראי, מ־30 ל־50 אחוז.

נגיד בנק ישראל מסר על אמצעי נוסף לספיגת כספים שהופעל הש־בוע — העלאה שיעור הריבית, ב־אחוז אחד, בסילוקה קצר מועד. הד־בר נתן הרצאה מיידית והשבוע נמכרו אגורות ב־26 מיליון ל"י, ל־עומת תשעה מיליון בשבוע שעבר.

לדעת נגיד בנק ישראל, יש להמ־שיך בחיסכון צמוד ובגיזרות צרך צמודים, והוא הביע התנגדות לד־רישות המושמעות להטיל מס על אגורות אלו או להצמידן חלקית בל־בד. אם נעשה זאת, אמר, נחטיא את המטרה של תשומה מלאה תוך הפכון במשק. אם לא יהיו תנאים מכינים לחיסכון, יפנה חלק מהמש־קיעים בספם לפווח ארוך את כספי לצריכה שוטפת, הוסיף.

מהנדסי השירות המטאורולוגי החליטו על סנקציות

באסיפה כללית של 80 מהנדסי תחנת השירות המטאורולוגי בבית־דגן החליטו המשתתפים לפתוח בסנקציות מיום ב' הקרוב (עם הפ־סקה כליל שלישי המלצי בכלל יום העצמאות). במשך הסנקציות לא יימסרו תחזיות מזג האוויר.

המהנדסים נוקטים פעולה זו, במע־נה שמשרד התחבורה אינו ממלא את כל ההתחייבויות כלפיהם. בין היתר הם מסתמכים על הסכם שנח־תם אתם, לפיו נקבע שבכל שנה ייצאו חמישה מהנדסים להשתלמות בחו"ל. הם טוענים כי הבטחה זו לא קויימה.

יום מחאה נגד נסיונות דיכוי עליית יהודים מבריה"מ יתקיים ביום א'

מאת סופרנו

יום מחאה כללי כנגד נסיו־נות דיכוי עליית היהודים מ־בריה"מ — הוכרז ע"י התאח־דות הסטודנטים הארצית ב־שיתוף עם המועצה הארצית למען יהודי בריה"מ, מרכז ה־הסברה והמועצה הציונית.

יום המחאה, ביום א' הקרוב, יתקיים בישראל, קנדה, ארה"ב ובבריות המועצות עצמה, בה יצומו 200 יהו־דים באות הזדהות עם המאבק. רשי־בה הצעים הועברה סלפונים לחיים צ'סלר. יו"ר ועדת חוץ והסברה, ה־מארגנה את יום המחאה, היום ב־צהרים ישיבתו ב„רחבה המכוהרה" בירושלים 13 סטודנטים שהיו אסירי־ציון, בעהם לבושים במדי אסירים. כהזדהות עם 13 סטודנטים יהודים הכלואים בבתי סוהר בבריה"מ. הס־טודנטים יוסעו ברחובות ירושלים אל רחבת הכותל המערבי, בנשיאה ע־ליה יועמד תא־אסירים.

ביום א' יתקיימו באוניברסיטאות השונות ספק איבוך של סטודנטים שהיו אסירי ציון. אוניברסיטה „בר־אילן" מאמץ את בורים צסליגצ ומרק נשס"ן, אוניברסיטה באר שבע את ישראל זלמנסון ומרק לוזוקר, אוניברסיטה תל אביב את אליה גל־זר. יוסף בגדלוביץ, אקרמה בצלאל ובוריה סלבין. אוניברסיטה חיפה את גרגורי ברמן ופק יודי. האוניבר־סיטה העברית בירושלים את האחים ליוזאנה ואפדאי ויינמן, והטכניון בחיפה את אלבסנדר פלדמן ויודי וודסה.

ביום א' אהה"צ תקיים עצרה ל־כבוד שחרור יהודי רוסיה ופצילי ה־עלייה משם, בהשתתפות נשיא ה־מדינה. פרופ' אפרים קציר. יו"ר ה־מועצה לסמן עליה יהודי רוסיה, הי"ב א אברבוב, נשיא המועצה הציונית בישראל, אריה דימוני, יו"ר התאח־דות הסטודנטים. ה. בן יהודה, ר אסירה ציון לשעבר, סילבה זלמנסון.

חודשו טיסות „אל על"

חברת „אל על" הודיעה אתמו־ל בבוקר את כל טיסותיה לאחר שהמנהלים הטכניים של החברה הפסיקו את שביתת המחאה בת 24 שעות בה פתחו שלשום אחר הצהריים.

לרגל הפסקת העבודה בוטלו רק שתי טיסות, שעמדו לצאת בשעות הלילה לאיסטנבול וליוהנסבורג. אך אי הודאות ששררה בקרב הנוסעים גרמה בכל זאת לשיבושים קלים גם בטיסות האחרות, וחלק מהנוסעים לא הגיעו לשדה.

אנשי סניף ישראל של „אל על" השתדלו להודיע בטעם לכל הנוס־עים, שהטיסות הסדירות יתחדשו אתמול בבוקר, ושעל הנוסעים לה־יות במועד המתוכנן בנמל התעופה כדי להמריא במטוסי „אל על". ל־מעשה, לא חל שום איחור ביציאת טיסות „אל על" אתמול בבוקר, אף כי המנהלים הטכניים חזרו לעבו־דתם רק ב־2 לפנות בוקר.

עם סיום הפרשה פירסמה אתמול הנהלת „אל על" הודעה בה נאמר כי עם שובם של המנהלים הטכניים לעבודה ועם הודעת ועד המנהלים הטכניים כי מחאתם היתה בעלת אופי חד־פעמי, החליט מנכ"ל החב־רה, מרדכי בן־ארי, להיענות לבק־שתם של המנהלים הטכניים והורה ליועץ המשפטי של החברה לפנות לבית הדין לעבודה בבקשה לבטל את צו המניעה.

עונשי מאסר כבדים לחברי ארגון מחבלים

שלושה בדואים נידונו את־מול בבית המשפט הצבאי ב־עזה לעונשי מאסר בני 25 שנה עד מאסר עולם, באשמת השי־תייכות לרשת־חבלה.

הנאשם עלי מהמד הלף, בדואי בן 30 בסיני, נידון למאסר עולם באשמה היותו ראש חוליה ארגון „בני סיני" — ארגון חבלה ראשון מסוגו המסונף לארגון „אל פתח", שהתארגן בקרב הבדואים באיזור גיזרה שבקדמת סיני. שני שותפיו לרשת, אחמד גיאני בארק, בן 26, וסלימן הגיאני סאלם, בן 20, בני שבטו, נדונו ל־25 שנה מאסר כל אחד.

השלושה, יחד עם עוד שניים אח־רים, התארגנו לחוליה חבלה עוד ב־1971. הם אספו אז מוקשים כאחד־רי הקרבות בסיני והניחו אותם ב־כבישים ודרכי גישה כדי לגרום חב־לה. בארבעה מקרים גרמו לפציעתם של 11 חיילי צה"ל ובאשמות אלו הובאו לדין בפני השופט רב סרן משה שחסר.

חודשה העבודה ב„בלו בגד־תלמה"

מאת סופרנו בחיפה

העבודה במפעלי המזון „בלו בגד־תלמה" התחדשה אתמול בצהרים ב־תיווכו של הממונה האזורי על יחסי העבודה, דוד גולצ.

כזכור, הודיעה ההנהלה על הפסקת עבודה לאחר שביתה פראית שהכריזו העובדים בלא אישור מועצת הפוע־לים, אחרי חקירה שבעקבותיה לא החזירה הנהלת המפעל במוביר ועד העובדים. הוחלט לקיים בירור בין הצדדים והוסכם שאם יהיו חילוקי דעות במהלך הבירור, יכריע בהם בורר המכונה על יחסי העבודה.

שלושה מעובדי משרד הבטחון חשודים בקבלת שוחד

שלושה עובדי משרד הבטחון הובאו אתמול לפני שופט שלום ב־תל־אביב והואשמו בקבלת שוחד.

החשודים הם: יצחק רובין מרמת־גן, גבריאל קול נמר בבת־ים וישראל רוזן צוריב מחולון, באי־כוח המשטרה, רפ"ר עזרא חזראוי, מסר בפני השופטים כי החשודים קיבלו טובות הנאה בהיותם עובדי כבוא־ר פיתוח, מאנשים הקשורים בעבודה במשרד זה, כדי להעדיפם על פני ספקים אחרים.

בהסכמת החוקר שוחררו החשודים בערבות של 5 אלפים ל"י כל אחד.

• הלשיים באבר בפועל גור אתמול שופט השלום הגל אביבי עבוקם פילקוב על יעקב אלכו בן 25, מהרצליה, שנמצא אצבע בהה־פריצה במפעל לזוגות צעידים ב־קריה.

מדינת ישראל
משרד הבטחון / אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

יום הזכרון
לחללי צה"ל תשל"ה
ד' באייר (15.4.1975)

יום שני — ג' באייר — 14.4.1975

בשעה 20.00 — צפירה — אות לפתיחת יום הזכרון
— דבר הרמטכ"ל ליום הזכרון
— הורדת דגל הלאום לחצי התורן
— טקס הדלקת נר זכרון־גבורה ליד הכותל המערבי על־ידי נשיא המדינה
— פרק תהילים ו„קדיש"
— „אל מלא רחמים" (הטקס יועבר בשידור חי ע"י שידורי ישראל, גלי צה"ל והטלוויזיה)
— הדלקת נר זכרון־גבורה בכל בית ישראל
בשעה 20.30 — עצרות יום הזכרון במסגרת הרשויות המקומיות

יום שלישי — ד' באייר — 15.4.1975

בשעה 07.00 — הצלאת נר זכרון־גבורה בבתי הקברות הצבאיים
— תפילת אזכרה בבתי־הכנסת
בשעה 07.15 — דבר נציג המשפחות השכולות (שידורי ישראל)
בשעה 09.00 — אזכרה בבתי־הספר ובמוסדות החינוך
בשעה 10.00 — נשיא המדינה סוקר משמר כבוד של מגיני ירושלים ליד בנר בר־כוכבא בירושלים
— ההייחדות נגעד וגדנ"עים ליד האנדרטות לזכר חללי צה"ל
בשעה 10.05 — דבר שר החינוך והתרבות לבתי־הספר ליום הזכרון (שידורי ישראל)
בשעה 11.00 — צפירת דומיה
— אזכרה בבתי הקברות הצבאיים
— אזכרה בבתי־קברות אזרחיים, בהם קבורים חללי צה"ל
בשעה 15.00 — תפילת הודיה בהר־ציון
בשעה 18.50 — סיום יום הזכרון ופתיחת חגיגות יום העצמאות ע"י יו"ר הכנסת בהר הרצל

מרכז ההסברה
עירית חיפה — יד־לבנים — חיפה

עצרת יום הזיכרון לחללי צה"ל

תערך ביום שני, ג' אייר תשל"ה, 14.4.75, בשעה 8.00 בערב באולם התיאטרון העירוני חיפה

בהשתתפות:
שמעון פרס — שר הבטחון
האלוף רפאל (רפול) איתן — אלוף הפיקוד
פנחס טל — יו"ר „יד־לבנים", חיפה

בתכנית:
מקהלת הטכניון בניצוחה של דליה אטלס
שירה: נתניה דברת; עוזי ויזל, צ'לו;
קריאה: נחום בוכמן
הנחיה: משה פוקס — מנהל מחוז חיפה והצפון, מרכז ההסברה

הדלתות ננעלות בשעה 19.50 ✱ הציבור מוזמן ✱ נא לדייק

מדינת ישראל
משרד הבטחון / אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

סמ"ר ריבר חנוך (פסח) ז"ל

שנפל במלחמת יום הכיפורים
יובא למנוחת עולמים
ביום ראשון ב' באייר תשל"ה (13.4.75)
בשעה 15.30
בבית הקברות הצבאי בקרית שאול

מדינת ישראל
משרד הבטחון / אגף השקום
המחלקה להנצחת החייל

רס"ן אמיצי זבולון ז"ל

שנפל במלחמת יום הכיפורים
יובא למנוחת עולמים
ביום ראשון ב' באייר תשל"ה (13.4.75)
בשעה 15.00
בבית הקברות עין המפרץ

בצער רב ובינון קודר אנו מודיעים על פטירתה של יקירתנו

אסתר לנדוי

אלמנת רבי שמואל חיים (ש. ח. ל.) ז"ל

הלויה תצא היום, יום ששי ל' ניסן תשל"ה, (11.4.75), בשעה 9.30 בבוקר מבית הלוויות העירוני רחוב דפנה 5, תל־אביב, ל„בית מאיר", רחוב המלך ג'ורג', ירושלים, ומשם בשעה 11.30 לפני הצהרים לבית העלמין בהר הזיתים.

המתאבלים:
בנותיה: נחמה שטרנברג, דבקה טלפיר
אחיה: צבי עוזיאלי וב"ב
נכדיה: חיה ודוד אשל
נינה וכל בני משפחתה

משרד הדתות / הרבנות והמועצה הדתית
טבריה
כוללות רבי מאיר בעל־הנס
והתאחדות הרבנים הספרדים
בישראל

במלאת שלושים לפטירת מרן הגה"צ זקן הרבנים בישראל

כמוהר"ר מאיר ועקנין זצ"ל

הרב הראשי ואב"ד טבריה

יתקיים ביום ראשון ב' באייר תשל"ה, בישיבת „מאיר בת־עין" על ציון התנה"ק רבי מאיר בעל־הנס זיע"א בטבריה — **יום עיון בהלכה** משעה 10.00—1.30, בהשתתפות הרב הראשי לישראל הראשון לציון וגדולי הרבנים בארץ.
וכן תיערך **אזכרה מרכזית** בשעה 4.00 אחה"צ בבית־הכנסת הגדול „עץ־חיים" בעיר העתיקה בטבריה.

בהשתתפות:
מרן הגדול רבי עובדיה יוסף שליט"א — הרב הראשי לישראל הראשון לציון
הרב הגאון רבי חיים דוד הלוי שליט"א — הרב הראשי ואב"ד לת"א־יפו
ד"ר יצחק רפאל — שר הדתות
מר משה צחר — ראש עיריה טבריה
רבנים ואישי ציבור

הקהל מוזמן להשתתף

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל

עצרת זכרון לחללי מערכות ישראל

תתקיים ביום הזכרון, יום שלישי, ד' באייר תשל"ה (15 באפריל 1975) בשעה 9.00 בבוקר ברחבה ע"ש שרמן, ליד קיר הזכרון (מול בנין הספריה המרכזית) בקרית הטכניון.
המשפחות השכולות, ידידים ומוקירי זכרם של הנופלים ואנשי בית הטכניון — מוזמנים.
— הזמנה אישית לא תשלחנה —

מרכז ההסברה / חבר המועצות הדתיות בישראל
הרבנות הראשית המועצה הדתית רחובות

במוצש"ק א' אייר תשל"ה (12.4.75) בשעה 8 בערב תתקיים אי"ה במרכז הקליטה

כפר־גבירול
מסיבת ראש חודש לעולים חדשים
מוקדשת ליום העצמאות תשל"ה

בתכנית:
דברים:
הרה"ג ש. הכהן קוק שליט"א — הרב הראשי ואב"ד רחובות
הרב ש. ירושלמי ראש המועצה הדתית
הסופר: שמחה רז
הנחה:
מר א. כהן — מנהל מרכז הקליטה
בחלק האומנותי:
שלושית עולים חדשים מרוסיה בצליל נגינה ושיר.
שאול ברטש — שירה בליווי שקופיות.

הציבור מוזמן

ישיבת הדרום — רחובות
רחוב הגר"א — טלפון: 951067 959361

הננו שמחים להודיע כי בע"ה נקיים לתלמידים מעולים מסיימי כיתות ד'

קיטנה תורנית־מדעית

בתאריכים: י"ט באב (27.7) — ב"ז באב (4.8)
וינוהל ע"י צוות מדריכים מעולה וטנוסה

בתכנית:
✱ שיעורים בתלמוד, הלכה ומחשבת היהדות ✱ רחצה בבריכה שבישיבה וביס ✱ חוגים לאלקטרוניקה, צילום, מחשבים ומלאכה יד ועוד ✱ משחקי ספורט ומשחקי חברה ✱ סיורים מודרכים במעבדות מכון ויצמן

פרטים והרשמה במשרד הישיבה.

משרד העבודה — משרד החינוך והתרבות

המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית

בית ספר גבוה לטכנולוגיה ירושלים

מודיעה על הרשמה לשנת הלימודים תשל"ו

לקראת תואר הנדסאי

מגמות הלימוד, בנוסף לחצי יום לימודי קודש:

✱ פיסיקה אלקטרו־אופטיקה
✱ אלקטרוניקה ומכ"ם
✱ מדעי המחשב

בית־הספר מיועד לתלמידים בעלי תעודות בגרות ובעלי רקע ישיבתי (לאחר שירות צבאי). לאחר שלוש שנות לימוד יקבלו התלמידים תואר הנדסאי.

אפשרות מגורים בפנימיה לתלמידים שאינם גרים בירושלים.

• פרטים נוספים והרשמה, נא לפנות למזכירות האקדמאית של בית־הספר, ת.ד. 16031 ירושלים, טל. 531181—02, 634127—02

הרשמה לחיילים: בלשכה להכוונה חיילים משוחררים, רחוב אבן־גבירול 76, תל־אביב.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחיר יחידה	מחיר פדיון
109.44	106.75

סלע
קרן נאמנות צבירה
המנהל: חברת השקעות של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

תנועת האשה הדתית־לאומית / המחלקה לחינוך מקצועי

בשנת הלימודים תשל"ו תפתחנה בבני־ברק

כיתות מקצועיות משולבות עם לימודים עיוניים

במגמות:
✱ תפירה
✱ כלכלת בית
✱ עוזרות למטפלות במעון (לפי התאמה אישית של הבת)
✱ חוגים שונים, סיורים וכו'

הלימודים עד שעה 4.00 אחה"צ — התלמידה תקבלנה ארוחת צהרים במקום

מתקבלות תלמידות בגילים בין 12 עד 15 שנה, מבני־ברק והסביבה, תל־אביב, רמת־גן והסביבה ✱ בבקעיה מרוחקים תהיה הסעה מאורגנת

— בית־הספר מוכר בפיקוח משרד החינוך והתרבות —

✱

להרשמה נא לפנות: הנהלת תנועת האשה הדתית לאומית, ת"א רחוב אבן גבירול 166 חדר 315, קומה ג'. בטלפון: 440316, 444151. בכל יום משעה 9 בבוקר עד 1 בצהרים — מלבד יום ששי.

המועצה הדתית בני־ברק
ב"ה

יום העצמאות תשל"ה

ביום שלישי ד' באייר ליל יום העצמאות
בשעה 7.00
בבית הכנסת הגדול רח' רבי עקיבא 59

עצרת הודיה

בתוכנית:
תפילת מעריב חגיגית ע"י החזן מר יהושע ויינרויך
ברכות — הרה"ג ר' אהרון לשצ'ובר שליט"א
הרה"ג ר' שלמה ע. קורת שליט"א — חבר לשכת הרבנות ב"ב
ר' ישראל גוטליב — מ"מ ראש העיריה
דבר היום — ר"ר יצחק רפאל — שר הדתות
המנחה: ר' שלמה זמרוני — יו"ר המועצה הדתית

— בשעה 6.45 לפני כניסת החג —
תפילת יזכור לחללי מערכות ישראל

ביום העצמאות בבוקר בבתי־הכנסת המרכזיים בעיר ובשכונות תפילת שחרית חגיגית ומסיבות חג — בהשתתפות רבנים מגידי שיעורי תורה, חברי המועצה הדתית והעירית.

מלון „גלי־צאנז"
חוף הים — נתניה

מודיע לאורחיו על פתיחת

לשכת הקשר בירושלים

פתוח בימים א'—ו', מ־9.00—1.00
טלפון 533730—02

הרשמה והזמנות לאולם השמחות.
הזמנת מקומות לחג השבועות.
שרותי הבראה לחולים ומחלימים.
שרות מוניות בכל יום ו' מירושלים (ע"פ הרשמה מוקדמת) חודים עם שרותים צמודים.
מזוג אויר וטלפון בכל חדר, בריכת שחיה, חוף רחצה, מטבח דיאטטי למבריאים.
מחירים עממיים.

אם הנך רוצה להקנות
ערכים יהודיים
אם יש לך ענין
בחינוך נוער ליהדות
אם הנך מוכן
להתמודד עם אתגר

אנו מסוגלים להציע לך תפקיד מעניין ברחובות ובקרית־שמונה
המשכורת תשולם בהתאם לכישוריו של המועמד
הצעות לפנות לת.ד. 819 ירושלים בציון הלמות ...

החברה לשיקום ולפיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ

הודעה לציבור

בימים אלה נשלחו למועמדים שזכאותם לדיור ברובע היהודי אושרה בזמנו, הודעות על מקומם ברשימה על־פי התור, בהתאם לתאריך הרשמתם.

מועמדים שזכאותם אושרה בזמנו, ואשר הודעה כנ"ל לא הגיעה לידיהם, יפנו בכתב בלבד לחברה ויצרפו המסמכים בדבר ההודעה על זכאותם שאותה קיבלו בזמנו.

פניות כנ"ל יש להמציא לא יאוחר מיום 9.5.75 (כ"ח באייר תשל"ה) לת.ד. 14012 ירושלים ולציין על־גבי המעטפה — „אכלוס—זכאות".

החברה לא תוכל לטפל בפניות בעל־פה.

בית החולים „שערי צדק" — ירושלים

דרוש
מסגר אחזקה

✱

מועמדים לפנות עם פרטים על ההשכלה ונסיון, למנהל המשק ת"ד 293, ירושלים.

קבוצת סידת צבי מעתינת
באחות מוסמכת
לתקופה מניבולית של שנה
נא לפנות אל מזכירות הקבוצה.

למוסד על־יסודי בגוש דן
דרושים לשנת הלימודים תשל"ו
מורים

למקצועות הבאים:
תנ"ך
היסטוריה
עברית
אנגלית
מתימטיקה
גאוגרפיה

רק מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות לת.ד. 40025 תל אביב, ולציין פרטים, על השכלה ונסיון בהוראה.

תחביב מסוכן..

האמנם טופחו אשליות?

מאת יעקב אודלשטיין

שר החוץ האמריקני ד"ר קיסינג'ר, האשים ברמזים שבציני ישראל, אלון ורבין, טיפחו אצלו אשליות בדבר נכונותה של ישראל להסכם עם מצרים, תמורת פחות מאי לוחמה, זאת אחרי שידעו כי צעד אי לוחמה לא בא בחשבון הואיל שסאדאת הודיע לקיסינג'ר, כי את התמורה הזאת אין הוא יכול לתת.

האמנם היו אשליות? שאלה זו ניתנה השבוע בחוגים מדיניים בירושלים שביקשו לערוך הערכה מחדש של כל השלבים שקדמו לשיחות קיסינג'ר האחרונות.

אם טופחו אשליות אשמים בכך במידה שווה כל שלושת הצדדים למו"מ. מצרים, ישראל וארה"ב, זאת בהתאם למה שנכתב במאמר שפורסם ב„ניו יורק טיימס" שחילק את האשמה במידה בין שלושת הצדדים האחראים לכשלון השיחות. באופן שונה הקפיד עד כה ד"ר קיסינג'ר שלא להטיל את האשמה על ישראל, מלבד במקרה אחד. אבל לפי הלכי הרוח היוצאים מוושינגטון, מוטלת האשמה על ישראל.

המו"מ לקראת הסכם נוסף החל זמן קצר לאחר השגת הסכמי ההפרדה. התברר אז שמדיניות ישראל וארה"ב זהות לגבי נקודת חוסר התועלת שבהליכה לג'נווה. מהלך זה תואם גם עם קהיר שאף היא לא היתה מעוניינת בהליכה לג'נווה. לאחר ביקור הנשיא ניקסון, בתום חתימת הסכמי ההפרדה, היה ברור שהקונספציה להמשך המו"מ נמסרת לידי ארה"ב. קונצפציה זו גובשה בירושלים ובקהיר בשיחות שנערכו בהשתתפות הנשיא ניקסון. אחרי ביקור ניקסון מסר אלון בביקורו בוואשינגטון, יסודות ומרכיבים להסכם נוסף, אלה אלמנטים של אי לוחמה, גם בלי הכותרת של אי לוחמה. הנבון הוא שקיסינג'ר הזהיר שסעיף של אי לוחמה לא יתקבל על ידי מצרים. משום שמצב של אי לוחמה פירושו למעשה שלום, אם כי לא במצב של נורמליזציה, אך אלמנטים של אי לוחמה — סבור היה קיסינג'ר — באים בחשבון, סוכם אז בין אלון לבין קיסינג'ר שההסכם של אלון יועבר למצרים בצורה כעורפלת של עקרונות. אחר כך שינה קיסינג'ר את דעתו והעביר את מסמך אלון על כל חלקיו לידיעת המצרים. התשובה המצרית היתה שלילית. קיסינג'ר הודה בכך שעשה שגיאה שהעביר את המסמך כולו לידיעת המצרים, באמצעות שגרירו במצרים. לדעתו, יתכן ואילו שוחח על כך אישית עם סאדאת, היתה התגובה אחרת במקצת.

מסע השכנוע שלפני המו"מ

בשיחות נוספות שהיו לאלון בוואשינגטון עם קיסינג'ר ביקש אלון לדחות את המו"מ להסכם נוסף למשך ששה חדשים. התחיל אותו בינואר 1975. הנימוק היה, ישראל צריכה להופיע בשיחות אלה בלי מצב של חולשה, היא זקוקה להתארגנות צבאית, ולכן כדאי שהיא תקלוט מערכות נשק חדישות מארה"ב, כדי להתייצב למו"מ בצורה מחוזקת.

קיסינג'ר אמר שזה נוגד את הדרך המקובלת של הבאת הצדדים למצב ריאלי דווקא על ידי כך שהם נמצאים מחוסר נשק להגנה. במשך 10 החדשים נערכו מגעים בעניין זה. ראש הממשלה רבין ושר הבטחון ש. פרס ואלון, נסעו לוואשינגטון כדי לשכנע את הממשל האמריקני שיספק את הדרוש בהבנות הציוד הצבאי. המגעים הסבים ה„בקריי. לצייד את ישראל לפני המו"מ. התוצאות היו מצליחות. בעניין זה סייע קיסינג'ר לישראל, למרות שזה נגד תכסיסיו המדיניים.

בדצמבר ביקר אלון פעם נוספת בוואשינגטון והגיש את ההצעה שלו בדבר נסיגה של 30—40 קי"מ תמורת מרכיבים של אי לוחמה. בינתיים התרחש משהו בעולם הערבי. היתה ועידת רבאט. ההחלטות של הועידה הטילו מבוכה. לפני כן ביקרו שרי חוץ ערביים בוואשינגטון. שר החוץ הירדני זיד ריפאי הכריז שיש לו הבנה עם מצרים שירדן תנהל מו"מ לפני מצרים. התחיל פולמוס בביב תכנית ירדנית. לפיה תיסוג ישראל מן הירדן ותמסור שטח זה לידי ירדן במדרים רגל לירדנים בנגד אש"ף. זמן קצר לאחר מכן הופיע שר החוץ המצרי איסמעיל פהמי בהכרזה שמצרים לא תתנגד שיתנהל מו"מ הפרדה עם ירדן. אבל מצרים דורשת להיות ראשונה במו"מ. בשיחות שניהל אלון בוואשינגטון היעלה הרעיון של שיחות מקבילות בין ישראל למצרים ובין ישראל לירדן.

בחודש ספטמבר ניסה קיסינג'ר להחיות את השיחות. בפגישה שנערכה בינו לבין אלון, היה בוהה גבוה. קיסינג'ר רויש הנועה. המצרים הגישו הצעה ודרישה שישראל תיסוג בסיני עד קו ראס מוחמד. ועידת רבאט הפקידה את קיסינג'ר והוא ביקש להקדים רפואה למכה. ערב ועידת רבאט הופיע קיסינג'ר לסייר באיזור. מטרתו היתה לגבש חזית מתונה ערב רבאט. לאחר רבאט חזר לסיור נוסף באיזור כדי לבחון אם יש עם מי לדבר. הוא שאב עידוד מכך שמצרים וירדן אמרו לו שלמרות רבאט יש על מה לדבר.

מה אמר פורד לאלון?

בביקור שערך אלון בוואשינגטון הוזמן אל הנשיא פורד לשיחה. היה חשש ללחצים. הנשיא פורד אמר לאלון כי ברור לו מן הנסיון שאם ניתן להשיג משהו במזרח התיכון, הרי זה יהיה רק באמצעות מסע חדש של קיסינג'ר, אולם קיימת סכנה של אי הצלחה. ארה"ב איננה יכולה להרשות לעצמה להכשל, מפני שכשלון פירושו כשלון ארה"ב. הוא כשלונו האישי של קיסינג'ר. הוא שאל לעצתו של אלון, מה לעשות במצב זה. כוונת הדברים היתה, לחץ עקיף על ישראל שתבטיח נסיגה נוספת כדי להכשיר את שליחות קיסינג'ר. אלון השיב: אני מבין את הדילמה. אבל אין שליחות בלי סיכון. אך שאל פורד ישר לענין. מה עם הנפט והמעברים בסיני? השיב אלון: הממשלה לא קיבלה שום החלטות בעניין זה, כדי שלא לסמן קוי נסיגה בטרם שיודעים את התמורה המצרית. עומק הנסיגה מותנה בהיקף התמורה. אלון הציע במעמד זה שקיסינג'ר יחלק מסעותיו לשני חלקים תחילה יבוא לביקור רשמי בו ימנע מלהרגיע את הכפיפים השנויים במחלוקת. יתרשם, יבדוק, ויחליט אם יש טעם לחזור לביקור של עסקים. ההצעה נתקבלה. וסוכם שקיסינג'ר יבוא לביקור של הזד רשמיות. כתום ביקור זה סיכם קיסינג'ר את רשמיו. יש סיכוי של חמישים אחוז. בדברים האלה אמר גם לכתבים. קיסינג'ר החל לכן את שליחות התיווך האחרונה על סמך הערכה שיש לו סיכוי חמישים אחוז בלבד של הצלחה.

על רקע זה, יש להבין את שליחות קיסינג'ר שנכשלה. הוא ידע את הפער שבין הצדדים והוא לקח לעצמו את הסיכון. יתכן שקיסינג'ר רוגז, משום שהוא שילם כביכול לישראל מקדמה על חשבון השיחות, מקדמה של סיוע צבאי. הוא סבור היה שהמקדמה זו תספיק כדי לרכך את ישראל. מכאן נובעת האכזבה של קיסינג'ר, מכאן גם הברוגז שלו על ישראל, כאילו ביקש לומר: אני התנהגתי כלפיכם בצורה הוגנת, אישרתי כל שביקשתם לצורך הצלחת השיחות, ואילו אתם לא התקדמתם כלפי ולא החזרתם לי בוויתורים.

האופציות לחידוש השיחות

לבדוה הכשלון והרוגז שעבר בין ישראל לארה"ב, סבורים, שיש מקום לאופטימיות לגבי חידוש השיחות להסדר ביניים, אם כי אופטימיים פחות לגבי תוצאותם. הבאמת שנעשה בחודש האחרון של התיווך ובמגע הדילוגים של קיסינג'ר, היא הסקפה למוות ארוך. עמדות שני הצדדים הובהרו היטב וצבעי יודעים בדיוק היכן נמצאים שדות המוקשים והיכן השטח הפנוי. בשלב זה לא בא בחשבון שישראל תסכים, לוותר על מה שלא ויתרה בשעת המו"מ. אך לעומת זה בא בחשבון מו"מ על הכיבם של קו של אי שימוש בכוח, תמורת נסיגה קטנה. יתכן פרוצדורה אחרת. לא בכך דילוגים אלא שיחות קירבה, וזה רעיון שהציע פעם סיסקו והוא עדיין מאמין בו אם כי קיסינג'ר בהצייג משמו ואינו רואה סיכוי להצלחתו.

יש לכן מספר אופציות למו"מ נוסף. אופציה אחת: חידוש המו"מ על בסיס הכנסות בהיקפים בכות. אי הצטרפות מצרים להלחמה עם כדי דיה תמורת אבו רודס ומחצית המעברים. אופציה שניה: מו"מ בחודים על בסיס רחב של סיום מצב הלוחמה, תמורת נסיגה גדולה של ישראל. אופציה שלישית: הליכה לג'נווה. כינהייב בהבדיר שהמצרים והרוסים בג'נווה, שכן בג'נווה עשויה ישראל לדרוש מו"מ לפי החלטה 338 האומרת שמיד אחרי הסכמי הפרדה יש לגשת למו"מ על שלום. הערבים חוששים במו"מ כזה. מניחים שאף הסובייטים לא

(סוף בעמוד 9)

שיחה עם שר הסעד מיכאל חזני

הרפורמה במס שווה את המאמצים הכרוכים בהפעלתה

נצטרך לעבור קשיים ולבלוע צפרדעים בהפעלה, אבל היתרונות שווים זאת. — מבחן לשכבה הגבוהה ולהסתדרות. — פקפוק לגבי עתוי ההפעלה בשל החזרמה הגדולה למשק.

מאת יצחק דוימש

השבוע אישרה הממשלה את המלצת ועדת בן־שחר להנהגת הרפורמה במסים הישירים והחליטה על ביצועה מקשה אחת. שר הסעד מיכאל חזני הצביע בשיחה ל„הצופה" על החיוניות והחשיבות הרבה בביצוע הרפורמה. אולם יחד עם זאת הזהיר כי עוד נצטרך לבלוע לא מעט „צפרדעים" תוך כדי הביצוע. הוא גם הביע בגילוי לב את הספקות המקננים בלבו אם השנה היא המועד הנכון להפעלה נוכח בעיות ההזרמה של כספים למשק.

ועדות קודמות שעסקו בנושא מס הכנסה הציעו שינויים בשיעור המס והתאמות חשובות. הם לא הציעו מסכת שלמה ומקיפה. מתן הסבית במס מצד אחד והאינפלציה המהירה מצד אחר גרמו לכך ששיעורי המס השוליים עלו במרוצת הזמן באופן מהיר. חיש מהר מצאו עצמם בעלי הכנסות שונות בשיעורי מס גבוהים — נגידה שהציבור איננו יכול לעמוד בה. החשיבות של המלצות ועדת בן־שחר היא בכך שמוצעת מסכת מקיפה ושלמה.

דווקא משום כך — אומר מר חזני — יש חשיבות מכרעת בקבלת ההמלצות וביצוען מקשה אחת. מריטת נוצות ממנה — מסכנת את כל הרפורמה. הרפורמה קמה או נופלת על בסיס זה שמצד אחד ייסתמו הפרצות במס ומצד אחר ייכללו כל ההכנסות שניתנו בבסיס המס.

מבחן השכבות הגבוהות

האם אתה מאמין בביצוע הרפורמה במועד?

מ. חזני: אני מקווה שהרפורמה אכן תבוצע במועדה, אולם בביצוע ישנו מבחן של השכבות הגבוהות בחברה ושל ההסתדרות. אלה הם הגורמים אשר הצביעו על הצפכה בשיטה הקיימת.

אולם בקבוצות החזקות היתה שחיקה עם גבוהה. הכוונה היא לקבלת הכנסות פטורות ממס. הועדה מצאה בחישובית שכל אגן שההכנסות הפטורות אינן עולות על אחוז מסוים בתשכר החייב במס רגיל אפשר לדעת מראש שהכללתן בבסיס המס לא תפגע בהכנסה הפנויה. החישוב מראה כי בהכנסה החדשית של 3,400 ל"י הגבול העליון הוא 20% שחיקה; בהכנסה של 3000 ל"י לחודש — 25% ועל 4000 ל"י והתר 35%. ברור שבאותם מקרים שהשחיקה היתה בשיעור גבוה יותר — ההכנסה נמו תרד. משום כך זהו מבחן לצותן שכבות ולהסתדרות. מה שריעצרו עליו אנן דב בא עתה לידי ביטויה.

מניעת העלמות

בעייה אחרת היא מניעת העלמות הכנסה. אפשר יהיה לשמור על שיעורים נמוכים יותר על מס — אם יעלמו מס אמת. ועדת בן־שחר הציעה הצעות בתחום המעשי על פיגור בתשלום המס: יטולו ריבית הפרשי הצמדה. אך עדיין נותרת בעייה ההעלמה.

עד בה היו אצלנו שיעורי מס גבוהים ועונשים קלים יחסית על העלמת מס. דרוש שיהיה להפך. הוועדה ממליצה על הורדת שיעורים — ותיתן יהיה לעמוד בכך אם ייסתמו הפרצות של העלמת מס.

חיוב תוספת היוקר במס

במסגרת מרחבת בסיס המס הציעה ועדת בן־שחר לכלול בהכנסה החייבת במס גם את תוספת היוקר. האם הסדר זה נראה לך נכון מבחינת שכבות האוכלוסיה העניות?

מ. חזני: זהו בעולם חיובי מבחינה חברתית. כאשר ישנו פטור לתוספת יוקר הרי הדבר פועל לטובת המשפחה הקטנה ופוגע במשפחה הגדולה, שבה האשה אינה יכולה לצאת לעבודה. במשפחות הקטנות, כאשר האשה עובדת, נהנים בפטור תוספת יוקר — פעמיים. אך במשפחות הגדולות אין האשה יכולה לצאת לעבודה — ואינם נהנים מהפטור ממס מעבר לתקרה בהכנסה של מפרנס אחד. זאת ועוד: עם ביטול הפטור ממס של תוספת היוקר אפשר יהיה גם להעלות את תקרת התוספת לעומת המצב הקיים כיום. לכן אני מחייב הסדר זה.

הזיכוי עדיף על הניכוי

יתרון אחר הוא בהנהגת שיטת הזיכוי במקום ניכוי. כיום יש ניכוי לכל אזרח עבורו, אשתו, ילדיו וכו' וכו'. על פי הרפורמה המוצעת תוחלף שיטת הניכוי בשיטת הזיכוי. כל אזרח יקבל זיכוי על 3 נקודות לזוג נשוי, או שתי נקודות לרווק או לאשה. בחישוב נפרד נקודה אחת לכל ילד משני הילדים הראשונים. מלבד הפישוט שבשיטה יש בה יתרון מהותי. בשיטת הניכויים יש יתרון לבעלי הכנסות גבוהות יותר — ואילו בשיטת הזיכוי יותר שוויון, לטובת בעלי הכנסה נמוכה.

פתח למס הכנסה שלילי

לפי המלצות הועדה תינתנה להורים ילדים גם קיצבת־ילדים במונחים של נקודות זיכוי. קיצבות הילדים גדולות מהזיכוי לתושב ולאשתו בכך שאם כתוצאה מהן עולה סך הזיכוי על סכום חיוב המס, הנובע מלוח השיעורים, יהיה האזרח זכאי לקבל את ההפרש מהממשלה.

שר הסעד מ. חזני רואה בשילוב הזיכויים במיסוי ובקיצבאות פתח להנהגת מס הכנסה שלילי. זה מלבד העלה הצעות בנושא ובעבר אף הגיש תזכירים. לראש הממשלה בנהן. הוא אינו מתעלם מהקשיים. מהרכים בכך, שכן הדבר יחייב כי כל אזרח יגיש דו"ח למס הכנסה. אולם יש לחתור להגדיר זה במרוצת הזמן.

שיעור תלול מדי

לעומת זה יש למר חזני הסתייגות מתלילות של שיעורי המס. על הכנסה שעד 3000 ל"י יהיה שיעור המס 25% (ההכם המגיע יפחית את כל הזיכויים). אך בהכנסה שבין 3000 ל"י להגיע עד 5,500 ל"י יהיה שיעור המס 35%. מר חזני גורס כי זו קפיצה חדה מדי כאשר על הכירה שמעל 3000 ל"י צריך כבר לשלם 35% מס. לדעתו יש מקום לבחון כי במירווח זה — יהיו שני שיעורים. אם כי הוא איננו מתעלם מכך שהדבר עשוי לגרום להפסד הכנסה ניכר לאוצר. הנהגת שיעור־מס מתון יותר בהכנסות שמעל 3000 ל"י לחודש תמנע שיבוש בפרוגרסיביות המס.

משפר מצב עובדים בהכנסה נמוכה

הרפורמה המוצעת — אומר מר חזני — תענה על בעייה שהתעוררה לאחרונה. בעקבות הפיחות והפעלת הפיצוי למקבלי הגימלות וקיצבאות התעוררה בעייה שמשפחות שכירים בהכנסות נמוכות, אך מעל לקו העוני, שאינן בעלות ילדים רבים, מתקפחות. הן סובלות מההתייקרות אך אינן נהנות מהפיצוי. אף נמצא כי רבות מהן הופכות להיות זכאיות לסעד. בפועל התהספר למקבלי הסעד מספר מעט בלבד.

הפעלת הרפורמה תענה במידה רבה על בעייה זו. ואת בכמה סעיפים שהעיקריים במס הם: א. סף המס, כלומר הסכום שהחל ממנו משלמים מס, יועלה. לגבי נשוי עם שני ילדים מ־1400 ל"י ל־1850 ל"י ולאב לארבעה ילדים מ־2,560 ל"י ל־3175 ל"י. ב. הזיכויים ישולמו גם לילד הראשון והשני של עצמאיים.

שווה את המאמץ

הנהגת הרפורמה במס מבנצט הדייב. למעשה מקורה הכבצבה אלטרנטיבים שיהיו כנראה מסים עקיפים, בתחום מס ערך מוסף. מוסכם, כי מסים עקיפים הם רגרסיביים יותר — שכן הם חלים באותו שיעור על בעלי הכנסה גבוהה ונמוכה. האם יש הצדקה לכך?

מ. חזני: התועלת החברתית והמוסרית הטמונה בביצוע הרפורמה שווה את המחיר הזה. כמובן שיהיה צורך לפצות את השכבות החלשות על ייקור מצרכים חיוניים ובכך נדון כאשר נגיע להפעלת מס ערך מוסף. אבל ביסודו הרפורמה כה חיונית עד־שכדאי לעשות למענה הרבה.

הבעייה שמטרידה אותי יותר היא ההפסד הקופתי בשנה השוטפת. ישנה בעייה קשה של הזרמת כספים אינפלציונית למשק. הרפורמה מוסיפה קושי בשלב. העליתי בממשלה ספק אם אמנם נכון הדבר לבצע את הרפורמה במועד זה. אך קיבלתי את העמדה בדבר הצורך שלא לדחות את ההפעלה גם מטעמים של מדיניות שכר כוללת. לכן אני חושב שכל הגורמים צריכים להירתם לבצוע המשימה החיונית להבראת המשק ומוסר המסים בישראל.

המבחן של הרפורמה — מסכם מר חזני — יהיה בשני דברים בסיסיים, קודם כל, האם אמנם נגיע לשיפור מנגנון הגביה כתוצאה מהקטנת שיעורי המס.

והעיקר: האם נשיג את שיפור מוסר העבודה כתוצאה משיעורי מס המהווים תמריץ לעבודה. החישובים מוראים כי כל תוספת של אחוז אחד בפריון העבודה מעלה את התוצר הלאומי בכ־700 מיליון ל"י. בדרך זו אפשר נביא לשיפור מאזן התשלומים, גידול ייצוא והחלפת יבוא.

אם נגיע לשני אלה — אזי השיגה הרפורמה את יעדיה.

לא אשליות

מאת משה אישון

אם היה מי שסבר שיחסי ישראל—ארצות הברית נותים על „אהבה שאינה תלויה בדבר", קפצה עליו ו של ד"ר קיסינג'ר, כדי להיווכח בטעותו הגדולה. שמעטים בלבד השכילו להבחין ולהבין שחיובים מבטאים מגמות מדיניות וכי „שיחות בארבע עי-, גם כשהן מוגדרות כ„גלויות לבין ידידים" רב בהן ר, על הגלוי לעין...

זה בהערכה ידידותה של הברית היתה למוקש למעצבי ת הישראלית. אלה שיהבם "ר היה כמעט בטו אל „בריה: המסר לנו מתוך מגילת „דובר טוב לעמו", רק ברגע ת — ברגע של הכרעה — דעת, שמדיניותם היתה מדי- ל קצר ראות...

שהאיש המפורסם שיריתנו י גם יעבור, את עיני שר אמריקאני הוא, כה בטח ב- בהצלחת מדיניותו המצופפת, ולה כלל על קביעת שהישרא- ו להבורות את פיו. מן הכהם רבות זו על סמך תודעותיו עם אישים ישראליים. שב- הקיימות, הוא מוסמך להוי- : סוב בשבבם ישראל יהיה ממילא באותה שממשלה רוחה את הדיפלומטים של גם כששר החוץ של ארצות זבר, כי זהו הסוב במיעוט, ייכנים של קיסינג'ר ומלא- ודי נתמלאו זעם וחימה. לא אלא הוא פתח באיומים — להצים, לפחות יותר כבא- זה שידענו עד כה ביחסי ארצות־הברית. בעצמה ה- דבה היה שברקע נשמע הד ותם הקולות התקיפים ש- עלינו מושינגטון, בשלהי כי מערכת סיני כאשר ב- סטיים דיפרסמגם עמד בין ולם ובבית הלבן משל הב- יוזה אייזנהאור.

חצים

אך שלא זו בלבד שמטיבו אישיותו של קיסינג'ר, אלא אש בהערכת מדיניותה של ברית במזרח התיכון.

צפציה המדינית הישראלית זדוש שליזמתו „המעופפת" נג'ר למזרח התיכון התבססה נהונים יסודיים:

ארצות הברית לא הפעיל ל על מדינת ישראל, גם אם ות לא יתבצע בהצלחה.

ד"ר קיסינג'ר לא יעלה על בשלו ואף לא יחזור דעה הצדדים גרם לכשלון השי- אבל לא יעלה בידו לקדם ישראליבטחון.

לכך, מעצבי מדיניות החוץ ו העריכו (מן הסתם על דות) שאין כל קשר בין ה- שאת ולתת עם מצריים ב- כלשהו מצד ארצות ה- לפי סוריה, ירדן ואש"ף, ויתה שההסדר עם מצריים יתוק בין מדינות העימות, ם במקרה שהתלקח החזית יישאר צבא מצריים ב- — בקווי ההפרדה.

מציאות שונה לחלוטין. עם שיחות של קיסינג'ר אנו לזון אמריקאני חמור, ה- מסמם דמיונות בעניין הס- יע הצבאי והכלכלי לישר- ר החוץ של ארה"ב לא ח לא נזר על עצמו שתיקה, שים בגלוי את ממשלת יש- שלה כאשמה להביא להסדר עם המצריים.

פרק זמן גילה נשיא מצ- אר סאדאת שקיבל התחיי- ה נשיא ארצות הברית ורד להפעיל את מלוא הש- ישראל לעשות ויתורים גם יה שיכלו נסיגה הלקיה כן לכתן את התנגדותה של שיתוף אש"ף בשיחות ג'נ-

זה ההשתיים: או שארצות יונה ברגע האחרון את שע- ה בה מהתחייבויותיה. או ים לא ראו את הנולד?

כך, הכשלון הוא־משמעי הברית לא תפעיל להבים ל, גם אם קיסינג'ר ייכשל ימופרז ובכופרך, כשם ש- המדיניות נתגלו בנסולו

מחודשת

יר ביהבר ירושלים־ואש- למרות שבא לידים בהפ- היה צפוי. הכותב שבא ב- הזמן נת יחסית, מאשר ב- ימי סערה מלחמה. כי אילו היות בגן עדן של מעויזה, ע להערכה ריאלית של יח- ארצות־הברית לסכסוך הים- בי, ביום מן הימים — ב- פקודה היינו עומדים בפני מרה.

אחרי שקיסינג'ר חזם ר- ים, קל לנו יותר להכיר את את מעבדנו על המפה ה- של הסטים דיפרסמגם. ו- : איתו חכם המכיר את ים, ואולי גם קשה לעבור עם ארצות הברית, אבל מי- לא היה מנוס מכגר נקבלו וא, מתוך קור רוח והעיניים סוכר של דבר, כל עוד לא ממשלת ישראל להסתפח ל- סמייסטי וכל אימת שממ- ות הברית לא הכבימה ל- על דה, על חמישים הכונ- מעשים את דגלת, בהכרח ש- ינו הבדלי גישה, על כל עתם. כדי להתמודד עם מתוך ראייה נכונה עלינו ען האירועים ואת התמורות, מידה אמיתית, בלא הפ- אשליות, ודאי ודאי ש- התלהבות רגעיות, על פי עת פגישה ב„בית הלבן". ה אמריקאנית על שכם יש- ושלים.

אסור לנו לשכוח אפילו ל- כל הטוב שעשתה עמנו ברית, בימי מלחמת יום ה- ולאחריה ועל כך אנו חייבים עמוקה. אבל יחד עם זאת לזכור שהסיוע האמריקאי- ים לישראל לא היה מושפע הומאניטאריים בלבד. אד- ית, כאחת משתי מעצמות מבודדות על אזורי השפעה היה לה אינטרס מדיני ו- אמהדרגה עליונה שלא להניח ובידי הרב לגבח את הניצ- ונו, ולשם שבעבר הכתיב האינטרס המדיני כלה — נשק מאצאת לישראל, כן לה אינטרס לבבל את אספקת „בלי נשק". כדי לקדם את המדיניות ש„הסדיס דיפר- ציב לעצמו בתחילת 1975.

אין ספק שאנו זקוקים לסיוע צבאי וכלכלי מארצות הברית, כמו שאדם זקוק לאוויר לנשימה, אבל אם מחיר הסיוע הוא ויתור על עמדות וקווים אסטראטגיים העלול לפגוע בבטחון ישראל, דרושה בחינה מחודשת. בל ייצא שכרו של הנשק בהפסד של הבטחון...

גישתה של ארצות הברית לסכסוך הישראלי—ערבי היא: גלובאלית; גישתה של ישראל בהכרח — לוקאלית. ממילא הגישות שונות. קיסינג'ר מתייחס להתפתחויות באיזור כאל מכלול מדיני של כדור הארץ; בשבילנו זוהי שאלה של קיום, פשוטו כמשמעו.

לפיכך, אלה הנוהגים להבליט את יחודה של מדינת ישראל בהיותה „מצב אחרון" של המערב במזרח התיכון, צריכים לדעת שבאותו רגע שהמערב יימצא לעצמו מצב טוב יותר, יהיה מוכן לוותר על שירותנו הטובים ועל יחודנו. לאור זה, לא נותר לנו — לישראל — אלא להציג את עצמנו כמו שאנחנו: מדינה יהודית שקמה אחרי אלפיים שנות גלות — אחת מתוך כמאה וחמישים מדינות בעולם, אחת מול עשרים מדינות ערביות ששטחן משתרע מהאוקיאנוס האטלאנטי ועד לפתחו של האוקיאנוס ההודי.

וכל מה שאנו דורשים הוא, לחיות כבני חורין, במדינה יהודית עצמאית, בגבולות בטוחים ובני הגנה. ואין אנו מבקשים לזכות להתקיים בזכותנו כ„מצב האחרון" של המערב, אלא מתוך זכותנו הדתית, וההסטורית, בהיותנו גם התקווה האחרונה של העם היהודי שבע הרדיפות והדמים.

המלכודת שטמנו לנו

למחרת כשלון שיחות קיסינג'ר הודיע שר החוץ המצרי פאהמי, בהודעת ניצחון: טמנו מלכודת לישראל. הוא הסביר שמצריים לא התכוונו כלל וכלל לקדם את עניני השלום, כל מה שביקשה להשיג להביא לנסיגה ישראלית נוספת, בחלק ממדיניות השלבים הערבית המכוונת להצר את צעדיה של ישראל. פאהמי ברוב יהירותו הוסיף: ישראל לא תוכל להימלט ממלכודת זו..

יוצא איפוא שקרה לנו גם שקיסינג'ר נכשל, אחרת היינו נלכדים במלכודת שהערבים טמנו לנו.

יש להניח שגם הפעם יבואו המומחים המקצועיים להסביר לנו שבעצם אין להתייחס ברצינות לדברי פאהמי. למעשה — יאמרו — מצריים מעוניינת בשלום, אבל היא מתקשה לדבר על כך בגלוי מתוך פחד: מה יאמרו יתר מדינות ערב.

בכל זאת קצת מוזר, מדוע נכניס את עצמנו בסברות כרס, כאשר העובדות שונות לחלוטין. מדוע עלינו להצדיק את מצריים; מדוע לא נתייחס לדברי ראשיה כמות שהם — בלא פירושים ובלא צידוקים...

אם 'דברי' פאהמי אינם מספיקים, כדי להוכיח את הכוונות של הערבים, שבא נפנה לדבריו של נשיא מצריים אנואר סאדאת, למחרת כשלון שיחות קיסינג'ר. סאדאת אמר כי הסדר עם ישראל מותנה מראש בהסכמתה לנסיגה גם ברמת הגולן לטובת סוריה ובגדה המערבית, כדי להקים מדינה פלשתינאית בראשותו של אש"ף. ואם לא די בכך, הוא הוסיף: הערבים לא יסכימו לשום הסדר עם ישראל, בלא שחרורה של ירושלים.

מפליא אפוא שבמקום להסביר אמת פשוטה זאת, יש בתוכנו מדינאים ועתונאים היוצאים לחדש יוזמת קיסינג'ר, שהערכים בה משתקפים בה, כנראה כדי להסמיך לנו מלכודת חדשה.

שלום או המשך למלחמה?

במדיניות השלבים של ד"ר הנרי קיסינג'ר התמוססה. היא בנויה על בליטה, לאמר כשלון השיחות נתגלתה האמת כולה, מן בכל המגע ליזמתה של ארצות הברית לישראל והבטחות הסתרים שלה לערבים הן בכל הקשור בערבים שיעדם הסופי לא נשתנה והוא: חיסול מדינת ישראל.

אמנם יש מדינאים המעדיפים לתת לזמן לעשות את שלו, על פני הכרעה חזה. בכל זאת אין להתעלם בבורם הזמן בלבד, כאילו הוא נושא בחובו תעודת ביטוח המגינה עלינו בפני כל צרה ומצוקה.

אנו מתקרבים לרגעים של אמת הכרעה. נראה שאפילו אליבא לכל האופטימיסטים שבתוכנו, אין מנוס מהליכה לוועידת ג'נווה, כשם שאין כל סיכוי להפריד בין קאהיר לדמשק, ומכיון שממילא נגזר עלינו לילך לג'נווה, מה התיפזון, לשם מה מדיניות הקפדנית?

עלינו להכריע, מה עדיף על מה: המשך מצב הלוחמה, או התמכרות אפילו במלחמה חדשה? כי אם יימשך מצב הלוחמה, ממילא לא חלפה הסכנה של אופציית המלחמה שהערבים מוסיפים לנפנף בה. ואם האופציה הזאת נשארת פתוחה, מדוע עלינו להסכים לצוד נסיגה; האם כדי לקדם את העמדות של הצרכים לעוסק סיני ואל לב לכה של הרמה?

בנסיבות אלה, דומה שלא נותר לנו, אלא להציג עמדה ברורה: חוזה שלום, עם כל מדינות ערב, או עם כל אחת מהן בנפרד — כתנאי מוקדם לכל נסיגה. באין חוזה שלום בחוב התחום — אין גם נסיגה.

שליט מצריים אנואר סאדאת מרבה לדבר על שלום; מדוע לא נשיב לו במטבע שלו — בהצעה לכרות עמו חוזה שלום?

דומה שבמצב החדש שנקלענו לתוכו אין הסברה טובה מהצגת פרויקט לשלום, מול דריקתם של הערבים להשיג נסיגה נוספת מצד ישראל מבלי להינתק ממצב הלוחמה.

נאמר זאת בגלוי לקיסינג'ר, אם יחליט לחדש את יוזמתו „המעופפת" במזרח התיכון; נאמר זאת גם בג'נווה, אם תכונס הוועידה.

„אני שלום והמה למלחמה" — זאת צריכה להיות גולת הכותרת של ההסברה הישראלית, עם כשלון שיחות ההפרדה.

*

בעקבות פקיחות, תוך מודעת לתמורת המצב, נבחן גם אנחנו את עיקרי מדיניותנו, כשם שארצות הברית יושבת עתה על מדוכה זו. בכלל, אם יש מקום לבחינה מחודשת של המדיניות, הרי בראש ובראשונה חובה זו חלה עלינו. כי ההתלהבות ללא מצרים שליוותה לאורך הזמן את יחסי ירושלים—ואשינגטון, היא, המקור והיא, שורש המשברים ואי ההבנות בין שתי המדינות.

הגיע הזמן שנבין שקיסינג'ר הוא שר החוץ של ארצות הברית ולא כל מה שטוב לאמריקאים טוב ליהודים.

נפעל בהתאם לצרכי מדיניות החוץ הישראלית, ואין להפריד בינהם לבין צרכי הביטחון של המדינה. ...האינטרס הביטחוני הוא שלא ליטוש כל אימה שהערבים מסביב לא ויתרו על מצב הלוחמה.

קריית ארבע — התפתחות בלי תנופה

מאת יהושע שמש

המבקר בקריית־ארבע חש באווירת יצירה ופיתוח. שם, בראש ההר, מתנשאים בנייני אבן נאים, המשתלבים היטב בנוף ההררי הסלעי. בינות לבתים גינות נוי מטופחות, מתקני משחקים צבעוניים ועוד כהנה וכהנה. בתים חדשים הולכים ומוקמים, מפעלים עומדים על תילם ואחרים בשלבי הקמה ותכנון. קול תורה נשמע בישיבת ה„הסדר", מאות ילדים במוסדות החינוך — שכל עבר בוקעת שירת הציצורה.

שבע שנים עברו מאז שבערב פסח תשכ"ח באו קומץ צעירים לקיים סדר פסח מלוהו בחברון עיר האבות, ומאז לא נטשוה וקבעו בה יתד של קבע. מלון „פארק" הועבר לשכה של המימשל הצבאי ושם ציפו לאישור לעבור ליישוב של קבע. תנאי החיים היו קשים ללא נשוא, אך האמונה וההתלהבות שהביאום לחברון נתנו להם את הכוח הנפשי להתגבר על כל התלאות ולצפות ליום שבו יינתן להם לחדש הלכה למעשה את היישוב היהודי בעיר האבות.

המתנחלים הם שהכתיבו את סדר המאורעות. כל פרשת ההתנחלות היתה לצנינים בעיני גורמים ממשלתיים, שכן היא התנגשה ב„קונצפציות" מסויימות. אך הלהט והאמונה עשו את שלהם, ובהדרגה נבקעה חומת ההתנגדות. לפני שלוש שנים וחצי הגיעו המתנחלים לבנייני הקבע של קריית־ארבע, בהר המתנשא מעל חברון, כשמכל עבר נשקף נוף מרהיב של הרים מרשים, המעוטרים בבוסתנים, במטעים ובשטחי מורע.

● עיכובים וסחבת

כן, על אף יחס בלתי אוהד, אם לנקוט לשון המעטה, מצד גורמים רשמיים — הפכה קריית־ארבע לעובדה קיימת ומאות הילדים המהלכים בין בתיה, הם הערובה לחיה והמרתיה לכך. האם אנשי הקריה מרוצים מקצב פיתוחה ומתהליך התבססותה? הרב משה לווינגר, הרוח החיה בפעולות ההתנחלות בעיר האבות, פוסק את פסוקו: „יש התפתחות — תנופה ממלכתית אין". דומה, כי במשפט קצר זה מיצה את כל המעיק על תושבי הקריה. כי אם־ניתן היה להבין את עמדתם של גורמים ממשלתיים, לפני שעמדה הקריה על תילה, כשבסתר ליבם אולי סברו כמה מהם כי הערמת קשיים בדרכם של המתנחלים ואי־היענות לתביעותיהם אולי תביאם לידי נטישת כל הרעיון של חידוש היישוב היהודי במקום — הרי כיום, כשהקריה היא עובדה של קבע, גורמים הסחבת והיחס הבלתי־אוהד לדרישה סדירות ותוכנל מיתחרים. על כל אישור בנייה נוספת יש צורך להיאבק ולהיד־ע עלמות. העברת מפעלים לקריה אינה דבר המובן מאליו ב„חלונות הגבוהים" ואנשי הקריה הם הנדרשים ליזום, לפעול, להתריע ולהזעיק. וכך בכל עניני הפיתוח וההתבססות. אלף תושבים בקריה, מהם 500 ילדים ומאה בני ישיבה. באותיים המשפחות הגרות בקריית־ארבע הן ערבה הרבה פתוח כמה. שנהוג ליישוב, עם השתית רחבה ועיותהם מבוססים. „אין בונים את קריית־ארבע", אומר הרב לווינגר, „כמי שבונים, למשל, את השכונות החדשות בירושלים או כמי שבונו כמה מעיירות הפיתוח. עוד מאה דירות ועוד מפעל — לא זו התנופה הממלכתית הדרושה כדי להקים יישוב גדול ומבוסס. לפעמים נדמה כי יש גורמים ממשלתיים שעדיין לא השלימו עם עובדת קיומה של קריה יהודית בחברון. אין זוכים במידה מספקת להקמת מפעלים גדולים, הבנייה מתנהלת בעצלתיים — ופעמים רבות טועים כמו שבבאב שם. רק אחרי מאבקים ולחצים. הרב לווינגר מצביע על התכנית מיתאר לקריית־ארבע, שהוכנה לפני כחמש שנים שהמיועדת ל־10,000 יחידות דיור שיכלו 50 אלף תושבים! השטח הנבנה כיום הוא כמין „אי" קטן בשטחים שנועדו בתכנית המיתאר לקריה הגדולה, שש משבע הגבעות, המיועדות לקריה בעתיד. עדיין ריקות מהתיישבות יהודית, ובבקוחלם שונים בהן בקיסים ערבים בתים ללא אישור — כנראה כדי להקשות על הרחבת הבנייה בעתיד, או כדי לזכות בפיצויים הגונים בבוא המועד.

בקריית־ארבע מתגוררים, כאמור, 300 משפחות, בינהן כמה עשרות משפחות עולים. יצחק ערבוני, מרכז מינהלת קריית־ארבע, מספר, כי 500 דירות נוספות נמצאות בשלבי בנייה שונים. „אנו צופים איכלוס כמאתים משפחות תוך מחצית השנה הקרובה ו־250 משפחות נוספות בשנת תשל"ו. כן אושרה ההתחלה הקבתן של 300 יחידות דיור נוספות בשנת התקציב החדשה. נוסף לכך עומד משרד השיכון לפרסם תכנית להקצאה מגרשים לבנייה עצמית. כבר כיום יש פניות רבות להקצה וילות, ומספרן יילך ויגדל, עם פירסום התכנית".

מינהלת קריית־ארבע היא גוף בעל סמכויות חוקי מיוחד. בשל היקוכה של הקריה, המינהלה הוקמה בפועל לפני כשלוש שנים, ולפני חצי שנה פורסם מושל יהודה ושומרון צו רשמי על הקמתה. רשות מוניציפאלית בעלת מעמד מיוחד זו מנוהלת על־ידי המינהלת, שבראשה איש צבא, ומורכבת מחמישה חברים שנבחרו על־ידי תושבי הקריה. אף שהמינהלת פועלת כרשויות מקומיות אחרות, וכשויות הם בעיקר באמצעות משרד הפנים, הרי שהתקציבים וההיתרים הכספים עוברים באישור של מושל יהודה ושומרון.

יצחק ערבוני מציין, כי המינהלת משתדלת לתת את כל השירותים המוניציפאליים המקובלים — כמו הפעלת מערכת החינוך, פעולות תרבות, שירותים ציבוריים, פעילות סכניה וכו'.

למעלה מ־50% אחוז של האוכלוסיה מוצאים פרנסתם בקריה בתעשייה, בשירותים, במערכת החינוך, בישיבה ובקבוצות אחרים, היתר עובדים בירושלים ומעסים בקבוצה דהופים יותר.

התעשייה היא התשתית הכלכלית של הקריה. כשהוקמה קריית־ארבע, תכננו הגורמים הממשלתיים הקצאת ארבעה דונם בלבד. בתוך הקריה, להקמת בתי־מלאכה ותעשייה. לאחר להציב רביב ההולך לאחר איזור תעשייה על שטח של 35 דונם בחוץ לקריה. באיזור זה יש כיום מפעלים שונים על שטח בנוי של 700 מ"ר והם מפעלי בתבת שרים, מנגריות, נגריות, שתי מתפרות, שלושה מפעלים להפצי הן בית דפוס גדול, כרכיה, מפעל למוצרי פלסטיק ומפעלים למוצרי בנייה. לאחרונה הוכשר שבה לאיזור התעשייה שלב ב', שיהגיע על 120 דונם ומחפשים יזמים שיקימו בשלב התעשייה במקום. הקמת מפעלים בקריה היא במסגרת חוק עידוד השקעות. ומפעלים גדולים יחסית ובעלי אפשרויות קליטה לעובדים ברמה גבוהה יאפשרו לקריה לקלוט אוכלוסיה בעלת רמה מגוונת ולתת אפשרות של תעסוקה היום לתושבים רבים בכל הזהר. אף כאן מבקש הרב לווינגר לראות יותר תנופה ממלכתית. „אין להקים מפעלים של עשרים־שלושים עובדים. אלא מפעלים גדולים שיקלטו מאות עובדים. הבושה בתחום זה הגביר את תנופת האיכלוס בקריה. כאן היתה צריכה להיות נכונות הרבה יותר גדולה מצד הגורמים הממשלתיים, להזמנות מפעלים גדולים. צעד ראשון בכיוון זה הוא חתימת ההסכם להקמת מפעל של „מנוע בית שמש", שיעסיק למעלה ממאתיים עובדים.

יצחק ערבוני מציין, כי אין ספק שלאור המבנה תיה האקלימית והגיאוגרפית והרקע ההסטורי של חברון, עתידה קריית־ארבע להיות עיר תיירות ונופש מובהקת. עם בתי מלון ובתי הארחה. אלא שאף כאן אין רואים עידוד מצד הגורמים המוסמכים בדבר, מה גם שעתה שורר שפל בענף זה.

● הישיבה ומערכת חינוך למופת

באותם של אנשי הקריה על מערכת החינוך שבה. הילדים בהדים, כאמור, בהניה... באוכלוסייה הקריה, והאבנים רביב הושקעים בשיתוף מערכת החינוך. בספטמבר של תנעבה האשה ההדה־לאבבית 60 ילדים. ועתה בקיסים עבורו מבנה גדול. בבית־הספר הממלכתי־דתי, שביהולו של מר הושפט אלפרס, 150 תלמידים בשכונה ביהום. בית־הספר התרחב באגף נוסף, ובו יש כיתות ליבוד, לימודי, חדר־אוכל וחדר־סבעה. בשנה הבאה יהיו בבית־הספר שתי כיתות א' מקבילות ואולי גם שתי כיתות ב'. יש גם בתי־ספר קטנים מאוד של החינוך הממלכתי והחינוך העצמאי. כאשר לגילאים הגבוהים יותר, לומדים רוב התלמידים במוסדות חינוך פנימייתיים, היותר נוספים יוביים ללמוד בבתי־ספר תיכוניים בירושלים. האגודה הכיוונית של קריה בבניית, ההרגשה של קיום מצות יישוב ארץ־ישראל בפועל — כל אלה מטביעים את חותמם על אורחותיהם והליכותיהם של תלמידי קרית־ארבע. כאן בודאי שאין צורך להתאמץ כדי להחדיר בקרב התלמידים את אהבת ארץ־ישראל ואת זכותנו עליה..

ישיבת ה„הסדר" בקריית־ארבע היא פאר הקריה ועטה יצא לברותה. הישיבה השתלבה בהחילה בשיבה לתבריה. בערב פסח תשכ"ח באו המהלים הראשונים למלון „פארק" ובאי ההוליכהד באו עשרה בחורים בישיבה „ברב הרב הודיעו כי בא לייסד ישיבה בחברון. לכיבוה הכירה בתחילה הממשלה רק בהקמה הישיבה בחברון, וכל מעדה ההתנגלות הערבו מסבים לה. אותו קומץ של תלמידי הגברכי הישיבה היה הגרעין שהפיח רוח חיים ביישוב היהודי הנדיע במקום. במשך הזמן הספה הישיבה לכולל, שלמדו בו אברכים יוצאי צבא, ולאחר מכן הוחלט להקים במקום ישיבה „הסדר". אחרי עיכובים ניתן האישור הסיומל ולפני כארבע שנים הונה הישיבה לישיבת „הסדר בקריית־ארבע.

אף כאן בישיבה הכול בסימן חלוציות ואשמניות. אולם הלימוד הוא בבית סרובי. התלמידים מתגוררים בדירות בבניין סמוך. חדר האוכל אינו אלא חדרים צעירים. שהוסרו הציוד התבצים ביתיהם. אומר ראש הישיבה: „הבחורים בכאן נפלאים כש"ס אוגר. האדם במודובר. וכוחר. העודים ההלוים ומהחווכים ונזכרת אוחדה ביוהרה. התנאים הבזהו"ם לא יסביר שאינם מפנקים, אלא אף תורמים לאווירת הייחודית. הדבר תורם לאוירת הצרה, לספוג עבוידיעה".

תלמידי הישיבה, בכל תלמידי ישיבות ה„הסדר", משלבים את לימודיהם בשירות צבאי. יציאתם הלימידים ירבבה ביציאה להשכרה בבעלות האימונים. אחרי יום העצמאות ימצאו, לראשונה בתולדות הישיבה, כל תלמידיה בכפיפה אחת בין כתליה, בעוד שעד היום היה תמיד חלק מסוים במסגרת צבאית כלשהי. 97 תלמידים לומדים בישיבה, והשנה יסיים את לימודיו המחזור הראשון, שהגיע ליסודותיה לפני קרוב לארבע שנים. 15 אברכים לומדים ב„כולל", ביניהם תשעה מבני המחזור הראשון שנישאו ולומדים בו. יכולת הקליטה של הישיבה מוגבלת ולשנה הבאה נתקבלו 30 מתוך 100 מועמדים. הישיבה עתידה לגדול ולהתפתח, והכוונה היא שתקלוט בשלב סופי 350 תלמידים. עתה מתחילים בהקמה השלב הראשון של הישיבה, שיכלול בית־מדרש, חדר־אוכל ומסבה חדרי לימוד וסיפולה. שלב זה יעלה 9 מיליון ל"י. לפי ההודיב דהיים, התקוה היא כי באמצעות תרומה של אנשים וגורמים פרטיים והקצבות ממשלתיות, אפשר יהא לבנות בקצב מהיר.

שמם של בני ישיבת ה„הסדר" יצא למהילה. בעיקר באו מלחמת יום הכיפורים זכו להערכה עם כל שדרות הציבור. בחורים אלה גילמו ובגלבים את השילוב של הסיף והספר בבסכשבותו הנעלה ביותר. ארבעה מבני ישיבת קרית־ארבע נפלו על הגנת המדינה במלחמת יום־הכיפורים. בני הישיבה זכו להערכה ולהערצה של מפקדיהם ועמיתיהם, כחיילים למופת, חדורים רגשות של מסירות ונאמנות להמפקדה. דוגם המבריע בשערביים בטפקדי טנקים, והקדישים שם שבים באורחותיהם ובהתנהגותם.

מהי דרכה הייחודית של הישיבה? אומר הרב ולדמן: „ראשית, כמובן, בבכל ישיבה, עוסקת הגבנגה לגדל בני תורה, גדולי רוח, תלמידי חכמים, בעלי אמונה עמוקה, חדורים באהבת ישראל. אנו שמים דגש בדרך המיוחדת של הראי"ה קוק זצ"ל — שאנו חניכי דרכו ותורתו בבנו, הרצי"ה קוק שליט"א, את דרכו ומורה דרכנו — כמוש שבאה לידי ביטוי, בין היתר, בפרק „תורת חוץ לארץ ותורת ארץ ישראל", בספרו „אורות התורה". וכך כותב מרן הרב זצ"ל: „תורת חו"ל עוסקת בתיקון הנפש הפרטית, בדאגה להתברית והו וחרהניותה, לזיכובה והתעלותה, בחיי שעה ובחיי עולם, אבל רק בתור נפש פרטית. לא כן תורת א"י, היא דואגת הכיב בעד הכלל. בעד כללות נשמת האומה כולה. דברים אלה של מרן הרב זצ"ל הם נר לרגלנו. אנו מדגישים את ראיית אור הגאולה, כפי שמשתקף בצעדי הגאולה ההולכים ומתגלים לנגד עינינו. אנו משתדלים ללמד תורה ולגדל תלמידי חכמים וגדולי אמונה, מתוך ההשקפה של צעדי הגאולה".

ואכן, בני הישיבה מקדישים זמן רב ללימוד ולהתעמקות בנושא האמונה. „לימוד זה", אומר ראש הישיבה, „כולל בתוכו את העיון במהות ארץ־ישראל, מהות הגאולה והתגלותה בבעצוה בהתגלים לנגד עינינו „יום־יום".

ההגנה לגאולה הממה היא היוצרת את השילוב המופלא של הסיפא והספרא. אומר הרב ולדמן: „ההתעלות מבני ישיבות ההסדר כבד חבריהם וכפקידיהם בצבא היא רבה ביותר. מפעלים בעיקר בהעובדה כי חיילים בצשיבות אלה הם בעלי עדינות נפשית ותבונות נעלות. בהווהנו בגלוב דאיש סתירה בין גבורה וקדושה. אך בהירה ארץ־ישראל אין סתירה בין השתים. הגבורה מעוננת באידיאלים, בצרכים קדושים ונעלים. בחורים אלה מגשימים זאת בצורה הנעלה ביותר. על אחד מגבוריו של דוד המלך, עדינו העצני... אומרים חז"ל כי היה זה דוד המלך עצמו — כשלמד תורה מעדן עצמו, וכשיצא למלחמה, הקשה עצמו כעץ. הבחורים הללו, בהתחיהם בתמידה לעסק הכלל, בתורתם ובמידותיהם הטובות מקרינים על כל הסובב אותם".

האם השירות המכשך בצבא המסתכם ב־14—16 חודש, אינו פוגע במסגרות הלימודים בישיבה? אומר הרב ולדמן: „כמובן, שטוב יותר היה אילו לא היה צורך בשירות בצבא. אך מכיוון שהמדינה נתונה במצב שנתונה, השתתפות בעול הביטחון הכרחית. הבחורים משתדלים לנצל את זמנם הפנוי, גם בשירות הצבאי, ובתנאים הקשים ביותר מקדישים עתים לתורה. ברור, כי תקופת השירות פוגעת מבחינת הספק הידיעות וההתעלות בתורה. אך יש לציין, כי תמיד חוזרים הבחורים לישיבה בצמאון מוגבר ללימוד תורה. בשירות הצבאי מתפתחים גם כוחות ותכונים נפשיים הנחוצים לגדלות בתורה ולימוד תורה".

בשיחתנו עם אנשי הקריה, הם העתירו שבחים לכבביר על בני הישיבה, המקרינים כאורים על סביבתם. הם הורכים הלכה בתחומים שונים בחיי הקריה, נותנים שיעורים, מארגנים בני נוער, והישיבה היא כעין אבן שואבה לתושבי הקריה כולה.

● הרמוניה בין דתיים וחילוניים

עניני הדת בקריה מנוהלים על־ידי המועצה הדתית. זמן קצר לאחר שהשתכנו המתנחלים בשטח של הממשל הצבאי, הוקם ועד דתי, אך פעולותיו היו מצומצמות. לפני שלוש שנים, חצי שנה אחרי שהגיעו המתנחלים לקריה, הוקמה מועצה דתית, על־פי צו שניתן על־ידי שר הדתות דאז ד"ר ז. ורהפטיג. במועצה חמישה חברים. הרב משה לווינגר, מ"מ יו"ר המועצה הדתית. (יו"ר המועצה, ד"ר עמרם יפרח, נמצא בשירות מילואים) מציין כי למעלה משני שלישים של התושבים הם דתיים, „אך ביח בבעט ולא קיימת מתיחות בין דתיים ולא דתיים, וקריית־ארבע יכולה להיות דוגמה למקומות אחרים בארץ, אפשר להיווכח בגישה של הערכה והתקרבות מצד תושבים חילוניים והם נוטלים חלק בפעולות דת שונות. כי שנבצא כאן יש לו זיקה עמוקה לעניינית של ארץ ישראל. הפעולות למען ההתנחלות והדאגה לשלימות הארץ מהווים גורם מלכד של כל חלקי הציבור".

בקריה שני בתי כנסת ספרדיים, בית־כנסת תימני. והמניין האשכנזי מתפלל בישיבה. בשבת ובתקיימים שלושה מניינים במערת המכפלה, ו כבעם מדי יום יש בה מניין קבוע. לקריה דרוש, כמובן, בית־כנסת מרכזי, אך עיכובים שונים, בעיקר מצד רשויות ממשלתיות, מונעים את הפעולה להקמתו.

בקריה נעשית פעולת תרבות תורנית שונות, במי מסיבות עונג שבת, הרצאה הדוניות, אירועים בחגים, מקיימים שיעורי תורה, ורבים באים להתבשם בלימוד תורה בין כתלי הישיבה.

ליד בית הממשל הצבאי פועלת מקוה טהרה, ועתה יוקמים את היסודות למקווה חדשה ובוכבלת בקריה. מסביב לקריה יש עירוב ויש צורך במאבק מתמיד כדי לשמור על שלימות הגדר, הנפגעת מדי פעם מעבודות תבנית השונות. „נוסף לכך", אומר הרב ליבמן, „ביד כשהתנגנו לקריה שיבדנו תבנית ותוואי להנחת עירוב מהקריה למערת המכפלה, אך עד היום מעכבים את אישורה בטענות ובהואנות שונות. וכל יש לקיים

(סוף בעמוד 9)

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

עיטורי סופרים וספרים

מווירצבורג עד ירושלים

מאת: ש. קורא

משה אונא, ממייסדי הקיבוץ הדתי, איש־ציבור הוגה־דעות, הוא נצר למשפחת רבנים ופרנסים ותיקה בגרמניה, שכמה וכמה מבניה השאירו רישומיהם בהקמת שתיקנו ובספרים שחיברו. לפני שלוש מאות שנה ומעלה כבר מוצאים אישים נודעים לבית אונא בעיר האגאו, שבעמק נהר הריין בסביבה פראנקפורט־דמיין. סבו, ר' משה אונא, תלמיד־חכם ועייטן בלשון העברית, היה מתלמידיו המובהקים וחתנו של הרב ר' יצחק־דוב הלוי באמברגר, רבה של וירצבורג, מחכמי־התורה הנודעים בשעתו; ומתלמידיו של הרב ר' יעקב אטלינגר, רבה של מאנהיים ואלטונה, בעל „ערוך לנר" ו„בכורי יעקב" לש"ס ופוסקים, מאחרוני הרבנים הגדולים ביהדות אשכנז. אישים תורניים אלה מייצגים את השיטה האורתודוכסית הכלל־ישראלית, ששללה פירוד הקהילות, זו שלאורה גדלו הרב ר' עזריאל הילדסהיימר, מייסד בית־המדרש לרבנים בברלין, הרב ר' דוד צבי הופמאן, חכם תורה ומדע היהדות בהיקף ובעמק, הרב ר' מרדכי הלוי הורוביץ, בעל „מטה לוי", רב בפראנקפורט ואחרים.

עתה יצא הספר „למען האחדות והייחוד" (משנתו וחייו של הרב ר' יצחק אונא, הוצאת קריית ספר, בסיוע מכון ליאו בק, ירושלים), הכולל שני חלקים, אחד על הרב אונא וביתו, ואחד מבחר מאמריו שכונסו בשלושה מדורים: עיונים בהלכה ודברי הגות, מחקרים היסטוריים, הרב כאיש ציבור.

מקום מרכזי בספר, בכמות ובאיכות, מסתו של משה אונא, הבן, על אביו בשם „האיש בדורותיו". בשמונה־עשר פרקים מסופר סיפור החיים של האב, רב ומורה, גדוע, על רקע הורים הדתיים והרוחניים של יהדות גרמניה במאת השנים האחרונות.

„אבינו כיהן שלושים ושבעה שנים כרב בהקדש, הקלאוז של קהילה מאנהיים, קהילה ביגונית במיספר חבריה וקהילה ראשית בבדינות באדן", נאמר בהקדמה. „לאט־לאט עלה ד"ר אונא משלב של רבנות קהילתית צרה, בסולם הדרגות שבו עולים מנהיגי העדה עד שהיה אחד האישים מן השורה הראשונה של יהדות שומרת התורה והמצווה בגרמניה".

בתיאור שלבי חייו ראו צורך כללי לשרטט את התקופה בה פעל מנקודת־ראות של הציבור אותו ייצג ובו נעשה דבר: „זה הציבור שלא הלך בדרך המתבדלים, אלא על אף חילוקי־דעות עמוקים קיים מגע ושיתוף־פעולה עם כל חלקי היהדות, ללא ויתור כלשהו על עמדתו העצמאית. רעיון אחדות ישראל היה נר לרגליו... יהיה בכך שירות לאמת ההיסטוריה ומילוי חובה בכבוד לציבור שתרם רבות לקיום היהדות בגרמניה. יעמדו לפני הקורא אלה שדרכיהם דרכי נועם ושלום בנציגים לגיטימיים של היהדות שומרת המצוות ודבריה, דברי רוב מניינה. הספר נקרא „למען האחדות והייחוד" כדי לציין שני הקטבים בהווייתנו: אחדות העם היהודי ובכללו אחדות היהדות שומרת התורה והמצווה, וייחוד הדתי־היסטורי של העם".

„כמחבר ביוגראפי והיסטורי מדייק, ממצה ורב־עניין מגולל משה אונא דרך־חיים של אביו, נושא המורשת של סבו מווירצבורג, שקירבה אותו לתנועת הציונות הדתית והשרתה השראתה בבאצא מנהיגי אגודת־ישראל לתנועה הקיבוצית של תורה ומצוות.

הספרות האידיאולוגית וההיסטורית של האורתודוכסיה בגרמניה ברובה כתובה בידי המתבדלים, אנשי הקהילה הנפרדת של רש"ר הירש, הרבנים ההגונים לבית ברויאר ואחרים, שמנסים להוכיח את בלעדיותם בעיצובה ובקיומה של קהילה אורתודוכסית. המציאות היתה אחרת. רוב שומרי התורה בגרמניה לא בדלו מן הקהילה היהודית הכללית. הם פעלו בה במיטב יכולתם על־ידי שליחיהם, רבנים וחכמים בעלי הכרה של אחדות העם היהודי וייחודו, הם היו הממשיכים של גאוני התורה וחסידי אשכנז, מר' גרשום מאור־הגולה, מהר"ם מרוטנבורג, ר' יהודה החסיד, דרך ר' עקיבא איגר ור' יעקב מליסא בעל „חוות דעת", ועד לר' יעקב אטלינגר, ר' יצחק דוב באמברגר, ר' עזריאל הילדסהיימר, תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם. אישי תורה וחכמה מושרשים בכלל ישראל כולו על כל חלקיו ועיניהם נשואות לקיום מצוות ישוב ארץ־ישראל. הם שללו הסתגרות בקהילה בדלה מהציבור היהודי כולו ומהם שגרסו קניית השכלה כללית גבוהה על מיטב נכסיה ללא השתעבדות לרוחה ולאורחותיה. הם עמדו במרכז, בין הריפורמה המוליכה לטמיעה גמורה לבין האורתודוכסיה הבדלנית המוליכה לכיתתיות המנותקת מרוב היהודי.

*

עבודתו המחקרית של משה אונא, ראשונה בסוגה, שבאה להחזיר עטרה ליושנה, פותחת בווירצבורג: שבה נולד אביו, ר' יצחק, לפני מאה שנה ומעלה. בעיר זו שבמחוז פראנקוניה התחתית של באוואריה, השוכנת בארץ ברוכה באקלימה ובתנובתה, שיוצאת תוצרתה החקלאית בואכה חבל הריינוס וצרפת, שכנה קהילה עתיקה, שיהודיה ברובם מדקדקים בקיום מצוות ובקיום מנהגים מקומיים כתוספת למצוות. אבותיהם, שקידשו את השם בימי מסעי־הצלב, הורישו להם כצוואה לקיים בהידור־ורחימו מצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחברו. כאן היה „ספר החסידים" אורח־חיים יומיומי. בין רבני הקהילה היו ר' מאיר מרוטנבורג, ר' יצחק בן משה בעל „אור זרוע" ואחרים. לאחר עליות ומורדות בקהילה, הגיעה לידי יציבות יחסית בימי רבנותו של הרב ר' יצחק־דוב הלוי במברגר, „הרב מווירצבורג" (תקנ"ח—תרל"ט), מגדולי האישים ביהדות אשכנז בתורתו, בחיבוריו ובפעלו: „בו נפגשו נפש אצילה, רמה סופרית גבוהה, חסידות במובן המקורי, למדנות רחבה ועמוקה בש"ס ופוסקים, ותחושת אחריות לכלל ישראל וצרכיו"; רושם המחבר ומוסיף: „הוא נעשה עמוד־תווך של היהדות הנאמנה במאה הקודמת, בלם את הריפורמה וביצר את היהדות שומרת תורה ומצווה ברחבי גרמניה תוך מניעת פילוג מוחלט בין האורתודוכסיה לבין אלה שהתרחקו מהמסורת". בצל אישיותו זו חמה משפחת אונא בווירצבורג, שאם בית היתה בתו ושיסתו סבתא בדרכי צאצאיו לבית במברגר ואונא. נכדו, ר' יצחק אונא, שלמד תורה וקנה מדע בבית המדרש לרבנים בברלין, וכן בעיר פראנקפורט המתופר במחיצתו של מרא־דאתרא ר' מרדכי הלוי הורוביץ, הרב האורתודוכסי לקהילה המאוחדת, שבניגוד לקו הוגים והנוקשה של המתבדלים היה קורן יהודה של דרכיה דרכי נועם ואחריות לכבוד התורה וישראל.

פרק משולב בפרק בדברי ימיו של ר"י אונא, כשבכל פרק עובדות מאליפות התורגות מתחומי ביוגרפיה הן כשבעות להליכי החיים ביהדות גרמניה כולה. רבנותו בקהילה מאנהיים, בקלאוז התורני, ראשיתה מצומצמת בסמכויותיה בסביבה ריפורמית עויינת בעיר, המשכה ואחריתה בעלת השפעה מתרחבת והולכת בקהילה, בבית־הכנסת ובחינוך הנוער. כרב־למדן ואקדמאי, מרצה ופובליציסט, עירני לבעיות הפוליטיות של היהדות ועומד על דעתו, ועל הכול בחותם האישיות שבו, היה מגדולי הרבנים ביהדות אשכנז בדור האחרון. „חכמה ומוסר היו בו שני צדדים של מטבע אחד, מכאן קבלת עול חובה כאדם מישראל; ומכאן שורשת מסירותו ללימוד תורה ולקיום מצווה. דרשותיו בעניני הלכה, פעמיים בשנה, שהיה מסיים בדברי מוסר, לדרישת אמת וענווה, הביעו את אישיותו". דברי־הערכה אלה ספחת לדמותו, שאישורם במפעליו לאורך חייו.

בהשפעתם של ר' מרדכי הלוי הורוביץ מפראנקפורט ושל חכמי בית־המדרש הילדסהיימר בברלין ובראשם ר' דוד־צבי הופמאן, שעמדו בקשר עם חכמי התורה ברוסיה הצארית, הן בענייני הלכה והן במעשי עזר וסעד לנזקקים, הוא החל לעיין בקורותיה, תנועותיה ואישיה של יהדות מזרח־אירופה. בהתגוננותו על הגר"א מווילנא ועל הרב מליאדי הציג בפני הנוער היהודי בגרמניה שני אישים מרכזיים מעולם התורה והחסידות של יהודי רוסיה, פולין וליטא.

בפרק מיוחד מתאר המחבר את דמותו של ר' זלמן־ברוך רבינקוב, למדן ליטאי מקורי ובעל מדות, בעל ידיעות נרחבות בתחומי מדע והגות, שבעשרים שנות ישיבתו בגרמניה נעשה דגם ומדריכם לסובבי האינטליגנציה היהודית הצעירה. ד"ר אהרן בארט, ד"ר ישעיה וולפסברג, ד"ר נחום גולדמאן ואחרים מזכירים אותו בהכרת־הטוב ובהערכה רבה. אף ר"י אונא היה משותפי לקחו. מדי שבוע היה בא רבינקוב מהיידלברג בה שכן, אל בית הרב במאנהיים כדי לעסוק בתורה ובחכמה. המחבר מציין, שאביו, ר"י אונא, התייחס ביראת־הכבוד אל רבינקוב, כ„אל ענק הרוח ובאהבה כאל אדם דגול וראה בו רבו המובהק; יחסים אלה הפרו חייו ואישיותו".

*

במלחמת־העולם הראשונה, כשהפאטריוטיות הגרמנית סחפה עמה גם את ראשי הציבור היהודי מכל הזרמים, היה ר"י אונא מן היחידים ששמר על דעתו העצמאית, כסימן מובהק למידת האמת שהיתה טבועה בו. רבנים והוגי־דעות יהודים, אורתודוכסים וריפורמים, ברובם המכריע, קיבלו את הגירסה הרשמית, שאויביה של גרמניה, „ארצות ההסכמה", אשמים בפרוץ המלחמה, וחובתו של כל אזרח גרמני לגלות מיטב כוחו וגבורתו ב„מרוץ־פלדה המוקף למען גרמניה הצודקת". ד"ר יוסף וולגמוט, דובר האורתודוכסיה היהודית בגרמניה, מראשי בית המדרש לרבנים הילדסהיימר ועורך הירחון „ישורון", בספרו „מלחמת־העולם לאור היהדות" מצדיק התקפת גרמניה על בלגיה הנייטראלית במימרה התלמודית: „הבא להורגך השכם להורגו", נוסח יהודי למה שאמר בטמאן־הולווג, קאנצלר גרמניה בזמן ההוא, „הכרח אינו מכיר בציווים". בעוד שוולגמוט הצדיק השתלטות גרמניה על בלגיה, בא הפילוסוף הרמאן כהן וחיבר מסה: „גרמניות ויהדות" שבה מוכיח באותות ובמופתים, כביכול, את הקירבה הרוחנית־נפשית שביניהן.

יחידים־בודדים היו בגרמניה, שלא קיבלו את „השקר המוסכם" של הכת המיליטריסטית והזירה התוקפנית, ששלטה מימי ביסמארק ועד ווילהלם השני. ביניהם בלט פ. וו. פרסטר, הוגה־דעות דתי לא־יהודי, שלחם בעוז בססמה „גרמניה מעל הכול", שגרם לשתי מלחמות־העולם הנוראות. ספריו נשרפו: היה נאלץ לעזוב את גרמניה; מן השנואים ביותר על גרמניה של וילהלם קיסר ושל היטלר, ומן הנערצים על אלה שניסו לפעול למען שיקומה המוסרי של גרמניה.

דעותיו הדתיות־מוסריות, אומץ לבו ותחושת אחריותו למין האנושי של פרסטר הרשימו את ר"י אונא, שגילה בו רוח עשויה לא־הב. אף־על־פי שהיה מסוכן מאוד להזדהות בימי המלחמה עם דעות חריגות, שילב בדרשותיו נעימות כאלה ובנוסח הרשמי של תפילה לשלום המלכה הבנים פיסקה: „ותן נצחון בקרוב לצדק הצודק".

(סוף בעמוד 6)

אבני קודש

מאת אברהם ביק

שאלות ותשובות אבני קודש מאת הגאון רבי נחום לעוו־מקארליץ ורבנו רבי שלמה זלמן, סופ"ע לראשונה מתוך כתב־יד מוסד הרב קוק, ירושלים השל"ה.

על יעקב אבינו נאמר „ויקח מאבני המקום". פירש הגאון רבי מנחם מאיר ממובוז זצ"ל. בעל „חוקת הפסח", לפי המדרש המובא בתוספות כתובות קי"א: כשעלה ר' חנינא הגדול מבבל ביקש לידע אם נכנס לגבולה הארץ והיה שוקל אבנים. כל זמן שהיו קלות ידע שעדיין לא נכנס לארץ, כי מכאן כבדות אמר אלו אבני ארץ ישראל.

ראויים הדברים להיאמר על אחד מהדמויות המזהירות בין חכמי ר' צדיקי ירושלים במאה הקודמת, הר' ידוע כהצדיק ר' נחום איש שאדיק, ואשר לשמו ולזכרו הבו לבות גדולי ירושלים. ראה לדוגמה דברי הר' גאון ר' יעקב משה חרל"פ זצ"ל (דבריו מכתב־יד הובאו בתולדות הר' מחבר בראש הספר, מאת הרב שילה רפאל). הר"ב חרל"פ כותב עליו: „עיר וקדיש. אינו אלא שרף ממלאכי מרום במרום... תורה ויראה גסת־רות", עד כדי כך. איש ירושלים של מעלה ושל מטה שנתקדש לשעתו ו־לדורות.

צדיק זה, שהעלה בחייו אש קודש — עסק בנגלה ובנסתר, וחידש חי־דושים; היה גם אחד מאדירי ההלכה שבנה בנין מוצק על יסודות קבר־עים, בדוגמת בני דורו הגרי"ל דיס־קין, הגאון מקוסוב בעל „ויח רענן" ועוד. לא פרחים ושעשועים פלפו־ליים כתב איש קודש זה, אלא אבני מחשבה הלכתיים בעלי משקל שיקע בבנין הנצחי של תורת ארץ ישראל. יראתו קדמה לחכמתו ויחד עם זה התגלגל בספרו, לקט שאלות ותשו־בות שהיו ספונים עד הנה אצל משפחתו, בטיפוס של „מרא דחסיא", בקיא נפלא ובעל העיון המפיץ אור בהיר על שטחים נרחבים בספרות התורנית.

אף שהספר מיועד לבירורי הלכה מעשיים, מוזקקים כאן סיכומים ר' מסקנות שעומק והיקף להן. הוא כו־רך בבלי וירושלמי, ראשונים ואחרונים ושוגם ביחוד, ולא כחיפוש הש־אלות והאסוציאציה מקודות שאין להן יחס ישר לעניין.

*

הרי תשובה מקיפה המשתרעת על עשרה עמודים שלמים, בדין „הר' כותב לבנו באגרת כוחו וראשית אוני" אם יש ובנות להבן לתבוע חלק בכורה בירושה? המחבר תורו מ־מקום למקום, מברר דברי ראשונים ואחרונים בעניין „כתב הדיבור"; ב־עניין „כתיבה ומעשה", ומפלס לו דרך בין שבילים עקומים ועמוקים והורסים שוטפים על דפי הספר ב־ורמי ירדן המתערבים ולא מתערבים ומסיירים לפרקים את הנאחז בהם בפיגולות סימיהם. לחידושיו יסוד ורקע מוצק, אלא שהוא מוסיף על בנינו אבנים שלימות — אבני קו־דש — המוסיפים הוד הדר לבנין ה־הלכתי. לדוגמה נביא גרעין אחד מחילוקיו בעניין ריבית, הערה אגב בית יפה מצד עצמה.

בעניין מקח איסור — אתנן — וריבית, שה„חוות דעת" משווה את זה לריבית „שאף שאסור לקיים ה־תנאי צריך להחזיר הסלע, או ל־עניין שכירות בשבת, שכיוון דלא עשה המעשה פטור מלתת השכירות. יש להפריד בין העניינים לפי דעת הרמב"ם אבל גם, שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני. משום שנפש ב־ישראל תמיד רוצה רק שיצוה. הוא שהתקפו, ואם כופין אותו נחשב רצון. ואם כן גם כאן בהלוואה, וודאי ש־הנפש רוצה ההלוואה בלא ריבית ו־אם כן אח"כ כשאינו רוצה לוקח הריבית ההלוואה שהנפש רוצה גש־רה בקיומה, והטעם שריבית קצוצה יכול להחזיר משום שההלוואה היתה לצורך ולטובת המלווה.

בתשובותיו, יש לראות, אגב, מל־בד חריפותו ובקיאותו, גם קו אופ־ייני אחר: ענוות ותמימות של קדו־שה המתלווה לענוותנות. הוא מסיים את תשובתו בדברים אלו: „זה נראה לעניות דעתי להלכה ולא למעשה... אם שגיתי אודה ולא אבוש". והוא דורש את פסוק של תהלים (קי"ט ו') אז לא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך" — „כשאראה ואבים לכל דברי איש אשר יבוא בשכלו בראיות ברורות. הראה שהדין עמו, לא אבוש מלהודות לו על האמת... מה יענה איזוב קיר קטן ושפל כמוני". אכן ענו־גדול!

*

גדול גם כחו של הבן ר' שלמה זלמן. גדול כוח שבונה כל דיוניו במקור ראשון. אף כי בניגוד לאביו אינו בונה אבני יסוד וקושר נימה בנימה, חוליה לחוליה עד שבא ל־מסקנה סופית. שלא כאביו אין הבן עוסק בהוראות מעשיות, ויש כאן עיסוק בדברים מופשטים יותר. נ־ציין אחדים מחידושיו בעניינים הר' יורדים ונוקבים בעומק ובתוך ה־סוגיות.

הרי דיון באחד שמצא מציאה ו־בעל האבידה נתייאש באותו הרגע ממש, וספק אם רגע קודם שהגביהה היה היאוש וזכה המוצא, או רגע אחר־כך, ולכן צריך להחזיר? ואם הלכה שצריך להחזיר האבידה יתר־רץ בזה הקושיא הידועה של תוס־פות (סוכה א', א') ומה צריך הטעם של „לכם" בגזל, הלא הסוכה פסולה לה מטעם מצווה הבאה בעבירה? לא שייך עבירה מספק, שהלא אינו צריך להחזיר אלא בטעם „לכם" יש ספק שמא יבא אליהו הנביא ויאמר שהיאוש היה אחרי זה, אם כן אין זה נקרא „לכם" ויהיה צריך להחזיר.

אופייני שחקירה זו — מציין הבן הכותב, הציע בחלום ליל מוצאי שבת ב"ב מרחשון תרג"ב בראש (חצר) של ר' צדוק בירושלים, כש־נגלה עליו אביו ודיבר עמו בחלום. „וכשקמתי בבוקר הקירתי ברעיוני ואמר לנפשי כי נכון".

דרכו של רש"ז היה לרשום חי־דושי תורה ביום ובלילה ובכל מקום שנמצא, והנה הוא רושם לו חקירה ביפו מקום בא „ללקט אתרוגים". אמר רבי אבא אבל חייב בסוכה, ד־ביוון דהוא מצטער צריך ליישב דע־תו. וקשה — הלא המצטער פטור מסוכה הכוונה שהסוכה מצטערת כ־חמת חמה או גשמים ורפים, וכיוון שהתורה אמרה תשבו כעין תדורו, משמע שכל סוכה שאינה מתאימה לדירה אינה סוכה (סוכה כ"ה, ב') ולמה יהיה אבל חייב רק כדי ליישב דעתו? וכי בעל יסורים, ומי שאין דעתו מתיישבת פטור ממצווה? יכול שמצטער אינו מקיים מצוות שמחה יום טוב, אבל מה זה עניין לסוכה?

*

„מענקי הרוח בירושלים" — שם המבוא לספר של הרב רפאל שילה, המוסר פרטים מעניינים מחיי הגאון הצדיק ר' נחום השדיקי שעד הנה „ידענו את צדקותו ולא עמדנו על גאונותו", והוי מונוגראפיה מ־סאית מקיפה וממצה על דרכו של איש ירושלים של מעלה בהלכה, ו־משקפת את דמותו הטהורה. המבוא נכתב בכשרון רב וחשוב בעיקר מ־כי הינה ליקט אבני־זוהר לתולדות בעל „אבני קודש".

יש לציין לשבח גם את הערותיו של המהדיר שטיפל באהבה ובשקי־דה בכתב יד, הרב ר' חיים שלום פרוש. ההערה שהוסיף בכל עמוד חורגת במדה ידועה ממסגרת של הערות ומהווים בקיאות והבנה, חי־דושים כשלעצמם, ויישר חילית.

מקום של אש

מאת זלדה

איר הרים איר חי
אהוב נושב
בקש למעננו רחמים
מן העליון על כל.
מקום של אש
מקום של בכי
מקום של סרוף —
גם חתן וכלה.
רחפי שמים מבקשים
שלא יתפורר האפק.
כלבים וחתולים נבהלים.
רק בצמחים לא נרדמים
עסיסים
פסיעה מן התהום.
רק בפרחים הפתיקות לא נסוגה
פסיעה מן המות.
כי הצמחים עם אחר
באתנו.
חוץ מעצי הזית
שהם הבנים ועצובים כאנשים,
ובאשר מלך זר ואויב
מבקש שכונתו לעיר
שנביא אוהב
תלה על צוארה
מספידים גפן ובדבר —
נרעדות כמו לבי צמרות הכסף,
ובאשר מלך זר ואויב
מבקש את: תנו התורשה
לעיר דוד —
שומעים השרשים
של עץ הזית איך לוחש דמו
של מחיל מקטן
בתוך העפר:
העיר רובצת על חי.

(מקום של אש. שירים מן המלחמה, הוצאת הקיבוץ המאוחד — תשל"ה)

אבחנה מפוכחת

מאת אב קלמן בלאס

שלמה גרודזנסקי היה רק פיליטוניסטן, אך הספרות הוותה אווירה וזיו הרוחניים, שהעניקה לו סגנון של הקטעה והגות. הוא היה רק פיליטוניסטן, אך התעניינותו האינטנסיבית בספרות נבעה בשרשי היצירה תוך רתיעה לקונבנציות ולדברים שבמוסכמות.

שלמה גרודזנסקי ז"ל שהתפרסם כ־לות תודרת תוך גילוי דקו... פית לסגנון מסוים מהדה־סקי ה... אישי מובהק. הוא לא ראה את תפר־דה הספרות באתאיסיום המורש מן החברה ובעיותיה, כי אם בספרות מאבקת. בעית המעמד של הספרות והסופר בחיים היתה בראש מעייניו והוא קינא בעמים שזכו, שספרותם תהיה גורם מעצב בחייהם הפנימיים של האדם ובסגנון חייו של הדור. התקופה המודרנית דחקה את הסופר לקרן זווית, והאדם נדרש יותר ל־תרבות פופולארית של הצדר שור־שים ומסורת, אך דווקא האיש ש־במהותו היה קרוב לתרבות המערב התריע, שישראל הפכה להיות לפרו־בינציה של האימפריה הקוסמופולי־טית ורוזר לוצד שאינו קורא עברית בתוך עקרון. גישתו של גרודזנסקי חייבה את החיפוש אחרי האותנטיות, כי אדם יהודי צריך להיות נאמן ל־עצמו, מתוך התמודדות עם כל ה־סובב אותו.

הוא היה רק פיליטוניסטן, איש הרבות הנון־קונפורמיסט מתוך תחושה וטעם, אך לא מתוך פרוגרמה. הוא הודרך על פי השקפת־עולם פילוסו־פית ותפיסה אסתטית, כאשר הספ־רות הצטמצמה אצלו במעין אנתו־לוגיה אישית מאד של סופרים נבח־רים בספרות העולם ובספרות ה־עברית.

רשימתו היתה תמיד בחינת מונו־לוג שגרר אחריו דפוסי לשון ותילוי אוירה של הזדהות או דחייה, ב־רצון להינות מן הקריאה. בחינתו בספרות היתה של עין סלקטיבית ו־תרבות ביטוי, כך הכי בזרמים המו־דרניים לסוגיהם, אסכולות ואקלי־מים. קשר עם סופר לא הוביל אותו רק אל היצירה שלו, אל יסודותיה המחשבתיים, כי אם אל שורש דמו־תו האנושית, כי במרכז עולמו עלה תמיד הקול האנושי ההתפעמות.

*

שלמה גרודזנסקי נולד בגרודנו ובשנתו השתים עשרה, הובא לאר־צות הברית, כאשר הדי המהפכה ה־רוסית היכו גלים ברחוב היהודי. קולות אלו הפכו אותו כמעט נער מהפכן. בית הספר האמיתי היה לגא בספריות הציבוריות שם. בד־במדף לכדף ונילה את הלשון האנגלית ש־פתחה את האופקים לבן המהגר ה־יהודי.

ת. ס. אליוט היה אחד מגבוהי ה־שירה המודרנית שכבשו את הנער בן החמש עשרה ומאז הפך המשורר הפאבריצי בן הפוריטנים למשורר מופת בעיניו.

בנעורי גרודזנסקי חלפו בסימן ה־ספרות האנגלית־אמריקנית, ועל אף תהפוכות השקפותיו היה פתוח ל־שירה המאגית. כבר בצעירותו התנ־מרד בסמכות הפדגונית, במורו הלל בבלי, וביקש להשתחרר מן התלות במרותו. מאז הוא רגיש וקנאי לריב שבין הדורות, של בנים שלעולם אין הם פוסקים להתמרד באבותיהם, מ־שום שלא השתחררו מן התלות ב־מרותם, כשהגיעה שעתם ברגיל, ב־צעירותו קרא שירה אמריקנית א־באו־ינסטית, שירה גרמנית אכספר־סיוניסטית, וגם אידיש אינטרוספק־טיבית מבית מדרשם של ה„אינזי־ביסטים". הוא שמר על חיבה לאס־כולה הדאדאיסטית ולירושתה ה־סוריאליסטית.

אצל שלמה גרודזנסקי קימה ג־לריה אישית של סופרים, כמו ברנר, גנסין, ושופמן התופסים מקום רא־שון, ואתם הדהה, במסגנונם הפרוזאי, הריתמוס, והמשפט המורכב, ומכאן הוא עבר אל רבודה בארון יעקב רבינוביץ, והמשורר גת שטרן, או אל נתן זך בשירה הצעירה, ועמליה כהנא כרמון בסיפורת הצעירה, אותה טיפח בדו־ירחונו „אמות" כיצירה של עבודה „שכלית".

*

עשרים שנה עשה שלמה גרוד־זנסקי במחיצתה של ספרות אידיש, בקיבוץ היהודי הגדול שמעבר ל־אוקינוס, בזמן שמלחמת־תרבות הת־חוללה ברחוב היהודים בין „אידיש" כאמצעי קומוניקטיבי לבין „אידיש" כסימן היכר לייחודו של היהודי. בין ויכוח לוויכוח של אנשי הגות אידי־שיסטיים כנגד חיים ז'יטלובסקי ו־נחמן סירקין — הוא הפך קנאי ל־עברית, יוסף חיים ברנר היה לו לפה.

הוא היה עד למשברה של אידיש לאחר שנות שפע של תרבותה, כ־אשר אשליית מהפכנותה נתנפצה אל גלי המציאות האכזרית של הזמן. לאחר שנות גלות ארוכים הגיע אל הארץ, אל הנחלה העברית, כדי ל־השלים את פרק האוטוביוגרפיה ה־כל־כך אופייניים לסופר עברי, ב־ארצות הברית נתן את קולמוסו לפובליציסטיקה, בהאשפו בעיות מקו־מיות וכלליות, ובמשך הזמן יצא לו שם כפולמוסן שנון ומבריק, שאינו יודע משוא פנים בביקורתו. בעברו לעברית ניטל ממנו כוח ההצלפה, אך לשונו נשארה כתירה ומשנתו סדורה. אפשר הרבה לפתוח כנגד טעמו והגיגו, אך אין להתעלם מ־כושר ביטויו הפשוט וניסוחו המלבב אך הענייני.

המוקד התימאטי הוא אצלו ב־תיפקודה של הספרות. הוא היה רחוק מהשירה ה„צרופה". השירה — הוא בשם אומרו — רוצה להיות טהורה, אולם השירים אינם רוצים בזאת, על אף נקודת ראותו המודר־נית הוא חייב את המציאות, אם כי לא את השיר הצבורי.

שלמה גרודזנסקי ראה את עצמו כפיליטוניסטן, אף כי רשימותיו שייכות לז'אנר שבין רצינות ומסה, באשר תכליתה של הקריאה בספר היא לקיים מגע עם מה שמחוצה ל־עולמו המצומצם של היחיד.

„הסוביקטיביות, הוא כתב, היא צורה אחת של הדעת, אולם לבנו אינו יכול להשלים עם ידיעה מקוט־עת זו. בנפש טבועה התשוקה ל־ידיעה של נפש הזולת, כי רק כך עשויה לבוא בסוד עצמה, ברכה או קללה גנוזה בידיעה זו. כל מגע אמיתי עם הזולת הוא גילוי של מס־תר, משמעות ופלאות, או של תוהו, הבל ואפסות, אולם כדי שיבוא הגילוי צריך שיהיה הרצון לגלות את מה שמאחורי החיצוני והמוסכם".

האמת שבספרות — אליבא גרוד־זנסקי — היא מגע עם הזולת באמצ־עות טמפרמנט המתבטא בסגנון. סג־נון אינו „לשון נאה" לא ריפרטואר של כותני חן, לא כשרון לצרופי ל־שון, ואף לא מגולה מיוחדת לייצור דימויים, אלא יצירת קשר עם נפש הזולת. עם האמת שהיא תשוקה נפשך. מצוי אמת זו מחייבת קומו־ניקציה אישית שהיא בעצם הלייטמו־טיב הביקורתית של שלמה גרודזנ־סקי בפיליטון הספרותי שלו.

היה מבקר התבונה המעוגן במעגל האינטלקט של מחשבה ושיפוט, אם כי הרחוק הרחוק מהמעבדה האקדמית ולהיפך, דווקא הקו הסוביקטיבי ו־האימפרסיוני שיקף את גישתו אל ה־משורר. גרודזנסקי לא השאיר מ־אחוריו מסכת ביקורתית מגובשת, כי אם משהו שאינו ניתן להישקל ושאין להעריכו מראש. אצלו יש להבחין בגישה אינדיבידואלית ללא מסגרות סכימטיות המעידה על מוש־גיו הביקורתיים ובקיאותו בספרות האנגלית אמריקנית לדורותיה. ספ־רות „אידיש" והיסטורית, וספרות עברית העכשווית. הוא נאבק נגד מיתודות הדוקטרינות בשירה, בהיות ספרותו סמוכה עדיין על שולחנם של זרים, אך בעצמו היה רגיש ב־יותר לתכנים הצורות והרשות. הוא דוחה קטיגוריות - פורמאליות בחקר ובביקורת הספרות, אך הוא האדיר את הזיקה הסובסטאנטיבית של ה־קיום ועומד.

אסופת מאמריו „אוטוביוגרפיה של קורא"*) משקפים נאמנה את פכחונו הרוחני ואפיונו האסתטי. מבואו של שמעון זנדבנק מאיר קווים רבים שבאישיותו ודמותו של שלמה גרודזנסקי האיש והסופר.

*) „אוטוביוגרפיה של קורא" ה־ביאו לדפוס ש. זנדבנק וא. ייבין; הוצאת „הקיבוץ המאוחד", תשל"ה.

„יופי חדש"

מאת מ. בן־אסתר

זכה מרדכי עובדיהו לרגישות העין והרגישות הלב. עשרות אנשים עוברים על יד בית קטן, רעוע, העומד בודד, עזוב בשדה ואינם שמים לב אליו. אך עינו של מרדכי עובדיהו נעצרה ובלבו מתרקם סיפורו של הבית. היהודים על בניו ודייריו. על שמחותיהם ודאגותיהם. על תקוותיהם וחלומותיהם — על אשר עבר עליהם במשך עשרות בשנים. וכאן — נקודת מוצא למחשבות על אדם וגורלו, על איש־איש ומעשה ידיו.

עשרות אנשים המדפדפים בעתון, קוראים על מקרים קטנים, פשוטים, עוברים מידיעה לידיעה, מרשימה לרשימה — ומניחים את העתון. את מרדכי עובדיה מעבירה לעתים ידיעה ברוגיקלית לתחומים של הפ־סבה, של מסקנות כלליות, של זעי־רת הנפש, של תנובה בקורתית, או להבעת התלהבות, הפעלות הערצה.

בספרו „יופי חדש" (סיפורים, הוצ־את „אלף" תשל"ה) שהופיע זה עתה, אסף עובדיהו סיפורים קצר־רים, שפירסמם בעתונות במשך ש־נים. הנושאים ברובם הינם תגובות על אפיזודות מחיי יום־יום הם שו־נים ומגוונים כחיים עצמם. הרבה מהאותנטיות בהם ומכאן גם משקלם להכרת מציאותנו.

עובדיהו אינו מקדיש את עטו ל־מאורעות הגדולים, הדרמתיים שב־חיינו. לא על הססנגי המזעזע את הציבור הרחב הוא מספר. בשעה שרובם של סופרים, שכתבו על מל־חמת השחרור, האדירו את הקרבות, את נפש הלוחם, את גבורתו או את הכראני שבמהותו ההידואי, פירסם עובדיהו אפיזודות מחיים הם, לא בחזיתות אלא מהעורף, מהעיר, מה־רחוב מהאוטובוס.

*

בקיצור נמרץ, ברמיזה ובעדי־נות של מגע־לא־מגע מתאר הוא את רחשי הלב וגלגולי הגורל של שרידי השואה, אשר הגיעו לארץ. תמונות כהחומי קליטתם של העולים החד־שים. הרשימות הקצרות נהפכות לפעמים לאטיודים פסיכולוגיים, ל־חדירה רגעית ללב האדם, לתיאור דקות, שמאחוריהן מסתתרות סערות נפשית במשך שבועות וחדשים. ל־עתים קרובות הרקע לזעזוע הנפשי בסיפוריו של עובדיהו הוא העוולה הנעשית לאדם ואז אין המספר יכול לשמור על קור רוחו, על שלוות ה־תיאור האמנותי והוא עובר לתחומי הפובליציסטיקה, האמירה החריפה, הזעוקנית. הערותיו הביקורתיות שלו מכוונות לפעמים כלפי התבטאויות, שנאמרו בשגגה או בזדון על ידי נואמים או סופרים, כלפי פליטות קולמוס, רעיונות שהובעו לא מחש־בה מבוקרת. הביקורת שלו נהפכת לפולמוס ואיש הספרא נהפך לאיש הסייף.

דומה עובדיה לאדם ההולך בתוך הקהל ומפנה את תשומת לב הציבור לנעשה בתוכנו — ליפה ולמכוער, לשמחה ולמצער, לעוולות שבדרך כלל אינן זוכות להטריד את אדישות החברה הרחבה. אך יש התמונות המתגלות לעיניו, מקבלות צורה של סמל ובעזרת הרהורים שונים, ל־משל — שור אחד ברחוב, באותה שעה נפגשים במקרה שני כלבים. הם מתקרבים זה אל זה ומשחקים — כמה ידידות מתגלית כאן בין בעלי החיים... לאחר זמן מועט מופיעים ברחוב זה שני בני אדם. הם הולכים במדרכה זה מול זה, שני בני אדם ברחוב ריק — והאדישות והזרות ביניהם — שני עולמות ברחוב של שוק בוקע.

מבולאנזיה עד דרייפוס

מאת מ. אונגרפלד

תיאודור הרצל: מבולאנז'יא עד דריי־פוס, כתבות ומאמרים מדיניים מפא־רים, בשלושה כרכים, עבריה: שסטון מלצר, ירושלים, הספריה הציונית, השל"ה. ל"ין, 1225 עמ'.

בספר רוכז מבחר של מברקים, כתבות ומאמרים, ששלח הרצל בשנות 1891—1895 מפאריס, אל העתון הווינאי „נויאה פרייאה פרסה". עורכי ה־עתון, א. באכר ומ. בנדיקט, הטילו על הרצל לספק לעיתון ידיעות וסקירות על המדיניות הצרפתית, הפנימית והחיצונית, ועל מדיניות העולם, כפי שהשתקפה בעיתונות הצרפתית.

נוסף לכך היה צריך לכלול בכתבותיו את שטחי החיים האחרים של פאריס וצרפת, והיינו: הבורסה והפיננסים, האומנות, הספרות והתיאט־רון, מאורעות מקומיים ושאלות סוציאליות בצורות ספרותיות שונות, ממברקים קצרים ועד לפיליי־טונים ולמסות. המברקים היו צריכים להישלח עוד מן השעות הראשונות של הבוקר, כדי שיגיעו בזמן לגליון הערב של העיתון, ואחר כך במשך היום ואף בלילה — בשביל עתון הבוקר. הרצל השתדל לרוב בהצלחה למסור את המידע על קורות הזמן, במהירות ובצורה מלוטשת באחד. המקום המרכזי בדיווחים אלה צריך היה לתפוס בית הנבחרים הצרפתי. מבחר קטן של תיאורים אלה פירסם הרצל בקיץ 1895 בספר מיוחד בשם „היכל בורבון".

משאלת הרצל

בצוואתו הספרותית מה־12 בפברואר 1887, ביקש הרצל שיפרסמו אחרי מותו במסגרת כתביו הספרותיים, כרך שיכיל את הפיליטונים והמאמ־רים שנכתבו מצרפת בשביל „הנויאה פרייאה פרסה" ועדיין לא נתפרסמו בצורת ספר, שלושה כרכי הספר, באו לקיים את משאלתו של הרצל. מבחר של כתבות הרצל מפאריס, מעניין מבחינות שונות. קודם כל הוא מכיל תיאור חי ומקיף של קורות צרפת ושל פאריס בייחוד, בסוף המאה התשע עשרה, ובעיקר בשלוש השנים שקדמו למשפט דרייפוס ובחודשים של משפט דרייפוס הראשון עצמו, עם המשברים בחיי החברה והמדינה של צרפת, מסוף תקופת בולאנז'יה ועד ראשית פרשת דרייפוס, למן התפרצויות הטרור־ריסטיות של תנועת האנארכיזם ועד לשערוריית פאנאמה, וכל האירועים שהתרחשו וכל השאלות שנתעוררו סביב למאורעות המרבדים האלה.

דפים אלה הם גם מעין יומן של הרצל עצמו, כסופר וכיהודי, החותר להעזרתו. רבים היו הרש־מים שנרשמו מהם הרצל תוך כדי העבודה העי־תונאית הזאת. בתיאור חיי החברה והמדינה בצר־פת, ראה את עצמו הרצל כהיסטוריון של ההווה, וכמו היינריך היינה לפניו, תיאר גם הרצל בנאמ־נות את קורות זמנו באמצעים האמנותיים של הפיליטון. כשהתחיל הרצל את עבודתו בפאריס, בחורף של שנת 1891—1892 שרר אי שקט בעולם, שעבר משבר כלכלי. היבול הגרוע ברוסיה הביא רעב על הארץ ובווינה ובברלין הפגינו מחוסרי עבודה והתנגשו עם המשטרה. גם בצרפת פרצו שביתות והחלו ההתקפות הטרוריסטיות של האנאר־כיסטים, ששיאן זריקת פצצה בבית הנבחרים ורצח נשיא המדינה סאדי קארנו בשנת 1894, על ידי האנארכיסט האיטלקי קאזאריו. הרצל ניסה להבין מבחינה פסיכולוגית את המניעים שהניעו את אלה לבצע את פשעיהם. עם זה נמנע מלהסגיר עליהם והעלה על נס את עמדתו התקיפה של התובע הכללי, המרשיע, ומתח ביקורת חריפה על המושבעים שמתוך פחד מפני נקמנות או מתוך חמלה לנדכאים, היססו להחריץ את הדין נגד דינם למוות. מי שדן אותם ברחמים, כתב הרצל, אפשר שהוא אדם טוב, אבל אזרח גרוע.

שאלת היהודים

פשיטת הרגל של החברה לכריית תעלת פא־נאמא, שנוסדה על ידי דה לסאפס, גרמה אחרית חקירה בפרשה זו ובשרה הבינים מספר עתונאים וחברי פרלמנט מנוזון הדין הצבי. ההיהלה של החברת פאנאמא בהנגדי וחברה ברייך ובציניית וביחוד האנטישמים, ניצלו את המצב לצרכיהם בעל בימת הפרלמנט ובעיתונות. הרצל עמד בתוך תוכם של המאורעות האלה ותוך כך בא לידי התבוננות בכל מהותה של מדיניות, שלטון ומדי־נה. מה עדיף, משטר פארלאמנטרי בצרפת או מונארכיה קונסטיטוציונית המוגבלת על ידי החוקה ופרלמנט? היו השאלות האלה, שהיים, שהטרידו אותו ביחוד: השאלה הסוציאלית ושאלת היהו־דים. השאלה הסוציאלית נראתה אז להרצל בעכך ומן מה גם שאלת היהודים. בימי שהותו של הרצל בפריס תפסה שאלת מצב היהודים בחיי החברה האירופאית הנוצרית, מקום רחב במחשבו־תיו. וזו מצאה ביטוי בכתבותיו ובמאמריו.

אינה נכונה הדיעה, שהרצל היה רחוק מן היהדות ולא התעניין בגורלה ורק משפט דריי־פוס עשה אותו בין לילה לציוני. העדויות שבכתב ובדפוס מימי פאריס מעידות, שטרם באתו לפא־ריס, הטרידה אותו שאלת היהודים ואז הגה את הרעיון לכתוב רומאן על שאלת היהודים שאותה רצה לתאר כשאלה סוציאלית במין מיוחד והיינו: היהודים העשירים מעוררים את השנאה ליהודים ואילו היהודים העניים, שהם היהודים הטובים, סובלים לא רק בעוניים, אלא גם מן השנאה שאחיהם עוררו אותה, רעיונות אלה באו לידי ביטוי רק לאחר עשר שנים ברומאן הציוני שלו „אלטנוילאנד". חוויותיו בפאריס יכלו להאיר לו את מעמדם של היהודים בחברה האירופאית ה־נוצרית ועמדתה של חברה זו כלפי היהודים. הרי כל המאורעות החשובים שהתרחשו אז ב־צרפת, היה להם קשר כלשהו לשאלת היהודים במישרים או בעקיפין.

אנטישמיות צרפתית

ב־12 באוגוסט 1892, סיכם הרצל את הידיעות על עניינים שהיו קשורים ביהודים ובאנטישמיות בצרפת במאמר כולל „אנטישמיות בצרפת". עד להופעת „מדינת היהודים", לא סיכם הרצל ב־דפוס את דיעותיו על שאלת היהודים. בשנת 1893 הביע הרצל לפני ארתור שניצלר את צערו, על האכזבות שנגרמו לו כהוגה מחזות, והוא אינו רוכש עתה כבוד לכתיבה הסבוכה בשביל התיאטראות. בכתיבת המחזה „הגיטו החדש", שהתחיל בה הרצל בטרם בא עניין דרייפוס, כבר התחיל הרצל לעבוד במדיניות יהודית הד־שה. עד בה דנו היהודים בשאלה זו רק בחוגים מנודים ביניהם לבין עצמם. עתה בא הרצל ודרש דיון צבורי חופשי בשאלה זו שהטרידה אותו. ואת השאלה הזאת רצה הוציא על כל צורתה מעל בימת התיאטרון.

משפט דרייפוס נעשה בשביל הרצל עניין המב־כל את הבעיה של היהודים באירופה המתחדשת בתקופה שלאחר האמנציפציה. שנות שבתו של הרצל בפאריס ככתב ה„נויאה פרייאה פרסה", היו בשבילו שנים הליכתו ההתפתחות הזדיבית בחייו. בראשיתה עמד הרצל הכופר האיש המזו־עזע עד ייאוש, ובסופם עמד הרצל הגבוה בכוחו להודל מתפיכה ביהדות וביקולייהותו, להנהיג את העם בדרך החדשה. בכל פעולותו הציונית מורגשת השפעתם של ימי פאריס. כשיא אחר חזר הרצל מפאריס לווינה וכמשאת נפשו עבודתו העיקרית בפוהה היתה הקמת ציונה בתנועה עם וארגון, יצירת היהודי החדש על ידי עיבוד תנאי חייו על יד יסוד ופתוח מדינת היהודים.

אולם ביין, הביוגראף של הרצל, ובנו משה שרף צילמו את החומר הגלמי לכתבים שלפנינו, בכרכי „הנויאה פרייאה פרסה", רוב הכתבות של הרצל הופיעו אמנם שם בלוא חתימה, אבל המקום החשוב שנקבע להם, מעיד עליהם כי של הרצל הם.

* יצא לאור *

✶ בין אדם לחברו: הצדק ה־סוציאלי והמשפטי והמוסרי שלנו מאת הרב משה־אביגדור עמיאל; יחיד ו־ציבור ביהדות מאת הרב זלמן־ברוך רבינקוב; יחסי אנוש בתורת ישראל מאת הרב ד"ר אליהו זאנג, מוסד הרב קוק, 215 ע'.

✶ גן השבילים המתפצלים, אקס־מים קצרים, ספורים ומסות, מאת חורחה־לואיס בורחס, הוצאת הקיבוץ המאוחד, המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות; המפעל לתרגום ספרי מו־פת, תרגם מספרדית והוסיף אחרית דבר: יורם ברונובסקי, 137 ע'.

✶ עד חורף 1974, מבחר ספורים מאת א. ב. יהושע, הוצאת הקבוץ המאוחד, תשל"ה, 316 ע'.

✶ מאנדיפה לאפיקים, מאת אריה בהיר, כינס וערך אריה אופיר, עם עובד, תרבות וחנוך, תשל"ה, 212 ע'.

✶ יהודי אפגניסטאן, אלבום, מאת ראובן קשאני, ירושלים תשל"ה.

✶ שירי, סיפור, מאת קולט, מצרפ־תית בבה ינאי, עם עובד, ספריה לעם, 167 ע'.

✶ שלמה המלך ושלמי הסנד־לר, מאת סמי גרונמן, תירגם והוסיף פזמונים, נתן אלתרמן, הערות מאת מנחם בורמן, 182 ע'.

✶ אם עוד תבוא, ספור מאת צבי ארד, ספריית מקור, הוצאת אגו־דת הסופרים העברים ליד הוצאת מסדה, רמת גן, 200 ע'.

✶ ליד הבוקה, ספורים לילדים, מאת יצחק בנן, הוצאה דון, ת"א תשל"ה.

— מדרגה בעוצמה של תמו־רות, פרק ראשון: מאת מאיר אוריין, הוצאה מסדה, רמת־גן, 260 ע'. ב־ראש הספר בפת תשובות לתוצרותיה בארצות אירופה ובארץ־ישראל; בראש הסדרה מבלה של חמש תקו־פות בחסידות הסבריה. הפרקים: להוויהו של החסידות, פרקי אדם, פרקי אהבת ישראל, פרקי אמונה, מנהג, תלמוד ועדה. בקרוב יופיע פרק שני.

— הרובע היהודי בירושלים ה־עתיקה, מאת יעקב אליעזר, ירושלים תשל"ה, 251 עמ'.

— תרבות, בידורים, רשימות ומחקרים ליהדות בריה"מ ומזרח אירופה, גליון 3, הנערך יהושע א. גלבע, המכון לחקר התפוצות של אוניברסיטת תל־אביב, 130 עמ' כפולי טורים.

✶ הנביא והמהדיר, עיונים ב־ספרות זמננו, מאת יוסף בן, הוצאת מסדה, רמת־גן, 197 ע'.

✶ בארץ הרוזוביץ, מאת א. אפיטוב, הוצאת מסדה, 191 ע'.

לפרשת השבוע

תזריע־מצורע

אשה כי תזריע וילדה זכר (י"ב ב')

במדרש רבה: הה"ד (תהל' קל"ט) אחור וקדם צרתני. א"ר: אם זכה אדם נוחל ב' עולמות, העולם הזה והעולם הבא. ...

זאת תורת נגע הצרעת... לטהרו או לטמאו (י"ג נ"ט)

...

זאת תהיה תורת המצורע (י"ד ב')

...

ליקט שלמה יוהלו

...בי ישראל סלנטר ובני דורו

מאת הרב יעקב ברמן

במלאות שנה לפטירתו של הרב יעקב ברמן, ז"ל, מראשי החינוך הדתי־לאומי בארץ, הננו מביאים את חיבורו על מייסד תנועת־המוסר בליטא. כבן המשפחה וכליד העיירה סאלנט משולבים זכרונות־נעורים בדבריו.

גאון ישראל, צדיק יסוד עולם, מוהר"ר ישראל ליפקין זצוק"ל, המכונה „סלנטר" על שם עיר מגורי חותנו (ר' יעקב ינטיס), שם גדל והתפתח, ומשם יצא טבעו בעולם, נולד בעיר זגר, פלך קובנה, אשר בליטא, ביום ו' במרחשון תקע"א. בעודנו ילד קטן עבר לעיר גולדינגן, פלך קורלנד (לטביא), עם אביו הגאון ר' זאב בן אריה זצוק"ל (ראה הגהות על ש"ס בדפוס ראם בוילנא על שמו), שנבחר שם לרב העיר, ומשם לוקח אחר כבוד לכהן כרב העיר טלז, פלך קובנה (ליטא). רבי ישראל סלנטר נפטר ביום כ"ה בשבט תרמ"ב בעיר קניגסברג, בירת פרוסיא המזרחית (כיום — גרמניה המזרחית), ושם מנוחתו כבוד.

בין אדם לחברו

…ל ר' ישראל סלנטר זצ"ל נכתבו הרבה …ם, הן ע"י רבנים, ראשי ישיבות ומנהיגי … מן הדור הישן, הן ע"י היסטוריונים …ים מן הדור החדש, ובשטות שונות. דבר …ע"ד על הרושם הרב שהוא עשה באומה …תמוצותיה ופלגיה. אבל יש עוד הרבה להוסיף שלא ראו כותבי תולדות הרב בהיותם רחוקים במקום פעילותו. אולם, אני ביחוד, כיליד עיר סלאנט, את ה…ות ששמעתי מפי אבי ז"ל שגדל והתח… בהיותו של הגאון הזה כשהיה סמוך על …ן חותנו ר' יעקב ינטיס, סבו של אבי וכן מה ששמעתי מבני עירי, שהיו …בים אליו.

…די להכיר את קווי היסוד בשיטתו של …ובמפעל חייו יש להציץ בתקופה בה חי …ופעל, בה צמח וגדל, עד אשר נעשה …ההשפעה ולחוט השדרה של היהדות …ית בתוך הישיבות ובתוכי העוסקים …צבור, עד שחדר ונכנס לתוך תוכו של היהודי בליטא ובכל המדינות אשר נוסח …מגיע. אותה שעה תנועת החסידות …אחד ותנועת ההשכלה מצד שני, לקרות …עונות הרות, היו מתרפות ומנגפות …המתנגדים" כמעט באותו סגנון ובאותם …ים. שתי התנועות גם יחד הוקיעו את …זית המתנגדים ממחשבת ישראל. מהת… במוסר היהדות ומפיעות הרגש, הח… צמים רק בהלכה ובחקירה, בפלפולי… …שיה, בקיום מצוות, מעשה אבותיהם …ם, כמצות אנשים מלומדה. שתי התנועות …ית דגנו אחרי „הירושת הקפאוני" ב… השם של הליטאים. הוסיפו המשכילים …שבני התורה כאילו אינם מקיימים …צבות שבין אדם לחברו, רק מן השפה … הם בשאריה „קפאוניים" רק על מצוות …דם למקום, ושהם מתעלמים מעבודה …ומטובת הכלל.

…עשה, שני הלוחמים הגויים, והגויים …גם המשכילים וגם החסידים.

…בליטא למדו ספרי מחקר המחשבה, גם …קיימים מוסדות חסד ועבודת צבורית …; ומוסדות הצדקה וההנהגה של הקה… …יהוא. אולם, מן הצד החיצוני היה נראה, …א יודעים רק להתפלפל בחריפות ול… …במילתא ולא שכיחא ולא רמיא עליא (בדברים בלתי מצויים, שאין לב בני …נתן להם). גם שלא בצדק האשימו …יוצאים ביחס שלילי לעם הארץ ובחוסר …להרמת רוחו. מנקודות אלו יש לראות …את פעלו ההיסטורי של ר' ישראל …, שותר ושאף להעמיק חקר בתורת …ה המוסר, לפתח את האהבה של צבור …ובת הכלל, ולהדגיש בכיחוד את המצ… …אדם לחבירו. וכל שלושת היסודות …שאף רי"ס להכניס אל הישיבות, כדי …את לומדי התורה למנהיגות רוחנית …ת, מבלי להחזר על הנדיבות של לימוד …בני של התורה, בחינת „תלמוד תורה …עולם, שהוא יסוד כל היהדות, לפי שי… …ריא ותלמידיו.

…ומת זאת, רי"ס לא ראה ברכה במלחמה …ושכלה. הוא האמין רק בעבודה חיובית …עצמו. כי שלילת ההשכלה, מבלי להזה …אחרת במקומה — לא הועלה עולה ימה. …הרבה מן החיוב היה גם בהוספת …לים להטבת מצב הכלל ולשיפור היח… …אדם לחבירו. כל שכן, שהוא שלל …כל מלחמה נגד החסידות. אדרבא, …ביר בסעגת הבקורת של החסידים, ה… …ם ומטפחים את רגש היראה והאהבה …ים את השפעת התפילה; הוא החסי… …ינים שוללים חיי את קדושת לימוד … אם גם יחסו הקר לתלמידי חכמים …ותאים לחסידי תורה ומצוות.

…יש לקח את החיוב ואת הטוב מכל …, בחינת „איזהו חכם הלומד מכל אדם". … היהודים שהוא חידש ושלמה מאנ… …כניס אל בית המדרש, מקום שהתורה …מרכז בו. יש להוסיף, שגם הסדר החי… …לכוש והתפרקות המסודרים — היו כן …ש שרי ישראל ורש מתלמידיו, כדי …יאמר „את העניבה לקחתי מהמשכי… …אניבות הטוב מכל מקום והבנות לימוד …ביסוד היהדות, בדרך אשר בה הלך.

…הן שעורר לרי"ס בפרסום שיטתו …; הן שעשו את תנועת המוסר לדבר …ל על הלב ועל הדעת בדרך של מלחמה … שיטה זו היא שגרמה לאהדה אליו …קום. אפילו בדרגה לא רצה להלחם … תנופה. הוא לא הודה בשיטת הקהי… …נגרדות של המגריה. הוא היה אומר: …עשה נצחנות, לא מעשה חוקי, כי אם …לשמה" (נישט אונטאן, גישט נאכטאן, …). „אילו הייתי אני בהונגריה, היה …לא הייתי להם נגד הסיגנונה הכה… …, אלא שהייתי כרשיב על יד הסיגנונה …אברכים אנשי תורה, שישבו וילמדו …ובוכה, ואותו גדול על כביהם, וסוף …היה בא מאליו". וכך היה, שהמגזנים …„מניח זה את השאור שבעיסה של …הגדולה והגדול שבחבורה — את …הוראה ונושא דגל התורה.

סאלנט ואישיה

…ואלה השאלה, היכן הספיק רי"ס עוד …ללמוד ולהכיר את התנועות הללו, …בעולם הגדול ביהדות, והרי בעיי… …נה של ליטא היה יושב, ועתותים מרם …צים בעולם, הוא — איש בית המדרש, …ורובו כל מעייניו נתונים היו לתורה? … בשאלה זאת מתקשים כותבי תולדות …של גאון עולם זה, מבלי למצוא פשר … אולם, תופעה רגילה היא בהיסטוריא, …מקום שאתה מוצא פרנס גדול, יוצר — שם אתה מוצא גם את בר פלוג… …תא של הגדול מחברו, בר־פלוגתיה גדול …ר הוא.

…לאגם הקטנה ישבו, השפיעו מצד אחד …למידים מובהקים וגדולים של ר' חיים מ… … הלא הוא הרב המקומי, מרא דאתרא, … הרש ברודיא, גאון מפורסם וצדיק …עולם, שאמרו עליו „פה שלישי לאליהו …), ושני לו — צדיק נסתר, שלבסוף … הוא ר' יוסף זונדל, הידוע לוותיקי …ם, כחותנו של ר' שמואל סלאנט, הרב … של עה"ק, אף הוא מסלאנט. ולעומת …ים אלה — צמח וגדל בסלאנט ראשון … העברית החדשה, הסופר מרדכי אהרן …"ג (שעבר אחרי כן לווילנא), הרי"א … הבוטה, שכתביו עוררו כל קץ הרבה …ומתאות בחוגי הצעירים. ושני לו — … מנהיג תנועת ההתבוללות הרוסית, …לגודי (שעבר אחר כך לפטרבורג, הוא …ציגרד), מראשי חתוכה „מפיצי ה… …", שבית אביו כבר לא גרהנו מהלולי …לים; הוא לבנוי, שהיה עורך העתון …הצפירה" וסחורי" (עלות השחר). … כאן גם גורם גיאוגרפי. העירת סלאנט היתה מצד אחד לגבול פרוסיא המזר… …שר בגרמניא, ומן הצד השני גבלה עם …ד, חבל לטביה, שהיתה מעין גרמניה …, כשפת התרבות הגבוהה עם — גרמ… …ות. וכה, לידתנו היתה מושפעת הרבה …ת יהודי גרמניה. תרגומו של מנדלסון …וכתבי תלמידיו חדרו אפילו בחוגי ה… … ולא הסתייגו שם אפילו מן היצירות …ת של סופרי גרמניה הגויית. ולעינו …של ר' ישראל הצעיר, הופעה זו היתה … לראות את הנולד ולהכיר את שני …השכלה, — את ההשכלה „הלאומית" …ו ואת ההשכלה המתבוללת הרוסית גם …ואת בגכוהיהם לנתק את הנוער מן … המסורתית התורנית, כהרכי ההשכלה …מרב אירופה, שנקראה בשם „השכלה …יות".

…ישראל שלמד תורה מפי ר' צבי הירש ברודיא („ר' הירשליה"), השפיע מאד מדרכי המוסר של ר' יוסף־זונדל והצמד אליו, כמו אלישע שהלך אחרי אליהו הנביא. ובהקדמה לדבעון „התבונה", שרי"ס יסד בערוב ימיו הוא כותב על ר' זונדל „מורי הרב, שהיה דוגמא של „סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, ועמלתי כל ימי ולא הגעתי לקרסוליו"... ולתלמידיו היה אומר: „לולא השפעתו של מורי ר' זונדל הייתי גם אני בסכנה להגרר אחרי השכלת ברלין". מעניין לציין, שרי יוסף זונדל זה היה מוקיע את שני הבתים הנזכרים, את בית גינצבורג ואת בית לגודי, עוד טרם נתגלה אופים וטיבם ברבים. ובה, עוד בימי עלומיו ראה רי"ס את עצמו שליח של ההשגחה להתקין תריס בפני חדירת „ההשכלה הברלינית" אל הנוער. כי בדרכי היצאה והיבוא המסחרי עם גרמניה הקרובה לעיר, בה גדל וחונך, התפתח גם היבוא התרבותי־רוחני השפעתו, זה ששמש במערב אירופה פרוזדור להתבוללות ולריפורמה, גם את החסידות הכיר ר' ישראל מקרוב, אבל רק לאחר זמן, כשעבר לווילנא, כמו שעוד יסופר להלן.

● אלפסי קטן

אפיזודות אחדות מחיי ר' ישראל בילדותו יבהירו לנו את גדלותו והשפעתו משכבר. קטן היה ישראל, כבן אחת עשרה, כשהתחיל יוצק מים על ידי ר' צבי הירש ברודיא, אשר אליו שלחו אביו הגאון ר' זאב בן אריה (ראה הגהות בשם זה לש"ס דפוס ווילנא), וצדיק כיהן אז ר' הירש'ליה זה כרב בעירה קטנטנה „אלשאד". בזמנו שמה שוטר בן תורה, ר' יעקב ינטיס מסלאנט לרגלי עסקיו, וכמקרה, נכנס לקבל פניו של הרב דמתא ר' הירש. ולתמהונו מצא אותו עומד על יד העמוד (שטנדר בלע"ז) בפני גמרא פתוחה וליד, על בול עץ, ילד קטן, כששניהם מתנועעים ולומדים, כאילו שני חברים. ר' יעקב ינטיס הדלים בלבו, שמוסר פרנסה וקטנות משפרות קיבל הרב ילד עשיר ללמוד התחלת גמרא, כשאביו משלם לו שכר לימוד. העיר האורח ושאל: אם חוסר פרנסה גרם שרבנו יקבל עליו „מלמדות", וכי תמרים בעיירה אברכים, שיבואו אל רבנו ללמוד „פוסקים" ולשלם במיטב? ! היטה הרב פניו אל האורח, בשומו שתי ידיו על ראש הילד ומסביר לו: „הרי זה אלפסי קטן, ועדיין אתה תמה? הרי זה בנו של הרב הגאון מגולדינגן (קורלנד) ר' זאב בן אריה ז"ל אגב, ר' זאב זה ותהילת רבנותו בגולדינגן היתה, ומשם לוקח אחר כבוד לרב בעיר טלז הידועה.

ולר' יעקב ינטיס בת „בוגרת", כבר בבת תשע, ו„התך בשבילה עדיין לא מצא כלל־בו... מיד שינה ר' יעקב את מסלולו וציוה לעגלתו להובילו לגולדינגן. גם שם קיבל פני הרב בביתו, ושידל אותו לתת לו את האלפסי הקטן לחתן לבתו. בעיני הרב נשא האורח חן, וגם התחייב המחותן לתת נדוניה הגונה. מיד נעשה ביניהם „קניין", וקבעו זמן „התנאים" (האירוסין) לשנה הבאה, ומשעברו שנים עשר חדש, כי בן ימלאו ירחו „התנאים הראשונים", התקיימה סעודת האירוסין, כנהוג, ונכתבו התנאים ונחתמו, והעילוי המפורסם שהצליח ר' יעקב ינטיס לצוד בחכמו, הוזמן על ידי המחותן לסלאנט לשבת קודש לקידושא רבה, כהרגל ליטא, על פי מאמר חז"ל, שאסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, ושהיא תסכים ותאמר „בפלוני אני רוצה". החתן בא, ולקידוש הופיעו כל גדולי התורה שבעיר ועוד אורחים רבים עד שהבית היה צר מהכילם, וכולם ישבו צפופים ודחוקים, כדי לשמוע את חדושי התורה של האלפסי הקטן, שהפתיעו את כל הקהל הרב. ובהתפעלות רבה התפזר הקהל, ותהילות ותשבוחות בפיהם על חריפותו ועל בקיאותו של העילוי בן הגאון המפורסם.

ומשנשארו החתן והמחותן לבדם בבית, פנה ישראליקה למחותן ושאל: מי הוא זה שישב אחורי התנור והכירים? התחיל המחותן תוהה: מי הוא שיכול היה להתפנות את לבו של החתן, והוא יושב במקום מרוחק. „ואולי אתה מכוון לזונדלא התנוני? „ומר אינו אומר: רבי זונדלי? שאל החתן בתמיהה! „ולי מאין אתה מכירו, והרי מניין לו?", הסביר ר' ישראל בנחת: רבי זונדל זה משום כה הסב את לבי אליו, ועקבתי אחריו וראיתי, שבכל הנהגותיו הוא הלך אחרי הרמב"ם, ורק בדבר פלוני הכריע כהראב"ד. הדבר יצא מפי החתן העילוי. „נתגלה" הצדיק הנסתר ר' יוסף זונדל, ובראו גדולי העיר, שלא הכירו את האדם הגדול הזה עד שבא הילד בן השתים־עשרה דחה וגילהו. ורק אז התחילו לכבדו ולהעריצו מכל מקום, עוד נשאר ר' זונדל רשום בפינקס של חברת „ש"ס" כחבר ממדרגה שניה, היינו „חבר בלידי" (בלי דעה)... ולא נכרו חברים לתקן את הרישום ולהעלותו לחבר כלא. אולם, מכאן ואילך התחילו בני העיר לעקוב אחרי גדלו בתורה ורוב חסידותו והנהגותיו. ר' ישראל ראשון היה, שהלך אחרי צעדיו של אותו צדיק והשתדל ללמוד ממנו מוסר של תורה, כאשר כבר מסופר.

ר' זונדל זה בקי היה, לא רק בתורי התורה והמוסר, כי אם גם בספרות הפילוסופיא הגרמנית, ולא נמנע מלהציץ בספריו של מנדלסון ותלמידיו, אם גם בהסתר, משום שהוא בישא. גם ר' ישראל ידע את השפה הגרמנית והפסיכולוגיה (בלשונו „חכמת הנפש וחכמי הנפשי"). ידיעתו בגרמנית, כנראה, נבעה מזמן ילדותו, כשאביו הגאון כיהן ברבנות בעיר גולדינגן, אשר בקורלנד. שם השפה הגרמנית היתה שלטת, כאשר נזכר (ועיין בספרו של ד"ר גלן „רבי ישראל סלאנטר", באנגלית, עמ' 109 והלאה).

משראה ר' זונדל את ר' ישראל עוקב אחריו — אמר לו: רצונך להיות עבד ה', צא ולמד ספרי מוסר, ולך בדרכי הכבי המוסר.

התחיל ר' ישראל לשקוע בעדות ולהתבודד בעמקים, וראשו ילוה מהרהר, ומאבקי נפשו מתרוצצים, והוא כולו משולהב, ונפשו יוצאת אל ד'. אולם מכאן לא ראה הוצאה גיבורות, וכי לעצמו לבד ניתן בשאיפות רוחניות, ומה יהיה עם כל אלה הלומדים תורה ועתידים להיות מנהיגי עדות? לבסוף התחלים ואמר לנפשו: „מקומה של בהמה בשדה, ומקומו של אדם — בין הבריות". ולא היה יכול לצעוד בנפשו, וכלו חותר לקראת הפתרון של סעיה רוחו. עד שקם ודרש: הקב"ה קרא לאליהו הנביא במערה בחורב: „מה לך פה אליהו". נמצא, אף אני, כאילו בובש את נבואתו. ומה מצינו אצל אברהם אבינו? כשהוא מתפלל על אנשי סדום „הרעים והחטאים לה' מאד", עונה לו הקדוש ב"ה: „אם אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר, וכן ארבעים וכן עשרה... ולכאורה קשה: אם נאמר „בסדום", למה נאמר עוד „בתוך העיר", ואם נאמר „בתוך העיר" למה נשנה „בסדום"? משמע, שפירוש הדברים כך הוא: אם אמצא בסדום עשרה בטלנים, המתבודדים בבית המדרש, אפילו צדיקים וחסידים, לא אוכל להציל את העיר. כי מה כוחם של מתבודדים להחזיר את העיר למוטב? לא כן אם אמצא בסדום עשרה צדיקים „בתוך העיר", מעורבים עם הבריות, אז יש תקוה שהם יחזירו את העיר למוטב, על ידי דבריהם ועל ידי מעשיהם הטובים. מכאן שמחובתי להזור אל הבריות, ליושבי בית המדרש, העתידים להיות מנהיגי העדות ולבעלי בתים ישרים המעורבים עם ההמונים לרגלי עיסוקיהם ומלאכתם. ועלי להוסיף בפניהם בדברים היוצאים מן הלב ובדרך של הנהגה ועצה והדרכה במעשיהם, ואז אצא ידי חובתי: „מה ה' אלוקיך דורש מעמך".

לא היו ימים מרובים, תתלקטו סביבו אברכים ובחורי ישיבה מבוגרים, שראו ברי"ס את מורם ומדריכם. אמר להם הרב: כבר אמר הרמב"ם, שדומה מחלת הנפש למחלת הגוף, אף אנו נוסיף, כשם שנחוצים בתי־חולים לחולי גוף, כך נחוצים בתי מרפא לסובלים ממחלות הנשמה. וכשם שיש צורך ברופא שיגדיר את הדיאגנוזה המדויקת של החולה, כך יש צורך במדריך העומד בראש בית החולים של הנשמה. וכשם שחולה הגוף אינו מתבייש לגלות לרופא, ואפילו למקורביו, על מיחושי הגוף, הוא הדין במחלת הנשמה, שלא תתבייש לספר למדריך הרבך, במה אתה לקוי ובאיזה צורה מחלתך מתבלמה. ובה ימצא הרב או אפילו חבר טוב את מקור מחלת נשמתך, וימצא את התרופה המיועדת לרפא את מחלתך.

● דע את עצמך

כך יסד ר' ישראל את הביתן (שטיבל) המיוחד, בו יפגשו המרגישים במיחושיהם הרוחניים, ושם יגלו לרב, יספרו לחבריהם על הליקויים, שהם מרגישים בנפשותיהם. כי כלל גדול הוא במחלות הנפש: „דע את עצמך", אם אתה סובל מתאוות ממון או מתאוות כבוד ואם מתאוות הגוף. אמנם, כלל גדול זה — דע את עצמך — לא חדש היה בפילוסופיה של תיקון האדם. אולם, עד ר' ישראל היו נהוגים לפרש כלל זה רק לימוד המומים והליקויים שבאדם, בא הוא והוסיף: לא את המומים שבך לבד עליך להכיר, כי אם גם את הסגולות הטובות שבך עליך לגלות לעצמך. אפשר שתשתמש בהן לצורך תיקון מום שבך לבד, על ידי פיתוח והעסקה של התכונות הטובה שבך. ואולי גם תלמד מהן לקח, שכל מה שנוצרת, לא נוצרת אלא כדי לנצל את כשרונותיך לטובת תיקון הכלל. כי שתי תכונות באדם: יש נטיות ואידיאלים, רעים או טובים, שהם גלויים לפניך (ובלשונו — מאירים, „ליכטיגע"), ויש שאינם גלויים לפניך, ויש תכונות שישארו לך סמויים (אפלים, — „פינסטערע"). הדירה זו לפותק הנפש נעשתה, בלי יודעים, יסוד לתורת פרויד, כחושים שבה אחרי סניכה אותם כגאון ישראל. גם פרויד ההכמם בערך כגאון הגדרות; יש הכרה גלויה ויש תת הכרה. יתגמם בוזות הנפש מאירים ויש אפלים (בתת מודע). ואיש לא העיר שקדם לו בכך ר' ישראל מסלנט.

מה היא דרך התיקון? ידבה אדם לעשות להכרת עצמו (אינטרוספקציה בלע"ז), ולגלות למדריכו ולחבר את „חשבון הנפש" שלו, ואם אפשר, אפילו בכל יום. ומן הטוב ילמד איך להיטיב לעצמו ולאחרים, ומן הרע — יחפש דרכים איך לשרש מקרבו את המומים שבו. והאמצעי הבדוק ביותר הוא ההתמדה בתרוטה על החטא שבלב והפעלת הסגולה הטובה על ידי לימוד ושינון ועל ידי התמדה במעשים טובים. והאמצעים לשניהם יכולים להיות אפילו מלאכותיים, העשויים להשפיע על רגשותיו (ובלע"ז „אוטוסוגסטיה"). ובהתבודדות, בציבור, בביתן (השטיבל) הרי זה משובח. יש ללמוד באופן מסודר ספרי מוסר (רי"ס המליץ על ספרי רמח"ל, כגון ס' מסילת ישרים, המסודר לפי עניינים ומידות); ללמוד בקול רם, „בשפתים דולקות" ובניגון עצוב, לחזור על מאמרים קצרים בחברותא בכמה פעמים; לחפש מובאות בתנ"ך ובתפילה פסוקים מתאימים לנושא הלימוד, ולחזור עליהם בחברותא בקול רם עד שירגיש הלומד שהוקל לו. ר' אחרי כן יוצא פירקן, „כמו שמוצא החייל, אחרי שעבר הבלמה של עונשין", וישב ורפא לו... רי"ס היה נוהג לצטט התמדה בלימוד „מוסרי", ובחר בס' „מנורת המאור", בו ניתנו במילואם מאמרי חז"ל מלהיבים, מסודרים לפי נושאים ועניינים.

שיטת הלימוד בספרי מוסר, בציבור ובביתן מיוחד (שטיבל), הוא העביר אחרי כן גם לווילנא, גם לקובנא, שתי הערים הגדולות בליטא, שהיו מלאות חכמים וסופרים, בין בקודש בין בהשכלה. ורי"ס לא נבהל מרבנים וגדולים שהתנגדו לכל „השטיבלי הזה „ולביטול התורה", הבא בעקבות שיטתו, משום שראו בזה מעין יסוד בית הדת של החסידים", שגרמה להרחבת ולפילוגים, למנהגים חדשים ולנוסח תפילה מיוחד, ובעיקר לזלזול בהתמדה בתורה „הנגלה" ובגאוניה.

בינתיים הספיקו תלמידיו הגדולים לייסד בדרכו וליסד ישיבות עם ביתני־מוסר במקומות שונים. ר' שבחה זיסל ברודיא יסד ישיבה ברוחו של רבו בעירה גרובין אשר בקורלאנד, שהיתה מושפעת מההשכלה הגרמנית הקימוסיה ומהצורה החיצונית של לבוש מגוחך ומהודר. הוסיף הוא ויסד ישיבה של מוסר בעירה קלם אשר בליטא, בשם „תלמוד תורה" למבוגרים. אחריו החזיק ר' נפתלי אמשטרדם, רבה של העירה אלקסוט, הסמוכה לקובנא, והניח יסוד לדאגיה כבית של ישיבה, סלובוקה המפורסמת, כפרבר של קובנה. וכן פעל תלמידו הגדול בתורה, ר' יצחק בלאזר (פטרבורגר) שנתקבל לבסוף כרבה של עיר הבירה פטרבורג (כיום לנינגרד).

● ימי ווילנא

משנתגלה לר' ישראל עצמו, שהוא מפורסם כגאון בתורה ועשוי להשפיע על ציבורי עם ישראל — החליט שצר האופק בשבילו להתקבע בדבויה של עיר אחת. תשליו מוטל להפיץ את דעותיו ולאחוז ציבורים גדולים של יראי השם וללמד גם להם דרכי ארגון ועבודת הכלל. וראשית מלאכתו היתה בווילנא העיר הגדולה, משם קיבל הזמנה למשרת ראש הישיבה הגדולה, ישיבת „רמאילס", הוא אז רק כבן עשרים ושבע שנים. ואעפ"י שבדרך הלימוד הוא היה רגיל ללכת בפשטות ובגילוי מקורות, כדרכו של הגר"א ותלמידיו, בכל זאת ידע שלשם הגדלת השפעתו, עליו להופיע גם כחריף ומקשה. והוא התכונן לשיעור הראשון, שאמור היה להוויה ברוב עם, בחידושי תורה בחריפות ובעמקות ופלפול מפתיע. וכדרכו, נתן רשימה של מקורות לשם הכנה לשומעי לקחו להלוהה בפתח בית המדרש. ויקר מקרה לבאת לצורך לפני גמר התפלה, ולתמהונו מצא על מזוזת הבית תלויה רשימה אחרת לגמרי, מלאה מקורות תמוהים, שאין ביניהם קשר כל שהוא. ר' ישראל תפס היכף, שזהו מעשה מתנגדים, הרוצים בכשלונו. אבל הוא הדריש, ישב והשב כל שהוא בשעה הקצרה, עד שהצליח גמר את הנספחות לתפילה, ולתמהונם הגדול של מתנגדיו — דרש שיעור נפלא על אותם המקורות, שמצא תלויים במקום הרשימה שהוא נתן. ויהי לנס בעיני המתנגדים, והם הפכו פתאום למעריציו היותר גדולים, וישתתפו לפניו בהכבעה דבה ובקשו סליחתו, והם בארבו לו, שהתנגדותם נבעה מחשש „הסגת גבולו" של הר"ים שקדמו. אבל אחרי ששמעו את שעורו זה הם מתחרטים על מעשם ומבקשים סליחתו ומפצירים בו שיקבל עליו את משרת ראש הישיבה. אבל לא כן השב ר' ישראל, שחשש לכבודו של קודמו וסירב בתחלה לקבל עליו את המשרה. בכל מקום שמו־גדל מאד עוד יותר בחוג מעריציו. מה עשה? פרש לו לפרבר של עוני הרחוק מן הכרך, אחורי הנהר (ורציא), התלקטו אליו סיד חוני לומדים ויראי השם, והוא התחיל להגיד שם את שעוריו ביחוד עם שיהיה במוסר ובהנהגה של „עדיפות המצוות שבין אדם לחברו ויצירת צוות של „מוסר־שטיבל".

יצא ר' ישראל אל השוק וראה שהממשלה הכפילה את משמרות המשטרה, ושאל: על מה זה? אמרו לו: יש מלחמה בין צרפת וגרמניה, ולמיחוש מיבעי לרוסיה, שהיא שכנה לשניהם. קם תשא קל וחומר לעצמו ולשומעי לקחו: ומה לרוסיה, שהיא חוששת מפני שתי אומות שכנות המתגרות זו בזו, אף על פי שזוררות הן לה, כל שכן אנחנו, שההשכלה הברלינית הולכת ומתפשטת תובנת, שעלינו להכפיל את התעוררותנו, להתארגן ולהתלכד ולהתחזק לכח ציבורי, כדי לעמוד במאוחד נגד הזרם. וראשית כל השפיע על יחידי סגולה, „בעלי בתים" בני תורה חרדים, בנינים ואנשי מעשה פעילים, שיעזבו את סלגם את וילנא ויעבירו את עסקיהם לפטרבורג. ובשאלו אותו, מה נעשה בעסקינו? אמר להם: כל מי שכתוב עליו מלמעלה, שיהא ראש וראשון „בעירו, הוא יהיה ראש וראשון בכל מקום שיתיישב. בראש הצוות הזה עמד בעל בית, מלא נסיון חריף בשכלו — ר' אלחנן הכהן לוויצון מסלגם. וכל זה למה? כדי ליטול את ההשפעה מן המשכילים, שהיו משמשים תמיד שתדלנים של הציבור בפני רבי הממשלה, משום שהיו בעלי לשון והשכלה כללית. אבל הזדות להמשגם זה — הנער נמשך אחריהם.

זהו שרצה ר' ישראל לגמול מהם: את הנפש. וכן היה, ור' אלחנן הצליח לקשור קשרים עם הבארון הדוזי, הורץ גינצבורג, שהיה מעורב עם דבי הממשלה, ועל ידי הבארון הזה התקרב אל השרים המסגים וכן הצליח בכשרונותיו ובשתדלנותו עד מאד, עד שנרקמו בפי העם עליו אגדות עם, כעל קרוב למלכות ולבית הקיסר בכבוד ובעצמו.

בווילנא הרבו גדולי העיר, בתוכם נדיבים עשירים, להראות פנים אל הגאון הגדול, ר' … הנרצה אליו גדלה מיום אל יום, עד שאפילו סיר משה מונטיפיורי, שנתקבל על ידי ראשי הקהל בכבוד מלכים, מצא לו לחובת מצוה לבקר בשכונת העוני (ורציא), כדי להכיר את הגאון המופלא, שהשפעתו היתה, על כל מרכז העיר, המלאה חכמים וסופרים מכל הפלגים, הן מקהל החרדים, הן מצד חבר המשכילים, החושבים בדעות, אשר גם הם הודו בגדלו ובגבהנותו, ללמד את בני ישראל דרכי מצוה בין אדם לחברו ולהגנבם לעבודה מאורגנת בצרכי ציבור.

מכל מקום מצא ר' ישראל את עצמו חייב להרבות ולהפיץ את השפעתו גם בקובנה הגדולה; אם מטעמי מצפון של חשש הסגת גבול לר"ים שקדמו בישיבת „רמאילס" הגדולה ואם גם לשם תיקון הציבור גם שם, בדרכי המוסר, בארגון החרדים ובהעדפת המצוות שבין אדם לחברו. ובקובנה קיבל עליו הגביר הנדיב ר' צבי נביאזסקי את החזקת בית מדרשו, „והשטיבל" של הגאון המפורסם על משכנו כולו.

בינתיים הלך שמו ופרסומו של אותו מנהיג, גאון וצדיק בכל ארץ רוסיה ופולין, עד שהגיע גם אל דבי הממשלה הרוסית. באותו פרק זמן יסד המיניסטר להשכלה הרוסי — אוברוב, שני „הסמינרים לרבנים" כפי שהסביר, „כדי להרים את התרבות של עם ישראל". המעשה נעשה על פי תקפעת המשכילים הרוסים־קוסרים־המתבוללים, ובסתר לבב הממשלה היה ביסוד הסמינרים משום שאיפה להתבוללות גנוזה. אחד הסמינרים נוסד בוילנא והשני בזיטומיר שבאוקריינא. כל המורים היו שם גוזרים, לרבות המנהל, ורק יהודי אחד הוזמן לכל סמינר לשם לימודי יהדות: בווילנא — שמינבוג ובזיטומיר — צוייפל. הציבור החרדי ראה בהדהמה את יסוד הסמינרים, והחהיל מרבה בפרסומים ובמחאה נגד עם־הארצות והתפרקה של תלמידי הסמינרים בתורה ובשמירה כל שהוא על המצוות. מה עשתה הממשלה? היא פנתה אל ר' ישראל סלנטר בהצעה, שהיה בה כעין פקודה, שיקבל הוא עליו את הפיקוח על שני הסמינרים, ויתקן את הליקוי והפגום שבהם.

● נגד פירוד הקהילות

ר' ישראל הבין שהממשלה טומנת לו פח בהצעתה זאת, ומה מאד הופתע, כשנמצאו חביבים בחוגי החרדים, שהאבינו בכוונה ההצעה ורמזו לו לקבלה, אולי יצליח הוא לתקן את המעוות. הרגיש עצמו ר' ישראל במצוקה, קם והיגר פתאום לגרמניה, וקיבל שם אזרחות המדינה. ותהי ראשית פעלו בממל, אשר בפרוסיה המזרחית, בבית המדרש הקטן של פלים ליטא, שהתקיים שם קיום עלוב, הוא הושיב שם לרב את ר' יצחק הלגמים. אבי משפחת הלגמוס, המפורסמת ברבניה ועסקניה החרדים בגרמניה. ובית מדרש זה הלך וגדל עם רבוי המהגרים שבאו שמה, ביניהם הרבה תעלי ישיבות, שהתחמקו מגיוס לצבא הקיסר הרוסי. ועסקו בממל במתווכים בין יצרנים וחקלאים בליטא הבבובה לבין סוחרים ייצואנים ואנשי תעשיה אשר בגרמניה. מצד אחר היו הם וביניהם צמרים להיבכל ברוב הזר לדוח התורה והיהדות. הנה, בית מדרש זה קלם איתם ויוכו אותם לקהילה גדולה. ההיים את רוחם, עד שנעשו גוים להדבה של תורה, והשפיע גם על הנולדים, היהודים הגרמנים, שהיו רובם בעולם עמי הארץ וזרים לתורה ולמצוות. אולם בית מדרש זה לא נפרד מהקהילה הגדולה והיהודית. אחד בראשה עמד רב דוקטור. אדיש וחסר ידיעה ביהדות הנאמנה, אעפ"י שבצד אחר הרב הזה היה הכוהר ומוחזק על ידי הממשלה, ושיר היה להגן בשעת הצורך על המהגרים הללו, שלא כולם הצליחו לקבל אזרחות גרמנית.

(המשך בשבוע הבא)

פגישות עם יהודי דרום־אפריקה

מאת יהודית עופר (יוהנסבורג)

אין אתה עומד על טיבם של יהודים ועל בעיותיהם בגולה, אלא בימי חג ומועד ובימים המיוחדים, שאין ח י י ב היהודי להכריע האם יהודי הוא ומובדל מסביבתו שהוא חי בה תמיד חיי יום יום, או שאין בינו לבין הגויים ולא כלום.

הנה הפלא ופלא, זכה גם הפסח ויהודים שאינם זוכרים את יהדותם כל השנה התעוררו לפתע והחליטו שבכל השנה אמנם אוכלים טרף ושותים יין נסך, אך בחג הפסח יאכלו כשר לפסח וישתו יין של יהודים. נתמלאו בתי הכל־בו הגדולים „צ'קרס" ו„קריזסמן" ו„אוק'" מצרכים כשרים לפסח ואפילו נקבעו מחלקות של מזון כשר לפסח והכין מכל סוב העולם; מאמריקה ומהולנד ומשוויץ ומבלגיה וגם קצת מישראל. גבינות מכל המינים, ומצות מכל המינים, וקופסאות שימורים ומרקים ודייסות ומיני מתיקה מכל המינים, ומיץ ענבים שמברכים עליו „בורא פרי הגפן", ואתה שואל את עצמך מה השפע הזה מכל ארצות תבל ולמה מישראל שלנו רק משהו — כדי לצאת ידי חובה? קושיה זאת מתפצלת ליותר מארבע קושיות, אך לצערנו התירוץ הוא אחד „ישראל אינה מיוחסת, הכשרות שלה מפוקפקת ומי „מוסמך" יותר לעודד ספקות מאשר הרבנים הראשיים לישראל? למה, איפוא, להכניס את הראש לכפפות ופקפוקים, אם כשר — שיהיה כשר למהדרין: מיץ ענבים מאמריקה וגבינה מהולנד, ושמורים משוויץ ומצות מבלגיה. רק אידיאליסטים גדולים השומרים אמונים למדינת ישראל על אף מעשיה של הרבנות הראשית, נסעו בעיר לחפש יין ישראלי ומצרכים ישראלים לפאר בהם את שולחן הסדר.

השפשף הגדול לקראת פסח, אינו מעסיק הרבה את אחינו בני ישראל בדרום אפריקה. הגשים מנקים ומבורקים את הבית כל השנה וכך גם לקראת פסח והכושיות העובדות בבתי יהודים שומרי מסורת, יודעות את הדינים והמנהגים שיש להקפיד עליהם. הן מקבלות תוספת שכר לקניית לחם, שכן המצה, לחם העוני, אין בה כדי להשביע את תאבונם המופלג.

ראש עיריה יהודי

מלבד ה„סדרים" שערכו הרבנים בבתי הכנסת לבני עדתם, נערכו ביוהנסבורג גם סדרים ציבוריים אנדים לאורחים שבעיר ולאלה שסתם אינם יודעים כיצד עורכים סדר. בתערוכת „הסדר" שיום הסמינר המורים יהודיים ביוהנסבורג בשיתוף המרכזיה הפדגוגית, בקרו אמנם, להפתעת היזומים, כמה מאות תלמידי בתי ספר וגם מבוגרים, אך התרשמות חד פעמית אין בה כדי ללמד כיצד מתנהגים על מבצע מסובך בזה.

והיה גם סדר לישראלים, בהשתתפות הקונסוליה הכללית, שנוהל על ידי בר אפריקאי בעברית ובאו ישראלים מכל פינות העיר. במה באו? כמובן — ברכב. כאן מזמן חדלו להתפלא לתופעה כזאת. אפילו לבית־הכנסת של חסידי חב"ד באים יהודים ברכב בליל שבת ואין פוצה פה ומצפצף, כל שכן לבתי כנסת אורתודוכסים אחרים. ומדוע שלא יבואו להשתתף בסדר ליל פסח. הבריה קשה, האם למנוע מהם גם את המעט הזה?

כותב שורות אלה, הוזמן לשולחן ה„סדר" של הרב הראשי ר' דב קספר, היו רק אנשים מעטים וביניהם ראש עירית יוהנסבורג החדש — יהודי שמקצועו מורה בבית ספר ממשלתי. ה„סדר" נוהל באנגלית רק פה ושם אומרים דבר מה בעברית. נועם הליכותיו של הרב קספר יוצר אווירה טובה, הלבבות נפתחים, יהודים מדרום אפריקה, מאנגליה, מאמריקה, מליטא ומישראל, יושבים יחדיו ומתעמקים בסוגיות הגאולה שהיתה והגאולה העתידה.

ראש העירית, ששמו נפה, הוא יליד דרום אפריקה, האנגלית שלו עמוקה, ולפעמים קשה להבינה, אשתו ילידת בריסק דליטא, שנים הרבה בדרום אפריקה. הוא מעלה זכרונות מבית אביו שבא הנה מליטא. וכשהגענו לאחד מי יודע, מספר שלושה עשר, ביקש מר נפה לומר משהו. הוא ראש העיריה היהודי השלושה־עשר ביוהנסבורג ולכן רוצה הוא לשיר את ה„שלושה עשר מי יודע". והוא שר בקול נעים ובהתרגשות את הניגון של בית אבא. ומשהגענו ל„חד גדיא" בוב הלילה ניגון משלו כפי ששמעו בילדותו.

פותחים את הדלת ל„שפוך חמתך" דרך הרוח, על אדמת דרום אפריקה הכרווקה ובצל הבית שוהה לבדו כוס חמישית, כוסו של אליהו. כנגד הלשון החמישית של גאולה — „והבאתי". סביבים בריקוד „לשנה הבאה".

השעה לאחר חצות, יש לחזור ברגל הביתה וביוהנסבורג אין הולכים ברגל בלילות, אך אין פחד בליל שמורים זה. בדרך ברחוב צדדי אנו שומעים לפתע קול בעברית:

מה, גם אתם מישראל? גם אתם חוזרים מ„סדר פסח"? מה מעשיך כאן? אני שואל את הצעיר מגודל השער. אני, אני... הוא מגמגם. יש לי כאן דוד ובאתי ללמוד צילום... סיפור ידוע...

אחד מששים של „יורד"

כל מי שנמצא בימים אלה בחו"ל, ויהא אפילו בשליחות חשובה לשם שמים לזמן קבוע יש לו הרגשה מודרה של „יורד". איך אתה יכול היום לשבת בנוח בחו"ל ו„להתענג" בעוד שאחיך, בני משפחתך, הוריך וילדיך נמצאים בארץ הנאבקים בקשיים הבטחוניים, הכלכליים, החברתיים. האמת היא שאין אדם „מתענג" כלל. הוא צמוד לרדיו, חוטף עתונים, וחוקר את אלה שבאים מן הבית ושואל: הגידו את האמת מה נשמע? איך מצב הרוח? על התחכתשויות ועל השביתות ועל המעילות קוראים בעתונים, אך מה אומר „עמך"? מה חושבים ומה רוצים? מה מוכנים לעשות?

כשאתה נכנס לסופרמרקט ושומע דבור עברי נצבט לבך בקרבך ואתה מנסה להעלים את ההונך ומדבר אנגלית בקול רם, אך הבעת פניך עונה בך שאתה יהודי, שאתה לא דרום־אפריקאי. ובכן — ישראלי, שלום עליכם, מה מעשיך כאן? גם אתה מן הצ'יובמבניקים המספרים שבאו הנה לביקור? ויש „ביקורים" ממושכים מאוד, אין חושבים להשתקע, שוכרים דירה מרוהטת ואין קונים דירה או בית, קוראים עתונים מן הארץ, יש כרטיס תמיד בכיס, נרשמים בקונסוליה שלא נצטרך... ומחכים לרוח טובה מן הארץ, רוצים להתגעגע, רוצים להתפאר בנפשה אצלנו לפני, הדרום אפריקאים, „עורה, עורה אהבתך הישנה". וכשיהודי דרום אפריקאי חוזר מביקור בארץ רוצים אליו בהתלהבות, ובכן? איך התרשמת? מדוע אין משבחים, מדוע אין מפארים? מדוע נשארים אדישים וקרים? המבט הקודר שוב צובט את לבך. איזו חברה בביתם בארץ? איזה נמוסים? איש את רעהו חיים בלעו — מדוע אין לומדים מן העבר? הרבנות? וה„גויים" הדוברים עברית ואינם יודעים שום דבר ביהדות? מה לך להתאונן על יהודי דרום אפריקה? ואתה מוצא מאמתחתך את כל הנימוקים של מסירות נפש של אחות לוחמים של אמונה. האם שכנעת אותו? אך אותו אין צורך לשכנע, הוא משוכנע ועומד, מה שאמר לא מרוע לב אמר ולא לקנטר, מתוך כאב אמר זאת, יש לו שני בנים בארץ. שניהם בישיבת הסדר בצבא, הוא עצמו לחם במלחמת השחרור בשורות המח"ל (מגוייסי חו"ל), עכשיו קנה דירה בארץ, הוא מאמין גדול ואוהב ישראל גדול, ומשום כך, דווקא משום כך, כואבים לו הדברים הקשים בארץ עד מתי?

בעתונות המקומית היהודית בדרום אפריקה, מופיעה כמעט מדי שבוע רשימה של העולים לארץ, בעלי משפחה ורווקים, נער וישבים. אין ספק שהמצב החברתי והמוסרי בארץ מרתיע רבים מלעלות, לא בעיות בטחון ולא בעיות פרנסה. אך רוצים לחיות חיים יהודיים אמיתיים בעלי משמעות גם לדור הצעיר.

חיים מפוצלים

המציאות הגלותית כופה על היהודי אורח חיים מיוחד שהוא, בעמקי נשמתו, אינו רוצה בו. דבר זה, יוצר מצבים טרגי־קומיים שליהודי מן הארץ קשה להבינם — למשל, אותו זוג יהודי שהם בעלי חנות מכולת גדולה, וחנות מכולת בדרום אפריקה פירושה שאתה מקבל שם גם דגים וגם בשר וגם כלי מטבח ומכשירי כתיבה ונירות ועתונים ונורות חשמליות, ועובדים בה כמה וכמה כושים. והחנות כזאת „בהכרח" שהיא פתוחה בשבת, משום שרוב הפרנסה באה מן הקניות של „סוף שבוע". אותו זוג יהודי התחיל ללמוד בחוג לעברית אצל מורה ישראלית אותה שבעלה עושה כאן בשליחות. ולא רק עברית מלמדה אותה מורה, אלא גם יהדות וציונות. ולמה החליט לפתע אותו זוג, שהם ותיקים מאד בדרום אפריקה, ללמוד עברית? משום שבתם היחידה, לאחר שנשאה לבחור דרום אפריקאי (שניהם מ„בני עקיבא"), עלתה לארץ והתיישבה בבני ברק, וכיצד ידברו סבא וסבתא עם הנכדים שנולדו בארץ אם לא ידעו עברית? ביתם של אותו זוג הוא בית כשר והאיש בא לבית הכנסת בכל הזדמנות, הוא מכר את החמץ לקראת פסח, ואפילו עשה ערוב תבשילין, כדי שלא להכין, חלילה, מיום טוב לשבת. והאשה ביקשה מן המורה הישראלית שתורה לה מה מתפללים בבית הכנסת בליל שבת המורה באה יחד איתה לבית הכנסת, הדריכה אותה, וכדי לקרב את הזוג הצומת הזה אף הזמינה אותם לסעודה ליל שבת בביתה אלא שכאן התעוררה בעיית היין, שכן מחלל שבת בפרהסיה פוסל את היין במגע והיה צורך לבשל את היין לפני שבת כי יין מבושל אינו מתנסך ומותר לשתותו גם אם נכרי נגע בו. באותה סעודה שרו שירי שבת רבים והאשה התפארה שגם אם היא עובדת בחנות בשבת הרי אין היא נוסעת במכונית שלה בדרכה בחו"ל, אלא באוטובוס ציבורי... וכי אותה מכונית שברולט שלה (הנמצא בארץ) ביותה נוהגת בה כאן, היא תפעיל כשבת? חלילה! מה היה אומר ר' לוי יצחק מברדיצב, סניגורם של ישראל, אילו נזדמן לדרום אפריקה וראה זוג שכזה!

יש יהודים שאין קשתם פנויה לבוא לבית הכנסת במשך ימות השבוע ואף לא בשבת. אך פעם בשבוע יכולים הם לבוא ולהתפלל במנין — ביום א' שהעסק סגור והתפילה מתחילה בשעה שמונה. אמר לי יהודי כזה של יום א' באידיש מבלי ששאלתיו, רואה כבודו, אני יהודי מסביבת לובלין ואני רוצה להיות יהודי ממש, אבל מה אעשה וחנות הגרנקים שלי פתוחה בשבת משום שזה עיקר הפרנסה, חייך בחיוך עצוב, „מיר זענען אין גלות" אנחנו בגלות. האם היהודי בזה אינו מועמד לעליה לישראל?

מעשה בפדיון הבן

האנומליה שבניתוק מן היהדות והרצון בכל זאת להיות קשור אליה מולידה לא רק מצבים טרגי־קומיים אלא מעמידה אותך לפתע בפני המציאות האיומה של עם ישראל כפוצל ומפורר בתוך עצמו. הקהלה מיהו יהודי ואם פדיון הוא יהודי עומדת בכל איכותה. ואתה אובד עצות, איך מתגברים על כל המיש־מש הזה?

ובכן, לינצי היא אשה צעירה מדרום אפריקה שנישאה לרפי — צעיר ישראלי שבא הנה „לנוח" קצת ונולד להם ילד למזל טוב, בן בכור. מכיוון שהוא בן בכור בא הדין לעשות לו פדיון הבן כנהוג. באה האשה והתייעצה כיצד עושים זאת ובכה מצלפים, ומכיוון שבמשך ימי השבוע אין השעה פנויה לטקסים, קבעו את פדיון הבן ליום א'. היא קבעה בהחלט שבעלה אינו לא כהן ולא לוי וגם היא אינה נמנית עם אלה. באותו יום של פדיון הבן הביא רפי את חברו הדרום אפריקאי שהוא כהן ובקושי קרא את הכתוב בסידור בברר פדיון הבן. נמצאו המטבעות הכיהודות מן הארץ ונעשה הכל בדת וכדין וגם ההורים של אותה אם צעירה באו מעיירה קטנה על יד יוהנסבורג, ואורחים מוזמנים וכטוב לבה של האם הצעירה מרוב שמחה ספרה לתומה שהיא בעצם בת מאומצת וכי אביה הטבעי אמנם היה יהודי, אך אמה היתה נכרית והתייהה קטנה גיורה ואומצה ע"י משפחה יהודית, משרצתה להינשא לרפי הישראלי, נתברר שהוא כהן. אלא שהוא „יותר" על הכהונה שלו והשיאוה לו (מי? לא נתברר), ומכיוון שהוא „ויתר על הכהונה" הרי עכשיו הילד הוא בר־ישראל רגיל וחייב בפדיון הבן... מי שאיש שיתגבר על מהומה זאת שהגלות הכניסה בנו?

„איפי סומי"

ביוהנסבורג יש, כפי שאומרים, 65 אלף יהודים שהם כעשרה אחוזים של האוכלוסיה הלבנה, אך בהכנסך לחנויות, בלכתך ברחוב או בקראך את השלטים ברחוב הרופאים, נדמה לך, כי רוב התושבים הלבנים ביוהנסבורג הם יהודים. ידידים הזמינו אותנו להצגה מיוחדת במינה, הצגה תיאטרונית, מוזמר מבוצעת כולה ע"י להקה כושית, עצם העובדה שבארץ אפרטהייד מותר לכושים להופיע על בימה היא חידוש לא קטן. ומה עוד בתיאטרון, שבמרכז העיר, בתוך תפאורה ותאורה מרהיבי עין מלווים מוסיקה כושית מרשימה, וכפי שאפשר היה לצפות מהן היוזמות של הענין כולו שתי בחורות יהודיות.

„איפי־סומי" בלשון זולו — „היכן הבחורות", היא הצגה חיה מלאת קצב, מוזיקה ואור. היא משקפת בדמו טובה ובהומור את חייהם של הכושים בדרום אפריקה ומתארת עם סבלותיהם ושמחותיהם, הכפר הכושי התטבלה לנצרות, עבודתם בעיר הגדולה במכרות הזהב, והרגע, עבודתם בבתי הלבנים וכוי הריקודים הקבוצתיים ושל יחידים טובים את הציון בקצבם וביפיים והאורה המתחלפת משרה מצבי רוח צבעים, סנטימנטליים ועליזים לסירוגין. הנעימות הכושיות „הפראיות" עוברו כך שהן ערבות לאוזן האירופית אף שהן מלוות תופים וכלי הקשה מן הג'ונגל. ואפילו ריקודי המלחמה הכושים בקשתות חוצים המלווים מוזיקה מסודרת, נראה לך הי חרבותיים. היו שם סולנים בעלי קולות נפלאים שבתי אופרה לבנים ודאי היו מאמצים אותם לעצמם.

הקהל הלבן לא הניח לשחקנים השחורים לרדת מן הבימה והם חזרו ורקדו שוב ושוב וביציאה נחטפו התקליטים ארוזי הגנן כבכורה בטרם קיץ.

אין ספק, שבמעמדם של הכושים בדרום אפריקה חלה תזוזה רצינית וזה אולי אחד הגילויים שלה. אמנם גם בהצגה זו הם משרתים את הלבנים וגורמים להם תענוג, אך אין ספק שזאת גם גאותם וגאוותם של הכושים עצמם וביטוי עצמי אמיתי לסופה. אם להקה זאת תצא לסיור בעולם הגדול, ובפרט באמריקה, תעשה שרות עצום לאפריקה הדרומית העמוסה בעיות אתניות וחברתיות לרוב.

קונקורדנציה לפי עניינים

מאת יונה כהן

ידועות קונקורדנציות לפי מלים, שמות, מקומות, אישים. קונקורדנציה לפי ענינים לא ידענו. אליעזר כה, נתן לנו קונקורדנציה כזו שכבר בכמותה מעוררת השתאות. המחבר עצמו מסביר ב„מבוא", כי הורתו של רעיון כתיבת קונקורדנציה עניינית לתנ"ך היתה בעיר הקודש, בהיותו על הר הצופים. במתכונת יובל שנים השקיע מר כן בעבודת נמלים, בה השלים ארבעה כרכים: כקונקורדנציה עניינית על התורה, הנביאים הראשונים, הנביאים האחרונים ועל הכתובים. את הכרך הרביעי (כתובים) סיים סמוך למלחמת יום הכיפורים. רוב עובדי הדפוס נאלצו להניח ספרא ולאחוז בסייפא, וההדפסה נפסקה. רק כאשר שככה סערת המלחמה הופיע כרך זה.

מן הראוי לציין, שעבודת נמלים זו נעשית בידי מחבר, תלמיד חכם, שהוא סגי נהור, וזכה שרעייתו לעזר לו.

בהסדר נסיון יצא הכרך הראשון (על התורה) בהיקף מצומצם. שאר הכרכים הופיעו בהיקף רחב ביותר: הכ"ה עשר עד שבעה עשר אלף ערכים והמובאים ביותר מ־30 אלף מקומות בכתובים בלבד. לענין „תולדות" בלבד, ממנו מסתעפים שמותיהם של בני אדם הנזכרים ב„כתובים" — 2149 ערכים השואבים מאלפיים ו־340 מקומות. אדם — 4100 ערכים ב־7528 מקומות; ארצות — 166 ערכים ב־425 מקומות; בהמות — 155 ערכים ב־273 מקומות; זמן — 852 ערכים ב־1886 מקומות; בספר כסף, יחסיה, מופיעה המלה „כסף" (בכתובים מדובר) ב־61 צורות ב־113 מקומות. הענין „מלכים", למשל, מחולק למלכי גויים, מלכי בני ישראל, מלכי יהודה, המלה „אבן", למשל, מופיעה בכל הצורות שנזכרת ב„כתובים", כגון: באבן, כאבן, אבן אופל, אבן חזה, אבן פנה, אבני גזית, אבני מוצב, אבני הרמה ועוד ועוד.

למי זה יועיל? — שאלנו. אמרו לנו כי ספר עזר הוא ללמדי תנ"ך וחוקריו. הינו, יש שהמחפש יודע את הענין שהוא צריך לו, אך אינו זוכר שמו של הערך. בעזרת קונקורדנציה „עניינית", הוסבר לנו, יגיע בנקל לשם הדרוש לו ולמקורו בתנ"ך.

עתה, כאשר בידינו ארבעה כרכים עב־כרס, הש המחבר עצמו שהפיצול של העניינים לתורה לחוד, לנביאים לחוד ולכתובים לחוד אינו מעודד שימוש בספרים אלה. על־כן, ב„מבוא" לכרך הרביעי כותב אליעזר כך:

אם יזכנו ה' באריכות ימים ובבריאות הגוף והנפש, בדעתי למזג ולרכז את ארבעת הכרכים במהדורה אחידה בה יהיו מקובצים בכל מדור ומדור הערכים מכל ספרי התנ"ך במקום אחד, זה אחר זה, התורה, הנביאים הראשונים, הנביאים האחרונים והכתובים, ולא יהיו מפוזרים בארבעה כרכים. נוסף לזאת, בדעתי גם לסדר מפתח למקומות הימצאם של הערכים הפרובלמתיים שקשה להגדירם במדור מסויים".

הצדק עמו. כל מעיין יאחל למחבר שיזכה ויצליח לברך על המוגמר.

* קונקורדאנציה עניינית, של כתובים לעניניהם השונים, סידר וערך אליעזר בן, תשל"ד בית יוקרי־ירושלים.

יד הרב הרצוג

מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי־היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל ראשונים, ועם מסורת המשנה ציונים מקיפים לראשונים, הערות ומבואות עם פקסימיליות של כתבי־יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון
בעריכת: הרב ניסן זקס

מכיל 560 עמ' כולל 45 פקסימליות
בכריכה הדורה

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית־יונה, ירושלים

הפצה ראשית:
בית חיים גיטלר, בילו 4, תל־אביב

מרכז ההסברה
שירות הפרסומים

הופיעה מהדורה חדשה של הספרים

משפט אייכמן

● **נאומי התביעה**
א. נאום הפתיחה, ב. נאום הסיכום של היועץ המשפטי לממשלה.
338 עמ'; 18 ל"י

● **עדויות**
סיפוריהם של 106 עדים מישראל ומחוצה לה, המגוללים בעדויותיהם את פרשת השואה הגבורה.
שני כרכים: 1284 עמ'; 30 ל"י

● **פסק הדין**
א. פסק הדין וגזר הדין, ב. פסק הדין בערעור.
358 עמ'; 15 ל"י

• הספרים מלווים בתצלומים ובמסמכים •

את הספרים ניתן להשיג בכל חנויות הספרים ובסוכנויות ההפצה הבאות:
• ירושלים: המפיר בינשטוק, רח' בן יהודה 2, בניין סנסור, טל' 224808
• חיפה: מדע, רח' הרצל 49, טל' 663694
• תל־אביב: ספרים לעם, רח' יבנה 7, טל' 621885
• באר־שבע: רודיק, רח' גרשון 25
• וכן בשירותי ההפצה של פרסומי הממשלה, רח' ב' מס' 29, הקריה, תל־אביב, טל' 255286 (להזמנות בכתב נא לצרף המחאה בסך 1 ל"י לכל ספר, כדמי משלוח).

صكتا من الاصل

هكذا من الأصل

„העולם השלישי" מחריף מאבקו נגד מדינת ישראל

מאת ד"ר י. נפתלי

הארצות הבלתי מזדהות נטו לצד המרבים, אבל נהגו במתינות כלפינו בוועידותיהן הראשונות. לאחרונה, בכינוס שרי החוץ של הארצות הבלתי מזדהות בהוואנה — נקטו בקו תקיף נגדנו ואף החליטו להציע בוועידת הפיסגה שלהם, שתתקיים בעוד כמה חודשים לדרוש גרוש ישראל מהאו״ם ולהטיל סנקציות עליה על שכבשה שטחים ואינה מחזירה אותם. הם דרשו גם להיות צד בסכסוך ישראל—ערב ולתת לגוש הבלתי מזדהים ייצוג בוועידת ג'ניווה.

גוש המדינות הבלתי מזדהות קיים אז ועידתו הראשונה לפני תשע־עשרה שנה בבלגרד, בירת יוגוסלאביה. הגוש הזה התיימר אז להיות הכוח השלישי בעולם הפועל להפגת ה־מתיחות שבין שני הגושים הגדולים — המערב המזרח המתוחים ביניהם.

גם בוועידות של הגוש הזה, ש־התקיימו בבאנדונג ולאחר מכן ב־קאהיר קיוו להיות גורם מכריע ב־מדיניות העולם. אולם, בוועידת לו־סאקא, בירת זאמביה, התברר שהם רחוקים מלהיות גוש מגובש, בפרט בהתרחבו את המסגרת והכניסו ל־תוכה עמים רבים מאסיה ומאפריקה, שזכו זה מקרוב לעצמאותם. עמים אלה ניצלו את הניטראליות שלהם בהתחרות שבין שתי מעצמות העל, רוסיה וארצות הברית, והם חיפשו דרכים לקבל עזרה יותר גדולה מ־מעצמה אחת בהתחרותה עם השניה. וכך, במקום להיות גוש גדול הקובע ומכריע במדיניות העולם, הפך להיות כלי שרת אצל המעצמות.

על ידי כך, ירד ערכו של הגוש הזה פלאים.

ניהרו — הכוח המוסרי שבגוש ה־זה וגם נאקרומה אינם בחיים וה־האחרון נאלץ לברוח מארצו. גם נאצר איננו, סוקארנו ובן בלה הוד־חו מתפקידיהם ובורגיבה עבר בגלוי למחנה המערב. היחידי שנשאר ב־תפקידו ועודנו בעל השפעה, זה טי־טו, נשיא יוגוסלאביה, אבל גם הש־פעתו ירדה, כי בעיני רבים הוא נראה כנוטה למערב, אף על פי שהתפייס עם בריה״מ.

בנוגע לישראל יאמר: גוש ה־ניטראלים שמר בזמן הראשון על ניטראליות גמורה כלפינו. גם ב־ועידה הראשונה בבלגרד, לחץ נא־צר בכל כוחו ובתמיכתו של בורגיבה נשיא תוניסיה, שהתפייס אז עם רודן מצרים ותמך לליגה הערבית, לקבל החלטה אנטישראלית. אולם, ניהרו התנגד לכך ובכוח השפעתו המוס־רית הצליח להשפיע על נציגי עמים אחרים להמנע מלקבל החלטה נגד ישראל. טיטו, נשיא יוגוסלביה, שקיים אז קשרים תקינים עם ישראל תמך אף הוא בניהרו וכך נשאר ה־גוש ניטראלי בסכסוך ישראל—ערב.

ההרעה לגבי ישראל

המצב נשתנה לרעת ישראל מאז הוועידה השלישית של הגוש שהת־קיימה בקאהיר לפני כשש שנים. שם נתקבלה החלטה אנטישראלית על דעת כולם לפי דרישתו של נאצר. היו באלה, שהסבירו את המפנה של הניטראלים כלפינו בגלל מותו של ניהרו, באשר מאז לא היה עוד בגוש מוסרי שיוכל לעמוד מול דרישותיו של רודן מצרים. טיטו לבדו — אף שלא היה נגדנו, לא יכול היה למנוע החלטה כזאת, אחרים אמרו, במיוחד הסבירו זאת הגורמים הרשמיים שלנו — המקום גרם לכך, בבירת מצרים אי אפשר היה להתנגד ל־נאצר, אבל לגופו של דבר, לא חל שינוי מעשי בעמדת ראשי הגוש הניטראלי כלפינו, ובמיוחד מצד הנשיא טיטו.

אולם, המציאות הוכיחה את ה־היפך מזה. זמן קצר אחרי הוועידה הזאת בביקורו במצרים, לא רק ש־נשיא יוגוסלביה לא השפיע על נא־צר ביחסיו עם רוסיה, אלא בביקורו זה העלה טיטו את יוקרתו של רודן העם הפלשתינאי להחזרת זכויותיו, הוא גינה את התוקפנות של ישראל, אם כי שבהצהרה המשותפת נאמר, ששני ראשי המדינות, נאצר וטיטו, תומכים בעיקרון של פתרון סכסוכים בינלאומיים בדרכי שלום.

מצבנו הורע עוד יותר שנתיים אחרי ועידת קאהיר, בוועידת עמי העולם השלישי בהוואנה, בירת קובה — מסגרת מורחבת של גוש הניטראלים. בוועידה זו השתתפו גם עמים מדרום אמריקה ומיבשת אפ־ריקה השחורה. נזכיר בקיצור: בעת ההצבעה באו״ם על חלוקת א״י ה־קמת מדינת ישראל, היו שלושים ושלושה בנציגי העמים של דרום אמ־ריקה שליש מחברי האו״ם. בעד הק־מת מדינת ישראל הצביעו אז שלוש עשרה ארצות, שש ארצות דרום אמ־ריקאניות נמנעו, רק אחת הצביעה נגד — קובה. אלא, שתוך זמן קצר הכירו כל ארצות דרום אמריקה ב־מדינת ישראל, קשרו אתה קשרים דיפלומטיים וישראל מקיימת יחסים ידידותיים כמעט עם כל ארצות ה־יבשת הזאת.

אשר לאפריקה השחורה — הלוא יחסי הידידות של ישראל עם אר־צות רבות ביבשת הזאת בימים ההם — ידועים. גם העזרה שניתנה על ידי ישראל לארצות רבות באפריקה שימשה למופת והכתה להפרכה רבה לא רק באפריקה גופה, אלא גם ב־עולם כולו.

בכל זאת נתקבלה שם החלטה אנטישראלית קיצונית העולה בחרי־פותה על זו שנתקבלה בוועידה ב־קאהיר. בהחלטת האוואנה נאמר: „הוכרה כלאה בזכות הערבים ה־פלשתינאים לשחרר את ארצם במס־גרת הזכות הטבעית להגנה עצמית". בכך, ההחלטה זו קוראה בגלוי למל־חמה נגד ישראל כדי לשחרר בכוח את השטח הערבי והכבוש על ידי היהודים. זוהי התגרות מפורשת נגד השלום ובמקום הדרישה להסל את הסכסוך ישראל—ערב בדרכי שלום באה הקריאה להסל בכוח את מדינת ישראל. מדובר בשנה אחת לפני מלחמת ששת הימים ואז עוד לא היתה הטענה, שישראל כבשה שט־חים מארצות ערב.

היו שניחמו אותנו, בעיקר הפקי־דות הרשמיים, שאין להתייחס בחומ־רה להחלטות מסוג זה. הלא ביקורו של ראש הממשלה אשכול ז״ל כמה חודשים אחרי ההחלטה הזאת באר־צות אפריקה השחורה עבר בהצלחה רבה ואף אחת מארצות דרום אמ־ריקה לא ניתקה יחסיה עם ישראל. בכל זאת, ייאמר בגלוי, שהיה בכך משום קלות ראש לזלזל בהחלטות כאלה ולא לראות בהן אזהרה ל־באות, שכן ההחלטות הנ״ל סללו את הדרך אצל ארצות רבות באפ־ריקה לנתק את יחסיהן עם ישראל. מותר גם לחשוב, שאלמלי השפעת ארצות הברית על דרום אמריקה, ייתכן שארצות ביבשת זו אף הן היו מנתקות את יחסיהן עם ישראל וקובה הוכיח.

כידוע, התייחס המשטר של פידל קאסטרו בהגינות לא רק לגבי מדינת ישראל, אלא גם לציונות וציירים מקובה השתתפו בקונגרסים ציוניים. אם ניתקה אחרי כן קובה את קש־ריה עם ישראל, הרי זה מפני שהיא נמצאת בהשפעת רוסיה ולא בהש־פעת ארצות הברית. אין איפוא ל־השתומם שבשבועות האחרונים נת־קבלה בהוואנה החלטה חריפה נגד ישראל בכינוס שרי החוץ של הא־רצות הבלתי מזדהות.

החיאת הגוש בהסתה נגד ישראל

נשיא יוגוסלביה, היחיד מבין ה־מנהיגים בעל שעור קומה שבגוש, עשה לפני כחמש שנים מאמץ ל־החיות את הגוש הזה על ידי הרחבתו, בנסותו להכניס לתוכו עמי העולם השלישי, שזכו לעצמאותם בשנים האחרונות.

הוא ערך מסע ארוך ביבשת אפ־ריקה והצביע על הצורך החיוני ב־קיום הגוש הניטראלי. עיקר טיעונו היה: לא נסכים, שהארצות הגדו־לות יחליטו על גורלן של ארצות קטנות, לכן על אפריקה לחזק ה־קשרים עם הארצות הבלתי מזדהות. הוא הוסיף, שהמתיחות בין שני ה־גושים הגדולים הולכת וגוברת, אם תפרוץ התנגשות מזוינת ביניהם יסבלו בעיקר העמים הקטנים וברא־שונה הארצות שזכו זה עתה לעצ־מאותן.

הוא היה בטוח, שיוכל למשוך לצדו את עמי אפריקה, שכן ליוגוס־לביה קשרים מיוחדים אתם. היא תמכה בכל תנועות השיחרור, שנל־חמו לכינון עצמאות ארצותיהן, היתה מהראשונות לחתום על הסכמים מס־חריים עם הארצות המשוחררות ב־אפריקה, מקיימת אתן הסכמים תר־בותיים, גם שולחת מומחים רבים לעזור לפיתוחן וכו'.

בביקורו בארצות אפריקה לפני כ־חמש שנים נתקל נשיא יוגוסלביה בבעיית המזרח התיכון ונשאל כיצד אפשר לחסל את מלחמת ישראל—ערב, באשר זה אחד המוקדים ה־מסכנים את השלום בעולם כתוצאה מהתערבות המעצמות הגדולות ב־איזור.

בסודאן ובלוב שעמדו אז בהשפ־עת מצרים, נתבקש טיטו להשפיע על עמי הגוש הניטראלי לפעול נגד ישראל. גם קיסר חבש שאל אותו כיצד נראה לו פתרון ליישוב סכסו־כים בין עמים אפריקאנים ומהו ה־פתרון לסכסוך ישראל—ערב. בבירת חבש נפגש טיטו עם שר החוץ ה־אמריקאני דאז רוג'רס, שביקש ממנו למסור לנאצר, כי אין בדעת ארצות הברית להפוך את משטרו, אלא לדאוג למצוא דרך מתאימה לשלום ישראל—ערב.

והתוצאות? ועידת הניטראלים, ש־התקיימה בראשית ספטמבר 1970 ב־לוסאקה, בירת זאמביה, לא עוררה הד רב בעולם, על אף ההשתתפות הרבה בה. באו נציגים מחמישים וארבע ארצות מכל הקונטיננטים ש־בעולם. הופיעו שם אישים בעלי שם מכל הכיוונים ומכל המשטרים, בי־ניהם שר החוץ של קובה ונשיא אינדונזיה הגנרל קומוניסטים, נשי־אי ארצות וראשי ממשלה רבים. נאצר היה היחידי מבין עמודי התווך של הניטראלים, שלא השתתף ב־ועידה זו בגלל המצב הקשה במזרח התיכון. בכל זאת לא עוררה הועי־דה את אותו ההד, שעוררו ועידות קודמות ומדוע?

מעמדם של העמים הניטראלים ירד בעולם. בעבר הם התקיימו על חשבון ההתחרות שבין ארצות ה־ברית ורוסיה. הן התחרו ביניהן על כל ארץ וארץ שבעולם. מספיק היה, שבורונדי הקטנה תקרוץ עין לרוסיה, כדי שהאמריקאנים יזרימו לתוכה סכומים הגונים. ארץ כמו מאלי קבלה עזרה הגונה מרוסיה מפני שיצאה נגד המערב. אולם, אחרי כן ריכזו שתי מעצמות העל מאמציהן במזרח התיכון ובהודו סין. גם בנוגע לאזו־רים האלה קיימים מגעים ומנסים לבוא לידי הידברות ביניהן. לכן, לא היתה התעניינות מיוחדת בנעשה ב־אפריקה או במקומות אחרים.

בוועידה זו סובבו איפוא הדיונים סביב הצורך של שיחרור ארצות מ־עול זרים, מדרום אפריקה, רודסיה ופורטוגאל. אבל נתקבלה שם החלטה מובהקת נגד ישראל והיא: „הכרה בזכויות האינטגראליות של הפלש־תינאים על פלשתינה". אומנם, בלי איומים על סנקציות כמו נגד דרום אפריקה, פורטוגל ורודסיה, אבל זוהי החלטה די חריפה כי הרי מדובר ב־פירוש על זכויות אינטגראליות של הפלשתינאים על פלשתינה.

ואלטא חדשה במזרח התיכון והניטראלים

במלאת שלושים שנה להסכמי ואלטא, שם חילקו ביניהם שלושת הגדולים סטאלין, רוזבלט וצ'רצ'יל את העולם לאזורי השפעה, נעשות כיום הערכות על חלוקת העולם דאז. רבים מגיעים למסקנה, שחולשתו ה־גופנית של רוזבלט גרמה לוויתורים שנעשו לרוסים בואלטא.

למעשה בא רוזבלט בדיעה נחושה להתנגד לחלוקת העולם. הוא היה בדיעה שעל האו״ם לנהל את המקו־מות השנויים במחלוקת. אבל חול־שתו גרמה לכך שוויתר לסטאלין ו־האמין להבטחתו לקיים בחירות חפ־שיות בארצות בזמן הצבא ה־אדום.

קיימת הערכה כללית, שבדרך כלל כבדו הרוסים את הסכמי ואלטא. עובדה הקומוניסטים נלחמו ביוון אבל מכיוון שנפלה באזור ההשפעה של האנגלים, נתנו הרוסים לצבא האנגלי לדכא את המרד של הקומו־ניסטים ולהחזיר את המלך.

אם ישנם כיום אזורים הגורמים לסכסוכים עם הרוסים, הריהם אלה אשר נחשבו בעבר לאזור השפעה של מעצמה מסויימת וכיום איננו עוד בהשפעתה. כגון המזרח התיכון, שנחשב אז לאזור השפעה של האנג־לים. אולם, אחרי שעזבו אותו פרצה מחלוקת בין הרוסים והאמריקאנים מי יירש אותם. מכאן הסכסוך ב־אזורנו בין שתי מעצמות העל, אשר ישראל והערבים נלחמים ביניהם ו־למעשה עומדות שתי מעצמות העל מאחורי הלוחמים.

מכאן, הרעיון של ואלטא חדשה במזרח התיכון, כלומר — חלוקת ה־אזור לאזורי השפעה בין שתי מעצ־מות העל. אומנם האנגלים והצרפ־תים לא יוותרו לגמרי על השפעתם במזרח התיכון, אבל עיקר הסכסוך הוא בין שתי מעצמות העל והפתרון הוא בהסדר ביניהן.

הניטראלים מודעים לבעיה זו. בפרט אלה אשר ארצותיהם גובלים בים התיכון, כגון: יוגוסלביה והאל־גיריה. מכאן, דרישתם למצוא הסדר במזרח התיכון בלי הכוח שתי מעצ־מות העל, כדי שלא להיות תלוי בהן. לדעתם, הסדר באזור זה יוכל להיות רק על ידי חיסול הסכסוך בין ישראל ועמי ערב וזאת רק ע״י החזרת זכויות הפלשתינאים על פלש־תינה.

מכאן, ההתקפה החדשה נגד יש־ראל בכינוס שרי החוץ של הניטרא־לים בהוואנה ועד לדרישת סנקציה נגד ישראל וגירושה מן האו״ם — דרישה אשר תועלה באוגוסט השנה בוועידת הגוש.

מכיוון, שבוועידה זו ישתתפו גם עמים המקיימים יחסים תקינים אתנו, לכן מן הראוי, שישראל תתחיל ב־מסע הסברה בין הידידים שבאותם לנו. אומנם, אין לחשוש מתוצאות מעשיות לגבינו בועידת הניטראלים, כי הדרישה לגרש אותנו מן האו״ם איננה מהדברים המסורים בהסכם עם תקנון האו״ם הקיים. אבל אסור לנו לזלזל לגמרי בערך הוועידה ש־תתקיים וההחלטות, שתתקבלנה בג־

בבית הדין בפארק אווניו

מאת ניסן גורדון

אצל אביו ר' שמעיה שטיינברג, מי שהיה למעלה מיובל שנים רב בפרמישלאן — עידו של ר' מאיר'ל מפרמישלאן — ראה הרב דברודי ר' משה שטיינברג את החיל שאחז בו בסידור גט לזוג שלא יכול היה יותר לדור תחת קורת גג אחת. „ראיתי כשאבא צם ביום שסידר גט".

לו היה הבן ממשיך לקיים את מנהגו של אביו, היה צריך לצום שנה תמימה. ולא אחת אף היו חסרים לו ימים לעריכת תעניות. מפני שב„בית דין דאמריקא" ליד הסתדרות הרבנים שהוא עומד בראשה, כאב בית דין, מבצעים כשלוש מאות וחמישים גיטין בשנה.

אמנם לצום לא צם הרב שטיינברג ביום עריכת גט. אבל חרדה מפני עצם המעשה של הגט ירש מאביו ז״ל.

לשכת בית הדין הנמצאת במשרדי הסתדרות הרבנים ב־200 פארק אווניו בדרומה של ניו־יורק הומה מרוב הפונים אליה. יוצאים ונכנסים — אנשים ונשים, בנפרד או ביחד. נכנסים ויוצאים אבות ואמהות של זוגות ששלום ביתם נהרס. באים ה־רבנים, מסדרי גיטין וסופרי סת״ם. אב בית הדין נכנס יום־יום ל־לשכת בית הדין הדומה לבית משפט בזעיר אנפין. במשרדים סמוכים יוש־בים המנהל, או המתאם של בית הדין הרב שלום ריבקין — רב צעיר שגדל באמריקה ולידו עוזרו שהוא צעיר ממנו, הרב מרדכי שפירא. מזכירות עונות לטלפונים שאינם פוסקים מלצלצל.

בית הדין מקיים קשרי מכתבים עם רוב משרדי הרבנות בארצות הברית ולא רק בארצות הברית, אלא גם בעולם.

מלבד בעניני גיטין עוסק בית הדין בכל שאר העניינים הקשורים ב־משפחה יהודית כמו עניני חליצה, היתר עגונות, גיור ואימוץ ילדים. כן מזדמנים גם „דיני תורה" בענייני ממונות שבית הדין משתדל לפתור לפי ההלכה, כדי להימנע מפנייה לערכאות.

חברי הסתדרות הרבנים וגם סתם רבנים פונים מדי פעם בפעם בפני בית הדין בבעיות הלכתיות סבוכות ומבקשים מענה עליהן.

ההגירה מברית המועצות הביאה עמה שורה של בעיות בעניני אישות וכדי למצוא להן פתרון מקיים בית הדין קשר טלפוני קבוע עם גדולי ההלכה בישראל, נוסף על חילופי מכתבים.

וכל זה הוא מחוץ לבעיות של דור ההפלגה דאמריקה של היום המציפות את בית הדין בצרות יהודיות שמלבד הלומדות ושיקול דעת זקוקים ל־סייעתא דשמיא שלא להיכשל, כפי שאומר אב בית הדין.

כיצד מזהים?

על שידה סמוכה היה מונח אלבום חתונה חדש עם תמונות מפוארות של חתונה יהודית. כדי לזהות זוג כבעל וכאשה, מספר הרב ריבקין, הוא חלק מן ההכנות הראשונות. כשזה נוגע לגט. לפני זמן לא רב היה מקרה לפני בית הדין בגט, ש„רב שלא שמש כל צרכו" סידר לאשה, שהביאה אל הרב בעל זר. אלבום החתונה היה אחד ממסמכי הזיהוי, שזוג הביא לפני בית הדין, והם השאירו את האלבום בחדר בית הדין, כתרס מקיבה הרוס.

לפני זמן מה התקיימה ועידה בת יומיים מצד כל חברי בית הדין, וכל מסדרי הגיטין שליד בית הדין, שהיתה מוקדשת לחילופי דעות ב־שאלות הלכתיות. חברי בית הדין הם: הרב משה שטיינברג, ראש בית דין, הרב חיים דוד רגנסברג, מקודם ראש ישיבה בשיקאגו ועתה בירושלים, הרב מנחם צבי אייכנ־שטיין, הרב הראשי של ועד העיר בסט. לואיס, הרב גדליה פלדר מ־טורונטו והרב שלום ריבקין, המנהל.

מסדרי הגיטין הם: הרב אליעזר כהן מאיסט פלטביש, הרב מלך שכטר מישיבת ר' יצחק אלחנן, הרב חיים דב שובל מאדרמיר (עורך „הדרום"), הרב גדליה דב שווארץ מבורו פארק והרב ישראל ואגנר מבריטון. אחת הישיבות של הוועידה נערכה יחד עם הרב יוסף דב סולובייצ'יק, ברוח של פלפול תב־רים, תוך נגיעה בין השאר בשאלת הקראים, שהתעוררה בזמן האחרון לפני בית הדין. אחת הבעיות ה־„מעודכנות" ביותר שבית הדין מטפל בה עכשיו היא בנוגע למציאת היתר לגבר כדי להתחתן בלי גט, מפני שאשתו היא פמיניסטית משולהבת של „תנועת שחרור האשה" (ה„וימנס ליב", „תנועת השיחרור של האשה"), והיא מסרבת לקבל גט. היא רוצה את הזכות לתת ל־בעל גט.

נוסף לכך אין היא מכירה בבית דין שאין לו אשה כדיינת.

הרב שטיינברג כתב תשובה שלי־מה עם ראיות, שבמקרה זה אפשר להתיר לבעל את החרם דרבנו גרשום, על ידי היתר ממאה רבנים.

מה דינו של גט קונסרבטיבי?

בעיר אחת במערב התיכון בא זוג אל הרב האורטודוכסי וביקש להע־מיד חופה. הרב ביקש מן הזוג למלא את השאלון שבית הדין של הסתדרות הרבנים הפיץ בין כל החברים. הת־ברר, שאמו של החתן היא גרושה. הנה במקום להביא אל הרב את ה־„פטור", הביאה אם החתן אל הרב את הגט המקורי שהוציא לה ראבי קונסרבאטיבי. עתה עוסק בית הדין בחקירה מיקום העדים על הגט וכיצד הוא יצא אל הפועל. העוקץ שבדבר הוא כאן שאלת הממזרות.

ישנם ראביים קונסרבאטיביים, ש־הם כנים למדי לומר למעמדי הגט שלהם, שגט קונסרבאטיבי יכול ליצור יותר בעיות. משהוא מן הם שולחים את הזוג לבית הדין של הסתדרות הרבנים, או לגוף רב־ני אחר. הרב שטיינברג קרא לפני [illegible] של אחד הראביים הקונסרבאטיביים המפורסמים ביותר במדינה, [illegible] לו זוג שביקש להתגרש. אולם [illegible] כמה ראביים שהם בעצמם מבצ[illegible] הגיטין וכשהאשה עומדת להנשא שוב עליה להתקל בקשיים [illegible] צריכים להימנע.

בין בעיות הגיטין הנמשכות [illegible] אמריקה ורוסיה הזכיר הרב שטיי־נברג שליחות מסובכת של [illegible] ותגורי. שהרב טייץ ביצע באחד [illegible] מסעיו. בית הדין יש לו עתה [illegible] מקרים שהבעלים הם ברוסיה [illegible] באמריקה.

„השידוכים המעורבים" יוצרים בעיות

אחוז ניכר של הגיטין בא [illegible] השידוכים ה„מעורבים" בין אמרי[illegible] לישראל. למרות הירידה, לאמרי[illegible] ישנם מקרים רבים שבשנים ישראל ברחו עם הילדים חזרה למשפחת[illegible] ישראל, תוך מסירת אזהרה [illegible] לבוא לגור בישראל או גם [illegible] ניכר. יש גם מקרים להיפך. [illegible] האמריקאני רוצה לגור דוקא [illegible] ישראל, והגברה הצברית באה [illegible] ביקור באמריקה ומסרבת [illegible] הביתה. בית הדין הוא בכלל [illegible] מקשר בין הרבנים בישראל עם [illegible] ריקה, ולא נדירות קורה [illegible] יכולים לסמוך על הרבנים האמ[illegible] קאניים לבסוף. הנה מראה [illegible] ריבקין מכתב אל הרבנות הראשית עם מכתב שנשלח תורה, בן [illegible] בניו יורק מצא שאלה בשמות.

חדר בית הדין בפארק אווניו [illegible] לו לספר הרבה טראגדיות יהוד[illegible] שהן תוצאה מקלות דעת אמריקאי[illegible] יש ומן ההפקרות. שאפפה את [illegible] בימינו. בכלל, הטראגדיה [illegible] יותר גדולה, מתורים הרבנים [illegible] שההוגות הצעירים, אינם חוששים [illegible] הרצינות של גט, של הרס בית [illegible] המובה מוריד עליו דמעות. [illegible] לא מזמן מקרה באשה שהתחי[illegible] בבכי על האסון שביתה [illegible] ברוב המקרים [illegible] על השפתיים, כאילו היו [illegible] איזה משחק והסידה. אבל בית [illegible] בפארק אותנו מספר גם על [illegible] דברי, של שילוב הלכה ומציאות [illegible] יהודים, הנמשך בשותפות של [illegible] אמריקאנים, תלמידי ישיבות [illegible] קאניות, יחד עם רבנים ותורני[illegible] מפרמישלאן וברודי, [illegible] של אירגון רבני אמריקאנ[illegible].

הרב שלום ריבקין, מנהל [illegible] הדין, הוא בן של הרב דובער [illegible] המסמיך של תורה ודעת ושל [illegible] ותיקים של חסידי חב״ד, [illegible] בסט. לואיס ובמאל ועתה [illegible] ביונג. [illegible] שפירא, הוא מוסמך של ישיבת [illegible] יוסף ובן של הרב שלמה דוב [illegible] דב דבית הכנסת „בני אברהם" [illegible] פלטביש המזרחית. אלה עיסוק [illegible] 15 שנים את בית הדין של הס[illegible] הרבנים לא תיאור בודאי [illegible] איזו תרומה הם תרמו כאן, [illegible] לא רק בית דין של רבנים, שיש [illegible] בטיהור [illegible] של המים [illegible] של כור ההיתוך האמריקאי, [illegible] הטילו גם גשר בין פרמישלא[illegible] ניו־יורק תוך [illegible] שבמשך הזמן יוכלו לעמוד על [illegible] הם ולהמשיך לקיים בין היהודי[illegible] הסמכות של הדר בית הדין.

(מתוך „אלגעמיינער זשורנאל")

מווירצבורג עד ירושלים

(סוף מעמוד 4)

בפעילותו הציבורית שלאחר המלחמה הצטרף למייסדי „אחדות, איגוד יהודי גרמניה נאמני התורה", שמטרתה היתה „איחודם של שומרי תורה כדי לפתור במשותף משימות הנובעות מבעיות התורה". תנועה זו, שעמדה בין האגודה לבין המזרחי; בבטאונה „שבועון יהודי", נתפרסמו מאמריו האידיאולוגיים והפובליציסטיים של ר״י אונא בבעיות מקומיות וכלל־יהודיות. התעניינותו בציונות מבחינה דתית ומעשית, עם הצהרת באלפור, גברה אצלו לאחר שבניו היו בין מייסדי תנועת הקלאית־דתית כהכשרה לעלייתם לארץ־ישראל. הנוער בצנרוד ורודגס, שבהן התרכזו חלוצים דתיים, הניחו את היסודות לקיבוץ הדתי בארץ, עלייתו של בנו הבכור, גדליה, ז״ל, לארץ, תחילה כמורה ואחר כך כאחד מהבורות־המייסדים של טירת־צבי, ואחריו עליית שאר בניו ובנותיו, הבשילו אצלו ההחלטה לעלות לארץ. הוא ראה מראש את השואה בעקבות השתלטות של הנאצים בגרמניה. בקייץ תרצ״ה עלה לארץ־ישראל, התיישב בירושלים, ובשלוש־עשרה שנות חייו האחרונות עסק בתורה, חיבר מאמרים וספרים ובית מדרשו ברחביה נעשה מרכז לאנשי תורה ורוח מבין יוצאי גרמניה.

בספר באים זכרונות בשם „אבא זכרונו לברכה" וביוגרפי מאת הרב אביגדור אונא, המוסיף פרטים רבים מהווי הבית, ומחקר „הקלאות במנהגים בשנותיו האחרונות" מאת הרב שלמה רילף.

מאמריו של ר״י אונא ראויים לסקירה מיוחדת, הם כוללים הגיגותיו בבעיות היהדות. מחקרים היסטוריים־מדעיים, שביניהם יש לציין מחקר על ריש לקיש בהלכה ובאגדה; מאמרים פובליציסטיים בנושאים שעל הפרק בשבתו בגרמניה ואחרי־כך בארץ־ישראל, בכללם מיספר מאמרים שפירסם ב„הצופה". הרב ד״ר יוסף אונא ערך רשימה ביבליוגרפית מפורטת של חיבוריו. בציין את ספרו על הרמב״ן, שתי מהדורות, וספרו „שואלין ודורשין", שאלות־ותשובות בהלכה ודר־שותיו.

משה אונא חותם את מסתו בסיכום ארבעת הדורות האחרונים ביהדות שומרת המצוות בגרמניה: „דור ראשון היה דור התדהמה; השני, דור ההתאוששות; השלישי, דור האפולוגטיקה; והאחרון, דור המעשה העצמאי". בדור הראשון, בדהם מהתקפת הריפורמה והטמיעה, עמדו בפרץ הרבנים במברגר, הירש והילדסהיימר. בדורות של התאוששות ופולמוס בלטו הרב הופמן וברויאר שהפצו את היריבים באמצעים מדעיים והגותיים. בדור של ר״י אונא גבר הבניין העצמאי של יהדות תורה ומצוות. היא גילתה חיוניותה בכיבוש קהילות, בהקמת מוסדות־חינוך מצויינים, בצמיחת אישים בעלי שאר־רוח, בהופעה של בעלי־תשובה כפראנץ רוזנצווייג, ובגידול דור הבנים, בני תורה וחלוצים דתיים, שחלקם מרכזו במפעל הקיבוץ הדתי ובדור הכיפות הסרוגות.

אורם של הרב מווירצבורג וצאצאיו התמזג באורם של אישי תורה־והגות דגולים אחרים ביצירה הגדולה של יהדות תורה וישראל.

עצום עיניך...

סיפור מאת שרה אורבך

היום נטה לערוב.

גיטלה ישבה על מעקה העץ המסורג, שהפריד בריבוע קטן את מחלקת החשבונות מן המחסן האפלולי, שבכן בגרותי המפעל ליצור מעילים וחלקי לבוש אחרים.

היא נענתה לבקשת העובדים והשמיעה אחד משירי הגיטו.

היה זה אחד מן הרגעים הטובים והמעטים של הפוגה בעבודה. העובדים ישבו — מי על ארגז תחבת מוכנה, מי על ערימת בדים ומי על כסא בודד שהתגלגל למחסן.

וירצברג, המטופל באשה ובילדים רעבים בבית, היה כחוש ואכול כעס ומרירות. בראגובסקי היה מטופח עדיין באופן יחסי, אך מאבקו היום־יומי עם יצרו שפיתהו לגמור את מנת הלחם מיד, ללא שהיות, נתן בו את אותותיו. עייפות היתה נסוכה על סבריו, והבעה של צער ובושה ניבטה מתוך עיניו. ארליך, מנהל החשבונות הממושקף, אף הוא היה מטופל במשפחה מרובת ילדים. אך כתיפיו סיפרו על נשיאה בעול מתוך סבלנות אין־קץ. שטארקמן, בניגוד לשמו, היה חלש ומצומק. שעול שהתקפי הטרידו והרעיד את גופו הסתוף. גיטעלה היתה הצעירה מבין עובדי המחסן. תלתלים שבה קפצו בשמחה, עת לא כרכה אותן סביב לראשה. הם התנצצו בעיניהם הירוקות והתחייכו בפיה המלא, שגילה שני טורי שיניים צחורות.

היא היתה כרוח רעננה לגבי כולם. אפילו לגבי גרוס, המחסנאי הראשי, העצבני והח־הוכו.

באמצעות זימרתה הצליחה להוציא על פני השטח את הטוב שבכולם, את הרגשות שהיו חבויים ונעולים על מסגר, עד כי דמו שאינם קיימים עוד בלבם השסוע, שנתקשה באימת הימים.

מרגע הראשון נתן שטארקמן את עיניו בגיטעלה. אולם הוא לא העיז לתת ביטוי כלשהו לרגש שנתעורר בקרבו.

הוא הופיע לעבודה שקט, מכונס בעצמו, ממעט בדיבור, מצטנע ועוזר אנוצה. העובדים כמעט לא הרגישו בו. על קיומו הודיע לרוב שעולו. אך הוא היה אהוד עליהם, הוא לא התנשא במוצאו, שהתייחס אל כשותפת דבורים ידעוי שם; ולא התמרמר על גורלו. ובעוד שרוב עובדי המחסן לא „חסכו" בלשון נקיה, לא השמיע שטארקמן מעולם מילה גסה, אף כענה כלשהי כלפי מילותו. הם לעגו לו קצת בשל כך, הם ראוהו כמפגר ומאשר כשרון ללכת עם רוח הזמן. אבל לעגם היה סלחני. בסתר לבם ראו בו את שנשתייר ממה שהם עצמם היו פעם.

איש מהם לא שער, ששטארקמן השקט, הסבלני, כורע תחת עול רגשות, שהלך והכבד, אולי דוקא משום שלא תרגם אותם מעולם לשפת המעשה.

אפילו עבודת היותו טוב ומסור לגיטעלה, לא התפרשה בעיניהם כיחס מיוחד. שכן שטארקמן היה טוב גם לאחרים.

אשר לגיטעלה — היא קיבלה את יחסו של שטארקמן כמובן מאליו. ראתה בו חבר טוב, ולא התעורר אצלה צל של חשד על משהו, שהוא הרבה יותר מזה.

היא סיפרה לו על תלאיה בבית, על אמה המס־כנה, שנותרה אלמנה ואובדת עצות כיצד לכלכל את שלושת ילדיה.

לפעמים כשגיטעלה מיהרה לחזור הביתה כדי לעזור לאמא, היה שטארקמן מתנדב לעמוד בתור לצרכניה ולקבל למענה את המיצרכים.

העבודה במחסן היתה מפרכת. האנשים היו תשושים ומעיפים ביחס לערימות הסחורה, שהיה עליהם לסחוב. בכל זאת, עלה בידם לפעמים למצוא רגע של הפוגה מן העבודה.

ברגעים כאלה ישבו בפינה אפלולית של המחסן וביקשו מגיטעלה שתשיר להם. היא שרה להם שירים משירים שונים, בפולנית ובאידיש. פעם היה שיר שובב ופעם שיר געגועים, פעם שיר אהבה ופעם אחרת „[illegible]", [illegible] לשמוע שירים שהזכירו דברי אוכל. מבין שמצי־אות לא ניתן להם דבר זה, נשתלהב דמיונם באמצעות הפזמונים המושרים, וראו את עצמם אוכלים ושותים מן המאכלים השונים המופלאים, שנצטיירו בפלסטיות כה מרובה לפני עיניהם.

אך מעל לכל ביקשו שתשמיע להם את השיר „מאך צו די אייגעלעך"* בעוד גופה הצנום נטוי קדימה, ומבט עיניהם הירוקות שלוח למר־חקים, שרה להם גיטעלה את שיר הערש:

עצמי עיניך, ילדתי / הנה, הצפ־רים — מן כאן / מרחפות לבראשה / עריסתך.

מקל נודדים ביד / בכית באש וכ־אבר נעזב / יוצאים לדרך ילדתי / אחרי האושר המוזל / להור...

בעירום ובחוסר כל / גורשנו מבל־הנו / בחשכה הולכים לשדה — / ברוח, סער ורוח — / מלווים היו לך, ילד־תי / מלווים אל עברי פי התהום — / הגוש השלם...

(תרגום חופשי מאידיש)

אם כי לא היה בשיר זה מן העידוד ומן הרגיעה כלל, להיפך — הוא עורר ופתח פצעים שטרם הגלידו, — ביקשוהו לשמוע.

שיר ערש זה, אותו שרה אם יהודיה לילדה על סף הגירוש, ביטא את מצוקתם העמוקה ואת היותם אובדים בין נחשולי הרשע.

אולם, איש מהנוכחים לא שיער, כי שיר זה יהיה בה גורלי לגבי גיטעלה דווקא. ופחות מכולם העלתה זאת על הדעת גיטעלה עצמה.

* *

דבר חדש נפל בחיי העובדים של המחסן.

זה זמן הבחינו כולם שגרוס, המחסנאי הראשי, החל לחזור אחר גיטלה, ובזמן האחרון הגביר את מאמציו בכיוון זה באופן רציני.

בתחילה לא התייחסה גיטלה ברצינות לעניין. היא צחקה להשתדלויותיו של גרוס, וראתה בהם גיוון חולף בחיים האפרוריים שבמחסן.

אך במרוצת הזמן נשתנה גם משהו בה.

שטארקמן ראה הכל והחריש. עיניו התעמקו עוד יותר והסתירו את הזק הצער שהתווסף והעמיק את צבען.

הוא בא יום־יום לעבודה, כשחומו חמישה קווים ויותר מעל 37 מעלות. קולו הצטרד לגמרי בימים האחרונים (מצב שבעצם היה לו נוח, כי כיסה על חולשתו הכללית), עד שבקושי מסוגל היה להוציא קול מחזהו המבוקע.

יום אחד נחטף אחיה של גיטלה. נשלח בטראנספורט.

היא באה לעבודה בוכיה, וסיפרה, בין היתר, שהאסון פגע מאד באמא. והיא ממש שבורה. לאחר שנתאלמנה, היה בן זה, הגדול מבין ילדיה, המשענת שנשענה עליה. כעת, גם הוא הלך. ומי יודע מה יהיה גורלה.

אחרי אותו מקרה פרס גרוס את חסותו על גיטלה. נראה, שאהב אותה באמת ורצה לגונן עליה.

הדבר היה לה לרצון.

* *

לידיעה המרעישה, שגרוס וגיטלה עומדים להתחתן קדמו לחישות, שיד אמה היתה בדבר, באשר עיני המשפחה היו נתונות אל תלושי המזון שלו יותר מאשר אל גרוס עצמו.

כך או כך, גרוס וגיטלה התחתנו, ולאחר שנעדרו מן העבודה ימים מספר, הופיעו במחסן כשהם נשואים ופניהם קורנים מאושר.

גרוס גילה רוחב לב בלתי רגיל, והזמין את העובדים לבירת חתונה ממש. הוא שלח את שטארקמן, להביא מיצרכים על פי תלוש מיוחד מן המחסן למיוחסים.

הבירה נערכה להתקיים בפינה שמאחורי עמוד עמוס קולבים עם מעילים ושמלות בצפיפות כזאת, עד כי הסתירו היטב את הנעשה מאחוריו מעיני באי המחסן השונים. אפילו יין הובא.

לא לגמרי נוח היה לגיטלה עם אושרה הגלוי נוכח פניו החמוצים והמרים של וירצברג, אשר לעס בלהיטות את הרקיקים המוגשים. הוא התאמץ לבלעם במהירות, כנפטר מקלקלתו, כי בעודו מפטם את עצמו כאן, היו אשתו וילדיו חסרים בבית לחם.

לא נוח היה לה למול בראגובסקי המאופק, שהשתדל להסתיר את ידיו שרעדו משמחה בנטלו רקיק אל פיו, באשר משהותר היה מן המאבק לאכול, או להותיר משהו לאחר כך...

וכן לא נוח היה לה נגד פניו חסרות הצבע של שטארקמן, שכל סימן חיים אזל מהן, ואשר שעולו התגבר כלהכעיס יותר מכרגיל. הוא לא אכל מאומה.

ארליך היה היחידי ששיתף את עצמו בשמחתם.

— „טוב מאד הנכם עושים, ילדים," — אמר בהרימו כוס לחיים, — „על אפם ועל חמתם של הגרמנים יש ליצור חיים חדשים. בטוחני, אנו עוד נבלה אותם. אנו עוד נזכה לצאת משעבוד מצרים זה. לא אלמן ישראל. בעזרת השם נחיה, ועוד נפגש אחרי המלחמה".

— „אמן!!!" — אמרו כולם.

* *

שטארקמן נעדר מן העבודה שבוע ימים. חומו עלה בצורה מדאיגה, ולא היה מסוגל לרדת ממיטתו. הוא שכב מכורבל תחת השמיכה, לא רחץ את גופו, לא גילח את זקנו ולא אכל. היה נתון בקדחת ובהזיות.

יום אחד עורר אותו הד ה„אקציה" שהשתוללה בחוץ. בדומה לחיה, אשר האינסטינקט מורה לה על סכנה מתקרבת, נתעורר והשיק והריחו את הסכנה הצפויה לו.

הוא לא האמין, שיחזיק מעמד ויבלה את הגרמנים; אבל ליפול לידיהם בעת מצוד, — בזאת לא רצה. הוא אזר את כל כוחותיו, קם מן המיטה וניגש לערוך קצת סדר במטלטליו. השתדל להתלבש ולשוות לעצמו מראה אנושי. בגשתו להתגלח נבהל מפרצופו שהציץ אליו מתוך הראי.

„רבונו של עולם," כבסכין פלחה אותו המסקנה הנוראה, „אני ברמינן... אני אבוד..."

בצורה בלתי רציונלית גרמה לו עצמת גילוי זה להתעוררות התנגדות.

בקדחתנות פישפש בקופסת הקרטון ושלה ממנה פרוסת לחם יבשה כאבן. טבל אותה במים ואכלה ברעבון גדל והולך. חור גדול נפער בקרביו והוא הרגיש רעב מושך ועמוק, כאשר לא ידע כימיו.

„אני מוכרח לצאת מכאן," חשב, „יש בידי תלושים, על פיהם עלי להשיג מזון. אחרת, אני מהלך... אבל שמה עלי להזהר מפני הגר־מנים. מראי עלול לגרום, שיתפשו אותי ביתר קלות. כיצד אצא, איפוא?"

באותו רגע נפתחה הדלת ובפתח חדרו הופיעה שכנה עם בנה.

— אז, ברוך השם שקמת, שטארקמן! — לחשה בשמחה, — „רבצה כאן כמו מת. הבאתי את בני, שיעזור לך „לסחוב" אותך מכאן לרחוב השני. שם כבר עברה ה„אקציה", ובטוח שם יותר מברחוב שלנו".

גל של תודה הציף את שטארקמן. אך לא היה פנאי לגינונים אנושיים מקובלים. בלי אומר ודברים הלך עם האשה ובנה.

האמנם, ניצל הודות לה. מיד אחרי שהסתלקו, הופיעו הגרמנים וערכו בו מצוד גדול.

כשסוף סוף נסתיימה ה„אקציה" ושטארקמן חזר הביתה, מצא את החורבן והרס מסביב. ערימות מטלטלים התגוללו בחצר. דירות פרוצות פערו לעברו לועם האפל, המאיים בריקנות.

לאט לאט ובהדרגה חזרו לבתיהם האנשים שנותרו. בלוא שניתן להם להתאושש ממה שעבר עליהם, בלא אפשרות להספיד בשימת־תפוגה כל־שהי, החל עליהם כיד לחזור לגבי הסדנאות ולעבוד בשביל הגרמנים. בלעדי זה בכלל לא היתה להם זכות קיום...

— „א, שטארקמן!" — קיבלוהו בשמחה חבריו לעבודה, בהופיעו שוב במחסן. — „חשבנו, שהספר אותך. נו, ברוך השם, שרואים אותך".

הם סיפרו לו, כי אשתו של ארליך נתפשה ב„אקציה".

— „מי יודע כיצד יסתדר עכשיו" — אמר בראגובסקי. — „יש לו בית מלא ילדים קטנים".

— „נו, היכן הוא אלוהים שלו?" — שאל במרושע וירצברג, — „כעת כבר לא ידבר כל כך יפה, שבעזרתו אנו נבלה את הגרמנים..."

— „מה יש לך לארליך?" — התקיפו גרוס, — „עיניך צרה בטיפת האמונה שנותרה בו עוד? נהיה תבל וצר מאד אם יגרע ממנה כעת."

את ארליך כמעט ולא הכיר כשובו לעבודה. קומתו הגבוהה התכופפה בבת אחת וכולו האפיר. לא היה זה עוד אותו איש. שבמעודד אחרים הפך להיות בעצמו זקוק לעידוד.

אך לא היתה ברירה, אלא להמשיך ולעבוד, ולסחוב את כל הימים.

„ויאנחו בני ישראל מן העבודה ויזעקו".

אולם הישועה, שזעקו אליה מעומק לבם, התמ־המהה מאד. ולסעבים לא נותר עוד כוח לזעוק.

* *

הירידה במצב הרוח של הציבור שנשאר בגיטו היתה מתמדת.

בבוקר אפור אחד הופיעה אשתו של וירצברג במחסן והקימה שערוריה.

— „רוצח!" — צעקה, — „רוצח! את ילדי הוא ממית!" קולה היה צורמני ומבוהל להחריד.

— „עוד השתי, עצור בו, אל תרשו לו לקחת את מנותיהם של הילדים!"

מוכי תדהמה עמדו כולם סביבה.

גרוס הוציא מבגדיו כמה פרוסות לחם עטו־פות בנייר והגישן לאשה סתומה הכיער. — „קחי זאת ולכי לילדיך," — אמר.

וירצברג, חיוור כסיד ונטול דבור עד כה, קפץ לפתע כמקומו כנשוך נחש.

— „אתה! אתה יכול להרשות את עצמך טוב!" — התפרץ לעבר גרוס בקצף על שפתיו. — „תביטו נא, על הנדיב הזה, על הנדיב הזה! הבטן השבעה שלך יכולה לוותר על פרוסת לחם, הבטן המלאה שלך, שהכוצך יחד עם טוב לבך המפונק! לעזאזל! מבין לקחת את הבנות היפות והחמות, כאשר נעלת. הא? לכל הרו־חות, עם לחמי של מי אתה גוב ובלה בל כך?"

ארליך ניסה להרגיעו, אך וירצברג דחה אותו בגסות והמשיך תוך גידופים וקללות גובר.

לבסוף נשתתק. צנח על כסא באפיסת כוחות והליט את פניו בכפות ידיו. אשתו נעלמה מן המקום.

אותו יום, איש מעובדי המחסן לא פצה את פיו.

כעבור כמה ימים, כשקפא העניין לאט לאט, שוחחו האנשים על המקרה בהיעדרו של וירצברג.

— „זה, מחפש תמיד מהומות," — כאלו התנצל גרוס.

— „אל תתייחס אל זה כך," — אמר ארליך — „איננו מקנא בו. זאת בושה כמבר. הוא אומלל מאד."

— „כולנו אומללים" — העיר בליאות בראגובסקי.

שטארקמן הבחין בלקיות הכבדות שמתחת לעיניו. בראגובסקי היה נפוח מרעב.

* *

הכל מסביב הלך ודעך. אפילו אור היום אפור וכהה.

מפליאה ובלתי מובנת לתפישה היתה פריחתה של גיטלה. על רקע של שממה זו, היה זה משהו בלתי רגיל ביותר. היתה יפה כפי שלא היתה מעודה.

לחייה העלו סומק קל ומבעד לעורם הענוג קרן זוהר מיוחד. עיניה נוצצו בברק האושר ושפתיה האדומות נראו כגומעות אותו בצמאון.

הכל מלבדה נשם מוות. ואילו היא היתה התגלמות החיים.

שטארקמן היה נחנק בהסתכלו בה.

דרכה תפש עד כאב עז וחריף, מה יפים ונהדרים עשויים להיות החיים. דרכה נגלה לו ההוד הנורא שבמות.

לא היה סיפק בידו להכיר את הטבע. אולם באמצעותה, כאילו התוודע אליו. היא היתה לו כדרישת שלום ממרחבים שטופים שמש ואור, כריח שדות רחוקים וקסומים.

לבו חשב להתעלף מעוצמת התחושה ששטפה אותו.

לפתע רצה לחיות. מאד רצה לחיות ולטעום, ולו פעם אחת בלבד, מיופי החיים. אם כי ידע בוודאות אכזרית ומרה, כי בשבילו לא מוזמנת עוד אפילו נגיסה קטנה מהם.

אולם לאט, לאט, תוך יסורים צלחה וצמחה בקרבו גם הנחמה.

אפילו אם הוא עצמו מחוץ למעגל, חשב, הדבר — ערך חיים זה שקלם — קיים. ואם בעת כזאת הנו אפשרי, סימן הוא, שיהיה לו קיום גם בעתיד. וכי מה היה עושה אילו נגלו לו החיים בהתרוקנותם בלבד?

עליו להסתפק בסוד זה. הוא שינן לעצמו את הדברים והשתדל להרגע. ואמנם, עלה הדבר בידו. אולם עול הימים הכביד עליו, ולפעמים היה לו משאם כבד מנשוא. הוא היה עייף עד מוות.

* *

פעם, בלכתם הביתה, ליווה שטארקמן את גיט־לה כרגיל, עזר לה לשאת איזו חבילה. — „שטארקמן, האם גם אתה מסתכל עלי בעין לא טובה בגלל שהתחתנתי עם גרוס?" — שאלה לפתע, ובלי לחכות לתשובה המשיכה בשטף: — „הגד, האם רק בגלל זה שלגרוס יש מעמד של „ביידאט", לא היה עלי להינשא לו? הוא כה טוב אלי. הוא גם טוב למשפחתי. אני אוהבת אותו, לא בגלל התלושים שיש לו... הגד, האם זה חטא לאכול פרוסת לחם נוספת, כשזו ניתנת לך?"

— „כל אחד אחר היה עושה במקומך אותו דבר" — הרגיע אותה שטארקמן, — יותר מזה, אפילו אנשים עושים בגלל תלושים גם דברים מפוקפקים, אין לדון אותם על כך ביום. ואת לא עשית כל רע, אין לך שום סיבה לייסר את עצמך."

— „אני שמחה, שאתה חושב כך, שטארקמן" — השיבה — „גם אם מצבי הוא טוב משל רבים אחרים, שותפה אני לסבל הנורא של הכלל, חרדה אני יחד עם כולם אם נצליח להחזיק מעמד".

— „כולנו בקלחת אחת. בכל זאת, וודאי יהיו בינינו כאלה, שיחזיקו מעמד ויזכו להיות בסוף הסערה. מישהו מוכרח להשאר ולהיות אחרי זה. זכות לכולם, זכות מלאה גם לך להתחרות ולהיות בין אלה".

היא הסתכלה בפניו האפורים, הרזוקים מכאן, כמוציאים עצמם מחוץ לנושא השיחה.

— „מי יודע" — אמרה מהורהרת — „מי ידע כיצד יקומו הדברים. וודאי, שלא על פי התחזית שלנו".

* *

בחג השבועות נתן גרוס רשות לקיים בחשאי מניין במחסן. כאמצעי בטיחות ציוה להעמיד ארגזים עם סחורה סמוך לחלונות וסתם אותם על מיי כך כמעט להלוטין. שום קול מבחוץ לא יכול להסתנן החוצה.

המקום למנין נקבע שוב מאחורי עמוד הקול־בים עמוס תוצאת במידה כזאת, שיצר קיר ממש.

דבר קיום המנין נודע איכשהו לאנשים בספר גם מחוץ לעובדי המחסן, ולתפילה הופיעו יותר משני מניינים. גרוס היה מתוח ועצבני, אך הירשה להם להישאר. גיטלה עמדה על המשמר.

האנשים הצטופפו בפינה המוסתרת. דמויותי הם החיוורות, ועטופות בטליתות, הלבינו על רקע המחסן האפל, אשר רק נורה יחידה האירה אותו אור עמום. הם נראו כיצורים בלתי־מציאו־תיים, שנתערטלו מענייני העולם הזה. עיניהם הופנו לכתובת היחידה שעוד נותרה להם.

ארליך עבר לפני התיבה.

לפני כחודש מתה בתו הקטנה. שנים מילדיו היותר גדולים שכבו במיטות ונמקו לאטם בשחפת. בהכרה מלאה ונואשה הביט ארליך יחד אתם בפתיל חייהם ההולך ונגר באופן בלתי נמנע כל כך, כנרות דועכים.

„לא המתים יהללו י־ה, ולא כל יורדי דומה" — בקע ממעמקיו קולו השבור והמרוסק. „מן המיצר..." — לוה אותו קהל הדמויות העטופות בטליתות בדמיה מוגברת.

„אנא ה', הושיעה נא! אנא ה' הושיעה נא!"

— הפציע להשם הצרות.

אם כי יקל הכל ותוליך במזמורי התפילה, דימה שטארקמן לראות את זרועות כולם, זרועות רבות מאד, מושטות כלפי מעלה, ומשפתותיהם הצרובות המבוקעות, משתפכת זעקתם כלבה רותחת, שדומה, כי אין לעמוד בפניה, כי אין להקדוש ברוך־הוא ברירה כנגדה, אלא לקבלה ולהושיעם. כי באו מים עד נפש. עד אי אפשר לסבול. אם לא תמהר הישועה לבוא, יהיה זה חלילה מאוחר מדי...

שטארקמן התפלל יחד עם כולם. התפלל על עצמו, ואולי עוד יותר למען הקהל הזה. גל של התמרמרות וכאב עלה בקרבו. כמו מתוך פצע פתוח שתתו ממנו המילים, אותן הטיח כנגד אלוקים: „רבונו של עולם! מי עוד כעמך ישראל? ראה: הם עדיין מתפללים אליך! למרות הכל, הם עדיין פונים אליך! ואתה מה תחריש?! כיצד, כיצד יכול אתה להחריש?..."

* *

גיטלה נעדרה מן העבודה. מלבדה לא יכול איש להרשות לעצמו מותרות כאלו. ראשית, נגרעה ממנו על ידי כך מנת המרק שחולקה במקום; שנית, אי הופעה בעבודה היתה כרוכה בסכנה להחשב כאלמנט בלתי פרודוקטיבי. דבר, שבעקבותיו עלול היה להכלל ברשימה לטראנספורט הקרוב.

בחסותו של גרוס נתאפשר לגיטלה לא להופיע בכלל במפעל, אלא בימי ביקורת הממונים, עליהם ידע גרוס מראש. בדרך כלל לא נהגה גיטלה לנצל יתרונות אלה, לכן עוררה היעדרותה הממושכת תמיהה.

באותה עת הורע שוב מצב בריאותו של שטארקמן. הוא שקע באדישות ובאפטיה. ביחס לגיטלה — הוא שמר לה, כמובן, אך טוב. אך מזמן הוציא את עצמו ממעגל הרגשות האינטימיים שקשר אליה.

והנה, בחזור גיטלה לעבודה הרגישו כולם בשנוי שחל בה.

היא היתה הרה.

גלוי הריונה הפעים את שטארקמן והוציא אותו מקפאונו. הוא נתקף חרדה לגורלה ועם זאת חש פליאה, ובמ־כן, גם שמחה.

איכשהו, היתה זאת שוב היא, שגרמה לו לחוש התעוררות וכעין תוחלת טמירה, מתרקמת בנפשו.

גיטלה היא מקור החיים. לא יתכן אחרת. אלא שחיים אלה יביאו חיים חדשים.

* *

גיטלה היתה בחודשי הריונה הגבוהים, כשלפתע סר חינו של גרוס בעיני הממונים עליו. הוא נקרא מספר פעמים לישיבות והופנה לבשורה של המנהל וחזר מכן חיוור ודקה.

(סוף בעמוד 8)

*) את השיר כתב המשורר ישעיהו שפיגל, בגיטו לודז', הוא חי עתה בארץ.

...שראל בונה ...ניות מלחמה

מאת יהודה עזריאלי

השמועות על ההקפאה באספקת הנשק והציוד המתוחכם האמ... בעקבות „העיון המחודש" במדיניות המזרח־תיכונית בשל ...ר קיסינג'ר, אינה מדאיגה במיוחד את הזרוע הימית של צה"ל. ...ד לחיל האויר, הניזון מהפיתוח הטכנולוגי המואץ בבנין ...ים בארה"ב, ותלוי באספקה מגורמי חוץ, נהנה חיל־הים ...אלי מספינות טילים משוכללות ומשופרות ביותר בעולם, הניב... במספנות ישראל בחיפה.

זה סוד, כי שהגיעו שש ספי... הרבורג במבצע המקני שעורר ... בינלאומית. הצליחה המספנה ...ית להעלות על מדרון הייצור ספינות מדגם „רשף", בעלית מבצעי שאין לו את הדוגמה ...ה אחרות. ואולי, אין זה מק... במקביל, החל לראשונה ה... של המספנה הישראלית, ל... רווחים טובים למפעל. המחיר ...ט"ל, ללא החימוש, הוא ב... מיליון דולר. נמצאו כבר נו... ...אויל ומספר מדינות, המבק... הישאר בעלום שם, אשר יה... פינות מלחמה ישראליות, ש... ליונות ברורה בזירה הצבאית ...זורים והבצורים במלחמת יום... ...ים. מנכ"ל המספנות, ישראל ...בסקי, גאה להציג בפנינו תכ... ...קים קו ייצור נוסף לבניית ... טילים, בהשקעה של 25 ... ל"י, במטרה לקצר בחצי שנה ...ך הבנייה של הספינה.

שרבורג, הביא פרסומת ל... הצרפתית, ומדינות ערב חשו להזמין שם ספינות טילים, ...ותחרות עם ישראל. צבאות ... קבל סטיילים שניבנו לפי ... של צה"ל. אולם הן כבר ... בהשוואה „לרשף" הישרא...

תכנית־האב לפיתוח מספנות ישראל, כוללת בניית אניות עד 300 אלף טונות מעמד ובשלב ביניים, לבנות אניות בנות 200 אלף טונות.

התפתחויות מסוכנות לספנות הישראלית

אין להתעלם מהתפתחויות מדיניות ומשקיות בעולם הקשה ביום, נוכח הסכנה של השתלטות החרם הערבי והאינטרסים המתרחבים של מדינות אריב, באירופה ובאמריקה. מתרבות כיום המדינות המסרבות לבנות אניות בשביל גורמים ישראליים ומכבידות על תנאי ההזמנה. תחת שם אחר או דגל זר. הערבים פולשים לכל־כלת העולם, משתלטים על עצמים שלימים ולא רק על בנקים. והיעד הבא הוא ענף הספנות. מנכ"ל מס־פנות ישראל סבור שסיום שרבורג, כאשר גירשו אותנו מצרפת, צריך לעמוד לנגד עינינו בהכרעה על עתיד הייצור המקומי. יש למנוע מצב שגורמי ספנות מקומיים יעמדו בפני שוקת שבורה בהוסנת אניית הרשות לפיתוח צי הסוחר הישראלי.

המהנדס יצחק שכטרמן, שצבר נסיון בחיל־הים, במספנות בצרפת ובתעשיה האווירית הישראלית, ו־כיום מהמהנדסים הבכירים של ה־מספנה בחיפה, סבור שישנם כאן כל הנתונים הטובים לפיתוח קווי ייצור שיוכלו להתחרות עם מספנות בחו"ל, צבור גורמים מקומיים יכן לצרכי יצוא. המספנה מצליחה ל־ייצר חלקים, שכספנות אחרות מז־מינות בחוץ, היא מחישה בהתמדה את קצב הייצור. משכללת את ימית המוצר ותלוייה מעתה בביצוע תכ־נית הפיתוח שהממשלה צריכה ל־אשר.

לפתרון בעיית העובדים, מציע ה־מנכ"ל ליברובסקי, להקים מרכז ל־הכשרת עובדי מספנות במקום, ב־שטח בתי־המלאכה וההרכבה, החס־כל ומקצועות אחרים. כיון שמדובר בתעשיה כבדה, אפשר לדעתו, ל־הכשיר עולים חדשים לקליטה מקצו־עית על־ידי הסוכנות היהודית, אחרת יאלץ המפעל להביא עובדים מקצועיים מאנגליה, דבר שרוצים ל־הימנע ממנו בכל מחיר.

שפל וגיאות

למרות המצב השפיר, המאזן ה־חיובי ועסקי הבנייה הטובים, נש־מעת ביקורת נגד המספנה הכתנ־למת מצרכי התיקונים החיוניים ל־משק הספנות בארץ. חוגים בספנות מאשימים את הנהלת המספנות, ש־כדי להיטיב את הבסיס העסקי שלה, היא „הולכת על בטוח" ולא עוסקת בתיקוני אניות, שזה ענין הסובל מתנודות של שפל וגאות. בכך אפ־שר היה לחסוך מטבע זר ניכר: חברת „צים" למשל, מבצעת עבודות הסבה גדולות באניותיה בהשקעה של מיליוני ל"י ויכולה לספק ל־מספנה בחיפה עבודות תיקונים ו־שיפוצים גדולות, המופנות כיום ל־חו"ל.

מנכ"ל המספנות טוען כנגד, על מחסור בכח־אדם מקצועי. זוהי גם עבודה קשה, הוא מודה, שהפועלים אינם ששים לבצעה. אבל הבעיה היא משקית ממדרגה ראשונה. יום בטלה של אניות עולה אלפי דולרים. יש ימים שאניות הממתינות בנמל חיפה ימים ארוכים בתור לפעולת פריקה, ובינתיים; אפשר לבצע בהן תיקונים ושיפוצים. לדעת יודעי ספנות, מות־נה הרווחיות של המספנות, בלשכר תחרות בענף התיקונים והערכות גמישה בכח־אדם נייד. ויש לפעול כיכונים, אם רוצים להצליח.

ראיית העתיד

הצי הישראלי בדגל זר ולאומי, הוא בעל עוצמה של 4 מיליון טונות והמוגדלים בעולם, מבחינת כושר ה־הובלה וההספק שלנו. בשבע השנים האחרונות רכשו חברות ישראליות אניות ב־600 מיליון דולרים. ודבית נוספות הוזמנו ויימסרו בשנים ה־באות. למרות הקטנת המטענים ב־קווי ישראל וצמצום היבוא. יתרחב צי הסוחר הישראלי ויגדל עוד יותר. לא ייתכן שמספנות ישראל, כבונה בונה ומתקן אניות, לא יגדלו במק־ביל וישרתו כראוי את צרכי המשק הישראלי, הנמצא בקשיים האובייק־טיביים של הכלכלה העולמית ויחסה המיוחד למדינת־ישראל.

...ם למרות ...ות קשה

...ה זו עשתה המספנה היש־... צעד גדול קדימה, גם מבחינה ... עד לפני חמש שנים היא ...גרעון כרוני. העבודה במשך ... שנים בהפסדים בבדים. עד ... סיימה המספנה להחזיר את ... ולכסות הפסדיה. בשנת ... סיכמה מאזנה ברווח של ...יליון ל"י, לפני תשלום מס. ...נכ"ל המספנות, היא עומדת ... קשה ובלתי מוצדקת עם ... אחרות בעולם, הנהנות מ־... ממשלתית גדולה בארצותיהן, ... משל. בבשה את השוק ה־... בניית אניות, למעלה מ־... ...ידי מתן אשראי של 80% ...אניה, כאשר המחיר על ה־... בשיעור של 7.5% רבית. ... אחר להריצות ולילות ה־... שישראל איננה יכולה ל־... ...הן.

...ידיה במספנות. מקובלת גם ... אחרות, כמו באמריקה — ...יטניה — 20%, צרפת — ...ביה — 10% וכדומה. מע־... ...ראל איננה נותנת תמיכה ... ישראל, השוק פתוח בפני ...קומיות, לבניית אניות ב־... בכל מקום בעולם.

... מתחלואי עבודה

...כלת החומר לבניית אניות ...לה עד 10% ממחיר האניה. ...קי סבור שיהיה זה א־... הספנות יתחילו בביצוע ... מבסיס עסקי התחלתי שוה, ...נות זרות. הוא מסכים שיש ... עם מפעלים אחרים מבחי־...לות והאיכות של המוצ־... צליחים לעשות בבניית ה־... שאיכותן נבחנה למעלה ... במבחן המלחמה ובשיש־...יר.

... היא בניית אניות לגורמים ... וכיד עוד הזיכות על הד־...גולות בסכם חברת „צים", ...תנאים נוחים יותר במספנה ... ההצעה הישראלית, הייתה ...תחילה ב־5 מיליון דולר. ... מושך צומצם הפער. ובחי־... המספנה בחיפה נלכחה ב־... בסידרה ממשלתית בשיעור

...ה סובלת גם מהתחלואים ... של שוק העבודה הישראלי. ... פעלים אחרים מספרים פר־... ...נמל חיפה, למשל, נאבקת ... פועלים על חודו של כל ... בלת המספנה מחוסר ידיים ... ואף דובר על „יבוא" עוב־...יל, תכנית שנדחתה ברגע ...בגלל ההדים השליליים ש־... שלש השנים הקרובות ידרו ... 500 פועלים מקצועיים נוס־... תאושר תכנית הפיתוח, ה־... דרוך בנייה נוסף.

„שירת ימית" שבפיתחה

מאת חיים פיקרש

אתה נוסע מרחקים בכביש האספלט ומבטך נופל על מישטחי הירק המלבלבים בשולי שדותיו של מושב „שדות", שהוא בבחינת „פלא חקלאי" במדבר השומם המשתרע על שטח נירחב בדרומה של רפיח, בקצה הפיתחה. לימין הדרך מתוחה גדר תיל, שנועדה בתחילה למנוע את חדירת המחבלים וכניסת הבדו־אים, ועתה בטבורו של השטח המגודר, קמה לה עיר — ימית, העומדת בעוד חדשים מספר לאכלס את ראשוני מתיישביה.

פנית ימינה, וכביש צר מוביל אותך אל העיר. אתה נוטי ב„ים של חולות" ומשקיף אל עברו של הים הכחול ואל חורש מופלא של עצי תומר וקופים ונאים. גבעות החול הנודד „שוברים" קו רקיע, ומאחורי גבה של אחת הדיונות, מתגלית לפתע העיר ימית. שירת הבניין מלווה ביום את פיתוחה של העיר, ורעש בערבלי הבטון ודחפורי הענק נשמע היטב במרחב השומם. „אנו שרבים עתה בקצב הראשונות למתיישבים המצפים בכליון עינים ליום זה" — אמר מונבר, שבן יש בדעתנו לעמוד בלוח הזמנים ולהכביד את הדירות איש המינהל לבניה כפרית במשרד השיכון.

חבורות של עולים

האמנם במרכז האזורי שליד מושב „שדות" יושבים על מטל־טליהם, מזה שנתיים ימים חבורה של עולים מברית המועצות, ובכותם — חבורה נוספת של עולים מארצות הברית, שבבאו שיכון זמני במרכז הקליטה בבאר שבע, ומסתיינים בציפיה גוברת ל„יום המיוחל של כניסה לדירות" — כהגדרתו של מיכאל, מהנדס מכונות מברית המועצות, צעיר צנום הדובר אלינו בעברית „קלה ומדוקדקת", ומספר כי „נדלק" לרעיון ההתנחלות בעיר ימית, עוד בימים ששהה במרכז הקליטה בחיפה.

במותו, גם שאר חבריו, הסבורים שהעולים מברית המועצות, חייבים לפנות אל מרכזים חדשים בארץ, כדי להשתתף „בפועל ממש" בבניין הארץ, ולא לבוא אל המוכן, במרכזי הערים הגדולות. אומרים שוהי החלוציות של שנות העשרים. אני „מסכים עם כך" — מטעים איש שיחנו, ומגלה כי יחסים חברותיים שוררים בין ה„גרעין הרוסי" וה„גרעין האמריקאי", העתידים לאכלס 80 דירות מתוך 350 הדירות, המתוכננות כשלב ראש בימית. „אנו בטוחים כי כאן, בימית, יתגשם קיבוץ הגלויות האמיתי" — אומרים חברי הגרעינים, שלדבריהם, אף תכננו את עתיד תעסוקתם בימית, על ידי הקמת „מוסך ענק" לשיפוץ כלי הרכב הרוסים שנפלו שלל במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים. „בין החברים מברית המועצות יש רבים שיודעים ל„טפל" ברכב זה" — רומז מיכאל, שכאוהו, מק־צועו — מהנדס מכונות.

מתכננים בימית גם הקמת מרכזי שירותים לרשת המושבים ה־קיבוצים הקיימים והעתידים עוד לקום בפיתחה וכן מרכז מסחרי ומפעלי תעשיה וחרושת. כן מתכננים את הקמתו של הנמל, שהוצ־לחה, אומרים מובטחת לו לא רק בשל המים הרדודים המצויים בחופה של העיר החדשה אלא גם, בשל התכנון לטווח הארוך, שיחייב כינונו של נמל לנגב, בו עתידים, כמשוער, להתגורר למעלה מ־1.5 מיליון נפש.

כוח משיכה לצעירים דתיים

העיר ימית מהווה גם כח משיכה לציבור הדתי. באזור הנגב מצויים ביום עשרות רבות של מושבים דתיים, ובהם משפחות מרובות ילדים, שבניהם הבוגרים החוזרים מהצבא, מתקשים בהת־תלבות בעבודה החקלאית ליד משקי הוריהם בהיעדר משבצות קרקע ומכסות יצור. תוכננו אמנם את גוש הישובים הדתיים ברצועת עזה, שה„נחשוק" שבהם — האחוזת „קטיף" כבר קלטה חבורה של בני הדור השני מהישובים הסמוכים, אך מסתבר כי מאות רבות של זוגות צעירים דתיים, לא יוכלו להשתלב בגוש המושבים הדתי, לכן הגורמים הנוגעים בדבר מבדדים את האפש־רויות להכוונת זוגות צעירים אלה לעיר ימית.

בין השאר נערכים להקמתה של „ישיבת הסדר" במקום, וזה מובטח על ידי „ישיבת האם המאמצת — ישיבת בני עקיבא בכפר סימון" הסמוך. גם בתכנון הכולל הובטח לבנות ליד כל בית ספר כללי מבנה לבית ספר דתי, ולבד מכך הובטחו יסודות לבית כנסת מרכזי, מקוה טהרה ועוד.

אגב, המתיישב הראשון בימית הוא בעל הקיוסק הקטן, „חיים הג'ינג'י", חובש הכיפה הסרוגה. הוא שירת תחילה את פועלי הבנין, ועתה את חבורות התיירים הפוקדים את ימית, במאותיהם, בדרכם לדרומה, שכן העיר בבנייתה, הפכה אטרקציה לרבים שבאים לראותה מקרוב.

נופים מרהיבים

הנוף המתגלה כאן מרהיב ביופיו. חוף ים רוגע, מהיפים בארץ, שחורשות דקלים מוריקים תוחמים גבולו, ו„ים" של חולות והרים משתרעים למלוא כל העין וצליהם מתגבהים להם בתים חדשים בני קומה, שתי קומות ואף שלוש קומות, שנועדו לאכלס את מאות המשפחות הממתינות כבר.

העיר עצמה בנויה לפי תכנון מאושר ובדוק. גם נתונים טופו־גרפיים ואקלימיים, נלקחו בחשבון במהלך עיבוד התכניות. וכך תוכנית העיר, לבניה של ריבועים ריבועים, שישתרעו על שטח של קילומטר מרובע, ובכל ריבוע, מאות דירות, חצרות הבתים והכבישים הפנימיים, מבני השירותים והמרכזים המסחריים. את הריבועים המאוכלסים האלה, יקפו כבישים רחבים שנועדו ל„נסיעות ההירות" של מכוניות והאוטובוסים, שכניסתם ל„תוך העיר" תיאסר בהחלט.

בכך ישמר, איפוא, יהודה של ימית, לה נועדה גם חשיבות אסטרטגית בדרגה ראשונה באבטחת הרשות היהודית בפיתחת רפיח.

ר' זכריה פרנקפורטר מטריאה לירושלים

מאת ש. אהרוני

„אות לגיון הכבוד" — אחד העיטורים הרמים ביותר שמעניקה ממשלת צרפת ליחידי סגולה — מבטא את הערכתה הרבה לאדם על שרותיו למען הרפובליקה. כאשר עיטור זה מוענק בירושלים בירת ישראל, מקבלים הדברים משמעות עמוקה יותר. — כך מרגיש ר' זכריה פרנקפורטר, נשיא המזרחי בצרפת, שקיבל בשבוע שעבר, בדירתו בירושלים את העיטור „על פעלו הרב במשך 28 שנים במיגוון הפעילות הצבורית והכלכלית בצרפת".

„זאת הרגשה טובה" — מודה ר' זכריה פרנקפורטר בחיוך ביישני קמעה, כשאנו יושבים בדירתו בירו־שלים. „הגמרא אומרת, „לעולם יצא אדם בכי טוב" — יצאתי עתה מ־הגולה, בכוונה להשתקע סופית ב־ארץ, והנה, קבלתי את המברק על הענקת העיטור ביום שקבלתי את ההודעה הראשונה שעלי לשלם מסים עירוניים. שתי ההודעות גרמו לי סיפוק רב".

אכן, שמחת העליה לישראל שקו־לה אצלי כנגד כל השמחות האחרות. משהחלים שהגיעה השעה לעלות, החל בצעדים נמרצים לבצע זאת. צימצם עסקיו, רכש דירה בירושלים ועתה הוא שוקל חיסול כל עסקיו ולהתמסר לפעילות בארץ. בינתיים, הוא מחלק זמנו בין טרואה, פריז וי־רושלים.

אולם הוא מרגיש כבר כי ביתו הוא בירושלים. את, ליל־הסדר ערך כאן, כאשר מסיבים עמו שאר בני המשפחה שנקבצו מן הארץ ומן ה־תפוצה.

משהחלים להשתקע בישראל, עשה צעדיו בדרך האופיינית לו.

טרם צאתו, בעודו שקוע בעניני מסחר ושיווק שקד על הוצאת ספרו של אביו הרב ר' ישראל פרנקפורטר „היכל ישראל" שחיבר מספר ספרים חשובים כמו „דעת ישראל" ו„באר ישראל". הכניס ספר תורה על שמו לבית הכנסת, ניהל מגעים נרחבים על הרחבת בית הספר הדתי „אריאל" ואף החל בתכנון הקמת ישיבה מק־צועית בסולה, וזאת כשהוא ממשיך לנהל את מפעליו על 1250 העובדים בהם.

„החזון והמעשה" — שניהם מאפי־נים את דרכו של הרב זכריה פרנק־פורטר, לכל אורך הדרך מאז הגיעו, בשנת 1930, עם הוריו מלעמבערג ש־בגליציה אל בירת צרפת. עד אז הספיק הבחור בן ה־25 ללמוד ב־ישיבות מפוארות בוורשה. ב־בואו לצרפת נכנס ללמוד בסמינר הרבני בפאריס.

חמש שנים לאחר מכן, מבקש ה־רב הצעיר לצאת לטרואה — עיר הולדתו ומגוריו של רש"י. „טרואה היותה עיירה קטנה, היו בה כ־100 משפחות יהודיות לא מאורגנות. ב־ספר היוחסין של אבי, מצאתי שאני משושלת רש"י והיה לי רצון לארגן את הקהילה שם".

בעקבות רש"י

איש שיחנו אוהב לדבר על רש"י ועל העיר בה נולד ובה חיבר את פירושיו.

אומר לנו ר' זכריה פרנקפורטר: אין לצערנו, כל סימן ושריד ממקום מגוריו של רש"י ואף לא מבית מד־רשו. אנו יודעים רק את האיזור בו חיו היהודים בתקופתו. מעניין ש־דווקא בומר הוא אשר חקר תולדות רש"י ומצא שמובן כי הוא נולד בשנת 1040 ונפטר בשנת 1105. אגב, הוא גם גילה מספר שירים שחיבר רש"י בשפה הצרפתית העתיקה, הם נמצאים היום בספריה הלאומית ב־פאריס".

עם בואו של הרב הצעיר לעיירה, החל בתנופה לקדם את הקהילה ה־יהודית, בד בבד עם תחילת פעולתו בארגונים ובוועדות יהודיות מגוונות.

יותר מאוחר, הצליח לשכנע את ראשי העיר לקרוא לאחר הרחובות של טרואה על שם רש"י. על השלט כתוב: רבי שלמה יצחקי (רש"י) — רב מלומד תלמודיסט נולד ונפטר בטרואה. אגב, אומר ר' זכריה פרנק־פורטר, כי טרואה נמצאת ביום ב־מקום השלישי בין כל ערי צרפת, בכמות הספרים העתיקים אשר ב־רשותה ומספרם מגיע לכדי 90 אלף כרך.

במרוצת השנים, ביקש נשיא ה־קהילה של טרואה להקים בעיר „בית־רש"י" ורבים הצטרפו בתחילה להצעתו. ומעניין כי גם בבנין זה קיבל עזרה משני אבות כבודה, ב־יניהם ה. ברון, אחד מחסידי אומות העולם, שעל שמו ניטע עץ בשדרת חסידי אומות העולם ב„יד־ושם".

השנה נקבעה כ„שנת רש"י" ברחבי צרפת, אם כי לא נערכו טקסים מיו־חדים.

מלחמת העולם השניה הביאה ל־השמדתה של הקהילה. רבים נשלחו למחנות ולא חזרו. אחרים, ברחו ו־התפזרו ברחבי צרפת. מספר אי־לינונו: „רק מתי מעט חזרו ל־טרואה. התחלנו בשיקומה של ה־קהילה. במשך הזמן, בעיקר לאחר העליה הגדולה מצפון־אפריקה, הת־וספו לקהילה כ־150 משפחות. עתה מונה הקהילה היהודית בטרואה כ־400 משפחות. הוקם בה בית כנסת, לאחר שהגרמנים הרסו את בית ה־כנסת הקודם, מקוה טהרה, ושחיטה כשרה המשרתת איזורים שלמים ב־צרפת. כן מתפתחת פעילות קהילתית ענפה, ארגון „חברי רש"י"; ויצו, בני ברית, „תקוותנו לצעירים יעוד. ה־עיר" — מדגיש ר' זכריה פרנקפורטר. העובדה שבטרואה רואים צעירים רבים הבאים להתפלל בבית הכנסת בשבת, היא הוכחה מרנינה בחיי הקהילה".

לאחר המלחמה, החל לעסוק בענייני מסחר, הקים מפעלי טקסטיל ועד מהרה התפתחו המפעלים לביזייר ענק המעסיק כ־1250 פועלים ואשר משווק תוצרתו בכל רחבי צרפת ואירופה. ברם, עיסוק זה, לא מנע ממנו ל־עסוק בעניני ציבור ובעיקר בתנועת המזרחי, שלפני כמספר שנים אף נב־חר כיו"ר של התנועה בצרפת. כש־אנו שואלים אותו מתי הצטרף ל־מזרחי. משיב הוא בחיוך המשורר בזק בעיניו התכולות: „אני נולדתי במזרחי, בגיל 7 הכניס אותי אבא, ז"ל ל„פרחי־מזרחי" — תנועת הנוער של המזרחי בלמבערג.

האב, ר' ישראל, מן החסידים ה־מובהקים לבית צדיקי קומארנה היה בין מייסדי המזרחי בגאליציה, וכן היה מייסד ת"ת של המזרחי שם.

מאז, לא הפסיק פעילותו בתנועה. מיד לאחר מלחמת העולם השניה, אירגן בבית הכנסת של אביו „תפא־רת ישראל" בפאריס, מספר חברים שפנו ב„קול־קורא" להקמת התנועה בצרפת. בין המייסדים היו, יורב כפל, נפתלי שהרן כהנס רדיבמן ר־צה. „מיד עם הקמת התנועה, החלט־נו להקים גם עתון דתי. ייסדנו את ה„אונוערויטע".

ר' זכריה פרנקפורטר

עד מהרה הפך ביתו של ר' זכריה פרנקפורטר בפאריס, בבית ועד לחב־רי התנועה מן הארץ ומן הערים ה־אחרות של צרפת. „היו מבקרים ב־ביתו, כל ראשי התנועה, ח.מ. שפי־רא ז"ל, הרב נולד ז"ל, הרב סימון ז"ל, ויכלחיא, השרים בורג, ורהפ־טיג, רפאל ואחרים. גם תכניות רבות בקשר להקמת המדינה נערכו בביתו, ולא לחינם בין שאר המעלות שהוזכ־רו בפעלו של ר' זכריה פרנקפורטר, נאמר „על השתתפותו בהעברת פלי־טים יהודיים בדרך בלתי חוקית ל־ישראל".

בדרכי אבות

עיסוקיו הרבים בעולם המסחר והתעשיה, לא שינו את אורח חייו ואת מידותיו אותם ינק בבית אביו. כשמשוחחים עמו ניכר בו יותר „ה־רבי" מאשר „איש העסקים". שיחתו מתובלת באמרי חז"ל. „אבא ז"ל, כיהן כרב בפאריס. כאשר הנאצים נכנסו לעיר. כולם ברחו. נשארו רק הזקנים. ביקשו מאבא שיברח אף הוא. אולם הוא אמר: כל זמן ש־יישאר יהודי בעיר לא אברח. הוא נשאר ועזר בכל יכלתו ליהודים. הוא פתח מטבח בבית הכנסת שלו, ודאג לדיור לאלו שהתחבאו בפחד הגירושים. פעמים רבות הרף את נפשו כדי להציל יהודים".

האב, הרה"ג ר' י. פרנקפורטר ז"ל

ר' זכריה פרנקפורטר, הולך בדרכי אביו. מנסה לעזור לכל אחד. ועל כן, אין פלא שעד מהרה מצא עצמו עומד בראש ועדות וארגונים רבים ברחבי צרפת. כך גם כיהן למזרחי. „אבא שלי נטע בי הרבה אהבת־ישר־אל. בעולם לא רציתי להיות מנהיג אולם דחפו אותי לכך. אמרו לי שאני יכול לעזור, ועל כן הסכמתי לקבל עלי את התפקיד של יו"ר ה־תנועה בצרפת.

על מצב המזרחי בצרפת, הוא אומר: „בניגוד התנועה, בארץ אינם יודעים להעריך את הציבור וכיקו־בו של המזרחי בצרפת. עובדה, ב־בחירות האחרונות, זכתה ההנהגה במקום השני מבין כל המפלגות ה־ציוניות שהתמודדו בבחירות לקונגרס. מעריכים ביום את המזרחי בצרפת, כתנועה בעלת מחשבה ומשקל סגולי. ההנהגה הצליחה לפתוח סניפים רבים בערי צרפת. ברם, יש עוד הרבה מה לעשות בכוון זה".

ר' זכריה פרנקפורטר, מייחס חשי־בות רבה לעתון התנועה „אונוער ועגן", הוא רואה בו מכשיר בעל חשיבות עצומה, והוא העתון הדתי היחידי באירופה. „ישנם יהו־דים רבים, שאינם דתיים, או חברי תנועה, המבקשים את העתון כדי לשאוב ממנו קצת „יהדות ורוח דתית" — אומר הוא לנו.

במשך השנים, רכש הרב זכריה פרנקפורטר ידידים רבים. פעילותו הרבה, הכניסה אותו לחברות רבות, בעילית של החברה הצרפתית. יחסי־ים מיוחדים פיתח עם השר גלי, מי שכיהן כשר הביטחון של צרפת, ועתה מכהן כשר לעניני תכנון. „לפני מספר שבועות התארחו אצלי בליל שבת, השר ורעייתו. כשאנו שואלים אותו על השגי ב־יחסה של ממשלת צרפת לישראל, ובעיקר בקרב השרים שהוז אוהדים אותנו, ושהוא מכירם אישית, כמו פוניאטובסקי, לקנואה, וכמובן גלי כי שהיה מהעוזרים הראשיים להקים את עיר המדע בדימונה משיב: „גם כיום הם נשארו אוהדים שלנו, הם אינם יכולים לדבר ולצאת בגלוי נגד המדיניות המוצהרת של הנשיא, שלדעתי הוא כבול במדיניות זו. מ־פור תים הנפש. ברם, האוהדה והי־דידות לא פגו והם יתגלו מחדש, בסופו של דבר".

אדרבא, מוסיף ר' זכריה פרנק־פורטר, „דווקא מהשכבה שאינה קשורה בפוליטיקה ניכרת הרבה מחוות הזדהות כלפי ישראל. הבישוף הראשי לאיזור שמפניין האב, קבע יום תפילה הגם בימי מלחמת יום הכיפורים למען נצחונה של ישראל במלחמה".

יהודי — נשיא כבוד של המוסלמים

הרב זכריה פרנקפורטר, מכהן גם בתפקידים שונים במספר ארגונים לא יהודים — בין היתר הוא משמש נשיא כבוד של איגוד המוסלמים ב־טרואה. „בעיר שלנו נמצאים כ־4000 מוסלמים, והיחסים איתם הם הוגנים ביותר. בעל החנות המוס־למי, מוכר תפוזים מישראל ומציג שלט גדול על „יבוא מישראל", ר' אחרים אינם מסרבים למכור סחורה מישראל.

המעניין ביותר אומר הרב פרנק־פורטר שרבים מאד מבני הקהילה המוסלמית בטרואה קונים רק בשר כשר בחנויות של היהודים.

רובם של בני הקהילה היהודית ב־טרואה הם אקדמאים. לרבים זיקה לישראל, וישנם כאלו, (ביניהם בניו של ר' זכריה פרנקפורטר) שעלו לארץ. אולם הוא מדגיש: חסר ב־טרואה בית ספר יהודי. אין חינוך יהודי וזה מכביד על הפעילות. אם אין חינוך יהודי יש התבוללות מלאה. ואנו חייבים לתת את הדעת על הגברת החינוך הדתי בקרב היהודים בצרפת. רק חינוך יהודי מביא לידי הכרה ציונית".

איש שיחנו מספר, כי עתה מטפלים בהגדלת ובהרחבת שני בתי הספר היהודים הגדולים בפאריס, „מימו־ניד" ו„לוסיאן הירש" כדי שיוכלו לקלוט עוד כמה מאות נערים. שכן היא חיור: „ההתבוללות היא בה גדולה, בעיקר אצל הצעירים שהגיעו מצפון אפריקה, ושהיו חסרים שורשים יהו־דיים שרק חינוך יהודי מסורתי יכול להציל משואה זו".

הוא גם מספר לנו על נסיון חדש, בבית הספר הדתי „אריאל" שהוא נשיאו, שבו מקדישים הרבה שעות ללימודי היהדות, „הילדים סופגים אווירה יהודית, ורמת ליסודיהם ב־מקצועות הדתיים עולה לאין ערוך על אלו שבבתי הספר היהודיים ה־אחרים בצרפת".

אולם זו רק טיפה מהים. הבעיה העיקרית היא המחסור במורים ו־מדריכים. „עכשיו מגיע דור חדש של רבנים, בוגרי הסמינר הרבני. לפני שהם מקבלים את התואר רב, עליהם להיות שנה בישראל. דבר זה יוסיף הרבה לחינוך היהודי ולהתייחסות הנוער אל המדינה.

על יחסה של הקהילה היהודית למדינת ישראל, מוכיח לנו הרב פרנקפורטר את ההחלטה של איחוד הקהילות היהודיות לערוך את כנס הקונסיסטואר בישראל כאות הזדהות עם העם היהודי. כנס זה, בראשותו של הברון אלן רוטשילד והרב ה־ראשי הרב קפלן נערך בתחילת זה שנה בירושלים.

הקהילה לימין ישראל

גם היום של היהודי בעיקר של יוצאי צפון אפריקה אל המדינה הוא חם ולבבי, אלא שאין לו מודעות עמוקה לבעיות. כשהמצב בארץ חם, הוא מזדהה עם המדינה מוכן לתרום לבענה. אולם כששקט אין הוא יודע להעריך את מידת החשיבות בבבוד הרוחה ובעזרה אחרת למדינה. הוא יודע כי בצד מצווה הוא מקבל משהו, אפילו ברכה, ואין לו את התודעה לתת משהו ללא לקבל תמורה. ברם, גם זה משתנה. בזמן האחרון ניכר כבר שינוי בהלך המחשבה.

„בצד שני — אומר הרב פרנק־פורטר — ניכרת בשכבה האינטלקטואלית היהודית פתיחות רבה יותר כלפי מדינת ישראל והיהדות. בעיקר, הפעילויות של הקונגרס היהודי ה־עולמי בקרב חוגים אלו. בתחילה היו הרצאות מטעם הקונגרס מושכים כ־20—30 איש, היום כל ויכוח או דיון בבעיית היהדות וישראל מטעם ה־קונגרס היהודי העולמי מושך קהל אינטלקטואלי המונה כ־400—500 איש.

לרב זכריה פרנקפורטר רעייתו ושכים, עתה. טרם צאתו הוא קשר של הקמת ישיבה מקצועית בסיירה. אשר תכשיר יהודים בני תורה ל־מלאכת כפיים. בזמנו הצעתי ר' „אודל" כי יעשו דבר בזה, אפילו הייתי מוכן לתת להם מפעל אחד שלי ששם יובלו הבעדים להתמחות בתחנכם. אולם בטרואה שעקב הוד־עה שלי שהמחלקה הזו תהיה יהודית ודתית אנשיה מהסתפקה.

כל עיסוקיו הפנסיים, אינם מאפשרים לו לישב במקום אחד. אם עד עתה היה נשיותו בין טרואה לפאריס בעבודה. אף שימש כרב בבית הכנסת נואר בפאריס, שם נתן שיעור ב־גמרא מידי שבת, הרי עתה תהיה ירושלים כמרכז לפעילותו עד אשר יחסל עיסוקיו באירופה.

בנו, עלה לפנינו. בנו השני היה בצבא במלחמת יום הכיפורים, והוא גאה כי בנו היה גם בין החיילים המשחררים את ירושלים, בימי מל־חמת ששת הימים.

כבר כאן הספיק להכנס לעניינים. ביקר בקרית־ארבע, התרשם בהיש־גיה ומהרוח החלוצית והחליט להקים את אגף הארות של הישיבה שישא את שם אביו ר' ישראל פרנקפורטר ז"ל.

רעיתו, מי שנהלה את עיסוקיו הרבים בצרפת, בוגרת בית הספר הגבוה „גראנד אקולדה בזאר" ב־פאריס, מוסמכת מירושלים. בביתה בקומה ה־12 של בניין רב קומות, אינה פוסקת מלהתפעל מהנוף ומ־האוויר הצלול של ירושלים. „אני, כאומנית יכולה לאשר שאין בשום מקום בעולם אוויר כה צלול, כה בהיר כמו זה של ירושלים בשעות אחר־הצהריים".

מי ינהיג את מפלגת העבודה?

מאת שאול מידוליש

בסידרת הראיונות המתפרסמת בימים אלה אומר שרגא נצר, מי שהיה ה„בוס" של ה„גוש" במפא"י, למראיין שלמה נקדימון, כי כאב לו לשמוע את גולדה מאיר מדברת על „טאמאני־הול" (חוג פוליטי בארה"ב שהיה ידוע בקשרי תב־כים עם העולם התחתון) ב„גוש".

השבוע אמרה לנו אישיות ידועה ב־מפלגת העבודה, הנמנית על צמרת מפא"י לשעבר: „לפחות שהיום היו אומרים משהו כזה על המפלגה. אבל לא יתכן להגור שיש פעולות בעלת אופי נפשע — כי אין בכלל פעולות..." זוהי האווירה המאפיינת היום את מפל־גת העבודה: שיתוק, ניוון, תחושה מה־לכת נכאים. לא יפלא, איפוא, שבמסיבה שנערכה בבית אותה אישיות זרק אחד המשתתפים את השאלה: „איפה שרגא נצר"?

חסירתו של שרגא נצר מורגש בגליל בגדולה שבמפלגות ישראל. הפעולה בבית המרכז מתבצעת בטון מינורי מאוד — אם בכלל. מאז עזבה ה„גבירה" את שולחן הממשלה — ואת הגה המפ־לגה — אין היום אישיות מרכזית שתוכל לרכז בידה מלוא הכוח כדי להזיז דברים במפלגה, ולהשפיע על קבלת עמדותיה. ממסד החסיבור במפלגה נהוג כבהה לפני השסה בשבה הסיבה נזהרת לא לפגוע בחברתה, ומעדיפה לשמור על חזות עקבה בכיכיה העייפים של המפלגה — לפחות חיצונית.

למעשה „ממשלת הצללים" שמחוץ למפלגה — מעמידה בצל את הממשלה הנוכחית.

■ רבין שומר קשר עם גולדה

יצחק רבין, המתחיל להבין שהוא, לפחות פור־מלית, גם ראש המפלגה —, שומר על קשרים אמיצים עם גולדה מאיר. פגישות רבות נערכו בין השניים, חלקן — ובו לפרסום, ועל חלק מהם הוטל הסוד. רבין נהנה מאימונה של גב' מאיר. היא חוזרת ומייעצת לו בעניינים מדיניים. הגב' מאיר אמרה לד"ר קיסינג'ר, בביקורו האחרון, כי היא סומכת ידה על צעדו של רבין, והמליצה על יורשה בכל פה. הגב' מאיר גם „מגדירה" בשיחותיה את דעתה על אישים במפלגה ובממשלה הנוכחית. מכוניתו של ראש הממשלה נראתה בחמש פעמים בשלושת החודשים האחרונים. ליד ביתה של הגב' מאיר ברמת־אביב.

ראש הממשלה, גם מקיים פגישות קבועות עם מזכ"ל המפלגה, מאיר זרבי, אלה נערכות באמצע השבוע בירושלים ובסוף השבוע בת"א. מר זרבי מעדכן את רבין בעניינים השוטפים, וגם מקבל הנחיות בנושאים הקשורים במפלגה. כן הועלתה הצעה להקמת פורום מנהיגותי עליון במתכונת „חברייה". זה יהיה גוף בו ידונו ויתייעצו על נושאים חשובים, טרם קבלת ההחלטה וההכרעה בהם במוסדות המוסמכים. אין עדיין הרכב למס־גרת ל„חבריה". אבל היא תכלול כנראה את שרי מפלגת העבודה, את מזכ"לה, את מזכ"ל ההסתד־רות, את הגב' מאיר, ח"כ משה דיין ויו"ר הנהלת הסוכנות ח"כ פנחס ספיר.

אגב, לאחרונה התמודד היחסים בין ספיר — הנחשב עדיין ל„איש החזק" בשטחים רבים — ובין יו"ר יהושע רבינוביץ. בשיחה עם כותב שורות אלה נתן ספיר ביטוי לכעסו, וביקורתו...

שותפה סירב לשבת ליד מר רבינוביץ. ח"כ ספיר עדיין כועס על רבינוביץ, וכמה מאנשי ה„גוש" לשעבר — ובראשם דוד קלדרון, על כי ברגע האחרון שינו את דעתם בכנס בענין החסי־בות שנערך בבית המפלגה. ספיר תומך בממשלת רבין, אך בחוגים פנימיים הוא מביע דעתו נגד מדיניותה. ובאשר לרבין עצמו אמר בחוג פנוד: „יש לכם מישהו אחר"?

רבין מצליח להלך בין הטיפות. ביחסיו עם ר־בינוביץ כזה וספיר בזה. לאחרונה התהדקו יחסיו עם שר־יוצא אחד — ראש עירית חיפה יוסף אלמוגי. עם האחרון הוא שומר על קשר מתמיד. כשמסתובבים ביניהם שסירובו של אלמוגי להצטרף לממשלה, נובעת מהקשיים הטכני, שמנע בינידו בשר. רבין הופיע בפני מחוז המפלגה בחיפה, ובחוגי ה„עבודה" רושמים את הצעקן — כמובן בכיסה. בכלל, ראש הממשלה הצליח ליצור מערכת יחסים הדוקה עם ה„בגורות השבעים" במחוזות — האנשים מן השדה, העושים את העבודה השחורה. יחסיו עם עוזי ברעם, מזכיר מחוז ירושלים. ועם אורי אגמי, מזכיר מחוז חיפה — טובים. ואף למעלה מזה. לאחרונה נרקמה מסכת ידידות גם בינו לבין אישים מסמר בגוש ת"א, ומזכיר המחוז דב בן־מאיר אף הצטרף לקריאה לביטול הסיעתיות — קריאה שרבין יזם אותה, כדי להביא בהדרגתיות לביטול המבולה של הסיעות.

■ הנסיון לקרב את אבן

אין ספק כי שר־יוצא אחר, אבא אבן, עוקב בין הבד ובכחינו להתפתחויות. לאחרונה זכה ל־מחוה מצד שר החוץ. יגאל אלון ביקר בביתו, ניהל עמו שיחה ראשונה מאז ידע את מיבוזו וביקשו לצאת לארה"ב כדי לנהל שם מערכה הסברה לאחר כשלון שיחות קיסינג'ר. מחווה זו לא היתה פרי יוזמתו של אלון. המחווה הוא בהבצאה כ„הכלצהו" של ראש הממשלה מר רבין, לרתום את אבא אבן למערכת ההסברה. לרבין קשיים אישיים רבים עם אבן. הוא זקף אותו לא־פעם עם כיהן כשגריר תחת חסותו של אבן כשזה היה עדיין שר־החוץ. אולם רבין מודע לפופולא־ריות העצומה לה זוכה אבן בקרב יהדות ארה"ב, ובקרב חברי הקונגרס והעתונות, והוא התגבר על בניניו האישיים, ודרש מאלון להפגש עם אבן ולבקשו לצאת לארה"ב.

העלובה הגדולה ביותר, נשארה ח"כ משה דיין. אם למישהו היו תקוות כי דיין יאלץ את שר הבטחון שמעון פרס, איש סיעת רפ"י לשעבר. ליטוש את כסא שר הבטחון בשל „תבוסנות" ממשלת רבין במו־ב על המצרים — הרי התקווה זו התנפצה אל מול עמידתו האמיצה של רבין במר־עמידה זו „שהשה" בפיו של דיין כמה בהבאיה לרבין. אך נראה כי הוא יודע את שאבעו. בש־ההודעו השיווה יגבר הלחץ האמריקאי. עם זאת לא נראה כשמעון פרס „יכנע" לדרישות להתפטר — אם הבשגה, הוא נוהג הרוב בפופולאריות עצומה, בעבור בממשלה איתן. קשה יהיה כי ייעתר לתביעות ליפוט עמדות אלו. אגב, פרס העיד על עצמו בשיחה פרטית, כי הוא יחזק היום, ברוחו הזורה במערב, בהנעשה בקדירה הפוליטית. הרכוש היחיד שיש לו על הנעשה במפלגה בא כדיווחיהם של הכתבים לענייני מפלגות...

■ בין „יונים" ל„נצים"

נראה שאפשר היום להצוה סכסכית את מפלגת העבודה רק בנושא אחד: ההחזקה ל„יונים" ול„נצים". חילוקי הדעות באו לידי ביטוי בישיבת סיעת המערך בכנסת, לפני קבלת ההחלטה ה־בנושא המו"מ עם המצרים. מחד — עמדה מפ"ם וחלק ה„יוני" במפלגת העבודה, ומאידך רפ"י, חלקים מאחה"ע, וחלק מאנשי מפא"י. ראש־הממ...

הצעירים היו ה"כים שושנה ארבלי־אלמוזלינו, דוד קורן, ומרדכי בן־פורת.

הכיוון הכללי במפלגה היא להוליכה בין שתים־נע מחלוקת שתחריף את הקרעים ותוביל למשבר. זהו הקו שהנהיג גם את ראש הממשלה, מר יצחק רבין. בשכינס לפני חודשיים, לראשונה, את הוועדה המדינית של המפלגה. בקרוב הוא עומד לכנסה שנית. לא ידוע, אם ח"כ משה דיין יקח חלק בדיוניה. הוא הזהיר באזני חבריו, כי הוא מוכן להיות נציג רפ"י בוועדה, בתנאי שחברי רפ"י יתכנסו, ישבעו את הקונספציה המשותנית־מדינית שלו, ויאשרו את עמדתו בהצבעה. כמובן, שעמדה זו לא עולה בקנה אחד עם עמדת רבין. לכן מעדיפים אנשי־השורה במפלגה שמשה דיין לא ישתתף בוועדה המדינית, שלא להיגרר למשבר חריף.

רפ"י מתלבטת גם בשאלה האם לחזור ולהיות סיעה בציריה. זוהי שאלה עקרונית עבודה, שכן עמדתה המוצהרת היא ביטול החטיבות ומינוי מוכיר בסיעה. פידויי הכרה וה־יפקד בחטי־בות, אבל, אם לא יחול מפנה בעשה זה, ולא יוכרו ריטביית על ביטול החטיבתיות, יתכנסו מוסדות רפ"י־לעבר. ובחוביש להפקיד שבות עונים.

■ מה קורה בדור הצעיר?

אגב, גם אנשי המשמרת הצעירה במפלגה, שלאחרונה הוחלף בה היו"ר, ובמקומו של יחיאל לקס נבחר נתן רענן, תומכת בראש הממשלה מר רבין, כבאישיות היחידה המסוגלת לליכד את ה־שורה המפלגתית, ולשמור על הבסיסים שנוצרו. רענן, הוא בעל דעות „יוניות", ולכן רבות ה־פה בהבבבים הדור הצעיר התהבלו ההלכות ברוח לאוביות־יונית, עובדה שהצביעה על בבידה רופפה של לקס ורענן.

ראש הממשלה, התאכזב אישית מפרישתו של ח"כ אריה „לובה" אליאב משורות המפלגה. מר רבין ניסה באמצעות ידידיו של אליאב ב„חוג ליליבן בציית להביאו לחזור בו מכוונתו — אך ללא הועיל. „לובה", מי שהיה מזכ"ל המפלגה, מנסה לרכוש עתה חברים נוספים כדי שיפרשו ויקימו יחד עמו רשימה חדשה. „הארית הוותי־קים במפלגה רואים באקט הזה של „לובה" סוף דרכו הפוליטית. כך או כך. „לובה" לא הסך שבס ליטנו מחבריו לסיעה, המכנים אותו „בעל הזי־לובה". ובאחרי גבו ויכוחים שפרישתו באה על רקע אי סיפוק השאיפות האישיות שלו לתפקיד בינטיסראל". „מבחינה רעיונית ותוכנית אול החבבן בגופה של המפלגה, ראשה בקולקטיב הוא להפקד... הגעתי למסקנה שההנהגה החדשה איננה שונה מן ההנהגה הקודמת... מה שמאפיין אותה זה הביצועיות". ועל רבין והצמרת החדשה: „הם אנשים קרים כלפי הזולת, אינני מתכוון לקרי־רה אלא לשכר של אידיאה מכוונת".

אגב, חבריו ינוך־קתפידהים ולהאבק, ח"כ יצחק בן־אהרון, „הזר הלום" בעת האחרונה. היא איבד להגיפת המאבק החסלים כי הוא „הבת פריבות יפוליגיים". חבריו ל"אחה"ע בנבאים שזו הקדנציה האחרונה בקריירה הפרלמנטרית שלו.

* * *

„הורים קיסינג'ר" הקפיא, כבעם להלכין, את מהלך הענינים במפלגה. מזכ"ל המפלגה, מאיר זרבי. מבהבין במזכירות לביצוע מילוות הקונגר־סים למימון המימון המפלגות, כדי להדיש ב־בימבת את הפעילות. לפחות בסניפים, לאחר קזו בווצה מהוב" אמצעים בססים. לדעת חברים ב־מפלגה, יכול לבוא שינוי רק אם יקום מנהיג למפלגה.

בנסיר, שכוחו נולש לאחרונה — אין רואים את המיועד הבאים. רבין — עדיין איננו הוב כלכ"ביבה.

...רזת יום העצמאות

...יום העצמאות תשל"ה צוירה בידי ילדי בוה"ס ...א בירושלים ועוצבה ע"י ו. סורנובסקי ובנו. ...ה הוצאה לאור מטעם הועדה לאירועי יום העצמ... ...ושרות הפרסומים במרכז ההסברה. ...ה מופצת בימים אלה ב־35,000 עותקים בארץ ...ל.

هكذا من الاصل

هكذا من الأصل

בחוג המשפחה

מאת בתיה כרמי

פינת אוכל מעוררת תיאבון

פינת אוכל נעימה, מנעימה את שעת הארוחה. נסי לשווה לפינה אוירה אינ־טימית, תוך שימוש באביזרים לקישוט בלתי שיגרתי.

*

המפה, הוילון והאהיל:

יפה במיוחד היא פינת אוכל, בה תוא־מים המפה, הוילון והאהיל למנורה.

קחי בד משובץ באדום־לבן או בד פרחוני בגוונים האהובים עליך. גזרי מפה לשולחן, אם יש לך שולחן אוכל עגול, שהוא יפה במיוחד לפינת־האוכל, גזרי את המפה כך ששוליה יכסו מרבית אורכם של רגלי השולחן.

אם יש לך חלון קטן בפינת האוכל, התקיני וילון סלסלה, מבד המפה.

את האהיל תוכלי ליצור בעצמך: על שלד חוטי־ברזל, אותו ניתן לרכוש בחנות למלאכת־יד, התקיני ביסוי מאותו הבד. את שולי האהיל עטרי בפס חוטי־משי או כדוריות קטיפה בצבע תואם. אם השת־משת בבד משבצות אדום־לבן, בחרי ב־עיטור אדום, תואם.

סלסלת פירות:

הצמידי שרשראות פלסטיק או קטיפה לסלסלת קש ושלשלי אותה מהתיקרה, בפינת־האוכל, בעזרת וו שהברגת להתיק־רה. מלאי את הסלסלה בפירות.

עתיקות:

העתיקות הן באופנה. אם הצלחת לאתר אצל הסבתא, מגהץ־פחמים ישן, צבעי אותו והעמידי אותו על המדף או כתומך לדלת שלא תיסגר. אם מצוי אצלך עדיין תנור נפט ישן, אפשר עדיין להפוך בו

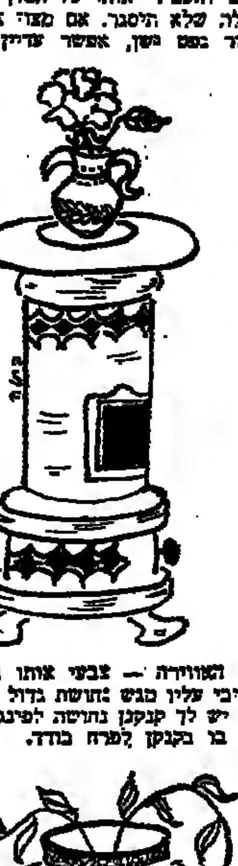

את האוורירה — צבעי אותו בצבע שמן, הציבי עליו כגש נחושת גדול ובמרכזו — אם יש לך קנקן נחושת לפינג'אן השתמ־שי בו בקנקן לפרח בודד.

מנורת נפט עתיקה מנחושת, תוכלי ליצור עציץ ולגדל בו צמח מטפס.

הפרידי את חלקה העליון של המנורה מהחלק המיועד לקיבול הנפט שהוא דמוי גביע. הכניסי לגביע ספוג לפרחים, נעצי בו צמח מטפס והשקי במים. תוכלי לגדל בספוג, גם מתפוח־אדמה או בטטה, שתילה יפים.

את הגביע, תוכלי להעמיד על מדף, אחד מסידרת מדפים שתוכלי להתקין בין עמודי נחושת ששימשו במחיצה לפינת־האוכל. על יתר המדפים תוכלי להציג אוספים, כמו: אוסף מסגרות וכד'.

קנקן פרחים:

אם יש לך סיר נחושת גדול, מתקופת הסבתא, העזרי אותו לשימוש כקנקן ל־פרחים.

קישוטי קיר:

על הקיר, תוכלי לתלות כף ומזלג קמ־נים כעץ, אותם תציירי בעצמך. אינך חייבת להיות ציירת לשם כך. כל עיטור פרחים, קווקוים או נקודות צבעוניות, יהיה יפה. אם יש לך ספלי חרסינה לבנה, שאינך משתמשת בהם תוכלי לצבוע ול־צייר אותם בצבעי גלזורה, המיועדים ל־זכוכית ולחרסינה ולתלות אותם לקישוט על הקיר.

להמשיך ולחיות בגוש עציון

דורית אונא, נולדה במלחמת השחרור בכפר־עציון. היא אך פקחה עינים, לראות את נופו הקסום של הכפר, את הרוחות והשקיעות המופלאות בהרים — כבר פונתה עם כל יתר ילדי הכפר בינואר 48 לירושלים.

"היינו מספר חודשים בירוש־לים", מספרת דורית, "לאחר ש־הגוש נפל, עברנו לגבעת־עליה ליד יפו, שם גרו הנשים והיל־דים ועם החברים שנותרו ב־חיים — במסגרת קיבוצית, כ־משך 3 שנים. אני הייתי ילדה, בגיל 4 עברתי עם המשפחה ל־קבוצת "יבנה". גם לאחר שה־חברים התפזרו ועברו לגור ב־מקומות שונים בארץ, הם הקפי־דו לשמור על קשר ביניהם.

תמיד היתה לנו תקוה שיום יבוא ונחזור לגוש־עציון" מספרת דורית שאכן שבה וחזרה לכפר הילדות.

בכפר־עציון היו כ־95 ילדים, דורית היתה הילדה ה־60 שנול־דה במקום. היום שבו לכפר 18 ילדי כפר־עציון של אז כשאליהם הצטרפו משפחות וילדים.

"בימים האחרונים בגוש, ב־תקופת מלחמת השחרור, הרבו הילדים לטייל בכפר", מספרת דורית, "הם עברו בצאן, ברפת, בלול ובמסגריה כדי לומר שלום ובעיקר — להתראות"...

את הפרידה המכאיבה, זוכרים החברים היטב. הילדים הגדולים יותר זוכרים לדבר בוריהם וב־שקיעה בהרים שנחרטה בזכרונם כמראה מיוחד ובלתי־נשכח. "ב־משך כל השנים", מוסיפה דורית, "שמענו ספורים רבים על הוו־ החיים בגוש, אותם שמענו מה־הורים, אך בעיקר הקפידו לש־מור על קשר בין הילדים באמצ־עות קייטנות משותפות ומיוחדות. אך ורק לילדי כפר־עציון. את ההזמנות לקייטנה שלחו לילדים שהיו כבר פזורים בכל רחבי הארץ, אך כולם הקפידו לבוא ולהשתתף בקייטנות.

בתקופת מלחמת ששת־הימים, היתה דורית, מורה־חיילת, לאחר שחברי הגוש עלו להתיישבות ב־עצם המקום, באלול תשכ"ז, היא המשיכה לעבוד בהוראה במשך שנה נוספת, אך שמרה על קשר עם המקום.

היא ביקרה בכפר־עציון הח־כתבה עם חברות וחברים, כשה־קשר והחוויה שלא נתקו במשך כל השנים הקרישו בה את הרצון לחזור. "היום אני נשואה, אם לשני ילדים ועובדת בכפר־עציון כמטפלת", אומרת דורית ומדגי־שה "היה לנו חלום לחזור לגוש — החלום התגשם".

הליכות והלכה...

מביאה: הרבנית איילה גליקסברג

עומר:

* ר"ש לקיש אומר: לעולם אל תהי מצות העומר קלה בעיניך, שע"י מצות העומר עשה הקב"ה שלום בין א"ש לאשתו, הוה אומר: במנחת קמח שעורים (ויקרא רבה כ"ח ו').

תבשיל ומאפה:

* אשה השורה לגלות הקדרה של חברתה — לדעת מה היא מבשלת (משלי שהרות פ"ו ה"ב).
* אשה משכמת ואופה, כדי שתהא פת מצויה לעניים (בק' פ"ב ע"א).

משפחה:

* אל יטיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו (גיטין דף ו').

כל הנוצץ...

לא כל הנוצץ — זהב או יהלום... א־לו יכולה בהלום להיות גם אבני־חן. האבנים מובאות בודד"ל אך מליב־שה בארץ. ליטוש הנחשב לטוב ביו־תר בעולם. מטרת הליטוש להבליט את יופיה של האבן בבלי ליחוס חשי־בות לורית — באו־תה מידה המיוחסת להן בליטוש יהלו־מים.

מקורן של אבני־החן הוא מהכורות.

סיכה בעיצוב עתיק בה האיזמרגדים מלובשים בצורת ס'פות. האיזמרגדים מצויים בקולומביה, ברזיל ואפריקה.

איזה אבנים מצויות?

האבן היקרה ב־יותר היא האודם, גדולה וצרורי היא מיובאת מבורמה. האיזמרגד הירק־רק מיובא מברזיל, קולומביה ודרום אפריקה. הספיר היפה ביותר הוא הכחול, בספירים נדירים מחליפים את צבעם באור השמש מכחול לאדום.

אולם קיימים גם ספירים לבנים, אדומים, ירוקים וסגולים המוב־אים מקשמיר, בורמה, אוסטרליה ותאילנד. הטופז מורכבת מכלחי־אלומיניום. צבעה צהוב־חום, אך יש טופזים בצבע תכול. אדום ויש שצבעם נצלט באור. צבע הטורקיז כשמו בן הוא והוא כחול־ירקרק האופאל שקופה למחצה ובתוכה הרורים כחולים, ירוקים, אדומים וכתומים.

מבחן לאימות:

אך מאחר שכל הידע הזה אין בו כדי לסייע בבחינת אמינותן של אבנים, הוקם לצורך זה, מכון לאימות ולזיהוי אבנים במדסת אבני־החן שברמת־גן. מנחם טבדרמיש, בוגר המכון הגיאולוגי של בריטניה, בודק את שבירת קרני האור, עושה אנאליזה של הצבעים ובמקרוסקופ בודק את הקריסטלים הנוספים בתוך האבן. וכשהוא קובע, בסופו של דבר, שהאבן איננה סינטטית אלא טבעית, אפשר כבר בהחלט להאמין לו.

הפנינים:

בניגוד לאבני החן, אין הפנינים עוברות ליטוש, אומר לנו גד אהרן שלומוף, מהיבואנים הגדולים של הפנינים בארץ. הן גדילות בתוך צדפות חיות בים, בטמפרטורה מסויימת. הצדפות גם עוברות בדיקות ברדיואתיות, שכן צדפה חולה אינה עשויה להדביק את כל השכבות. הפנינים האפורות זולות יותר מהלבנות, בן צדיפות פנינים בעלות ברק, פנינים עגולות ופנינים שקליפתן עבה יותר.

איך מנקים פנינים:

מנקים את הפנינים באמונית או בכל חומר ניקוי להלוות. שוטפים היטב כתחה לברה. מנגבים והפנינים מוכנות לעיטור הצואר.

פונץ' למסיבת יום תעצמאות

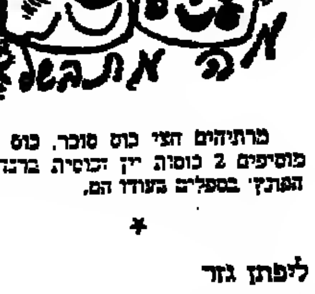

מרתיחים חצי כוס סוכר, כוס מים, קינמון ומיץ לימון. מוסיפים 2 כוסות יין תוסיה ברנדי, מרתיחים ומגישים את הפונץ' בספלים בעודו חם.

*

ליפתן גזר

מבשלים על אש קטנה ½ גזר מקולף עם ½ כוס מים ו־¼ כוס סוכר.

משחימים במחבת 3 כפות סוכר במעט שמן. יוצקים את הסוכר לתוך הסיר ומבשלים עם הגזר כ־15 דקות, עד שהמים מתאדים. אפשר להבזיק מעל הגזר קינמון. מגישים את הליפתן קר.

קיץ ללא דיאטה

השמלה משוחררת לכל פי שהיא יוצאה מהדיאטה לבנין. הקיץ החזרה שמלות השק הרחבות ה"מפתאנה" לאופנה. האורך — בין הקרסול, מידי ומאקסי.

הרכבה פרי עתונה מודפסים ברבה ריקמה והדפסים של פר־חים.

שח־מט

בעריכת שלמה קנדלשיין

"המלך שוויתר על כתרו" — בובי פישר

אלוף העולם בשחמט, היהודי הי אמריקאני רוברט ג'יימס ("בובי") פישר הנחיל אכזבה רבה למליוני חובבי השחמט ברחבי העולם, לאחר שאחת מדרישותיו נדחתה ע"י פידי"א (הוצאה של תיקו 9:9 משאירה ב־ידיו את הכתר) סירב להגן על כת־רו, ולא נתן את הסכמתו במועד האחרון שנקבע (1.4.75). לפידי"א לא נותרה ברירה אלא להכריז על יריבו לקרב הכתר — הרוסי אנטולי קרפוב בן ה־23 — כאלוף העולם החדש בשחמט.

בחוגים הקרובים נתיחס בהרחבה למניעים והסיבות שקדמו להחלטתו הקשה של פישר שכנגה "דו־קרב שהכפאר מאליף ביותר. כן נסקור את דמותו ומשחקיו של האלוף החדש בקרוב.

שחמט ברחבי תבל

וליםידוביץ זכה באליפות יגוס־לביה עם 12½ נק' מ־19 משחקים 4—2. גלינוריץ ליוברביץ וסתנו־בין 12 נק' ב"א וכו'.

התחרות שכמה כתחרות אזורית מוקדמת לאליפות העולם בשחמט והראשונים זכאים ליטול חלק בשלב הבא.

*

בתחרות המסורתית לזכר קפבל־נקה שנערכה בקובה זכה השבדי אולף אנדרסון עם 13 נק' מ־17 משחקים. מקום שני ואסיוקוב (ברית המועצות) — 12 נק'. שלישי — בל־שב (ברית המועצות) — 11 נק' וכו'.

משחקי הליגה הלאומית — סבוב 6

לאחר הסבוב השישי של משחקי הליגה הלאומית עלתה לראשות ה־טבלה קבוצת מרכז הנוער א' תל־אביב שניצלה את דחית המפגש בין האלופה אס"א טכניון א' חיפה ל"אליצור־רשבסקי" תל־אביב. מרכז הנוער א' תל־אביב זכתה בנצחון משכנע נגד "רובינשטיין" א' ירו־שלים וכמוה גם רמת גן נגד "ה־פועל" עמק חפר/נתניה. "הפועל" בת־ים נגד "הפועל" א' ירושלים ו"לסקרי" תל־אביב נגד קבוצה עירו־נית חיפה (קריימן ניצח את אורין בלוח הראשון).

בתיקו הסתיים המפגש אס"א א' אוניברסיטה א' תל־אביב — "הפועל" "פלדקליין" ראשון לציון (כגן זכה נגד רדשקוביץ בלוח הראשון).

התוצאות המלאות:

"לסקרי" תל־אביב — קבוצה עי־רונית חיפה 2:4. "הפועל" בת־ים — "הפועל" ירושלים א' 1:4 (1). מרכז הנוער א' תל־אביב — "רובינשטיין" א' ירושלים 1:4 (1). רמת גן — "הפועל" עמק חפר/נתניה 3½:½ (2). אס"א אוניברסיטה א' תל־אביב — "הפועל "פלדקליין" ראשון לציון 3:3. אס"א טכניון א' חיפה — "אלי־צור־רשבסקי" א' תל־אביב — נדחה.

דרוג הצמרת

1. "מרכז הנוער" א' תל־אביב — 23 נק' (1) 3—2 "הפועל" בת־ים 21½ נק' (2) "לסקרי" תל־אביב 21½ נק' 4. אס"א טכניון א' חיפה 20 נק' (6) וכו'.

נציגי ישראל לתחרויות האזוריות לאליפות העולם

נקבעו נציגי ישראל להתחרויות ה־אזוריות האישיות לאליפות העולם בשחמט. רב אמן ולדמיר ליברזון ייצג בתחרות האזורית באיסלנד. ה־אמן הבינלאומי מנחם צ'רניאק ייצג בתחרויות האזוריות באוסטריה. ד־אולגה פודרזינסקיה תייצג את יש־ראל בתחרות האזורית לנשים ביו־גוסלביה.

אין עדיין פרטים סופיים בקשר להתחרויות אלו.

*

תחרות בינעירונית חגיגית ביום העצמאות בקרית־אונו

ביום העצמאות (16.4.75) תתקיים בברכת להרבות עשה ופסדיב ע"ש הרי סביל בקרית אונו תחרות בינ־עירונית חגיגית מסורתית, בין נב־חרות לוד וקרית אונו.

כן תתקיים תחרות בין נבחרת בתי הספר היסודיים בקרית אונו לבין נבחרת בית הספר "א.ד. גורדון" תל־אביב. התחרויות הן בחסות ראש המועצה המקומית עו"ד אבינדור ר־דשה ומחלקת הנוער הסעדרום ב־מקום.

מרכז ההסברה
שירות הפרסומים
לקראת יום העצמאות תשל"ה

אוגדן מלחמת העצמאות

כולל, בין היתר:
* סרטונים: (1) מלחמות העצמאות — מבוא; (2) מאורעות ראשונים; (3) לקראת ה־15 במאי; (4) הפלישה ובלימתה; (5) שחרור ערים העיים; (6) מבצעים אחרונים. (בהם יותר מ־300 תצלומי שקפים מקוריים).
* חוברות הסבר לסרטונים.
* ספרון על תולדות המלחמה וביבליוגרפיה.
* מפות אזורי הקרבות.

מספר האוגדנים מוגבל

המחיר 75 ל"י

*

בהזמנות נא לפנות אל שירותי ההפצה של פרסומי הממשלה, רח' ב' מס' 29, הקריה, תל־אביב, טלפון 255286
— נא לצרף 3 ל"י דמי משלוח —

ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
ת. ד. 92 ירושלים

זה עתה הופיע

* "לימוד פרשני התורה ודרכים להוראתם" — ספר בראשית — פרופ' נחמה ליבוביץ
ספר עזר למורה ולתלמיד להבנת דברי הפרשנים ודרכיהם בפרשנות המקרא.
243 עמודים — 20.— ל"י

* "נתיבות" — לחינוך ולתרבות תורניים בתפוצות — בעריכת ד"ר חיים חמיאל.
273 עמודים — 15.— ל"י

בהוצאת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה
— להזמנה צרף נא המחאה —

מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

ספר חדש

פירוש על הרי"ף

מסכת קידושין

מאת

רבנו חננאל בן שמואל

יוצא לאור עפ"י כת"י אוקספורד בצירוף מבוא והערות

ע"י

הרב יצחק סונא

המחיר: —.22 ל"י

*

משרד ההפצה: תל־אביב, רח' אלנבי 87, טל' 295036

עצום עיניך...

(סוף מעמוד 6)

— "הם טועים שאני עורך מבוסורה כאן במחסן" — צעק — "שאינני ממריץ אותם לעבודה מספיק. לכל הרוחות! אסור להיות טוב בעולם כזה!"

האנשים עבדו בשתיקה ופחד שיבולע גם להם, בהיותם שותפים לעבודתו.

יום אחד נעלם גרוס ולא נראה במחסן שוב. גם גיסלה לא באה אל העבודה. שטארקמן נגש אל ביתם להודע מה נשמע. את גיסלה לא מצא בביתה. אמה ספרה לו שהיא מתרוצצת למען גרוס, אולי ניתן עוד משהו לעשות.

כעבור שבוע ימים לא היה כבר גרוס בגיטו. הוא נענש על איזו עבירה, שסיבתה לא הובהרה, ונשלח עם הטרנספורט.

הידיעה ירדה כמהלומה על ראש של עובדי המחסן. למרות מגרעותיו השונות העריכוהו האנ־שים וידעו, שיש להם ממונה טוב ואנושי, אשר לא פעם עזר להם בכל מיני דרכים. אפילו ויירצבורג, שעינו היתה צרה במעמדו של גרוס, או יותר נכון, בהטבות שנבעו ממנו — היה מזועזע.

אך דבר לא ניתן היה עוד לשנות.

חבורת עובדי המחסן הצטמקה מאד. במקום גיסלה הנעדרת מהעבודה לא הוכנס אדם אחר. בארצובסקי נפטר בבית החולים. ארליך היה עסוק בעיקר בהנהלת הפנקסים ורק לפעמים נותר לו זמן לעזור לאחרים. לכל העבודה הקשה נותרו למעשה רק ווירצבורג ושטארקמן. וזה, כשמצבו של שטארקמן החמיר מאד. הוא החל לירוק עם סימני דם. הוא הסתיר זאת מחבריו לעבודה וגם מהמנהל החדש שמונה עליהם.

עד מהרה התברר לכל, שזה, האחרון, לא יתרועע ויסחוב את החבילות יחד עם כולם, כדוגמת גרוס. הוא נתן רק פקודות ועל האחרים היה לבצען.

תקנות העבודה החמירו ובעקבות אלה חסל סדר הפוגה כלשהי, חסל סדר מניין. לא נשמעה עוד שירה במחסן, ואפילו שיחת חברים על המרק פסקה.

יאוש שחור ירד על כולם. הימים, השבועות והחדשים נמתחו לאין קץ, ללא קרן אור, ללא שום תקוה.

*

עם השלחו של גרוס מן הגיטו נלקחו מגיסלה כל הזכויות שנהנתה מהן עד עתה. לא עמדו עוד לרשותה כל תלושי מזון נוספים, וכן נאלצה מיד אחרי הלידה לחזור לעבודה. מתחילה טפלה אמה בתינוקת שנולדה, אבל אחר כך הוכרחה גם היא לצאת לעבודה ולא היתה ברירה לגיסלה אלא להביא את התינוקת עמה למחסן.

הפעוטה הפכה למרכז התעניינות ודאגה של עובדי המחסן. הם אהבוה ופינקוה במידה שהזמן רק איפשר להם זאת.

גיסלה — עדיין היתה יפה, עדיין נבדלת במראה מרוב הנשים, אולם עיניה, — הן הצטעפו כבר בסבל הכבד של הגיטו. נוסף על המצוקה והחרדה שנשתכנו בהן, הציצה מתוכן לפעמים הבעה של תהיה, של שאלה, אשר אין עליה תשובה. מדוע, מדוע זה מוכרח להיות ככה? היא ביצעה את עבודתה בשתיקה, ורק בצייץ הקטנטונת, רכנה עליה ובחיוך מצומת על שפתיה העתירה עליה נשיקות לרוב, ועיניה מלאו דמעות.

שטארקמן הסתכל עליה מן הצד ולבו דאב על פריחתה שנקטעה באיבה, באופן אכזרי כל כך.

והתינוקת היתה חמודה מאד. חייכה לכל אחד, משכה על עצמה חום ואהבה. אגדה כאילו כל סיפה שהתוקה לה, כחכם זה, הרואה את הנולד. כאילו ידעה באיזה חוש מסתורי מה יחסר לה אלה בעתיד.

*

היתה תקופת שקט יחסי. שביב של תקוה החל להתגנב בלב האנשים.

אבל מיד באו הגרמנים והרגו אשליה זו. הוכרז על גירוש גדול, שעלה במימדיו על כל הקודמים. כל בתי המלאכה והמפעלים נצטוו להביא רשימות של כשני שלישים ממספר עוב־דיהם. עם התרחבות החזית במזרח, היו דרושים להם, לגרמנים, אנשים רבים לעבודה במקומות אחרים, כביכול...

היום בו הופיעו הרשימות הארוכות, מודבקות על הקיר בפרוזדורי המפעלים, היה יום שחור בגיטו.

שטארקמן הקדים לבוא והספיק לקרוא לפני כולם את שמה של גיסלה ברשימה. הוא עמד תחתיו, הלום בזה לא קרא.

ליד הרשימה נוצרה בינתיים התקהלות, רעש, בכיות, דיבורים ושידולים. המולה גדולה, שהלכה והתפשטה בכל הבנין; המולה כבדה, מבשרת שבר האסון.

המנהל נסגר ונעלם מאחורי דלת משרדו. הקהל הוסיף לצבוא על הרשימות ולהרעיש. שלושה ימים נמשכה האנדרלמוסיה במפעל. שלושה ימים התרוצצו האנשים ממנהל למנהל, בבקשם פרוטקציה למחוק אותם מן הרשימה.

גם היא היתה בין המתרוצצים. היא באה והתינוקת בזרועותיה. מתחילה אפילו לא נתנו לה להכנס למנהל. המזכיר טען, שאין לה מה לבקש — הפעם לא יעזור דבר. עובדי המחסן ביקשו עבורה, שידלוהו שירשה לה להכנס, ואולי בכל זאת יתחשב המנהל במצבה. המזכיר נעתר לבסוף לבקשתם, והיא נכנסה.

כעבור מספר דקות בלבד נפתחה הדלת בתנופה ובפתח הופיע המנהל כשהוא מנופף את זרועותיו.

— "מה אני יכול לעשות?!" — צעק לעבר גיסלה — "מה אני יכול לעשות?! אולי תאמרי לי. את מי לשלוח במקומך? נו, תאמרי!" קולו הפך צווחני ובלתי אנושי. — "את מי את רוצה שאשלח תחתיך? את מי? את מי? הוא חזר על השאלה־הצעקה פעמים אין ספור, כאילו השתבש משהו בתוכו והוא אינו מסוגל לעצור בו.

גיסלה התכווצה בתוך מטפחתה המשובצת, בה עטפה את עצמה וגם את התינוקת המבוהלת. היא לא ראתה לפניה איש, עת פלסה לה דרך לצאת מבין האנשים הצובאים על חדרו של המנהל. היא היתה חיוורת מאד וקטנה לפתע הרבה מכפי קומתה.

שטארקמן וארליך הובילוה למחסן. הם ניסו נואשות עוד פעם ללבן את המצב. שטארקמן הציע את עצמו למשלוח תחתיה.

— "ממילא אני כבר בר־מינן" — ביקש לשכ־נעה כדי שתסכים — "נוסף לזה, אני אדם בודד ואין לי למי לדאוג".

גיסלה סרבה לשמוע על כך.

— "לא, שטארקמן" — דחתה את הצעתו בקול שקט, אבל פסקני ובלתי ניתן לערעור. — "אני יודעת, שאתה מוכן לזה בכנות, אבל לעולם לא אוכל להסכים לדבר כזה. לא מצדך ולא מצד מישהו אחר".

גיסלה חבקה את תינוקתה, נענעה אותה בתנועות הרגעה קפואות, ועיניה היו מאובנות.

— "אולי באמת יהיה לנו שם טוב יותר" — אמרה לבסוף תקוות — "וכי יכול להיות עוד יותר גרוע מאשר כאן, בגיטו?"

ארליך ושטארקמן לא אזרו כוח להשיב את מבטם אליה.

*

למחרת נודע להם, כי אמא של גיסלה, שגם היא נכללה ברשימת המיועדים לטרנספורט במפ־על שבו עבדה, נתפסה בלילה ונמצאה יחד עם בנה בבית הכלא המרכזי, ממנו יצאו כל המשלוחים.

בבוא שטארקמן אחרי העבודה אל גיסלה, מצאה אותה בקדחת האריזה. הדירה היתה הפוכה. כלי מיטה, לבנים, בגדים וכלים שונים היו פזו־רים בערבוביה על גבי המיטות ועל הרצפה.

— "רואה אתה שטארקמן" — פנתה אליו בקול עמוס נסיון של אלפי שנים — "לא ניתן לנו לברוח מגורלנו. כעת, רוצה אני לא לאבד לפחות את האפשרות להישלח ביחד עם אמי".

האשה הצעירה נגעה ללבו יותר מתמיד. אך בניגוד לקולה הבוגר, העמוס נסיון מר רב כל כך, היו פניה המחודדות כפני צפור מבוהלת, החרדה לאפרוחה ומפרפרת נואשות באויר כדי למצוא את הנתיב שאבד לה.

שטארקמן לא השיב לה דבר ובשתיקה עזר לה לארוז את החפצים.

וכך, בערב אחד של חודש פברואר בשנת 1944, הלכה גיסלה, כשהתינוקת בזרועותיה, לעבר רחוב צ'רניצקיגו. שטארקמן ליווה אותה ונשא את תרמיל הגב הגדול והמפה. דמויותיהם הש־חירו על פני הרחוב המושלג, שהתנוצץ בכפור הגובר.

תור השתרך לפני הכניסה לבית הסוהר.

בהגיע תורם מסר שטארקמן לגיסלה את התר־מיל הכבד וראה אותה נבלעת עם התינוקת בשער.

בעיני רוחו ראה אותה יושבת על המעקה במחסן ושרה "מאך צו די אייגעלעך". השיר, שכאילו הותאם למצבה. שיר גורלה.

קולה החם והעצוב כאילו התקרב אליו ממרחקים. הוא היה כציצי בכוה. כי הוא צובע איתה בעת, במציאות הזה, נרכנה היא מעל התינוקת המבוהלת בזרועותיה ושרה:

"מאך צו די אייגעלעך, מיין קליין גליק..." מבעד לגדר התיל ראה שטארקמן את גיסלה רצה על פני החצר המולקלקה, להגיע מהר יותר לבנין. את המטפחת שהתעטפה בה העלתה מעל לראש, כדי לסוכך על התינוקת מפני הגשם שהיה שוטף. וכך — בזרועה האחת התינוקת ובשנייה התרמיל — רצה גיסלה לעבר גורלה.

שטארקמן עמד שם, נרטב כולו בגשם, ובהה לתוך החשיכה זמן רב אחרי שנעלמו מעיניו.

שטארקמן לא הבין כיצד קרה הדבר, שהוא בילה את המלחמה.

*

הוא לא עשה דבר על מנת להינצל.

כשסוף סוף נגמרה המלחמה, היה, אמנם, שבר־אדם. השנים, בהן עבר מבית חולים אחד למשנהו, שם טפלו בו הרופאים ועשו רבות להעמידו על רגליו, נשארו בזכרונו כספיח מכאיב, כהמשך לעולם הגיהנום, ממנו יצא.

במצב של התאוששות יחסית ומעורפלת החל לערוך חיפושים אחרי אח וקרוב. אך הוא לא מצא איש ממשפחתו.

דבר ה־אכזריות הפריש לו כבתוך הגורל. הוא החולה, מוכה השחפת, התשוש והמסוחרר, אשר פתיל החיים הבהב בקושי בקרבו במשך כל שנות המלחמה — דווקא הוא נשאר! מדוע? לשם מה?!

התברר לו, כי אכן, כשמו כן הוא: שטארקמן. עד כמה שהופעתו סתרה זאת — חזק הוא. חזק עד ברשה, עד הנסר כל הגיון וטעם.

כשהגיע לארץ, עבר ניתוח נוסף וקשה.

הושארה לו ריאה אחת בלבד לנשום בה. עם כל האמצעים החדישים וריפוי השחפת, אי־אפשר היה להציל את ריאתו הנותרת, אלא על ידי הוצאת הגברת יותר.

אך לאט, לאט, שיקם את עצמו.

הוא ראה את החיים המתרקמים ונבנים בארץ. עם כל המאבק שהיה כרוך בזה, הבין את הנחמה הגדולה הטמונה בהם לפצעי העבר.

לכאורה, החיים היו לפניו כעת. היה עליו אך להושיט יד וליטול מהם. אולם כל חייו כאילו כבר נחיו, שם, בל כולם באפילה. שם נשם וחלם שם פחד הזיו, שם רעב וחלה. שם התגעגע התייאש ואהב. שם עלה וירד במולם של כל הרגשות החוויות האפשריות בעולם. עתה דבר לא נותר לו עוד.

לגבי שטארקמן, הזמן שחלף לא הצליח למנוע בעדו מלצלול לאפילה חוזר ושוב. פעמים אין ספור היה חי בסיוטיו שנית ובחריפות יתר, את כל המיתות המשונות, שפקדו את היקרים לו ושבעצמו נתנסה בהן.

הזמן לא ריפא את פצעיו.

שטארקמן השיג עבודה ואף רכש לו שיכון. האנשים הכירוהו כאדם נוח לבריות, שקט ומסתגר. השנים חלפו ורקותיו נזרקו שיבה.

הוא לא הקים משפחה. אך עזבוה זאת... עוררה תשומת לב מיוחדת. רבים הזו במוצה ועל מה שהיה מתחת לפני השטח לא ידע איש.

*

יום אחד יצא שטארקמן לערוך קניות בעיר. זה זמן היה נתון שוב במצב רוח קשה וביקש להשתחרר ממנו. הוא רצה לפרוק מעצמו אשנב לחיות, להתרצות לו. מדוע לא יהנה מעט קצת? מדוע לא יקנה לו איזו דברים להנאתו?

ואמנם, היטיבו אתו הנסיעה והביקורים בחנו־יות שונות. היה בכך משהו שבמשהו מן ההפלגה לתחומים אחרים, אחרים, מלאה האשורים, כהם ענן תמיד. עמוס הבילות, נישא עם זרם האנשים ברחוב הסואן; וכמעט שעלה בידו לפרוק מעליו את משקלם הכבד של הימים האחרונים. הוא הגיע לתחנה וחיכה לאוטובוס שיביא אותו הביתה. השעה לא אצה לו, בעצם שמח שהאוטובוס אחר משום מה לבוא. נשען על עמוד שבקרבת התחנה, הזין את עיניו בזיו של היום ההולך ויורד.

מבין קולות הרחוב, הרעש וחריקת המכוניות העוברות ביעף, בקע והגיע אליו לפתע קול זמר דק. עיניו תרו אחרי הקול.

על ספסל, בסמוך לתחנה, גילה אשה ומחזיקה קופסת פח של כקבבת נובנת, מזל פעם אחת ... אולם כשזה נגבר ועלה שוב, דימה שטארקמן להבחין בו משהו ידוע ומוכר.

בבלי לדעת מדוע, העלה הדבר רטט בנפשו. הוא ניגש לזרוק פרוטה לקופסה. האשה היתה מסורבלת ושמנה מאד. את נהגה קולה בשיר רעוד מסלי בשרה. בגדיה הכילו בקושי את גושה העצום ונראו כמתפוצצים עליה. סבטרה הכחול הוסיף על גודש פניה; ופניה אבדו ושקעו בין כשני חריצים צרים בבצק תופח. מבטה הכללי לא היה כשל אדם נורמלי.

מפעם לפעם היתה מעבירה את הקופסה כלפי העוב־רים ושבים, שלא נענו לה להרים, ופתאום ללא שום קשר לכך, היתה מגחכת את צוחוק בקול מתגלגל ומתגרגר.

מוזר ומנוגד להופעתה היה קול שירתה. כאילו לא השתייך לה, כאילו יצא מגוף אחר. קול זה היה נקי, צלול ויפה להפליא. בעת שזימרה השי־חבר עיניה ופניה נבהתו במאמץ של ריכוז אשר מקורו קשה היה לקבוע. על כל פנים, לא היה זה מקור של שמחה.

מי יודע, חשב שטארקמן, איזו פרשת חיים חבויה בגוף זה?

ופתאום נרעד. הוא שמע את המנגינה הנמוכה לו מאד. המנגינה של השיר האידי, אותו שרה גיסלה בגיטו. מלבדה לא שר איש באזניו שיר זה והוא לא שמע אותו בארץ עד עתה.

בבת אחת חזר שוב לאותו עולם ששקע מסוטר עמד ותקע את עיניו באשה. לרגע נפגשו מבטיהם. המבט המזוגג שלה כאילו התנקה מאפ־ליותו, והתנוצץ ברגע של צפיות לעומת שטארקמן. לתדהמתו הגדולה, ראה לפניו את עינים ירוקות, מלאות צער, תימהון ואי־הבנה. עד כמה שאפשרות זאת נראתה לו שגעונית והוא ניסה לדחותה מכל וכל, היא עלתה בתוך הולמה בו כברק: אלו הן עיני גיסלה!

לא יתכן, ניסה לשכנע את עצמו בהגיון. גיסלה מתה מכבר. היא נספתה באושוויץ עם תינוקתה. לא יתכן, כי נותרה בחיים ואליו לא הגיע דבר קיומה שנים כה רבות. איזה קשר יכול להיות בין גיסלה התמירה, עד־ינת האיברים, הרזה והעדינה, לבין אשה שמנה זאת, אשה־הר זו?

טירוף הוא להעלות זאת על הדעת.

ובכל זאת, הקול והעינים היו של גיסלה.

הוא עמד מזועזע עד יסוד נפשו ולא השגיח באוטובוס שהגיע, אלא לאחר שכבר עבר על־פניו.

"אני חולה, אני הוזה הזיות", התדיין עם עצמו בקדחתנות.

ברגע זה פתחה האשה שוב בשיר, כעת שמע שטארקמן ללא צל של ספק את המילים היוצאות מפיה. אלו היו "מאך צו די אייגעלעך".

צמרמורת עברה בגופו והוא הרגיש פיק ברכיים.

העוברים ושבים לא שמו לב בכלל לאשה המזמרת, להוציא את שמונה שני פרחחים, שנטו לה תמיד להרגיזה.

— "המשוגעת מחיפה! המשוגעת מחיפה, שירי לנו משהו עליו!" — צעקו לעברה. וכשלא הגיבה ניגש אחד מהם ודגדג את מרפקה השמן במקל של שלגון.

היא הפסיקה השיר, ובכעס על ההפרעה איימה על הדרדקים בטלטולים עזים של קופסת הפח. היא רצתה לגעור בהם, אבל לשונה נסתבכה ומבין שפתיה יצאו הברות בלתי ברורות בלבד.

— "אדוני!" — הצליחה לפתע לומר משפט ברור, ופנתה לעבר איש ממהר לאוטובוס ש־מזוודה בידו: — "מדוע הם לא נותנים לי לשיר?"

שטארקמן נדחף בזרם האנשים שנדחקו לאו־טובוס שהגיע. הוא ביקש לפנות אחורה, א־לא עמד בו הכוח להתגבר על הזרם הגובר של הקהל. הוא מצא את עצמו בתוך האוטובוס המאובק, כשזה מתנשם, מתנשף וזז ממקומו.

הוא היה, כנראה, חיוור מאד, כי מישהו פינה לו מיד מקום לשבת.

"זאת גיסלה! זאת גיסלה!" הלמו רקותיו.

לא הזיה היא ולא חלום. גיסלה נותרה בחיים היא ניצלה מן הכבשנים. והנה, מה שעוללו לה הנה, מה שנשתייר ממנה. המשוגעת מחיפה!...

הוא שמע דמום כבד באוזניו. הגיכוח הם לרעש עצום והרעיד את יישותו בקולות מפולת מתקרבת. הוא הכיר את הקולות. הוא הכיר לדעת כי הדבר ציפה לו מכבר. ארב לו משך זמן רב מאד. והוא ידע, שבעצם ידע זאת כל השנים, אלא שמחד הביקש להתעלם. והנה, כעת הוה הוא לקראתו.

הבתים התכופפו כלפיו מבעד לחלונות האוטו־בוס. מן המעמקים, מבטן האדמה עלתה אל־נאקת ההוסוסות. היא סגרה עליו את הנשימה עפעפיו כבדו עד מאד והוא עצם את עיניו